

KOMISJA NADZORU FINANSOWEGO

Skonsolidowany raport roczny RS 2017

(rok)

(zgodnie z § 82 ust. 2 Rozporządzenia w sprawie informacji bieżących i okresowych)

dla emitentów papierów wartościowych prowadzących działalność wytwórczą, budowlaną, handlową lub usługową
(rodzaj emitenta)

za rok obrotowy 2017 obejmujący okres od 2017-01-01 do 2017-12-31

zawierający skonsolidowane sprawozdanie finansowe według Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej (MSSF)

w walucie zł

data przekazania: 2018-04-27

COMARCH SA

(pełna nazwa emitenta)

COMARCH

Informatyka (inf)

(skrótowa nazwa emitenta)

(sektor wg klasyfikacji GPW w Warszawie)

31-864

Kraków

(kod pocztowy)

(miejscowość)

Al. Jana Pawła II

39A

(ulica)

(numer)

012 646 10 00

012 646 11 00

(telefon)

(fax)

IR@comarch.pl

www.comarch.pl

(e-mail)

(www)

677-00-65-406

350527377

(NIP)

(REGON)

BDO Sp. z o. o.

(firma audytorska)

WYBRANE DANE FINANSOWE	w tys. zł		w tys. EUR	
	2017	2016	2017	2016
I. Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów	1 102 520	1 112 813	259 740	254 317
II. Zysk (strata) z działalności operacyjnej	35 774	116 893	8 428	26 714
III. Zysk (strata) przed opodatkowaniem	64 559	104 777	15 209	23 945
IV. Zysk (strata) netto przypadający na akcjonariuszy	42 036	73 034	9 903	16 691
V. Przepływy pieniężne netto z działalności operacyjnej	62 915	93 974	14 822	21 476
VI. Przepływy pieniężne netto z działalności inwestycyjnej	-116 191	-112 341	-27 373	-25 674
VII. Przepływy pieniężne netto z działalności finansowej	39 443	27 567	9 292	6 300
VIII. Przepływy pieniężne netto, razem	-13 833	9 200	-3 259	2 103
IX. Aktywa, razem	1 501 915	1 444 875	360 094	326 599
X. Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania	622 883	582 811	149 340	131 738
XI. Zobowiązania długoterminowe	237 668	196 921	56 982	44 512
XII. Zobowiązania krótkoterminowe	385 215	385 890	92 358	87 226
XIII. Kapitał własny	879 032	862 064	210 754	194 861
XIV. Kapitał zakładowy	8 133	8 133	1 950	1 838
XV. Liczba akcji (w szt.)	8 133 349	8 133 349	8 133 349	8 133 349
XVI. Zysk (strata) na jedną akcję zwykłą (w zł/ EUR)	5,17	8,98	1,22	2,05
XVII. Rozwodniony zysk (strata) na jedną akcję zwykłą (w zł/EUR)	5,17	8,98	1,22	2,05
XVIII. Wartość księgowa na jedną akcję (w zł/EUR)	108,08	105,99	25,91	23,96
XIX. Rozwodniona wartość księgowa na jedną akcję (w zł/EUR)	108,08	105,99	25,91	23,96

Kursy EUR użyte do przeliczania danych finansowych:

Średnia arytmetyczna kursów NBP na koniec każdego miesiąca za okres 01.01.2017-31.12.2017 r.: 4,2447

Średnia arytmetyczna kursów NBP na koniec każdego miesiąca za okres 01.01.2016-31.12.2016 r.: 4,3757

31.12.2017 r.: 4,1709

31.12.2016 r.: 4,4240

ZAWARTOŚĆ RAPORTU

Plik	Opis
Comarch SSF Sprawozdanie z badania BDO z podpisami.pdf	Sprawozdanie podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych - załącznik nr 1
Pismo Prezesa Zarządu_RS 2017.pdf	Pismo Prezesa Zarządu - załącznik nr 2
Skonsolidowany raport roczny RS 2017.pdf	Skonsolidowany raport roczny - załącznik nr 3
Sprawozdanie Zarządu RS 2017.pdf	Sprawozdanie Zarządu - załącznik nr 4
Oświadczenie Zarządu w sprawie podmiotu uprawnionego do badania	Oświadczenie Zarządu w sprawie podmiotu uprawnionego do badania - załącznik nr 5
Oświadczenie Zarządu w sprawie rzetelności sporządzenia sprawozdania finansowego	Oświadczenie Zarządu w sprawie rzetelności sporządzenia sprawozdania finansowego - załącznik nr 6
Oświadczenie o stosowaniu ładu korporacyjnego_RS_2017.pdf	Oświadczenie o stosowaniu ładu korporacyjnego - załącznik nr 7

PODPISY WSZYSTKICH CZŁONKÓW ZARZĄDU

Data	Imię i Nazwisko	Stanowisko/Funkcja	Podpis
2018-04-27	Janusz Filipiak	Prezes Zarządu	
2018-04-27	Marcin Dąbrowski	Wiceprezes Zarządu	
2018-04-27	Paweł Prokop	Wiceprezes Zarządu	
2018-04-27	Andrzej Przewięźlikowski	Wiceprezes Zarządu	
2018-04-27	Zbigniew Rymarczyk	Wiceprezes Zarządu	
2018-04-27	Konrad Tarański	Wiceprezes Zarządu	
2018-04-27	Marcin Warwas	Wiceprezes Zarządu	

PODPIS OSOBY, KTÓREJ POWIERZONO PROWADZENIE KSIĄG RACHUNKOWYCH

Data	Imię i Nazwisko	Stanowisko/Funkcja	Podpis
2018-04-27	Maria Smolińska	Główny Księgowy	

Telefon: +48 22 543 16 00
Telefax: +48 22 543 16 01
E-mail: office@bdo.pl
Internet: www.bdo.pl

BDO Sp. z o.o.
ul. Postępu 12
02-676 Warszawa
Polska

**GRUPA KAPITAŁOWA
COMARCH S.A.
Aleja Jana Pawła II 39a
31-864 Kraków**

**Sprawozdanie z badania
rocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego
za rok obrotowy
od 1 stycznia 2017 roku do 31 grudnia 2017 roku**

BDO Sp. z o.o., Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy, XIII Wydział Gospodarczy, KRS: 0000293339, , Kapitał zakładowy: 1 000.000 PLN, NIP: 108-000-42-12. Biura regionalne BDO: Katowice 40-007, ul. Uniwersytecka 13., tel.: +48 32 661 06 00, katowice@bdo.pl; Kraków 31-548, al. Pokoju 1, tel.: +48 12 378 69 00, krakow@bdo.pl; Poznań 60-650, ul. Piątkowska 165, Tel.: +48 61 622 57 00, poznan@bdo.pl; Wrocław 53-332, ul. Powstańców Śląskich 7a, Tel.: +48 71 734 28 00, wroclaw@bdo.pl

BDO Sp. z o.o. jest członkiem BDO International Limited, brytyjskiej spółki i częścią międzynarodowej sieci BDO, złożonej z niezależnych spółek członkowskich.

SPRAWOZDANIE NIEZALEŻNEGO BIEGŁEGO REWIDENTA Z BADANIA ROCZNEGO SKONSOLIDOWANEGO SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO dla Walnego Zgromadzenia oraz Rady Nadzorczej COMARCH S.A.

Przeprowadziliśmy badanie załączonego rocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy Kapitałowej Comarch S.A. („Grupa Kapitałowa”) z siedzibą w Krakowie, al. Jana Pawła II 39a, na które składa się skonsolidowany bilans sporządzony na dzień 31 grudnia 2017 roku, skonsolidowany rachunek zysków i strat, skonsolidowane sprawozdanie z innych całkowitych dochodów, skonsolidowane zestawienie zmian w kapitale własnym, skonsolidowany rachunek przepływów pieniężnych za rok obrotowy od dnia 1 stycznia do dnia 31 grudnia 2017 roku, oraz informacja dodatkowa o przyjętych zasadach rachunkowości i inne informacje objaśniające („skonsolidowane sprawozdanie finansowe”).

Odpowiedzialność Zarządu i Rady Nadzorczej Spółki za skonsolidowane sprawozdanie finansowe

Zarząd Spółki dominującej jest odpowiedzialny za sporządzenie rocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego i za jego rzetelną prezentację zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Rachunkowości, Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej oraz związanymi z nimi interpretacjami ogłoszonymi w formie rozporządzeń Komisji Europejskiej oraz innymi obowiązującymi przepisami prawa. Zarząd Spółki dominującej jest również odpowiedzialny za kontrolę wewnętrzną, którą uznaje za niezbędną dla sporządzenia rocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego nie zawierającego istotnego zniekształcenia spowodowanego oszustwem lub błędem.

Zgodnie z przepisami ustawy o rachunkowości, Zarząd Spółki oraz członkowie Rady Nadzorczej jednostki są zobowiązani do zapewnienia, aby skonsolidowane sprawozdanie finansowe spełniało wymagania przewidziane w ustawie o rachunkowości.

Odpowiedzialność biegłego rewidenta

Naszym zadaniem było wyrażenie opinii o tym, czy skonsolidowane sprawozdanie finansowe przedstawia rzetelny i jasny obraz sytuacji majątkowej i finansowej oraz wyniku finansowego grupy kapitałowej zgodnie z mającymi zastosowanie Międzynarodowymi Standardami Rachunkowości, Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej oraz związanymi z nimi interpretacjami ogłoszonymi w formie rozporządzeń Komisji Europejskiej i przyjętymi zasadami (polityką) rachunkowości..

Badanie sprawozdania finansowego przeprowadziliśmy stosownie do postanowień:

- 1) ustawy z dnia 11 maja 2017 roku o biegłych rewidentach, firmach audytorskich oraz nadzorze publicznym (Dz. U. z 2017 roku poz. 1089) („ustawa o biegłych rewidentach”),
- 2) Krajowych Standardów Rewizji Finansowej w brzmieniu Międzynarodowych Standardów Badania przyjętych uchwałą nr 2783/52/2015 Krajowej Rady Biegłych Rewidentów z dnia 10 lutego 2015 r. z późniejszymi zmianami, w związku z uchwałą nr 2041/37a/2018 z dnia 5 marca 2018 r. w sprawie krajowych standardów wykonywania zawodu,
- 3) rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 537/2014 z dnia 16 kwietnia 2014 r. w sprawie szczegółowych wymogów dotyczących ustawowych badań sprawozdań finansowych jednostek interesu publicznego, uchylającym decyzję Komisji 2005/909/WE (Dz. Urz. UE L 158 z 27.05.2014, str. 77 oraz Dz. Urz. UE L 170 z 11.06.2014, str. 66) („Rozporządzenie 537/2014”).

Regulacje te wymagają przestrzegania wymogów etycznych oraz zaplanowania i przeprowadzenia badania w taki sposób, aby uzyskać wystarczającą pewność, że sprawozdanie finansowe nie zawiera istotnego zniekształcenia.

Celem badania jest uzyskanie wystarczającej pewności czy skonsolidowane sprawozdanie finansowe jako całość nie zawiera istotnego zniekształcenia spowodowanego oszustwem lub błędem, oraz wydanie sprawozdania niezależnego biegłego rewidenta zawierającego naszą opinię. Wystarczająca pewność jest wysokim poziomem pewności, ale nie gwarantuje, że badanie przeprowadzone zgodnie z powyżej wskazanymi standardami zawsze wykryje istniejące istotne zniekształcenie. Zniekształcenia mogą powstawać na skutek oszustwa lub błędu i są uważane za istotne, jeżeli można racjonalnie oczekiwać, że pojedynczo lub łącznie mogłyby wpłynąć na decyzje gospodarcze użytkowników podjęte na podstawie tego rocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego. Ryzyko niewykrycia istotnego zniekształcenia, powstałego na skutek oszustwa lub innych nieprawidłowości jest wyższe niż ryzyko niewykrycia istotnego zniekształcenia powstałego na skutek błędu, ponieważ może obejmować zmywy, fałszerstwo, celowe pominięcia, wprowadzanie w błąd lub obejście kontroli wewnętrznej i może dotyczyć każdego obszaru prawa i regulacji, nie tylko tego bezpośrednio wpływającego na skonsolidowane sprawozdanie finansowe.

Badanie polegało na przeprowadzeniu procedur służących uzyskaniu dowodów badania kwot i ujawnień w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym. Dobór procedur badania zależy od osądu biegłego rewidenta, w tym od oceny ryzyka istotnego zniekształcenia rocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego spowodowanego oszustwem lub błędem. Dokonując oceny tego ryzyka biegły rewident bierze pod uwagę działanie kontroli wewnętrznej, w zakresie dotyczącym sporządzania i rzetelnej prezentacji przez jednostkę rocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego, w celu zaprojektowania odpowiednich w danych okolicznościach procedur badania, nie zaś wyrażenia opinii na temat skuteczności kontroli wewnętrznej jednostki. Badanie obejmuje także ocenę odpowiedniości przyjętych zasad (polityki) rachunkowości, racjonalności ustalonych przez Zarząd Spółki dominującej wartości szacunkowych, jak również ocenę ogólnej prezentacji rocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Zakres badania nie obejmuje zapewnienia co do przyszłej rentowności badanej grupy kapitałowej ani efektywności lub skuteczności prowadzenia spraw grupy kapitałowej przez Zarząd jednostki dominującej obecnie lub w przyszłości.

Wyrażamy przekonanie, że uzyskane przez nas dowody badania stanowią wystarczającą i odpowiednią podstawę do wyrażenia przez nas opinii z badania. Opinia jest spójna z dodatkowym sprawozdaniem dla Komitetu Audytu wydanym z dniem niniejszego sprawozdania z badania.

Niezależność

W trakcie przeprowadzania badania kluczowy biegły rewident i firma audytorska pozostawali niezależni od jednostki zgodnie z przepisami ustawy o biegłych rewidentach, Rozporządzenia 537/2014 oraz zasadami etyki zawodowej przyjętymi uchwałami Krajowej Rady Biegłych Rewidentów.

Zgodnie z naszą najlepszą wiedzą i przekonaniem oświadczamy, że nie świadczyliśmy usług niebędących badaniem, które są zabronione przepisami art. 136 ustawy o biegłych rewidentach oraz art. 5 ust. 1 Rozporządzenia 537/2014.

Wybór firmy audytorskiej

Zostaliśmy wybrani do badania sprawozdania finansowego jednostki uchwałą Rady Nadzorczej nr. 11/05/2017 z dnia 29 maja 2017 roku. Sprawozdanie finansowe Spółki badamy po raz pierwszy od roku obrotowego zakończonego dnia 31 grudnia 2017 roku.

Najbardziej znaczące rodzaje ryzyka

W trakcie przeprowadzonego badania zidentyfikowaliśmy poniżej opisane najbardziej znaczące rodzaje ryzyka istotnego zniekształcenia, w tym spowodowanego oszustwem oraz opracowaliśmy stosowne procedury badania dotyczące tych rodzajów ryzyka.

RYZYO ISTOTNEGO ZNIEKSZTAŁCENIA	PROCEDURY WYKONANE W ODPOWIEDZI NA RYZYO
1 Ryzyko zniekształcenia wyniku finansowego w związku z ujmowaniem przychodów odpowiednio do stopnia zawansowania kontraktów długoterminowych niezakończonych na dzień bilansowy Przychody ze sprzedaży za rok zakończony 31 grudnia 2017 wyniosły 1.102.520 tys. złotych. Istotną częścią zrealizowanych przez Grupę Comarch przychodów stanowiły przychody z realizacji kontraktów wdrożeniowych IT, które ujmowane są przez Grupę zgodnie z wytycznymi MSR 18 „Przychody” z uwzględnieniem wytycznych MSR 11 „Kontrakty długoterminowe”. Do rozliczania kontraktów wdrożeniowych Grupa przyjmuje metodę procentowego zaangażowania kosztów oraz przychodów. Kwestia została uznana za kluczowy obszar ryzyka z uwagi na istotność przychodów z tytułu sprzedaży usług wdrożeniowych oraz złożony charakter procesu wyceny, w tym bilansowej bazujący na istotnych szacunkach Zarządu w zakresie: – ustalenia budżetowanego kosztu wykonania, oraz jego aktualizacji trakcie wykonywania usługi, oraz – prawidłowego przypisania kosztów do odpowiedniego projektu, odpowiedniego okresu, oraz co może mieć istotny wpływ na wartość rozpoznanego przychodu w okresie. Szczegóły stosowanej przez Grupę polityki rachunkowości w zakresie rozpoznania przychodów zostały ujawnione w nocie 2.2 informacji dodatkowej do skonsolidowanego sprawozdania finansowego	W ramach badania sprawozdania finansowego Grupy Comarch dokonaliśmy przeglądu przyjętej polityki rachunkowości w zakresie rozpoznawania i ujmowania przychodów ze sprzedaży pod kątem zgodności z regulacjami odpowiednich standardów rachunkowości. W szczególności wykonywaliśmy procedury mające na celu zrozumienie i ocenę kontroli wewnętrznych, które Spółka wdrożyła w odniesieniu do wyceny kontraktów długoterminowych. W trakcie badania przeprowadziliśmy również poniżej wymienione procedury odnoszące się do zidentyfikowanego ryzyka: – dokonaliśmy oceny, w jaki sposób budżety wykorzystane do kalkulacji przychodów są analizowane i aktualizowane, a także ostatecznie akceptowane; – uzgodniliśmy dane rzeczywiste z ksiąg do ostatniego dnia badanego okresu z zaktualizowanymi danymi w budżetach na dzień wyceny; – przeanalizowaliśmy spójność konstrukcji budżetów poprzez wzajemne porównania oraz uzgodnienia do rzeczywistych kontraktów na podwykonawstwo; – wykonaliśmy analizę matematycznej poprawności kalkulacji wszystkich kontraktów długoterminowych pod kątem ich wzajemnej spójności oraz oceny wystąpienia ryzyka utworzenia rezerwy na stratę na kontrakcie; – w przypadku kontraktów realizowanych w okresie dłuższym niż rok porównanie budżetu przychodów i kosztów w tych okresach oraz ocena dla wybranej próby zgodności zmian w kwocie budżetu z dokumentacją źródłową, oraz wyjaśnienie zmian w wartości zakładanej marży na kontrakcie; – dla kontraktów o wysokim stopniu zaangażowania kosztowego pozyskanie informacji na temat stopnia zaawansowania prac; – dla wybranej próby kontraktów (w tym największych kontraktów) wykonanie

RYZYO ISTOTNEGO ZNIEKSZTAŁCENIA	PROCEDURY WYKONANE W ODPOWIEDZI NA RYZYO
---------------------------------	--

szczegółowych procedur mających na celu porównanie danych pochodzących z arkusza z danymi pochodzącymi z umów z Klientem;

RYZYO ISTOTNEGO ZNIEKSZTAŁCENIA	PROCEDURY WYKONANE W ODPOWIEDZI NA RYZYO
---------------------------------	--

2 Wartość firmy - analiza utraty wartości

Zgodnie z regulacjami MSSF Grupa jest zobowiązana do przeprowadzenia corocznego testu na utratę wartości firmy.

Test na utratę wartości był kluczowym zagadnieniem badania ze względu na obowiązek corocznego dokonywania testu na utratę wartości przez Zarząd Spółki. Wartości firmy podlegające testom wynoszą 42.197 tys. złotych, które stanowią 2,8% sumy bilansowej i są istotne dla sprawozdania finansowego.

Test na utratę wartości firmy oparty jest na istotnych założeniach i szacunkach sporządzonych przez Zarząd takich jak strategia Grupy, przyszłe przychody, koszty i przepływy pieniężne, średnioważony koszt kapitału („WACC”).

W konsekwencji przyszła realizacja tych założeń zależna jest od oczekiwań w odniesieniu do przyszłych warunków rynkowych i gospodarczych przez co narażona na istotne ryzyko zniekształcenia.

Stosowana polityka rachunkowości w zakresie wartości firmy jednostek zależnych została ujawniona przez Spółkę w informacji dodatkowej do skonsolidowanego sprawozdania finansowego w nocy 2.1.5.. Dodatkowe informacje zamieszczono w nocy informacji dodatkowej nr.3.5.

W ramach procedur badania w szczególności:

- dokonaliśmy krytycznej oceny procesu przeprowadzenia testu na utratę wartości oraz oceniliśmy identyfikację ośrodka generującego środki pieniężne, jak również dokonaliśmy przeglądu testu na utratę wartości,
- przeprowadziliśmy analizę kluczowych założeń testu;
- sprawdziliśmy test pod kątem jego poprawności matematycznej;
- dokonaliśmy weryfikacji zastosowanych stóp dyskonta;
- oceniliśmy dokonaną przez Spółkę analizę wrażliwości testu na kluczowe czynniki wejściowe modelu;
- dokonaliśmy oceny poprawności i kompletności wymaganych ujawnień w sprawozdaniu finansowym.

RYZYO ISTOTNEGO ZNIEKSZTAŁCENIA	PROCEDURY WYKONANE W ODPOWIEDZI NA RYZYO
---------------------------------	--

3 Ryzyko związane z produkcją w toku

Produkcję w toku stanowią skapitalizowane koszty związane z tworzeniem nowych lub ulepszaniem już istniejącego oprogramowania.

Wartość produkcji w toku według stanu na dzień 31 grudnia 2017 roku wynosi 87.838 tys. złotych i stanowi 5,8% sumy bilansowej.

Zgodnie z polityką rachunkowości skapitalizowane koszty powinny zostać ujęte jako składnik całkowitych dochodów w okresie nie dłuższym niż

W ramach procedur badania jednostkowego sprawozdania finansowego Spółki:

1. zweryfikowaliśmy zapisy polityki rachunkowości w zakresie ujmowania oraz rozliczania produkcji w toku,
2. pozyskaliśmy listę pozycji traktowanych jako produkcja w toku, z podaniem okresów ponoszenia kapitałizowanych kosztów,

RYZYO ISTOTNEGO ZNIEKSZTAŁCENIA	PROCEDURY WYKONANE W ODPOWIEDZI NA RYZYKO
36 miesięcy od daty ich poniesienia w postaci bądź kosztu sprzedaży bądź odpisu aktualizującego. Traktujemy w związku z powyższym oraz z przyjętymi przez Zarząd Spółki założeniami co do możliwości przyszłego wykorzystania efektów produkcji w toku jako kluczowy obszar badania. W obszarze tym identyfikujemy ryzyko związane z nie ujęciem skapitalizowanych kosztów w wymaganym polityką rachunkowości w wymaganym okresie oraz kapitalizacją kosztów związanych z oprogramowaniem, które mogą nie generować korzyści ekonomicznych. Stosowana polityka rachunkowości w zakresie kapitalizacji kosztów produkcji w toku została ujawniona przez Spółkę w informacji dodatkowej do skonsolidowanego sprawozdania finansowego w nocy 2.1.6. Dodatkowe informacje zamieszczono w informacji dodatkowej do skonsolidowanego sprawozdania finansowego w nocy 3.11	3. oceniliśmy prawidłowość stosowania przyjętych zasad rachunkowości w zakresie: • ujmowania skapitalizowanych kosztów w innych całkowitych dochodach w związku z uzyskiwaniem przychodów ze sprzedaży oprogramowania, • ujmowania w innych całkowitych dochodach skapitalizowanych kosztów w przypadku gdy oprogramowanie jest w fazie tworzenia, 4. uzyskaliśmy wyjaśnienia zarządu w zakresie czynników powodujących opóźnienia w rozliczeniu poszczególnych pozycji, a także planów i perspektyw dotyczących rozliczenia tych pozycji w przyszłości. 5. Niezależnie od czynności wymienionych powyżej, w przypadku braku sprzedaży lub nieznacznej sprzedaży, licencji związanych z oprogramowaniem w toku, ocena dla istotnych pozycji produkcji w toku zdolności do generowania korzyści ekonomicznych

Opinia

Naszym zdaniem, załączone roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe:

- a) przekazuje rzetelny i jasny obraz sytuacji majątkowej i finansowej Grupy Kapitałowej na dzień 31 grudnia 2017 roku oraz jej wyniku finansowego za rok obrotowy od dnia 1 stycznia do dnia 31 grudnia 2017 roku, zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Rachunkowości, Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej oraz związanymi z nimi interpretacjami ogłoszonymi w formie rozporządzeń Komisji Europejskiej i przyjętymi zasadami (polityką) rachunkowości,
- b) jest zgodne co do formy i treści z wymogami Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 19 lutego 2009 r. w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim (Dz.U. z 2014 r. poz. 133 z późniejszymi zmianami) oraz innymi obowiązującymi Spółkę przepisami prawa i postanowieniami statutu Spółki.

Sprawozdanie na temat innych wymogów prawa i regulacji

Opinia na temat sprawozdania z działalności

Nasza opinia z badania rocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego nie obejmuje sprawozdania z działalności grupy kapitałowej.

Zarząd Spółki dominującej oraz członkowie Rady Nadzorczej są odpowiedzialni za sporządzenie sprawozdania z działalności zgodnie z przepisami prawa.

Naszym obowiązkiem było, w związku z przeprowadzonym badaniem rocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego, zapoznanie się z treścią sprawozdania z działalności grupy kapitałowej i wskazanie czy zostało ono sporządzone zgodnie z mającymi zastosowanie przepisami oraz czy jest

zgodne z informacjami zawartymi w rocznym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym. Naszym obowiązkiem było także złożenie oświadczenia, czy w świetle naszej wiedzy o grupie kapitałowej i jej otoczeniu uzyskanej podczas badania rocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego stwierdziliśmy w sprawozdaniu z działalności istotne zniekształcenia oraz wskazanie, na czym polega każde takie istotne zniekształcenie.

Naszym zdaniem sprawozdanie z działalności grupy kapitałowej zostało sporządzone zgodnie z mającymi zastosowanie przepisami i jest zgodne z informacjami zawartymi w rocznym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym. Ponadto, oświadczamy, iż w świetle wiedzy o grupie kapitałowej i jej otoczeniu uzyskanej podczas badania rocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego, nie stwierdziliśmy w sprawozdaniu z działalności grupy kapitałowej istotnych zniekształceń.

Opinia na temat oświadczenia o stosowaniu ładu korporacyjnego

Kierownik jednostki oraz członkowie Rady Nadzorczej są odpowiedzialni za sporządzenie oświadczenia o stosowaniu ładu korporacyjnego zgodnie z przepisami prawa.

W związku z przeprowadzonym badaniem skonsolidowanego sprawozdania finansowego, naszym obowiązkiem było zapoznanie się z oświadczeniem o stosowaniu ładu korporacyjnego stanowiącym wyodrębnioną część sprawozdania z działalności.

Naszym zdaniem w oświadczeniu o stosowaniu ładu korporacyjnego jednostka zawarła informacje określone w paragrafie 91 ust. 5 punkt 4 lit. a, b, g, j, k oraz l Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 19 lutego 2009 r. w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim (Dz. U. z 2014 r., poz. 133 z późn. zm) („Rozporządzenie”). Informacje wskazane w paragrafie 91 ust. 5 punkt 4 lit. c-f, h oraz i tego Rozporządzenia zawarte w oświadczeniu o stosowaniu ładu korporacyjnego są zgodne

z mającymi zastosowanie przepisami oraz informacjami zawartymi w sprawozdaniu finansowym.

Informacja o sporządzeniu oświadczenia na temat informacji niefinansowych

Zgodnie z wymogami ustawy o biegłych rewidentach informujemy, że jednostka sporządziła oświadczenie na temat informacji niefinansowych, o którym mowa w art. 49b ust. 1 ustawy o rachunkowości jako wyodrębnioną część sprawozdania z działalności.

Nie wykonaliśmy żadnych prac atestacyjnych dotyczących oświadczenia na temat informacji niefinansowych i nie wyrażamy jakiegokolwiek zapewnienia na jego temat.

Kraków, 27 kwietnia 2018 roku.

BDO Sp. z o.o.

ul. Postępu 12

02-676 Warszawa

Podmiot wpisany na listę firm audytorskich prowadzoną przez KRBR

pod numerem ewidencyjnym 3355

Kluczowy biegły rewident przeprowadzający badanie:

Działający w imieniu BDO Sp. z o.o.:

Marcin Krupa
Kluczowy Biegły Rewident
nr ewid. 11142

dr André Helin
Prezes Zarządu
Biegły Rewident nr ewid. 90004

**SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE
FINANSOWE
GRUPY KAPITAŁOWEJ COMARCH
ZA OKRES 01.01.2017 – 31.12.2017**

**Sprawozdanie sporządzone według Międzynarodowych Standardów
Sprawozdawczości Finansowej**

Kraków, 27 kwietnia 2018

Spis treści

I.	Skonsolidowany bilans.....	4
II.	Skonsolidowany rachunek zysków i strat	6
III.	Skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów	7
IV.	Skonsolidowane zestawienie zmian w kapitale własnym	8
V.	Skonsolidowany rachunek przepływów pieniężnych.....	9
VI.	Informacja dodatkowa	10
1.	Informacje o strukturze i działalności Grupy	10
1.1.	Struktura kapitałowa Grupy Comarch	11
1.2.	Struktura działania Grupy Comarch	12
1.3.	Zmiany właścicielskie i zmiany w strukturze organizacyjnej w 2017 roku	13
1.4.	Zmiany właścicielskie i zmiany w strukturze organizacyjnej po dacie bilansu	14
2.	Opis stosowanych zasad rachunkowości.....	14
2.1.	Zasady wyceny aktywów i pasywów oraz ustalania wyniku finansowego.....	17
2.2.	Rozpoznawanie przychodów i kosztów.....	27
2.3.	Zarządzanie ryzykiem finansowym	28
2.4.	Rachunkowość pochodnych instrumentów finansowych oraz działalności zabezpieczającej	29
2.5.	Ważne oszacowania i założenia	29
2.6.	Nowe standardy rachunkowości i interpretacje KIMSF	31
3.	Noty do skonsolidowanego sprawozdania finansowego	34
3.1.	Zatwierdzenie sprawozdania finansowego za 2016 rok	34
3.2.	Sprawozdawczość wg segmentów	34
3.3.	Rzeczowe aktywa trwałe	39
3.4.	Nieruchomości inwestycyjne	41
3.5.	Wartość firmy	42
3.6.	Pozostałe wartości niematerialne	44
3.7.	Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe	45
3.8.	Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych	45
3.9.	Instrumenty pochodne i zobowiązania finansowe	48
3.10.	Odroczony podatek dochodowy	50
3.11.	Zapasy	54
3.12.	Należności handlowe oraz pozostałe należności.....	54
3.13.	Kontrakty długoterminowe.....	55
3.14.	Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	55
3.15.	Kategorie i klasy instrumentów finansowych	56
3.16.	Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	59

3.17. Kapitał zakładowy	60
3.18. Pozostałe kapitały	62
3.19. Kredyty, pożyczki	64
3.20. Pozostałe zobowiązania finansowe	69
3.21. Rezerwy na pozostałe zobowiązania i obciążenia	70
3.22. Zobowiązania handlowe oraz pozostałe zobowiązania	71
3.23. Zobowiązania warunkowe	71
3.24. Zobowiązania z tytułu leasingu operacyjnego na dzień 31 grudnia 2017 roku	72
3.25. Przychody ze sprzedaży	73
3.26. Koszty sprzedanych produktów, usług, towarów i materiałów	73
3.27. Pozostałe przychody operacyjne	74
3.28. Pozostałe koszty operacyjne	74
3.29. Koszty finansowe – netto	75
3.30. Podatek dochodowy	75
3.31. Zyski (straty) kursowe – netto	76
3.32. Zysk na akcję	76
3.33. Transakcje z podmiotami powiązanymi	77
3.34. Wynagrodzenie osób zarządzających i nadzorujących w 2017 i w 2016 roku	79
3.35. Informacje o akcjonariuszach oraz akcjach posiadanych przez osoby zarządzające i nadzorujące	81
3.36. Czynniki i zdarzenia o nietypowym charakterze, mające znaczący wpływ na osiągnięte wyniki finansowe	82
3.37. Zdarzenia po dacie bilansu	83
3.38. Istotne postępowania toczące się przed sądem, organem właściwym dla postępowań arbitrażowych lub organem administracji publicznej	86
3.39. Zarządzanie kapitałem	87

SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE FINANSOWE GRUPY COMARCH ZA 12 MIESIĘCY 2017 ROKU

I. Skonsolidowany bilans

AKTYWA	Nota	Stan na 31 grudnia 2017 r.	Stan na 31 grudnia 2016 r.
AKTYWA TRWAŁE			
Rzeczowe aktywa trwałe	3.3	556 838	501 111
Nieruchomości inwestycyjne	3.4	15 357	15 626
Wartość firmy	3.5	42 197	40 735
Pozostałe wartości niematerialne	3.6	63 319	61 343
Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe	3.7	3 321	1 118
Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych	3.8	11 233	14 395
Pozostałe aktywa wyceniane w wartości godziwej	3.9a	2 904	492
Inwestycje pozostałe		112	106
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	3.10	31 237	35 007
Pozostałe należności		5 392	3 914
		731 910	673 847
AKTYWA OBROTOWE			
Zapasy	3.11	114 967	76 555
Należności handlowe oraz pozostałe należności	3.12	392 153	406 721
Należności z tytułu bieżącego podatku dochodowego		2 222	5 210
Należne przychody z tytułu kontraktów długoterminowych	3.13	40 349	39 960
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	3.14	-	-
Pozostałe aktywa finansowe wyceniane wg wartości godziwej – instrumenty pochodne	3.9a	8 516	1 149
Udziały i akcje		-	1
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	3.16	207 937	235 834
		766 144	765 430
Aktywa zakwalifikowane do sprzedaży		3 861	5 598
Aktywa razem		1 501 915	1 444 875

PASYWA	Nota	Stan na 31 grudnia 2017 r.	Stan na 31 grudnia 2016 r.
KAPITAŁ WŁASNY			
Kapitał własny przypadający na akcjonariuszy Spółki			
Kapitał zakładowy	3.17	8 133	8 133
Pozostałe kapitały	3.18	143 041	143 041
Różnice kursowe		4 169	18 524
Zysk netto za okres bieżący		42 036	73 034
Niepodzielony wynik finansowy		665 525	604 691
		862 904	847 423
Udziały mniejszości		16 128	14 641
Kapitał własny razem		879 032	862 064
ZOBOWIĄZANIA			
Zobowiązania długoterminowe			
Kredyty i pożyczki	3.19	185 596	146 331
Inne zobowiązania		6 928	5 278
Zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej – instrumenty pochodne	3.9b	736	2 537
Pozostałe zobowiązania finansowe	3.20	446	631
Rezerwa z tyt. odroczonego podatku dochodowego	3.10	43 962	42 144
Rezerwy na pozostałe zobowiązania i obciążenia	3.21	-	-
		237 668	196 921
Zobowiązania krótkoterminowe			
Zobowiązania handlowe oraz pozostałe zobowiązania	3.22	177 320	154 493
Zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego		4 942	16 800
Zobowiązania z tytułu kontraktów długoterminowych	3.13	30 754	40 044
Kredyty i pożyczki	3.19	39 111	28 469
Zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej – instrumenty pochodne	3.9b	509	2 350
Pozostałe zobowiązania finansowe	3.20	165	6 530
Rezerwy na pozostałe zobowiązania i obciążenia	3.21	132 414	137 204
		385 215	385 890
Zobowiązania razem		622 883	582 811
Razem kapitał własny i zobowiązania		1 501 915	1 444 875

II. Skonsolidowany rachunek zysków i strat

	Nota	12 miesięcy 2017	12 miesięcy 2016
Przychody ze sprzedaży	3.25	1 102 520	1 112 813
Koszty sprzedanych produktów, usług, towarów i materiałów	3.26	(832 750)	(764 600)
Zysk brutto		269 770	348 213
Pozostałe przychody operacyjne	3.27	17 673	39 063
Koszty sprzedaży i marketingu		(134 529)	(131 330)
Koszty ogólnego zarządu		(98 0760)	(102 066)
Pozostałe koszty operacyjne	3.28	(19 064)	(36 987)
Zysk operacyjny		35 774	116 893
Przychody/(Koszty) finansowe – netto	3.29	31 867	(3 809)
Udział w zyskach / (stratach) jednostek stowarzyszonych		(3 082)	(8 307)
Zysk przed opodatkowaniem		64 559	104 777
Podatek dochodowy	3.30	(21 038)	(29 054)
Zysk netto za okres		43 521	75 723
w tym:			
Zysk netto przypadający na akcjonariuszy jednostki dominującej		42 036	73 034
Zysk netto przypadający udziałom niedającym kontroli		1 485	2 689
		43 521	75 723
Zysk na akcję przypadający akcjonariuszom jednostki dominującej za okres (wyrażony w zł na jedną akcję)			
– podstawowy	3.32	5,17	8,98
– rozwodniony	3.32	5,17	8,98

III. Skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów

	12 miesięcy 2017	12 miesięcy 2016
Zysk netto za okres	43 521	75 723
Pozostałe dochody całkowite	(14 353)	12 015
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek podporządkowanych	(14 353)	12 015
Razem pozostałe dochody całkowite	(14 353)	12 015
 Suma dochodów całkowitych za okres	 29 168	 87 738
przypadających akcjonariuszom jednostki dominującej	27 681	85 049
przypadających udziałom niedającym kontroli	1 487	2 689

Pozostałe dochody całkowite obejmują pozycje, które mogą zostać przeniesione w późniejszych okresach do rachunku zysków i strat.

IV. Skonsolidowane zestawienie zmian w kapitale własnym

	Przypadające na akcjonariuszy jednostki dominującej					Kapitały przypadające udziałom niedającym kontroli	Kapitał własny razem
	Kapitał zakładowy	Pozostałe kapitały	Różnice kursowe	Zysk netto za okres bieżący	Niepodzielony wynik finansowy		
Stan na 1 stycznia 2016 r.	8 133	148 226	6 509	79 651	525 040	13 022	780 581
Przeniesienie wyniku za rok 2015	-	-	-	(79 651)	79 651	-	-
Podwyższenie kapitału zakładowego	-	(5 185)	-	-	-	(1 070)	(6 255)
Dywidenda wypłacona	-	-	-	-	-	-	-
Wynik jednostek zależnych przeznaczony dla komplementariuszy spoza Grupy	-	-	-	-	-	-	-
Kapitał z wyceny opcji menedżerskiej	-	-	-	-	-	-	-
<i>Różnice kursowe⁽¹⁾</i>	-	-	12 015	-	-	-	12 015
<i>Zysk za okres⁽²⁾</i>	-	-	-	73 034	-	2 689	75 723
Całkowite dochody za okres ⁽¹⁺²⁾	-	-	12 015	73 034	-	2 689	87 738
Stan na 31 grudnia 2016 r.	8 133	143 041	18 524	73 034	604 691	14 641	862 064
Stan na 1 stycznia 2017 r.	8 133	143 041	18 524	73 034	604 691	14 641	862 064
Przeniesienie wyniku za rok 2016	-	-	-	(73 034)	73 034	-	-
Zmiana struktury właścicielskiej	-	-	-	-	-	-	-
Dywidenda wypłacona	-	-	-	-	(12 200)	-	(12 200)
Wynik jednostek zależnych przeznaczony dla komplementariuszy spoza Grupy	-	-	-	-	-	-	-
Kapitał z wyceny opcji menedżerskiej	-	-	-	-	-	-	-
<i>Różnice kursowe⁽¹⁾</i>	-	-	(14 355)	-	-	2	(14 353)
<i>Zysk za okres⁽²⁾</i>	-	-	-	42 036	-	1 485	43 521
Całkowite dochody za okres ⁽¹⁺²⁾	-	-	(14 355)	42 036	-	1 487	29 168
Stan na 31 grudnia 2017 r.	8 133	143 041	4 169	42 036	665 525	16 128	879 032

Dywidenda w kwocie 12 200 tys. PLN została wypłacona akcjonariuszom jednostki dominującej zgodnie z ustalonym terminem, tj. 11 sierpnia 2017 r.

V. Skonsolidowany rachunek przepływów pieniężnych

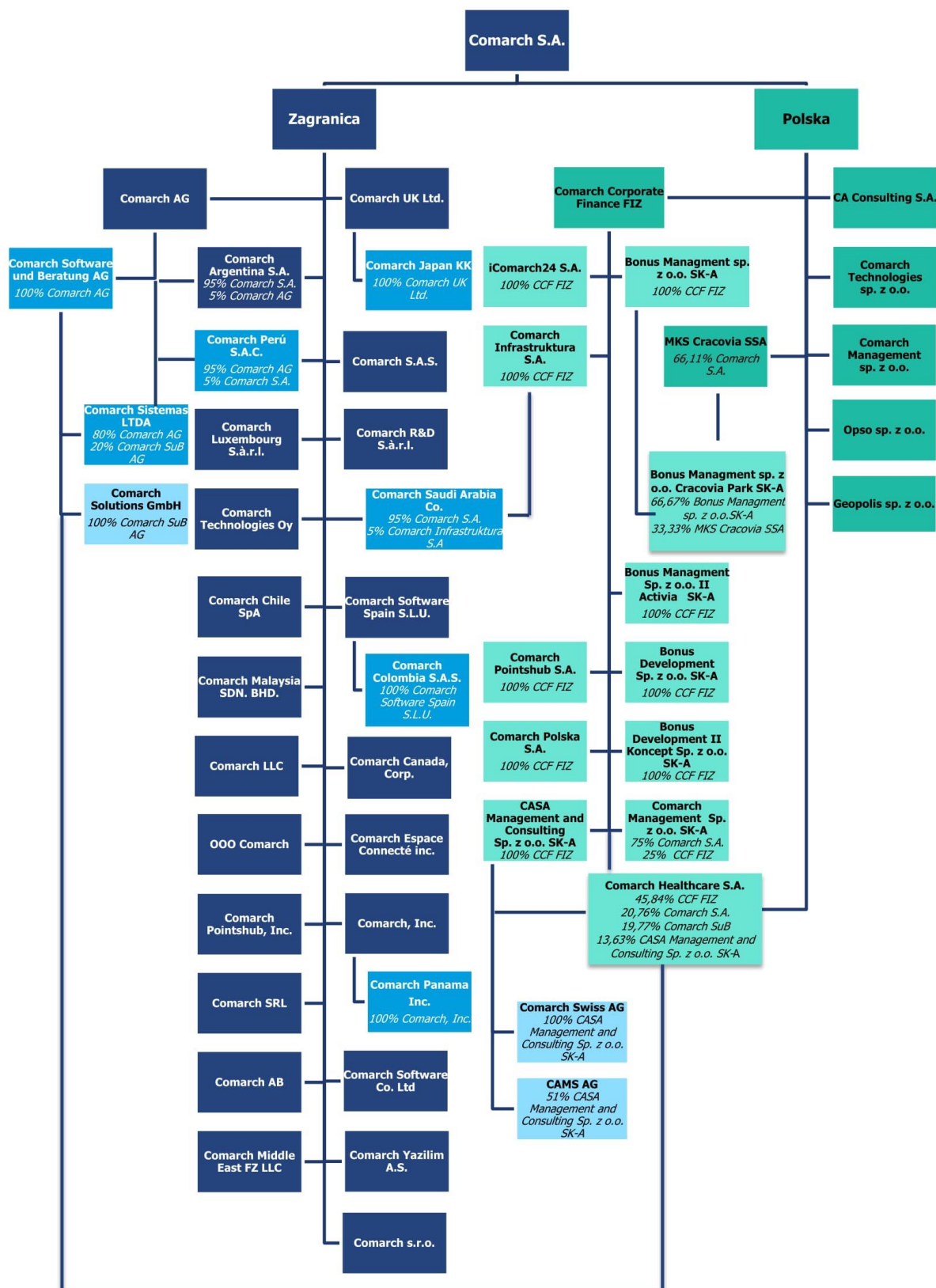
	12 miesięcy 2017	12 miesięcy 2016
Przepływy pieniężne z działalności operacyjnej		
Zysk netto	43 521	75 723
Korekty razem	38 778	38 983
Udział w zyskach (stratach) netto jednostek podporządkowanych wycenianych metodą praw własności	3 082	8 307
Amortyzacja	64 309	63 008
Zyski (straty) z tytułu różnic kursowych	(1 221)	822
Odsetki i udziały w zyskach (dywidendy)	3 712	(2 029)
Zysk (strata) z działalności inwestycyjnej	(4 264)	(6 950)
Zmiana stanu zapasów	(34 802)	(19 346)
Zmiana stanu należności	(26 267)	10 298
Zmiana stanu zobowiązań i rezerw, z wyjątkiem pożyczek i kredytów	33 946	(15 127)
Inne korekty	283	-
Zysk netto pomniejszony o korekty razem	82 299	114 706
Zapłacony podatek dochodowy	(19 384)	(20 732)
Środki pieniężne netto z działalności operacyjnej	62 915	93 974
Przepływy pieniężne z działalności inwestycyjnej		
Nabycie rzeczowych aktywów trwałych	(121 530)	(104 450)
Wpływy ze sprzedaży rzeczowych aktywów trwałych	12 643	4 147
Nabycie wartości niematerialnych	(18 971)	(19 322)
Wpływy ze sprzedaży inwestycji w nieruchomości oraz WNIP	9 407	11 157
Wydatki na nabycie aktywów finansowych	(6 310)	(7 856)
Wydatki na inwestycje w nieruchomości	(2 130)	(6 097)
Udzielone pożyczki	(4 624)	(60)
Spłacone pożyczki	2 090	6 591
Odsetki	267	531
Zbycie aktywów finansowych	13 082	3 043
Inne wydatki na aktywa finansowe	-	-
Inne wpływy inwestycyjne	48	75
Inne wydatki inwestycyjne	(163)	(100)
Środki pieniężne netto z działalności inwestycyjnej	(116 191)	(112 341)
Przepływy pieniężne z działalności finansowej		
Wpływy z tytułu emisji kapitału	-	-
Wpływy z tytułu zaciągniętych kredytów i pożyczek	89 869	63 235
Spłata kredytów i pożyczek	(33 359)	(31 417)
Odsetki od kredytu	(3 088)	(2 505)
Wpływy z tytułu spłaconych pożyczek	-	114
Wpływy z tytułu odsetek od pożyczek	2 630	14
Inne zobowiązania finansowe (udzielone pożyczki)	(5 000)	(1 350)
Dywidendy i inne niż wypłaty na rzecz właścicieli wydatki z tytułu podziału zysku	(12 200)	-
Płatności zobowiązań z tyt. umów leasingu finansowego	(175)	(210)
Inne wpływy finansowe	1 330	16
Inne wydatki finansowe	(564)	(330)
Środki pieniężne netto z działalności finansowej	39 443	27 567
Zmiana środków pieniężnych netto	(13 833)	9 200
Środki pieniężne na początek okresu	235 825	221 781
Dodatknie (ujemne) różnice kursowe w środkach pieniężnych	(14 067)	4 844
Środki pieniężne na koniec okresu	207 925	235 825
- w tym o ograniczonej możliwości dysponowania	3 737	10 873

VI. Informacja dodatkowa

1. Informacje o strukturze i działalności Grupy

Podstawowym przedmiotem działalności Grupy Comarch („Grupa”), której jednostką dominującą jest Spółka Comarch S.A. z siedzibą w Krakowie przy Al. Jana Pawła II 39 A („Spółka”), jest działalność związana z oprogramowaniem - PKD 62.01.Z. Oznaczenie sądu rejestrowego dla Comarch S.A.: Sąd Rejonowy dla Krakowa – Śródmieścia w Krakowie, XI Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego. Numer KRS: 0000057567. Spółka Comarch S.A. posiada dominujący udział w Grupie pod względem osiągniętych przychodów, wartości aktywów oraz ilości i wielkości realizowanych kontraktów. Akcje Spółki Comarch S.A. są dopuszczone do obrotu giełdowego na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie. Czas trwania jednostki dominującej nie jest ograniczony.

1.1. Struktura kapitałowa Grupy Comarch

■ 100% Comarch S.A., chyba że wskazano inaczej.

Na dzień 31 grudnia 2017 r. jednostkami stowarzyszonymi z jednostką dominującą są:

- SoInteractive S.A. z siedzibą w Krakowie w Polsce (16,10% głosów przypada na CCF FIZ, 11,27% głosów przypada na Bonus Management sp. z o.o. II Activia SK-A),
- Metrum Capital S.A. (15,79% głosów przypada na Comarch S.A., 31,58% głosów przypada na CAMS AG),
- Thanks Again LLC z siedzibą w Tyrone, GA, USA (42,5% głosów przypada na Comarch Pointshub, Inc.).

Spółki stowarzyszone nie są konsolidowane. Udziały w nich są wyceniane metodą praw własności.

1.2. Struktura działania Grupy Comarch

Struktura działania Grupy Comarch jest następująca:

- Jednostka dominująca Comarch S.A. pozyskuje większość kontraktów w dużej mierze realizując je,
- spółki Comarch AG, Comarch S.A.S., Comarch R&D S.à r.l., Comarch Luxembourg S.à r.l., Comarch Inc., Comarch Panama Inc., Comarch Canada, Corp., Comarch Middle East FZ-LLC, Comarch LLC, OOO Comarch, Comarch Technologies Oy, Comarch UK Ltd., Comarch Chile SpA, Comarch Sistemas LTDA, Comarch Software Spain S.L.U., Comarch Yazilim A.S., Comarch SRL, Comarch Espace Connecté Inc., Comarch Malaysia SDN. BHD., Comarch AB, Comarch Argentina S.A., Comarch Colombia S.A.S., Comarch Peru S.A.C., Comarch Japan KK, Comarch Saudi Arabia Co. i Comarch Software (Shanghai) Co. Ltd pozyskują kontrakty informatyczne na rynkach zagranicznych i realizują je w całości lub w części,
- spółka Comarch Software und Beratung AG jest znaczącym na rynku niemieckim producentem oprogramowania ERP oraz integratorem systemów informatycznych. Comarch Solutions GmbH prowadzi działalność o profilu identycznym z profilem działalności spółki Comarch Software und Beratung AG,
- Comarch Swiss AG zajmuje się sprzedażą i wdrażaniem rozwiązań informatycznych Comarch (zwłaszcza w obszarach ERP i ECM) na rynku szwajcarskim,
- Comarch Polska S.A. pozyskuje kontrakty informatyczne na rynku krajowym głównie w sektorze publicznym i realizuje je w całości lub w części,
- Comarch Technologies sp. z o.o. odpowiada za rozwój technologii związanych z projektowaniem i produkcją urządzeń elektronicznych oraz związanego z nimi oprogramowania,
- CA Consulting S.A. prowadzi działalność teleinformatyczną, polegającą na świadczeniu usług informatycznych i consultingowych na rzecz Comarch S.A. oraz klientów spoza Grupy Comarch,
- Comarch Corporate Finance Fundusz Inwestycyjny Zamknięty prowadzi działalność inwestycyjną (poprzez swoje spółki zależne) w zakresie nowych technologii i usług, a także działalność inwestycyjną na rynku kapitałowym,
- Comarch Management sp. z o.o., Comarch Management sp. z o.o. SK-A, CASA Management and Consulting sp. z o.o. SK-A, CAMS AG, Bonus Management sp. z o.o. SK-A oraz Bonus Management sp. z o.o. II Activia SK-A, Comarch Pointshub, Inc. prowadzą działalność inwestycyjną na rynku kapitałowym oraz związaną z informatyką,
- przedmiotem działalności Bonus Development sp. z o.o. SK-A oraz Bonus Development sp. z o.o. II Koncept SK-A jest działalność developerska oraz inwestycyjna na rynku nieruchomości,
- Comarch Healthcare S.A. wytwarza i sprzedaje oprogramowanie związane z medycyną, urządzenia medyczne oraz świadczy usługi medyczne i diagnostyczne, a także wytwarza i dostarcza kompleksowe rozwiązania informatyczne dla sektora medycznego,
- Comarch Pointshub S.A. prowadzi działalność z zakresu Smart City,
- Comarch Infrastruktura S.A. prowadzi działalność polegającą na oferowaniu usług data center oraz outsourcingu usług informatycznych,

- iComarch24 S.A. prowadzi projekty informatyczne z zakresu e-księgowości oraz handlu elektronicznego, świadczy również usługi księgowe dla krajowych podmiotów zależnych z Grupy Comarch,
- Geopolis sp. z o.o. wdraża zintegrowane systemy GIS w jednostkach administracji publicznej,
- MKS Cracovia SSA prowadzi działalność sportową i w zakresie krzewienia kultury fizycznej,
- „Bonus MANAGEMENT spółka z ograniczoną odpowiedzialnością” Cracovia Park SK-A prowadzi działalność inwestycyjną w zakresie sportu, odnowy biologicznej i rekreacji,
- Opso sp. z o.o. prowadzi działalność gastronomiczną,
- spółka Comarch s.r.o. nie prowadzi obecnie działalności operacyjnej.

1.3. Zmiany właścicielskie i zmiany w strukturze organizacyjnej w 2017 roku

W dniu 19 marca 2017 r. została zarejestrowana spółka Comarch Saudi Arabia Co. z siedzibą w Rijadzie, o kapitale zakładowym 1 mln SAR składającym się z 1 000 udziałów o wartości 1 000 SAR każdy. Comarch S.A. posiada 95% udziałów w spółce, podczas gdy Comarch Infrastruktura S.A. posiada pozostałe 5% udziałów.

W dniu 27 marca 2017 r. Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie spółki Comarch Healthcare S.A. podjęło uchwałę o podwyższeniu kapitału zakładowego o 2 mln PLN, tj. z 8 114 806,00 PLN do 10 114 806,00 PLN. Comarch Software und Beratung AG objęła w całości i opłaciła nową emisję akcji, tj. 2 mln akcji o wartości nominalnej 1,00 PLN i cenie emisyjnej 10,00 PLN za jedną akcję. Dnia 24 lipca 2017 r. powyższe podwyższenie kapitału zostało zarejestrowane w KRS.

W dniu 3 kwietnia 2017 roku nastąpiło objęcie przez Comarch S.A. 100% udziałów spółki Geopolis sp. z o.o. Comarch S.A. nabyła całość autorskich praw majątkowych do oprogramowania ERGO należącego do Geopolis sp. z o.o. a także zobowiązała się do dokapitalizowania Geopolis sp. z o.o. kwotą 4 mln PLN, co nastąpiło w kwietniu 2017 roku. Łączna wartość transakcji wyniosła 8,05 mln PLN. Geopolis sp. z o.o. zajmuje się wspieraniem informatyzacji w jednostkach administracji publicznej poprzez tworzenie i wdrażanie zintegrowanych rejestrów i ewidencji o charakterze przestrzennym, systemów zarządzania państwowym zasobem geodezyjnym i kartograficznym oraz geoportali. Zakup Geopolis sp. z o.o. pozwoli Grupie Comarch na poszerzenie portfela produktów informatycznych dla sektora publicznego. O szczegółach przeprowadzonej transakcji Spółka informowała w raportach bieżących [RB-2-2017](#) z dnia 16 marca 2017 r., [RB-4-2017](#) z dnia 31 marca 2017 r., [RB-5-2017](#) z dnia 4 kwietnia 2017 r. W dniu 10 kwietnia 2017 r. Nadzwyczajne Zgromadzenie Wspólników podjęło uchwałę w sprawie podwyższenia kapitału zakładowego spółki Geopolis sp. z o.o. z kwoty 50 000 PLN do kwoty 450 000 PLN poprzez utworzenie 800 nowych udziałów o wartości 500 PLN każdy. Wszystkie nowo utworzone udziały zostały objęte przez dotychczasowego jedynego wspólnika Spółki tj. Comarch S.A. W dniu 31 sierpnia 2017 r. podwyższenie kapitału zakładowego zostało zarejestrowane. Aktualnie kapitał zakładowy spółki wynosi 450 000 PLN i dzieli się na 900 udziałów.

W dniu 5 lipca 2017 r. Comarch S.A. wpłaciła 600 000 EUR tytułem podniesienia kapitału w spółce Comarch Software Spain S.L.U.

W dniu 7 lipca 2017 r. została zarejestrowana spółka Comarch Japan KK z siedzibą w Tokio o kapitale zakładowym 5 mln JPY składającym się z 100 udziałów o wartości 50 000 JPY każdy. Spółka Comarch UK posiada 100% udziałów i głosów w spółce Comarch Japan KK.

W dniu 10 października 2017 r. zostało zarejestrowane podwyższenie kapitału zakładowego w spółce Comarch Argentina S.A. z kwoty 100 000 ARS do kwoty 3 298 195 ARS.

W dniu 18 października 2017 r. Nadzwyczajne Zgromadzenie Wspólników spółki Comarch Management Sp. z o.o. podjęło uchwałę w sprawie podwyższenia kapitału zakładowego spółki o kwotę 100 000 PLN, tj. z kwoty 300 000 PLN do kwoty 400 000 PLN poprzez utworzenie 1 000 nowych udziałów o wartości nominalnej 100 PLN każdy. Comarch S.A. objęła w całości nowo utworzone udziały i dokonała wpłaty na te udziały w wysokości 100 000 PLN. Do dnia publikacji niniejszego raportu powyższe podwyższenie kapitału nie zostało zarejestrowane w KRS.

W dniu 27 października 2017 r. Comarch SRL podjęła uchwałę o podwyższeniu kapitału zakładowego do 900 000 EUR. Kwota podwyższenia w kwocie 200 000 EUR została opłacona przez Comarch S.A., jedynego udziałowca spółki. Nadwyżka wartości emisyjnej ponad wartość nominalną w kwocie 853 386,50 EUR została przeznaczona na pokrycie strat spółki Comarch SRL z lat ubiegłych.

1.4. Zmiany właścicielskie i zmiany w strukturze organizacyjnej po dacie bilansu

W dniu 22 marca 2018 r. Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie spółki Comarch Healthcare S.A. podjęło uchwałę o podwyższeniu kapitału zakładowego o 2 mln PLN, tj. z 10 114 806,00 PLN do 12 114 806,00 PLN. Comarch Software und Beratung AG objęła w całości i opłaciła nową emisję akcji, tj. 2 mln akcji o wartości nominalnej 1,00 PLN i cenie emisyjnej 10,00 PLN za jedną akcję. Do dnia publikacji niniejszego raportu powyższe podwyższenie kapitału nie zostało zarejestrowane w KRS.

2. Opis stosowanych zasad rachunkowości

Niniejsze skonsolidowane sprawozdanie finansowe za 12 miesięcy 2017 roku zostało przygotowane zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Rachunkowości („MSR”), Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej („MSSF”) oraz interpretacjami opublikowanymi przez Komitet ds. Interpretacji Międzynarodowej Sprawozdawczości Finansowej, które zostały zatwierdzone przez Unię Europejską.

Niniejsze sprawozdanie finansowe zostało sporządzone zgodnie z zasadą kosztu historycznego za wyjątkiem tych pozycji, które zgodnie z niniejszymi zasadami są wyceniane w inny sposób.

Sporządzenie sprawozdania wg MSSF wymaga dokonania szeregu szacunków i zastosowania własnego osądu. W nocy 2.5 zostały zaprezentowane te obszary sprawozdania finansowego, które wymagają znaczących szacunków lub w stosunku do których wymagana jest znacząca doza osądu.

Sprawozdanie finansowe zostało sporządzone przy założeniu kontynuowania działalności gospodarczej przez Grupę Comarch w dającej się przewidzieć przyszłości. Według Zarządu Spółki Dominującej nie istnieją okoliczności wskazujące na zagrożenie kontynuowania działalności.

Grupa Comarch sporządza rachunek zysków i strat w wersji kalkulacyjnej, natomiast rachunek przepływów pieniężnych sporządzany jest metodą pośrednią.

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Comarch za 12 miesięcy 2017 roku obejmuje sprawozdania następujących spółek:

Nazwa spółki	Charakter powiązań	Metoda konsolidacji	Udział Comarch S.A. w kapitale zakładowym
Comarch S.A.	Jednostka dominująca	Pełna	
Comarch AG	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Sistemas LTDA	Jednostka zależna	Pełna	80% w posiadaniu Comarch AG, 20% w posiadaniu Comarch Software und Beratung AG
Comarch Peru S.A.C.	Jednostka zależna	Pełna	95% w posiadaniu Comarch AG, 5% w posiadaniu Comarch S.A.
Comarch Software und Beratung AG	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu Comarch AG
Comarch Solutions GmbH	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu Comarch Software und Beratung AG

Comarch S.A.S.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch R&D S.à r.l.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Luxembourg S.à r.l.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Inc.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Panama Inc.	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu Comarch Inc.
Comarch Canada, Corp.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Espace Connecté Inc.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Middle East FZ-LLC	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch LLC	Jednostka zależna	Pełna	100%
OOO Comarch	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Software (Shanghai) Co. Ltd.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Technologies Oy	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch UK Ltd.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Japan KK	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu Comarch UK
Comarch Chile SpA	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Software Spain S.L.U.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Colombia S.A.S.	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu Comarch Software Spain S.L.U.
Comarch Yazilim A.S.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch SRL	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Malaysia SDN. BHD.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch s.r.o.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Pointshub, Inc.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch AB	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Argentina S.A.	Jednostka zależna	Pełna	95% w posiadaniu Comarch S.A., 5% w posiadaniu Comarch AG
Comarch Saudi Arabia Co.	Jednostka zależna	Pełna	95% w posiadaniu Comarch S.A.,

			5% w posiadaniu Comarch Infrastruktura S.A.
Comarch Technologies sp. z o.o.	Jednostka zależna	Pełna	100%
CA Consulting S.A.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Geopolis sp. z o.o.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Management sp. z o.o.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Corporate Finance Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	Jednostka zależna	Pełna	100% ogólnej liczby certyfikatów inwestycyjnych,
Comarch Management sp. z o.o. SK-A	Jednostka zależna	Pełna	26,45% w posiadaniu Comarch S.A., 8,82% w posiadaniu CCF FIZ, 64,73% akcji nabytych w celu umorzenia przez Comarch Management sp. z o.o. SK-A
Bonus Management sp. z o.o. SK-A	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu CCF FIZ
Bonus MANAGEMENT sp. z o.o. Cracovia Park SK-A	Jednostka zależna	Pełna	50% w posiadaniu Bonus Management sp. z o.o. SK-A, 50% w posiadaniu MKS Cracovia SSA
Bonus Development sp. z o.o. SK-A	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu CCF FIZ
Bonus Management sp. z o.o. II Activia SK-A	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu CCF FIZ
Bonus Development sp. z o.o. II Koncept SK-A	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu CCF FIZ
Comarch Healthcare S.A.	Jednostka zależna	Pełna	45,84% w posiadaniu CCF FIZ 20,76% w posiadaniu Comarch S.A., 19,77% w posiadaniu Comarch Software und Beratung AG, 13,63% w posiadaniu CASA Management and Consulting sp. z o.o. SKA
Comarch Polska S.A.	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu CCF FIZ
Comarch Pointshub S.A.	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu CCF FIZ
Comarch Infrastruktura S.A.	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu CCF FIZ
iComarch24 S.A.	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu CCF FIZ
CASA Management and Consulting sp. z o.o. SK-A	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu CCF FIZ

Comarch Swiss AG	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu CASA Management and Consulting sp. z o.o. SK-A
CAMS AG	Jednostka zależna	Pełna	51% w posiadaniu CASA Management and Consulting sp. z o.o. SK-A
Opso sp. z o.o.	Jednostka zależna	Pełna	100%

2.1. Zasady wyceny aktywów i pasywów oraz ustalania wyniku finansowego

2.1.1. Sprawozdawczość dotycząca segmentów

Dla Grupy Kapitałowej Comarch podstawowym rodzajem segmentów operacyjnych są segmenty branżowe, a pomocniczym rodzajem segmentów operacyjnych są segmenty geograficzne. Objęte konsolidacją jednostki Grupy Kapitałowej Comarch prowadzą następujące rodzaje działalności:

- sprzedaż systemów informatycznych i usług z nimi związanych w tym również produkcja oprogramowania dla medycyny oraz sprzedaż sprzętu informatycznego (dalej jako „Segment IT”),
- działalność sportową (dalej jako „Segment Sport”) prowadzoną przez MKS Cracovia SSA,
- działalność związaną z inwestowaniem na rynku kapitałowym i na rynku nieruchomości (dalej jako „Segment Inwestycje”),
- działalność w zakresie świadczenia usług medycznych (dalej jako „Segment Medycyna”).

Dominujący udział w przychodach ze sprzedaży, wynikach oraz aktywach posiada Segment IT. Ze względu na specyfikę działalności segment IT prezentowany jest z wydzieleniem rynku DACH (Niemcy, Austria, Szwajcaria), rynku polskiego oraz rynków pozostałych. Ze względu na geograficzny podział działalności Grupa Comarch wyróżnia następujące segmenty rynku: Polska, Rejon DACH (Niemcy, Austria, Szwajcaria), Pozostałe kraje. Segment Sport, Segment Inwestycje i Segment Medycyna prowadzą działalność wyłącznie na terenie Polski. Ze względu na to, że jedynie Segment IT prowadzi działalność poza krajem i jednocześnie ponoszone w Segmencie IT koszty w znacznej mierze są wspólne dla sprzedaży eksportowej oraz krajowej nie jest celowe ustalanie wyniku odrębnie dla działalności eksportowej i krajowej. Sprzedaż Grupy Comarch jest mocno zdywersyfikowana i nie występuje uzależnienie od jednego odbiorcy. W ciągu 12 miesięcy 2017 roku sprzedaż do żadnego z kontrahentów nie przekroczyła 10% całkowitej sprzedaży Grupy Comarch. Rozkład przychodów ze sprzedaży osiągniętych przez Grupę Kapitałową Comarch na przestrzeni roku 2017 przedstawiał się następująco: 22% rocznej sprzedaży zostało zrealizowane w pierwszym kwartale, 22% w drugim kwartale, 24% w trzecim kwartale oraz 32% w czwartym kwartale. Na przestrzeni roku 2018 Spółka spodziewa się rozkładu przychodów ze sprzedaży zbliżonego do tego z 2017 roku.

2.1.2. Konsolidacja

a) Jednostki zależne

Jednostki zależne to wszelkie jednostki (w tym jednostki specjalnego przeznaczenia), w odniesieniu do których Grupa ma zdolność kierowania ich polityką finansową i operacyjną, co zwykle towarzyszy posiadaniu większości ogólnej liczby głosów w organach stanowiących. Przy dokonywaniu oceny, czy Grupa kontroluje daną jednostkę uwzględnia się istnienie i wpływ potencjalnych praw głosu, które w danej chwili można zrealizować lub zamienić. Jednostki zależne podlegają pełnej konsolidacji od dnia przejęcia nad nimi kontroli przez Grupę. Przestaje się je konsolidować z dniem ustania kontroli.

Przejęcia jednostek i wyodrębnionych części działalności rozlicza się metodą nabycia. Każdorazowo płatność przekazana w wyniku połączenia jednostek wyceniana jest w zagregowanej wartości godziwej (na dzień dokonania zapłaty) przekazanych aktywów, poniesionych lub przejętych zobowiązań oraz

instrumentów kapitałowych wyemitowanych przez Grupę w zamian za przejęcie kontroli nad jednostką przejmowaną. Koszty bezpośrednio związane z połączeniem jednostek gospodarczych ujmowane są w wyniku finansowym w momencie ich poniesienia.

W określonych przypadkach, przekazana płatność zawiera także aktywa lub zobowiązania wynikające z płatności warunkowej, mierzonej na dzień nabycia w wartości godziwej. Zmiany wartości godziwej płatności warunkowej w kolejnych okresach ujmowane są jako zmiany kosztu połączenia jedynie jeżeli mogą być zaklasyfikowane jako zmiany w okresie pomiaru. Wszystkie inne zmiany rozliczane są zgodnie z odpowiednimi regulacjami MSSF. Zmiany w wartości godziwej płatności warunkowej zakwalifikowanej jako element kapitałowy nie są ujmowane.

Dające się zidentyfikować aktywa, zobowiązania i zobowiązania warunkowe jednostki przejmowanej spełniające warunki ujęcia zgodnie z MSSF 3 „Połączenia jednostek gospodarczych” ujmują się w wartości godziwej na dzień przejęcia, z uwzględnieniem wyjątków zawartych w MSSF 3.

W razie nabycia kontroli w następstwie kilku następujących po sobie transakcji, udziały będące w posiadaniu Grupy na dzień objęcia kontroli są wyceniane w wartości godziwej z odniesieniem skutków w rachunek zysków i strat. Kwoty narosłe z tytułu udziałów w tej jednostce odniesione uprzednio do innych składników całkowitych dochodów są przenoszone do rachunku zysków i strat.

Wartość firmy wynikającą z przejęcia ujmują się w aktywach i początkowo wykazuje po kosztach, jako wartość kosztów przejęcia przekraczającą udział Grupy w wartości godziwej netto dających się zidentyfikować ujętych aktywów, zobowiązań i zobowiązań warunkowych. Jeśli po przeszacowaniu udział Grupy w wartości godziwej netto dających się zidentyfikować aktywów, zobowiązań i zobowiązań warunkowych jednostki przejmowanej przekracza koszt połączenia jednostek gospodarczych, nadwyżkę ujmują się niezwłocznie w wyniku finansowym.

Transakcje, rozrachunki i nie zrealizowane zyski na transakcjach pomiędzy spółkami Grupy są eliminowane. Nie zrealizowane straty również podlegają eliminacji, chyba że transakcja dostarcza dowodów na utratę wartości przez przekazany składnik aktywów. Zasady rachunkowości stosowane przez jednostki zależne zostały zmienione, tam gdzie było to konieczne, dla zapewnienia zgodności z zasadami rachunkowości stosowanymi przez Grupę.

b) Jednostki stowarzyszone

Jednostki stowarzyszone to wszelkie jednostki, na które Grupa wywiera znaczący wpływ, lecz których nie kontroluje, co zwykle towarzyszy posiadaniu od 20 do 50% ogólnej liczby głosów w organach stanowiących. Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych rozlicza się metodą praw własności i ujmują początkowo według kosztu. Inwestycja Grupy w jednostkach stowarzyszonych obejmuje określoną w dniu nabycia wartość firmy.

Udział Grupy w wyniku finansowym jednostek stowarzyszonych od dnia nabycia ujmują się w rachunku zysków i strat, zaś jej udział w zmianach stanu innych kapitałów od dnia nabycia – w innych kapitałach. O łączne zmiany stanu od dnia nabycia koryguje się wartość bilansową inwestycji. Gdy udział Grupy w stratach jednostki stowarzyszonej staje się równy lub większy od udziału Grupy w tej jednostce stowarzyszonej, obejmującego ewentualne inne niezabezpieczone należności, Grupa zaprzestaje ujmować dalsze straty, chyba, że wzięła na siebie obowiązki lub dokonała płatności w imieniu danej jednostki stowarzyszonej.

Nie zrealizowane zyski na transakcjach pomiędzy Grupą, a jej jednostkami stowarzyszonymi eliminuje się proporcjonalnie do udziału Grupy w jednostkach stowarzyszonych. Nie zrealizowane straty również są eliminowane, chyba że transakcja dostarcza dowodów na wystąpienie utraty wartości przekazywanego składnika aktywów. Zasady rachunkowości stosowane przez jednostki stowarzyszone zostały, tam gdzie było to konieczne, zmienione dla zapewnienia zgodności z zasadami rachunkowości stosowanymi przez Grupę.

c) Zasady ujmowania Grupy Comarch SuB w sprawozdaniu skonsolidowanym

Spółka Comarch Software und Beratung AG będąca jednostką dominującą dla spółek Grupy Comarch SuB począwszy od 2013 roku nie sporządza samodzielnie skonsolidowanego sprawozdania finansowego obejmującego dane spółki Comarch Software und Beratung AG i jej jednostek zależnych. Comarch S.A.,

jednostka dominująca Grupy Comarch, sporządza w sposób bezpośredni skonsolidowane sprawozdanie finansowe obejmujące dane Spółki Comarch S.A. i wszystkich pozostałych jednostek zależnych (w tym Comarch SuB i jej spółek zależnych).

2.1.3. Wycena pozycji wyrażonych w walutach obcych

a) Waluta funkcjonalna i waluta prezentacji

Pozycje zawarte w sprawozdaniach finansowych poszczególnych jednostek Grupy wycenia się w walucie podstawowego środowiska gospodarczego, w którym dana jednostka prowadzi działalność („waluta funkcjonalna”). Skonsolidowane sprawozdanie finansowe prezentowane jest w polskich złotych (PLN), która jest walutą funkcjonalną i walutą prezentacji jednostki dominującej.

b) Transakcje i salda wyrażone w walutach obcych

Transakcje wyrażone w walutach obcych przelicza się na walutę funkcjonalną według kursu obowiązującego w dniu transakcji. Zyski i straty kursowe z tytułu rozliczenia tych transakcji oraz wyceny bilansowej aktywów i zobowiązań pieniężnych wyrażonych w walutach obcych ujmuje się w rachunku zysków i strat, o ile nie odracza się ich w kapitale własnym, gdy kwalifikują się do uznania za zabezpieczenie przepływów pieniężnych i zabezpieczenie udziałów w aktywach netto.

Różnice kursowe z tytułu pozycji niepieniężnych, takich jak instrumenty kapitałowe wyceniane według wartości godziwej w korespondencji z rachunkiem zysków i strat, wykazuje się w ramach zysków i strat z tytułu zmian wartości godziwej. Różnice kursowe z tytułu takich pozycji niepieniężnych jak instrumenty kapitałowe zaklasyfikowane do aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży uwzględnia się w kapitale z wyceny w wartości godziwej.

c) Spółki wchodzące w skład Grupy

Wyniki i sytuację finansową wszystkich jednostek Grupy (z których żadna nie prowadzi działalności w warunkach hiperinflacji), których waluty funkcjonalne różnią się od waluty prezentacji, przelicza się na walutę prezentacji w następujący sposób:

- aktywa i zobowiązania w każdym prezentowanym bilansie przelicza się według kursu zamknięcia obowiązującego na ten dzień bilansowy,
- przychody i koszty w każdym rachunku zysków i strat przelicza się według kursów średnich (chyba, że kurs średni nie stanowi zadowalającego przybliżenia skumulowanego wpływu kursów z dni transakcji – w takim wypadku przychody i koszty przelicza się według kursów z dni transakcji), a wszystkie wynikające stąd różnice kursowe ujmuje się jako odrębny składnik kapitału własnego.

Przy konsolidacji, różnice kursowe z tytułu przeliczenia inwestycji netto w jednostkach zagranicznych oraz kredytów, pożyczek i innych instrumentów walutowych wyznaczonych na zabezpieczenia takich inwestycji ujmuje się w kapitale własnym. Przy sprzedaży jednostki prowadzącej działalność za granicą, takie różnice kursowe ujmuje się w rachunku zysków i strat jako część zysku lub straty ze sprzedaży.

Wartość firmy i korekty do poziomu wartości godziwej, które powstają przy nabyciu jednostki zagranicznej, traktuje się jako aktywa i zobowiązania jednostki zagranicznej oraz przelicza według kursu zamknięcia.

Kursy EURO użyte do przeliczania danych finansowych

Średni kurs NBP

z dnia 31.12.2017 r.	4,1709
z dnia 31.12.2016 r.	4,4240

Średnia arytmetyczna średnich kursów NBP na koniec każdego miesiąca

za okres 1.01 - 31.12.2017 r.	4,2447
za okres 1.01 - 31.12.2016 r.	4,3757

Kursy wybranych walut użyte do przeliczania danych bilansowych**Średni kurs NBP dla USD**

z dnia 31.12.2017 r.	3,4813
z dnia 31.12.2016 r.	4,1793

Średni kurs NBP dla CHF

z dnia 31.12.2017 r.	3,5672
z dnia 31.12.2016 r.	4,1173

Średni kurs NBP dla GBP

z dnia 31.12.2017 r.	4,7001
z dnia 31.12.2016 r.	5,1445

Średni kurs NBP dla DKK

z dnia 31.12.2017 r.	0,5602
z dnia 31.12.2016 r.	0,5951

Średni kurs NBP dla CAD

z dnia 31.12.2017 r.	2,7765
z dnia 31.12.2016 r.	3,0995

2.1.4. Inwestycje**a) Aktywa finansowe wykazywane według wartości godziwej, z zyskami lub stratami rozliczanymi przez rachunek zysków i strat**

Kategoria ta obejmuje dwie podkategorie: aktywa finansowe przeznaczone do obrotu oraz aktywa finansowe przeznaczone w momencie ich początkowego ujęcia do wyceny według wartości godziwej, z zyskami lub stratami ujmowanymi w rachunku zysków i strat. Składnik aktywów finansowych zalicza się do tej kategorii, jeżeli nabyty został przede wszystkim w celu sprzedaży w krótkim terminie lub jeżeli został zaliczony do tej kategorii przez Zarząd. Instrumenty pochodne również zalicza się do „przeznaczonych do obrotu”, o ile nie zostały przeznaczone na zabezpieczenia. Tego typu instrumenty są wykazywane osobno w bilansie w pozycji „Pochodne instrumenty finansowe”. Aktywa z tej kategorii zalicza się do aktywów obrotowych, jeżeli są przeznaczone do obrotu lub ich realizacji oczekuje się w ciągu 12 miesięcy od dnia bilansowego.

b) Pożyczki i należności

Pożyczki i należności to nie zaliczane do instrumentów pochodnych aktywa finansowe o ustalonych lub możliwych do ustalenia płatnościach, nie notowane na aktywnym rynku. Powstają wówczas, gdy Grupa wydaje środki pieniężne, towary lub usługi bezpośrednio dłużnikowi, nie mając zamiaru wprowadzać swojej należności do obrotu. Zalicza się je do aktywów obrotowych, o ile termin ich wymagalności nie przekracza 12 miesięcy od dnia bilansowego. Pożyczki i należności o terminie wymagalności przekraczającym 12 miesięcy od dnia bilansowego zalicza się do aktywów trwałych. Pożyczki i należności zalicza się do wykazywanych w bilansie należności handlowych i usług oraz pozostałych należności.

c) Inwestycje utrzymywane do terminu zapadalności

Inwestycje utrzymywane do terminu zapadalności to niezaliczane do instrumentów pochodnych aktywa finansowe o ustalonych lub możliwych do ustalenia płatnościach i ustalonym terminie zapadalności, które Zarządy jednostek tworzących Grupę zamierzają i są w stanie utrzymać do terminu zapadalności.

d) Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży

Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży to nie zaliczone do instrumentów pochodnych instrumenty finansowe przeznaczone do tej kategorii albo nie zaliczone do żadnej z pozostałych. Zalicza się je do aktywów trwałych, o ile Zarząd nie zamierza zbyć inwestycji w ciągu 12 miesięcy od dnia bilansowego.

Transakcje zakupu i sprzedaży inwestycji ujmują się na dzień przeprowadzenia transakcji – dzień, w którym Grupa zobowiązuje się zakupić lub sprzedać dany składnik aktywów. Inwestycje ujmują się początkowo według wartości godziwej powiększonej, w przypadku składnika aktywów niekwalifikowanych jako wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy, o koszty transakcyjne. Inwestycje wyłącza się z ksiąg rachunkowych, gdy prawa do uzyskiwania przepływów pieniężnych z ich tytułu wygasły lub zostały przeniesione i Grupa dokonała przeniesienia zasadniczo całego ryzyka i wszystkich pożytków z tytułu ich własności.

Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży oraz aktywa finansowe wykazywane według wartości godziwej, z zyskami lub stratami wykazywanymi w rachunku zysków i strat, wykazuje się po początkowym ujęciu według wartości godziwej. Pożyczki i należności oraz inwestycje utrzymywane do terminu wymagalności wykazuje się według skorygowanej ceny nabycia (zamortyzowanego kosztu), metodą efektywnej stopy procentowej. Zrealizowane i nie zrealizowane zyski i straty z tytułu zmian wartości godziwej aktywów finansowych wykazywanych według wartości godziwej, z zyskami lub stratami rozliczanymi w korespondencji z w rachunkiem zysków i strat wykazuje się w rachunku zysków i strat, w okresie, w którym powstały. Nie zrealizowane zyski i straty z tytułu zmian wartości godziwej niepieniężnych papierów wartościowych zaliczonych do „dostępnych do sprzedaży” ujmują się w kapitale własnym. W razie sprzedaży papierów wartościowych zaliczonych do „dostępnych do sprzedaży” lub utraty przez nie wartości, łączne dotychczasowe korekty do poziomu aktualnej wartości godziwej wykazuje się w rachunku zysków i strat jako zyski i straty na inwestycyjnych papierach wartościowych.

Wartość godziwa inwestycji notowanych wynika z ich bieżącej ceny zakupu. Jeżeli rynek na dany składnik aktywów finansowych nie jest aktywny (a także w odniesieniu do nie notowanych papierów wartościowych), Grupa ustala wartość godziwą stosując techniki wyceny. Obejmują one wykorzystanie niedawno przeprowadzonych transakcji na normalnych zasadach rynkowych, odwołanie się do innych instrumentów, które są w zasadzie identyczne, analizę zdyskontowanych przepływów pieniężnych oraz powszechnie uznane za poprawne modele wyceny instrumentów pochodnych, oparte na danych wejściowych pochodzących z aktywnego rynku.

Grupa dokonuje na każdy dzień bilansowy oceny, czy występują obiektywne dowody na to, że składnik aktywów finansowych lub grupa aktywów finansowych utraciły na wartości. W odniesieniu do kapitałowych papierów wartościowych zaliczonych do „dostępnych do sprzedaży”, przy ustalaniu, czy papiery wartościowe utraciły na wartości bierze się pod uwagę znaczący lub przedłużający się spadek wartości godziwej danego papieru wartościowego poniżej jego kosztu. Jeżeli takie dowody występują w przypadku aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, łączne dotychczasowe straty – ustalone jako różnica pomiędzy ceną nabycia, a aktualną wartością godziwą, pomniejszona o ewentualne straty z tytułu utraty wartości ujęte wcześniej w rachunku zysków i strat – wyłącza się z kapitału własnego i ujmują w rachunku zysków i strat. Straty z tytułu utraty wartości ujęte wcześniej w rachunku zysków i strat z tytułu instrumentów kapitałowych nie podlegają odwróceniu w korespondencji z rachunkiem zysków i strat.

2.1.5. Aktywa trwałe

a) Wartości niematerialne

Wartości niematerialne ujmowane są w ewidencji według cen nabycia pomniejszone o dotychczasowe umorzenie i ewentualne odpisy z tytułu utraty wartości. Grupa dokonuje odpisów amortyzacyjnych metodą liniową. Przyjęto następujące stawki amortyzacyjne:

■ oprogramowanie komputerowe	30%
■ licencje	30%
■ prawa autorskie	30%
■ pozostałe prawa	10 - 20%

Przyjęte stawki amortyzacyjne odpowiadają oszacowanemu okresowi użytkowania wartości niematerialnych, za wyjątkiem kart zawodników (dot. MKS Cracovia SSA), które amortyzowane są w okresie obowiązującej umowy z danym zawodnikiem.

W przypadku wartości niematerialnych nabytych w celu wykorzystania w konkretnym projekcie okres amortyzacji ustala się jako okres trwania projektu.

Prawo wieczystego użytkowania gruntów dotyczących MKS Cracovia SSA zostało nabyte i jest traktowane jako wartość niematerialna, o nieokreślonym okresie użytkowania i dlatego nie jest amortyzowane. Grunty będące w użytkowaniu wieczystym spółki MKS Cracovia SSA nie podlegają amortyzacji, gdyż posiadają nieokreślony okres użytkowania, z uwagi na fakt, iż Spółka spodziewa się, że nastąpi odnowienie prawa wieczystego użytkowania i odbędzie się to bez ponoszenia znaczących kosztów, gdyż Spółka nie jest zobowiązana do spełnienia żadnych warunków, o których zależałoby przedłużenie tego prawa.

Wieczyste użytkowanie w Polsce traktowane jest jako synonim własności a nie dzierżawy, po zakończeniu której użytkownik oddaje grunt. Spółka nie spodziewa się poniesienia znaczących kosztów przy odnowieniu prawa wieczystego użytkowania w kontekście dotychczasowych działań współwłaściciela MKS Cracovia SSA czyli Gminy Kraków. Miasto wspiera działalność sportowa w tym MKS Cracovia SSA m in. poprzez:

- dofinansowywanie budowy infrastruktury sportowej,
- umorzenie podatku od nieruchomości,
- wniesienie aportem opłat za użytkowanie wieczyste.

Prawo wieczystego użytkowania gruntów dotyczących jednostki dominującej jest amortyzowane przez określony czas użytkowania (założony od momentu nabycia okres użytkowania wynosi od 84 do 99 lat). Średnia stawka amortyzacyjna wynosi 1,2%.

Wartości niematerialne nabyte w wyniku przejęcia A-MEA Informatik AG (obecnie Comarch Swiss AG) obejmują wartość relacji z klientami spółki. Aktywo to zostało ujęte odrębnie od wartości firmy jako wartości niematerialne i prawne i zostało ujęte na dzień przejęcia w bilansie Grupy Comarch wg wartości godziwej. Grupa dokonuje odpisów amortyzacyjnych wartości niematerialnych nabytych w wyniku przejęcia A-MEA Informatik AG metodą liniową, przyjęto okres amortyzacji równy przewidywanemu okresowi osiągnięcia korzyści ekonomicznych z tytułu istniejących relacji z klientami, czyli 60 miesięcy. Rozliczanie amortyzacji zakończono w roku 2016.

Wartości niematerialne nabyte w wyniku przejęcia ESAProjekt sp. z o.o. (obecnie Comarch Healthcare S.A.) obejmują prawa majątkowe do oprogramowania Optimed, OptiNFZKom, BaKS, Carber, SDK, Repos. Aktywa te zostały ujęte odrębnie od wartości firmy jako wartości niematerialne i prawne i zostało ujęte na dzień przejęcia w bilansie Grupy Comarch wg wartości godziwej. Grupa dokonuje odpisów amortyzacyjnych wartości niematerialnych nabytych w wyniku przejęcia ESAProjekt sp. o.o. metodą liniową, przyjęto okres amortyzacji równy przewidywanemu okresowi osiągnięcia korzyści ekonomicznych ze sprzedaży oprogramowania, czyli 60 miesięcy. Rozliczanie amortyzacji zakończono w roku 2016.

b) Wartość firmy

Wartość firmy stanowi nadwyżkę kosztu przejęcia nad wartością godziwą udziału Grupy w możliwych do zidentyfikowania aktywach netto (obejmujących możliwe do zidentyfikowania aktywa nabyte oraz zobowiązania i zobowiązania warunkowe przejęte w ramach połączenia) przejętej jednostki zależnej/stowarzyszonej na dzień przejęcia. Wartość firmy z przejęcia jednostek zależnych ujmuje się w ramach wartości niematerialnych. Wartość firmy z przejęcia jednostek stowarzyszonych ujmuje się w ramach inwestycji w jednostkach stowarzyszonych. Wartość firmy jest testowana corocznie na dzień bilansowy kończący rok obrotowy pod kątem utraty wartości i wykazywana w bilansie według kosztu pomniejszonego o skumulowane odpisy z tytułu ewentualnej utraty wartości. Zyski i straty ze zbycia jednostki uwzględniają wartość bilansową wartości firmy dotyczącą sprzedanej jednostki.

W celu przeprowadzenia testu pod kątem możliwej utraty wartości wartość firmy alokowana jest do ośrodków wypracowujących środki pieniężne.

c) Rzeczowe aktywa trwałe

Środki trwałe

Wycenione zostały według cen nabycia lub kosztów wytworzenia pomniejszone o dotychczasowe umorzenie i ewentualne odpisy z tytułu utraty wartości. Przyjęte stawki amortyzacyjne odpowiadają ekonomicznej użyteczności środków trwałych.

Szczegółowe zasady amortyzowania środków trwałych przyjętych przez Spółkę są następujące: środki amortyzowane są metodą liniową przy zastosowaniu stawek amortyzacyjnych odpowiadających oszacowanemu okresowi użytkowania. W szczególności stawki amortyzacyjne wynoszą: 2,5% (budynki i budowle), 30% (maszyny i urządzenia) i 20% (meble, wyposażenie, pozostałe środki). W przypadku środków trwałych nabytych w celu wykorzystania w konkretnym projekcie okres amortyzacji ustala się jako okres trwania projektu.

Środki trwałe w budowie

Środki trwałe w budowie wycenione są według ceny nabycia pomniejszone o ewentualne odpisy z tytułu utraty wartości. Odsetki od kredytu inwestycyjnego w okresie realizacji inwestycji aktywowane są w pozycji środki trwałe w budowie. Odsetki od kredytu inwestycyjnego po przyjęciu środka trwałego sfinansowanego kredytem obciążają wynik roku w pozycji koszty finansowe.

Ulepszenia w obcych środkach trwałych

Ulepszenia w obcych środkach trwałych wycenione są według ceny nabycia pomniejszone o dotychczasowe umorzenie i ewentualne odpisy z tytułu utraty wartości.

d) Leasing

Grupa użytkuje na zasadach leasingu samochody oraz sprzęt komputerowy. Ponieważ na mocy zawartych umów nastąpiło zasadniczo przeniesienie całego ryzyka i pożytków wynikających z tytułu posiadania przedmiotu leasingu, ujęte są one w księgach na zasadach leasingu finansowego. Wprowadzone zostały do ksiąg jako aktywa i zobowiązania w kwotach równych wartości minimalnych opłat leasingowych ustalonych na dzień rozpoczęcia leasingu. Opłaty leasingowe rozdziela się pomiędzy koszty finansowe i zmniejszenia niespłaconego salda zobowiązań. Część odsetkowa kosztów finansowych obciąża rachunek wyników przez okres trwania leasingu w taki sposób, aby uzyskać stałą stopę procentową w stosunku do niespłaconego salda. Środki użytkowane na zasadach leasingu podlegają amortyzacji przez krótszy z okresów: okres umowy lub użytkowania.

e) Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe

Dotyczą długoterminowej części czynnych rozliczeń międzyokresowych kosztów.

f) Utrata wartości aktywów

Aktywa o nieokreślonym okresie użytkowania nie podlegają amortyzacji, lecz corocznie są testowane pod kątem możliwej utraty wartości. Aktywa podlegające amortyzacji analizuje się pod kątem utraty wartości, ilekroć jakieś zdarzenia lub zmiany okoliczności wskazują na możliwość niezrealizowania ich wartości bilansowej. Stratę z tytułu utraty wartości ujmuje się w wysokości kwoty, o jaką wartość bilansowa danego składnika aktywów przewyższa jego wartość odzyskiwalną. Wartość odzyskiwalna to wyższa z dwóch kwot: wartości godziwej pomniejszonej o koszty doprowadzenia do sprzedaży i wartości użytkowej. Dla potrzeb analizy pod kątem utraty wartości, aktywa grupuje się na najniższym poziomie, w odniesieniu do którego występują dające się zidentyfikować odrębnie przepływy pieniężne (ośrodki wypracowujące środki pieniężne).

2.1.6. Aktywa obrotowe

a) Zapasy (produkty w toku oraz materiały i towary)

Wykazywana w sprawozdaniu produkcja w toku dotyczy wytwarzanego przez Grupę i przeznaczonego do wielokrotnej sprzedaży oprogramowania. Produkcja w toku jest wyceniana według technicznych bezpośrednich kosztów wytworzenia.

Wytworzone przez Grupę i przeznaczone do wielokrotnej sprzedaży oprogramowanie użytkowe wyceniane jest w okresie przynoszenia przez nie korzyści ekonomicznych, nie dłuższym niż 36 miesięcy, jakie następują od rozpoczęcia sprzedaży, w wysokości nadwyżki kosztów ich wytworzenia nad przychodami netto uzyskanymi ze sprzedaży tych produktów w ciągu kolejnych 36 miesięcy. Nie odpisane po tym okresie koszty wytworzenia zwiększają pozostałe koszty operacyjne.

W zależności od charakteru wytworzonego oprogramowania i oceny możliwości jego sprzedaży stosuje się zasadę odpisywania w koszt własny poniesionych na jego wytworzenie nakładów w wysokości od 50% do 100% zafakturowanej w powyższym okresie sprzedaży. Jeżeli Spółka posiada wcześniej informacje o ograniczeniu możliwości dalszej sprzedaży, niezwłocznie dokonuje odpisu aktualizującego wartość produkcji w toku w wysokości nakładów, w stosunku, do których występuje prawdopodobieństwo nie odzyskania, bądź też dokonuje jednorazowo odpisania całości nierozliczonych nakładów (w zależności od stopnia oceny ryzyka) w ciężar kosztu własnego sprzedaży.

Ewidencja materiałów i towarów prowadzona jest według rzeczywistych cen nabycia. Rozchody wyceniane są według zasady pierwsze przyszło, pierwsze wyszło (FIFO). Materiały i towary wycenione są według rzeczywistych cen nabycia nie wyższych od cen sprzedaży netto.

b) Należności

Na dzień powstania ujmuje się je w księgach według wartości godziwej, a w następnych okresach wg skorygowanej ceny nabycia (zamortyzowanego kosztu).

Należności w zależności od terminu wymagalności (do 12 miesięcy od dnia bilansowego lub powyżej 12 miesięcy od dnia bilansowego) wykazywane są jako krótkoterminowe lub długoterminowe.

W celu urealnienia wartości, należności zostały pomniejszone o odpisy aktualizujące wartość należności wątpliwych. Odpis z tytułu utraty wartości odpowiada różnicy pomiędzy wartością bilansową a wartością bieżącą rzeczywistych przepływów pieniężnych z danego składnika aktywów. Ze względu na specyfikę działalności (występowanie w ograniczonym zakresie należności od tzw. kontrahentów masowych), dokonywanie stosownych odpisów aktualizacyjnych odbywa się drogą szczegółowej identyfikacji należności i oceny zagrożenia wpływu środków pieniężnych wynikających z uwarunkowań umownych i biznesowych.

c) Środki pieniężne i ich ekwiwalenty

Kategoria ta obejmuje środki pieniężne w kasie i na rachunkach bankowych, depozyty bankowe płatne na żądanie, płynne krótkoterminowe papiery wartościowe oraz inne krótkoterminowe inwestycje o dużej płynności.

d) Rozliczenie kontraktów długoterminowych

Koszty związane z kontraktami długoterminowymi ujmuje się w momencie poniesienia. Wynik na kontraktach ustala się według stopnia zaawansowania prac, o ile jest możliwe wiarygodne ustalenie stopnia zaawansowania. Jeżeli nie można wiarygodnie oszacować wyniku umowy, to przychody ujmuje się wyłącznie do wysokości poniesionych kosztów umowy, dla których istnieje prawdopodobieństwo ich odzyskania. Stopień zaawansowania mierzy się w oparciu o wyrażony procentowo stosunek kosztów poniesionych do dnia bilansowego, do łącznych szacowanych kosztów z tytułu kontraktu. Jeżeli prawdopodobne jest że łączne koszty z tytułu umowy przekroczą łączne przychody, to przewidywaną stratę ujmuje się natychmiast.

Grupa prezentuje w aktywach pozycję „Należne przychody z tytułu kontraktów długoterminowych” w przypadku gdy występuje nadwyżka poniesionych kosztów i ujętych zysków z tytułu kontraktów długoterminowych, nad wartością zafakturowanej sprzedaży do kontrahentów. W przeciwnym przypadku, tj. gdy występuje nadwyżka zafakturowanej sprzedaży do kontrahentów nad wartością poniesionych kosztów i ujętych zysków z tytułu kontraktów długoterminowych, Grupa prezentuje w zobowiązaniach pozycję „Zobowiązania z tytułu kontraktów długoterminowych”. Ww. nadwyżki są ustalane dla każdego kontraktu osobno i prezentowane rozdzielnie bez saldowania poszczególnych pozycji.

e) Aktywa przeznaczone do zbycia

Aktywa i grupy do zbycia klasyfikuje się jako przeznaczone do sprzedaży, jeśli ich wartość bilansowa zostanie odzyskana raczej w wyniku transakcji sprzedaży niż w wyniku ich dalszego użytkowania. Warunek ten uznaje się za spełniony wyłącznie wówczas, gdy wystąpienie transakcji sprzedaży jest bardzo prawdopodobne, a składnik aktywów (lub grupa do zbycia) jest dostępny do natychmiastowej sprzedaży w swoim obecnym stanie. Klasyfikacja składnika aktywów jako przeznaczonego do zbycia zakłada zamiar kierownictwa Spółki do dokonania transakcji sprzedaży w ciągu roku od momentu zmiany klasyfikacji. Aktywa (i grupy do zbycia) sklasyfikowane jako przeznaczone do sprzedaży wycenia się po niższej spośród dwóch wartości: pierwotnej wartości bilansowej lub wartości godziwej, pomniejszonej o koszty związane ze sprzedażą.

2.1.7. Kapitał własny

Kapitał własny obejmuje między innymi:

- a) kapitał zakładowy jednostki dominującej wykazany w wartości nominalnej,
- b) pozostałe kapitały utworzone:
 - z podziału zysku,
 - z nadwyżki sprzedaży akcji ponad wartość nominalną,
 - z wyceny opcji menedżerskiej,
- c) zysk niepodzielony wynikający z korekt z tytułu zmiany zasad rachunkowości oraz z wyników osiągniętych przez Grupę, a nie przeniesionych do pozostałych kapitałów,
- d) różnice kursowe.

2.1.8. Świadczenia pracownicze

a) Świadczenia oparte na akcjach

Jednostka dominująca do 2014 roku włącznie prowadziła program wynagrodzeń opartych na akcjach i regulowanych akcjami. Wartość godziwa świadczonej przez pracowników pracy, w zamian za przyznanie opcji powiększała koszty. Łączną kwotę, jaką należało rozliczyć w koszty przez okres nabywania uprawnień przez pracowników do realizacji opcji, ustalano w oparciu o wartość godziwą przyznanych opcji, z wyłączeniem wpływu ewentualnych niezwiązanych z rynkiem kapitałowym warunków nabywania uprawnień (np. celów do osiągnięcia w zakresie rentowności i wzrostu sprzedaży). Warunki nabywania uprawnień do realizacji uwzględniały w założeniach co do przewidywanej liczby opcji, które mogły być zrealizowane. Na każdy dzień bilansowy jednostka dominująca weryfikowała swoje oszacowania. Wpływ ewentualnej weryfikacji pierwotnych oszacowań Jednostka dominująca ujmowała w rachunku zysków i strat, w korespondencji z kapitałem własnym. Uzyskane wpływy z tytułu realizacji opcji, tj. wpływy z tytułu objęcia akcji (pomniejszone o koszty transakcyjne bezpośrednio związane z realizacją) odnosiły się na kapitał zakładowy (wartość nominalna) oraz kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej.

2.1.9. Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania

a) Zobowiązania handlowe i pozostałe zobowiązania

Na dzień powstania ujmuje się je w księgach według wartości godziwej, a na dzień bilansowy w kwocie skorygowanej ceny nabycia (zamortyzowanego kosztu). Zobowiązania w zależności od terminu wymagalności (do 12 miesięcy od dnia bilansowego lub powyżej 12 miesięcy od dnia bilansowego) wykazywane są jako krótkoterminowe lub długoterminowe.

b) Zobowiązanie finansowe

W momencie początkowego ujęcia zobowiązania finansowe wycenia się w wartości godziwej, powiększonej, w przypadku składnika zobowiązań niekwalifikowanych jako wyceniane w wartości

godziwej przez wynik finansowy, o koszty transakcyjne. Po początkowym ujęciu, jednostka wycenia zobowiązania finansowe według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem metody efektywnej stopy procentowej, z wyjątkiem instrumentów pochodnych, wycenianych wg wartości godziwej. Zobowiązania finansowe wyznaczone jako pozycje zabezpieczone podlegają wycenie zgodnie z zasadami rachunkowości zabezpieczeń.

c) Rezerwy na zobowiązania

Rezerwy na koszty restrukturyzacji, naprawy gwarancyjne, roszczenia prawne oraz inne zdarzenia (głównie na urlopy oraz nagrody), w wyniku których na Grupie ciąży obecny obowiązek, wynikający ze zdarzeń przeszłych, tworzy, ujmuje się, jeżeli:

- Grupa posiada bieżące prawne lub zwyczajowe zobowiązanie wynikające z przeszłych zdarzeń,
- istnieje wysokie prawdopodobieństwo, że w celu rozliczenia tych zobowiązań konieczne będą wydatki środków Grupy oraz
- wartość ta została oszacowana w sposób wiarygodny.

Rezerwy restrukturyzacyjne obejmują głównie odprawy pracownicze. Rezerw nie ujmuje się w odniesieniu do przyszłych strat operacyjnych.

Jeżeli występuje szereg podobnych zobowiązań, prawdopodobieństwo konieczności wydatkowania środków w celu ich rozliczenia określa się dla całej grupy podobnych zobowiązań. Rezerwę ujmuje się nawet wówczas, gdy prawdopodobieństwo wydatkowania środków w związku z jedną pozycją zawierającą się w grupie zobowiązań jest niewielkie.

Rezerwy wycenia się według wartości bieżącej kosztów oszacowanych zgodnie z najlepszą wiedzą przez kierownictwo Spółki, których poniesienie jest niezbędne w celu rozliczenia bieżącego zobowiązania na dzień bilansowy. Stopa dyskonta zastosowana do ustalenia wartości bieżącej odzwierciedla aktualną ocenę rynkową wartości pieniądza w czasie oraz zwiększenia dotyczące danego zobowiązania.

2.1.10. Odroczony podatek dochodowy

Jako generalną zasadę przyjmuje się zgodnie z MSR12, iż w związku z przejściowymi różnicami między wykazywaną w księgach rachunkowych wartością aktywów i pasywów, a ich wartością podatkową oraz stratą podatkową możliwą do odliczenia w przyszłości, tworzona jest rezerwa i ustalane aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego. Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego ustala się w wysokości kwoty przewidzianej w przyszłości do odliczenia od podatku dochodowego, w związku z ujemnymi różnicami przejściowymi oraz z tytułu ulgi w podatku dochodowym w związku z prowadzeniem działalności w SSE, które spowodują w przyszłości zmniejszenie podstawy obliczenia podatku dochodowego oraz straty podatkowej możliwej do odliczenia, ustalonej przy uwzględnieniu zasady ostrożności. Ze względu na powyższą zasadę aktywa z tego tytułu ustala się jedynie w rocznym horyzoncie czasowym, przyjmując za bazę do jego ustalenia przeciętny dochód uzyskany z działalności strefowej z okresu 3 lat (łącznie z rokiem, za który jest sporządzane sprawozdanie).

Zobowiązanie z tytułu odroczonego podatku dochodowego tworzy się w wysokości kwoty podatku dochodowego, wymagającej w przyszłości zapłaty, w związku z występowaniem dodatnich różnic przejściowych, to jest różnic, które spowodują zwiększenie podstawy obliczenia podatku dochodowego w przyszłości. Odroczony podatek dochodowy ustala się przy zastosowaniu stawek (i przepisów) podatkowych obowiązujących prawnie lub faktycznie na dzień bilansowy, które zgodnie z oczekiwaniami będą obowiązywać w momencie realizacji odnośnych aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego lub uregulowania zobowiązania z tytułu odroczonego podatku dochodowego.

Zgodnie z realizowaną polityką, dywidendy ze spółek zależnych nie są regularnie wypłacane, z tego powodu brak jest możliwości określenia terminu, w jakim odwrócą się różnice przejściowe z tytułu opodatkowania dywidend spoza krajów UE podatkiem CIT w krajach UE. Ze względu na powyższe Grupa nie tworzy rezerwy na podatek dochodowy z tytułu opodatkowanych dywidend.

Różnica pomiędzy stanem zobowiązań i aktywów z tytułu podatku odroczonego na koniec i początek okresu sprawozdawczego wpływa na wynik finansowy, przy czym zobowiązania i aktywa z tytułu

odroczonego podatku dochodowego dotyczące operacji rozliczanych z kapitałem własnym, odnoszone są również na kapitał własny.

2.2. Rozpoznawanie przychodów i kosztów

Prowadzona przez Grupę Comarch działalność w zdecydowanej większości polega na wytwarzaniu oprogramowania do wielokrotnej sprzedaży oraz na realizacji informatycznych kontraktów integracyjnych. W ramach kontraktów integracyjnych Grupa Comarch oferuje wykonanie systemów informatycznych "pod klucz" składających się z oprogramowania (własnego i obcego) i/lub sprzętu komputerowego i/lub świadczeniu usług takich jak:

- usługi wdrożeniowe,
- usługi instalacyjne,
- serwis gwarancyjny i pogwarancyjny,
- usługi asysty technicznej,
- usługi *customizacji* (dostosowania) oprogramowania,
- usługi udostępniania rozwiązań IT w modelu *Cloud*
- inne usługi informatyczne i nieinformatyczne niezbędne do realizacji systemu.

Przy ustalaniu całkowitych przychodów z kontraktu uwzględnia się:

- przychody z oprogramowania własnego (niezależnie od formy, w jakiej oprogramowanie to jest udostępniane, czyli: licencje, prawa majątkowe, itp.),
- przychody z usług, o których mowa w poprzednim akapicie.

Kierownicy jednostek mogą podjąć decyzję o zaliczeniu do całkowitych przychodów z kontraktu szacowanych przychodów, dla których istnieje duże prawdopodobieństwo, że zostaną zrealizowane (np. w trakcie realizacji kontraktu z przyczyn technicznych następuje modyfikacja projektu i istnieje uzasadnione prawdopodobieństwo, że zamawiający zaakceptuje modyfikację i wysokość przychodów wynikających z tej modyfikacji). Dla kontraktów integracyjnych, w ramach których dostarczane jest oprogramowanie autorstwa Grupy Comarch przeznaczone do wielokrotnej sprzedaży, osobno ujmuje się w księgach przychody i koszty związane z tym oprogramowaniem oraz przychody i koszty związane z pozostałą częścią kontraktu integracyjnego. Różne kontrakty integracyjne łączy się i ujmuje w księgach razem jako jeden kontrakt, jeżeli:

- umowy są realizowane jednocześnie lub w ciągłej sekwencji czasowej i precyzyjne rozdzielenie kosztów ich realizacji jest niemożliwe lub
- umowy są tak ściśle powiązane ze sobą, że w rzeczywistości są one częścią pojedynczego projektu ze wspólną dla całego projektu marżą zysku.

Przychody z tytułu pozostałych usług (np. usługi serwisowe, usługi asysty) rozpoznaje się równomiernie w okresie trwania umowy/świadczenia usług. Przychody ze sprzedaży sprzętu komputerowego oraz innych towarów rozpoznaje się zgodnie z ustalonymi warunkami dostawy. Przychody ze sprzedaży pozostałych usług, produktów, towarów i innych składników majątkowych obejmują sumy wartości godziwych należnych zafakturowanych przychodów, z uwzględnieniem upustów i rabatów bez podatku od towarów i usług.

Koszty sprzedaży obejmują koszty marketingu oraz koszty pozyskania nowych zleceń przez centra (działy) sprzedaży Grupy Comarch. Koszty ogólne obejmują koszty funkcjonowania Grupy Comarch jako całości i zalicza się do nich w szczególności koszty zarządu oraz koszty działów pracujących na potrzeby ogólne Grupy.

Różnice kursowe dotyczące należności ujmowane są w pozycji przychody ze sprzedaży a od zobowiązań w pozycji koszt sprzedanych produktów, usług i towarów.

Dotacje

Grupa otrzymuje dotacje na finansowanie prac badawczo-rozwojowych w ramach programów pomocy unijnej. Dotacje te ujmuje się w sposób systematyczny jako przychód w poszczególnych okresach, tak aby zapewnić ich współmierność z ponoszonymi kosztami, które dotacje te mają kompensować, stosownie do celu ich rozliczenia. Dotacje te pomniejszają odpowiednie koszty bezpośrednie, które to

koszty po skompensowaniu ich z dotacją prezentowane są w koszcie sprzedanych produktów, usług i materiałów.

a) Pozostałe przychody i koszty operacyjne

Obejmują przychody i koszty niezwiązane bezpośrednio ze zwykłą działalnością jednostek i obejmują głównie: wynik na sprzedaży rzeczowych aktywów trwałych oraz wartości niematerialnych, darowizny, utworzone rezerwy, skutki aktualizacji wartości aktywów.

b) Przychody i koszty finansowe

Obejmują głównie przychody i koszty z tytułu odsetek, wynik osiągnięty z tytułu różnic kursowych z działalności finansowej, ze zbycia aktywów finansowych, skutki aktualizacji wartości inwestycji oraz otrzymane dywidendy. Dywidendy uznawane są za przychody nie wcześniej niż podjęte zostały prawomocne decyzje o dokonaniu ich wypłat. Koszty odsetek płaconych od kredytu inwestycyjnego ujmowane są w kosztach finansowych od momentu przyjęcia do użytkowania środka sfinansowanego kredytem.

2.3. Zarządzanie ryzykiem finansowym

2.3.1. Ryzyko kredytowe

Grupa analizuje wiarygodność finansową potencjalnych klientów przed zawarciem umów na dostawę systemów informatycznych i w zależności od oceny standingu finansowego dostosowuje warunki każdej umowy do potencjalnego ryzyka. Koncentracja ryzyka kredytowego jest ograniczona ze względu na dywersyfikację sprzedaży Grupy do znacznej liczby kontrahentów z różnych branż gospodarki i z różnych regionów świata.

2.3.2. Ryzyko zmiany stóp procentowych

Jednostka dominująca jest narażona na ryzyko zmian stóp procentowych w związku z posiadanymi środkami pieniężnymi i ich ekwiwalentami oraz z zawartymi długoterminowymi kredytami inwestycyjnymi przeznaczonymi na finansowanie nowych budynków produkcyjnych w Specjalnej Strefie Ekonomicznej w Krakowie. Kredyty są oprocentowane wg zmiennej stopy procentowej opartej o stawkę WIBOR oraz LIBOR. Jednostka dominująca dokonywała zabezpieczenia ryzyka stopy procentowej w tym obszarze za pomocą kontraktów IRS, a także prowadzi stały monitoring sytuacji rynkowej w tym zakresie. Wpływ zmiany stóp procentowych na wysokość płaconych odsetek od kredytów jest częściowo kompensowany przez zmianę odsetek otrzymywanych od posiadanych środków pieniężnych.

Analiza wrażliwości wyniku finansowego Grupy na ryzyko stopy procentowej dokonana zgodnie z zasadami MSSF 7, wskazuje, że jeśli na dzień bilansowy stopy procentowe byłyby wyższe/niższe o 50 punktów bazowych, zysk netto za rok 2017 r. byłby o 2,7 mln PLN wyższy/niższy, przy pozostałych zmiennych na stałym poziomie. Byłoby to głównie skutkiem znaczącego wzrostu/spadku przychodów z tytułu odsetek od środków pieniężnych. Analogiczna analiza na dzień 31 grudnia 2016 wskazuje, że jeśli stopy procentowe byłyby wyższe/niższe o 50 punktów bazowych, zysk netto za rok 2016 r. byłby o 305 tys. PLN wyższy/niższy, przy pozostałych zmiennych na stałym poziomie. Analiza wrażliwości wyniku finansowego Grupy na ryzyko stopy procentowej dokonana została metodą uproszczoną, zakładającą, że wzrost i spadek stóp procentowych zamknie się identyczną kwotą.

2.3.3. Ryzyko zmiany kursów walut

W związku ze sprzedażą eksportową lub denominowaną w walutach obcych Jednostka dominująca jest narażona na ryzyko kursowe, szczególnie w odniesieniu do zmian kursów par walut EUR/PLN, USD/PLN, GBP/PLN, CAD/PLN, BRL/PLN, CHF/EUR i RUB/PLN. Równocześnie część kosztów Jednostki dominującej jest również wyrażona lub powiązana z kursem walut obcych. W indywidualnych przypadkach Comarch S.A. dokonuje zabezpieczenia przyszłych płatności za pomocą kontraktów forward, jak również stara się

wykorzystywać hedging naturalny poprzez dopasowanie struktury aktywów i pasywów denominowanych w walutach obcych (np. poprzez zmianę waluty kredytów inwestycyjnych).

Wartość bilansowa aktywów oraz zobowiązań finansowych Grupy denominowanych w walutach obcych na dzień bilansowy dotyczy należności i zobowiązań z tytułu dostaw i usług, zobowiązań z tytułu kredytu inwestycyjnego oraz środków pieniężnych. Wartości te przedstawione zostały w nocie [3.15](#).

Analiza wrażliwości wyniku finansowego Grupy na ryzyko zmiany kursów walut dokonana zgodnie z zasadami MSSF 7, wskazuje, że jeśli kurs w stosunku do kursu z wyceny bilansowej dla walut EUR, USD, GBP i BRL wzrósłby/spadłby o 5% przy utrzymaniu wszystkich innych zmiennych na stałym poziomie, wynik netto Grupy za okres 12 miesięcy kończący się 31 grudnia 2017 roku byłby wyższy/nniższy o 4 925 tys. PLN, w tym wyższy/nniższy o 2 651 tys. PLN z tytułu aktywów i zobowiązań finansowych wyrażonych w EUR, wyższy/nniższy o 36 530 tys. PLN z tytułu aktywów i zobowiązań finansowych wyrażonych w USD, wyższy/nniższy o 512 tys. PLN z tytułu aktywów i zobowiązań finansowych wyrażonych w GBP i wyższy/nniższy o 534 tys. PLN z tytułu aktywów i zobowiązań finansowych wyrażonych w BRL. Aktywa i zobowiązania finansowe wyrażone w innych walutach obcych mają niewielki udział w strukturze walutowej aktywów i zobowiązań.

Jeśli kurs w stosunku do kursu z wyceny bilansowej dla walut (EUR, USD, GBP, CAD, CHF, CNY, RUB, UAH, CLP, TRY, BRL, MYR, SEK, SGD, AED, ALLARS, COP i PEN) wzrósłby/spadłby o 10% przy utrzymaniu wszystkich innych zmiennych na stałym poziomie, wynik netto Grupy z tytułu przeliczenia kontraktów długoterminowych za okres 12 miesięcy kończący się 31 grudnia 2017 roku byłby wyższy o 7 579 tys. PLN / niższy o 7 345 tys. PLN. Powyższy szacunek wpływu ryzyka walutowego na wynik finansowy obliczony został w oparciu o metodę symetryczną zakładającą, że wzrost i spadek kursów zamknie się identyczną kwotą.

2.3.4. Ryzyko płynności finansowej

Grupa posiada system zarządzania ryzykiem płynności dla potrzeb zarządzania funduszami krótko-, średnio- i długoterminowymi Grupy. Podstawowe ryzyko płynności finansowej wynika z faktu, iż większość kosztów ponoszonych przez Grupę ma charakter kosztów stałych, natomiast przychody ze sprzedaży podlegają zmienności charakterystycznej dla firm usługowych. Grupa zarządza ryzykiem płynności utrzymując odpowiednią wielkość kapitału obrotowego, utrzymując rezerwowe linie kredytowe w rachunku bieżącym, monitorując stale prognozowane i rzeczywiste przepływy pieniężne oraz analizując profile zapadalności aktywów i zobowiązań finansowych. Informacje o terminach umownej zapadalności zobowiązań finansowych przedstawiono w nocie [3.15](#).

2.4. Rachunkowość pochodnych instrumentów finansowych oraz działalności zabezpieczającej

Instrumenty pochodne stanowiące instrument zabezpieczający w rozumieniu MSR 39, będące zabezpieczeniem wartości godziwej wycenia się w wartości godziwej, a zmianę w wycenie odnosi na wynik z operacji finansowych. Instrumenty pochodne stanowiące instrument zabezpieczający w rozumieniu MSR 39, będące zabezpieczeniem przepływów pieniężnych wycenia się w wartości godziwej, a zmianę w wycenie odnosi:

- na kapitał z aktualizacji wyceny (w części stanowiącej efektywne zabezpieczenie),
- na wynik z operacji finansowych (w części nie stanowiącej efektywnego zabezpieczenia).

Instrumenty pochodne nie stanowiące instrumentu zabezpieczającego w rozumieniu MSR 39, wycenia się w wartości godziwej, a zmianę w wycenie odnosi na wynik z operacji finansowych.

2.5. Ważne oszacowania i założenia

Oszacowania i osądy poddaje się nieustannej weryfikacji. Wynikają one z dotychczasowych doświadczeń oraz innych czynników, w tym przewidywań co do przyszłych zdarzeń, które w danej sytuacji wydają się zasadne. Grupa dokonuje oszacowań i przyjmuje założenia dotyczące przyszłości. Uzyskane w ten

sposób oszacowania księgowe z definicji rzadko pokrywać się będą z faktycznymi rezultatami. Oszacowania i założenia, które niosą ze sobą znaczące ryzyko konieczności wprowadzenia istotnej korekty wartości bilansowej aktywów i zobowiązań w trakcie kolejnego roku obrotowego są zaprezentowane niżej.

2.5.1. Oszacowania okresów użytkowania wartości niematerialnych oraz środków trwałych

a) Wartości niematerialne

Standardowo przyjęto następujące stawki amortyzacyjne:

■ oprogramowanie komputerowe	30%
■ licencje	30%
■ prawa autorskie	30%
■ pozostałe prawa	10 - 20%

W przypadku wartości niematerialnych nabytych w celu wykorzystania w konkretnym projekcie okres amortyzacji ustala się jako okres trwania projektu.

Dla dokonywania odpisów amortyzacyjnych wartości niematerialnych nabytych w wyniku przejęć Grupa przyjęła okres amortyzacji równy przewidywanemu okresowi osiągania korzyści ekonomicznych ze sprzedaży oprogramowania lub przewidywanemu okresowi osiągania korzyści ekonomicznych z tytułu istniejących relacji z klientami, czyli 60 miesięcy.

b) Środki trwałe

Środki trwałe amortyzowane są metodą liniową przy zastosowaniu stawek amortyzacyjnych odpowiadających oszacowanym okresom użytkowania. W szczególności stawki amortyzacyjne wynoszą: 2,5% (budynki i budowle), 30% (maszyny i urządzenia) i 20% (meble, wyposażenie, pozostałe środki). W przypadku środków trwałych nabytych w celu wykorzystania w konkretnym projekcie okres amortyzacji ustala się jako okres trwania projektu.

2.5.2. Oszacowania całkowitych kosztów realizacji projektów związane z wyceną kontraktów długoterminowych zgodnie z MSR 11

Zgodnie z przyjętymi przez Grupę zasadami rachunkowości dokonuje się ustalenia stopnia zaawansowania kontraktów długoterminowych przez ustalenie proporcji dotychczas poniesionych kosztów danego projektu do całkowitych szacowanych kosztów projektów. Z uwagi na długoterminowy charakter prowadzonych projektów oraz ich złożoność, a także możliwość pojawienia się nie przewidywanych wcześniej trudności związanych z realizacją projektu, może się okazać, iż rzeczywiste całkowite koszty realizacji projektu będą różniły się od szacunków dokonywanych na kolejne dni bilansowe. Zmiana szacunków całkowitych kosztów realizacji projektów mogłaby spowodować, iż ustalony na dzień bilansowy stopień zaawansowania projektu, a tym samym rozpoznany przychód, powinien być ustalony w innej wartości.

2.5.3. Oszacowania związane z ustaleniem i rozpoznaniem aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego zgodnie z MSR 12

W związku z prowadzeniem działalności w Specjalnej Strefie Ekonomicznej i korzystaniem przez jednostkę dominującą z ulg podatkowych dokonuje się ustalenia wartości aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego, na bazie przewidywań dotyczących kształtowania się wysokości dochodu zwolnionego oraz okresu, w którym taki dochód może występować. Z uwagi na dużą zmienność koniunktury w branży IT, w której działa Grupa, może nastąpić sytuacja, w której rzeczywiste wyniki i dochód zwolniony mogą się różnić od tych prognozowanych przez Comarch S.A. Dlatego ze względu na zasadę ostrożności aktywa z tego tytułu ustala się jedynie w rocznym horyzoncie czasowym, przyjmując

za bazę do jego ustalenia przeciętny dochód uzyskany z działalności strefowej z okresu 3 lat (łącznie z rokiem, za który jest sporządzane sprawozdanie).

2.5.4. Oszacowanie potencjalnych kosztów związanych z toczącymi się przeciwko Grupie postępowaniami sądowymi zgodnie z MSR 37

Na dzień bilansowy Grupa jest powodem i pozwanym w postępowaniach sądowych. Sporządzając sprawozdanie finansowe, Grupa każdorazowo bada szanse i ryzyka związane z prowadzonymi postępowaniami sądowymi i stosownie do rezultatów takich analiz tworzy rezerwy na potencjalne straty. Zawsze istnieje jednak ryzyko, iż sąd wyda wyrok odmienny od przewidywań i utworzone rezerwy okażą się niewystarczające lub nadmierne w stosunku do rzeczywistych wyników postępowań.

2.5.5. Oszacowanie związane z przeprowadzeniem dorocznego testu na utratę wartości firmy zgodnie z MSSF 3 i MSR 36

Grupa przeprowadza na koniec każdego roku obrotowego test na utratę wartości firmy, zgodnie z polityką rachunkowości zawartą w notcie 3.5. W celu przeprowadzenia testu pod kątem możliwej utraty wartości, wartość firmy alokowana jest do ośrodków wypracowujących środki pieniężne. Wartość odzyskiwalną ustala się na podstawie wyższej z dwóch wartości: wartości użytkowej lub wartości godziwej. Wyliczenia te wymagają wykorzystania szacunków odnośnie projekcji przepływów pieniężnych w segmencie IT w kolejnym roku obrotowym oraz przewidywanego rozwoju rynku IT w Polsce i regionach, w których Grupa prowadzi działalność, w latach późniejszych. Z uwagi na dużą zmienność koniunktury w branży IT, w której działa Grupa, może nastąpić sytuacja, w której rzeczywiste przepływy mogą się różnić od tych prognozowanych przez Grupę.

2.5.6. Oszacowanie wartości godziwej wartości niematerialnych i prawnych nabytych w wyniku przejęć

Na dzień przejęcia Grupy Comarch SuB, spółki ESAProjekt sp. z o.o. oraz spółki Amea Informatik AG (obecnie Comarch Swiss AG, po połączeniu obu spółek w 2013 roku) dokonano oszacowania wartości godziwej aktywów posiadanych przez te podmioty, w oparciu o model wyceny wartości użytkowej metodą zdyskontowanych przepływów pieniężnych DCF. Stopa dyskontowa zastosowana do oszacowania wartości bieżącej prognozowanych przepływów pieniężnych bazuje na średnim ważonym koszcie kapitału WACC. Poszczególne składniki WACC zostały oszacowane na podstawie danych rynkowych o stopie wolnej od ryzyka (rentowność bonów skarbowych), wartości współczynnika beta, danych o strukturze dług/kapitał oraz wartości oczekiwanej premii za ryzyko.

2.6. Nowe standardy rachunkowości i interpretacje KIMSF

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe zostało sporządzone według Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej (MSSF), w kształcie zatwierdzonym przez Unię Europejską (UE).

Zasady (polityka) rachunkowości zastosowane do sporządzenia niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2017 roku są spójne z tymi, które zastosowano przy sporządzeniu skonsolidowanego sprawozdania finansowego za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2016 roku, z uwzględnieniem zmian opisanych poniżej. Zastosowano takie same zasady dla okresu bieżącego i porównywalnego, chyba że standard lub interpretacja zakładały wyłącznie perspektywne zastosowanie.

Nowe i zmienione standardy do zastosowania po raz pierwszy w sprawozdaniu finansowym za 2017 rok

Od 1 stycznia 2017 roku obowiązują następujące nowe lub zmienione standardy i interpretacje wydane przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (RMSR) lub Komitet ds. Interpretacji Międzynarodowej Sprawozdawczości Finansowej.

- **Zmiany w MSR 7: Inicjatywa w sprawie ujawnień** Zmiany w MSR 7 zostały opublikowane w dniu 29 stycznia 2016 roku i mają zastosowanie do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2017 roku lub później. Celem zmian było zwiększenie zakresu informacji przekazywanej odbiorcom sprawozdania finansowego w zakresie działalności finansowej jednostki poprzez dodatkowe ujawniania zmian wartości bilansowej zobowiązań związanych z finansowaniem działalności jednostki.
- **Zmiany w MSR 12: Ujmowanie aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego z tytułu niezrealizowanych strat** Zmiany w MSR 12 zostały opublikowane w dniu 19 stycznia 2016 roku i mają zastosowanie do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2017 roku lub później. Ich celem jest doprecyzowanie wymogów w zakresie ujmowania aktywów z tytułu podatku odroczonego dotyczących dłużnych instrumentów finansowych wycenianych w wartości godziwej.
- **Zmiany do różnych standardów wynikające z corocznego przeglądu Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej (Annual Improvements 2014-2016)**

W dniu 8 grudnia 2016 roku w wyniku dokonanego przeglądu MSSF wprowadzono drobne poprawki do następujących 3 standardów:

- **MSSF 1 Śródroczna sprawozdawczość finansowa**, w zakresie usunięcia kilku zwolnień przewidzianych w tym standardzie, które nie mają już zastosowania,
- **MSSF 12 Ujawnianie informacji na temat udziałów w innych jednostkach**, w zakresie doprecyzowania wymogów odnośnie ujawnień informacji na temat udziałów niezależnie od tego czy są one traktowane jako przeznaczone do sprzedaży, **przekazania w formie dywidendy i działalność zaniechana, czy też nie**,
- **MSR 28 Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach**, w zakresie momentu, w którym jednostki o charakterze inwestycyjnym (np. venture capital) mogą zdecydować o wyborze sposobu wyceny udziałów w jednostkach stowarzyszonych lub wspólnych przedsięwzięciach w wartości godziwej, a nie metodą praw własności.

Mają one zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 r. (za wyjątkiem poprawek do MSSF 12, które obowiązują dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2017 r. lub później) lub później.

Ww. zmiany do standardów nie miały istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe Grupy za rok 2017.

Nowe standardy oraz zmiany do istniejących standardów, jakie zostały już wydane przez RMSR i zatwierdzone przez UE, ale jeszcze nie weszły w życie

Zatwierdzając niniejsze sprawozdanie finansowe, następujące nowe standardy oraz zmiany do standardów zostały wydane przez RMSR i zatwierdzone do stosowania w UE przy czym nie weszły jeszcze w życie:

- **MSSF 9 „Instrumenty finansowe”** - zatwierdzony w UE w dniu 22 listopada 2016 roku (obowiązujący w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku lub po tej dacie),
- **MSSF 15 „Przychody z umów z klientami” oraz zmiany do MSSF 15 „Data wejścia w życie MSSF 15”** - zatwierdzony w UE w dniu 22 września 2016 roku (obowiązujący w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku lub po tej dacie).
- **MSSF 16 Leasing** Nowy standard został opublikowany w dniu 13 stycznia 2016 roku i ma zastosowanie do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2019 roku lub później i

dozwolone jest jego wcześniejsze zastosowanie (ale pod warunkiem równoczesnego zastosowania MSSF 15).

- **Zmiany w MSSF 2: Klasyfikacja i wycena transakcji płatności na bazie akcji** Zmiany w MSSF 2 zostały opublikowane w dniu 20 czerwca 2016 roku i mają one zastosowanie do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku lub później. Celem zmian w standardzie było doprecyzowanie sposobu ujmowania niektórych rodzajów transakcji płatności na bazie akcji.
- **Zmiany w MSSF 4: Zastosowanie MSSF 9 "Instrumenty finansowe" w MSSF 4 "Umowy ubezpieczeniowe"** opublikowane w dniu 12 września 2016 roku. Mają one zastosowanie do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku lub później.
- **Zmiana w MSR 40 Przeniesienie nieruchomości inwestycyjnych** Zmiana w MSR 40 została opublikowana w dniu 8 grudnia 2016 roku i ma zastosowanie do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku lub później.

Grupa nie zdecydowała się na wcześniejsze zastosowanie tych standardów i interpretacji. Grupa zastosuje je od 1 stycznia 2018 roku.

Zarząd Spółki Dominującej informuje, że zastosowanie MSSF9 nie będzie miało w przyszłości istotnego wpływu na kwoty, metody wyceny i ujawnienia prezentowane w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupy Kapitałowej.

Zarząd Spółki Dominującej informuje, że zastosowanie MSSF 15 i MSSF 16 będzie miało w przyszłości wpływ na kwoty i ujawnienia prezentowane w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupy Kapitałowej. Zarząd Spółki Dominującej jest w trakcie szacowania wpływu wdrożenia MSSF 15 na kapitał własny przypadający na akcjonariuszy Spółki na 31 grudnia 2017 r. Według aktualnych szacunków (zgodnych z par. C3.b załącznika C do MSSF 15 „Przychody z umów z Klientami”, podejście retrospektywne z ujęciem łącznego efektu pierwszego zastosowania w pierwszym dniu pierwszego zastosowania) obejmujących kontrakty otwarte na 31 grudnia 2017 r., korekta z tego tytułu będzie wynosić łącznie ok. minus 17-27 mln zł i obejmie wpływ na wynik roku 2017 w kwocie ok. plus 23-33 mln zł oraz na wynik z lat poprzednich w kwocie ok. minus 45-55 mln zł. Szczegółowe dane dotyczące wpływu wdrożenia MSSF 15 na kapitał własny przypadający na akcjonariuszy Spółki na 31 grudnia 2017 r. zostaną opublikowane w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupy Comarch za 1 kwartał 2018 roku. W odniesieniu do MSSF 16 aktualnie nie ma jeszcze możliwości przedstawienia wiarygodnych danych szacunkowych dotyczących jego oddziaływania na sprawozdanie finansowe.

Nowe standardy oraz zmiany do istniejących standardów wydane przez RMSR, ale jeszcze niezatwierdzone do stosowania w UE

MSSF w kształcie zatwierdzonym przez UE nie różnią się obecnie w znaczący sposób od regulacji wydanych przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (RMSR), z wyjątkiem poniższych nowych standardów, zmian do standardów oraz nowych interpretacji, które według stanu na dzień publikacji raportu nie zostały jeszcze zatwierdzone do stosowania w UE.

- **MSSF 14 „Odroczone salda z regulowanej działalności”** (obowiązujący w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2016 roku lub po tej dacie) – Komisja Europejska postanowiła nie rozpoczynać procesu zatwierdzania tego tymczasowego standardu do stosowania na terenie UE do czasu wydania ostatecznej wersji MSSF 14),
- **MSSF 17 Umowy ubezpieczeniowe**, opublikowany w dniu 18 maja 2017,
- Zmiany w **MSSF 10 i MSR 28: Sprzedaż lub wniesienie aktywów pomiędzy inwestorem a jego jednostką stowarzyszoną lub wspólnym przedsięwzięciem** opublikowane w dniu 11 września 2014 roku (wstrzymany proces przyjęcia do stosowania przez kraje UE),
- **KIMSF 22 Transakcje w walucie obcej a wynagrodzenie zaliczkowe**, opublikowana w dniu 8 grudnia 2016 roku,
- **KIMSF 23 Niepewność w zakresie sposobów ujmowania podatku dochodowego**, opublikowana 7 czerwca 2017 roku,

- **Zmiana w MSSF 9: Przedpłaty z ujemną rekompensatą**, opublikowana 12 października 2017 roku,
- **Zmiana w MSR 28: Długoterminowe udziały w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach**, opublikowana 12 października 2017 roku,
- **Zmiany do różnych standardów wynikające z corocznego przeglądu Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej (Annual Improvements 2015-2017)** opublikowane w dniu 12 grudnia 2017 roku,
- **Zmiany w MSR 19: Zmiana, ograniczenie lub rozliczenie programu** opublikowane w dniu 7 lutego 2018 roku.

Jednocześnie nadal poza regulacjami przyjętymi przez UE pozostaje rachunkowość zabezpieczeń portfela aktywów i zobowiązań finansowych, których zasady nie zostały zatwierdzone do stosowania w UE. Według szacunków jednostki dominującej zastosowanie rachunkowości zabezpieczeń portfela aktywów lub zobowiązań finansowych według **MSR 39 „Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena”** nie miałyby istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe, jeżeli zostałyby przyjęte do stosowania na dzień bilansowy.

3. Noty do skonsolidowanego sprawozdania finansowego

3.1. Zatwierdzenie sprawozdania finansowego za 2016 rok

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe za 2016 rok zostało zatwierdzone 27 czerwca 2017 roku przez Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy Comarch S.A. W dniu 17 lipca 2017 roku zostało zgodnie z przepisami prawa złożone w Krajowym Rejestrze Sądowym.

3.2. Sprawozdawczość wg segmentów

Dla Grupy Kapitałowej Comarch podstawowym rodzajem segmentów operacyjnych są segmenty branżowe, a pomocniczym rodzajem segmentów operacyjnych są segmenty geograficzne. Objęte konsolidacją jednostki Grupy Kapitałowej Comarch prowadzą następujące rodzaje działalności:

- sprzedaż systemów informatycznych i usług z nimi związanych w tym również produkcja oprogramowania dla medycyny oraz sprzedaż sprzętu informatycznego (dalej jako „Segment IT”),
- działalność sportową (dalej jako „Segment Sport”) prowadzoną przez MKS Cracovia SSA,
- działalność związaną z inwestowaniem na rynku kapitałowym i na rynku nieruchomości (dalej jako „Segment Inwestycje”),
- działalność w zakresie świadczenia usług medycznych (dalej jako „Segment Medycyna”).

Dominujący udział w przychodach ze sprzedaży, wynikach oraz aktywach posiada Segment IT. Ze względu na specyfikę działalności segment IT prezentowany jest z wydzieleniem rynku DACH (Niemcy, Austria, Szwajcaria), rynku polskiego oraz rynków pozostałych. Ze względu na geograficzny podział działalności Grupa Comarch wyróżnia następujące segmenty rynku: Polska, Rejon DACH (Niemcy, Austria, Szwajcaria), Pozostałe kraje. Segment Sport, Segment Inwestycje i Segment Medycyna prowadzą działalność wyłącznie na terenie Polski. Ze względu na to, że jedynie Segment IT prowadzi działalność poza krajem i jednocześnie ponoszone w Segmencie IT koszty w znacznej mierze są wspólne dla sprzedaży eksportowej oraz krajowej nie jest celowe ustalanie wyniku odrębnie dla działalności eksportowej i krajowej. Sprzedaż Grupy Comarch jest mocno zdywersyfikowana i nie występuje uzależnienie od jednego odbiorcy. W ciągu 12 miesięcy 2017 roku sprzedaż do żadnego z kontrahentów nie przekroczyła 10% całkowitej sprzedaży Grupy Comarch.

Rozkład przychodów ze sprzedaży osiąganych przez Grupę Kapitałową Comarch na przestrzeni roku 2017 przedstawiał się następująco: 22% rocznej sprzedaży zostało zrealizowane w pierwszym kwartale, 22% w drugim kwartale, 24% w trzecim kwartale oraz 32% w czwartym kwartale. Na przestrzeni roku 2018 Spółka spodziewa się rozkładu przychodów ze sprzedaży zbliżonego do tego z 2017 roku.

12 miesięcy 2016	Segment IT			Segment Inwestycje	Segment Sport	Segment Medycyna	Eliminacje	Razem
	Rynek polski	Rynek DACH	Pozostałe rynki					
Przychody segmentu–sprzedaż klientom zewnętrznym	578 028	254 741	269 736	1 649	36 482	7 431		1 148 067
<i>w tym:</i>								
Przychody ze sprzedaży:	570 979	248 514	258 159	359	26 244	8 558	-	1 112 813
<i>na rzecz klientów z sektora Telekomunikacja, Media, IT</i>	<i>90 653</i>	<i>85 111</i>	<i>100 856</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>276 620</i>
<i>na rzecz klientów z sektora Finanse i Bankowość</i>	<i>135 256</i>	<i>11 920</i>	<i>16 635</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>163 811</i>
<i>na rzecz klientów z sektora Handel i Usługi</i>	<i>57 190</i>	<i>10 407</i>	<i>115 717</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>183 314</i>
<i>na rzecz klientów z sektora Przemysł i Utilities</i>	<i>104 238</i>	<i>22 082</i>	<i>19 780</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>146 100</i>
<i>na rzecz klientów z Sektora Publicznego</i>	<i>59 935</i>	<i>7 767</i>	<i>5 154</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>72 856</i>
<i>na rzecz Małych i Średnich Przedsiębiorstw</i>	<i>116 566</i>	<i>111 223</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>227 789</i>
<i>na rzecz klientów z sektora Medycyna</i>	<i>4 626</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>8 558</i>	<i>-</i>	<i>13 184</i>
<i>na rzecz pozostałych klientów</i>	<i>2 515</i>	<i>4</i>	<i>17</i>	<i>359</i>	<i>26 244</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>29 139</i>
<i>pozostałe przychody operacyjne</i>	<i>9 755</i>	<i>6 874</i>	<i>11 792</i>	<i>754</i>	<i>9 888</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>39 063</i>
<i>przychody finansowe</i>	<i>(2 706)</i>	<i>(647)</i>	<i>(215)</i>	<i>536</i>	<i>350</i>	<i>(1 127)</i>	<i>-</i>	<i>(3 809)</i>
Przychody segmentu–sprzedaż pozostałym segmentom	250 041	42 460	33 232	2 821	8 781	1745	(339 080)	-
Przychody segmentu ogółem*	828 069	297 201	302 968	4 470	45 263	9 176	(339 080)	1 148 067
Koszty segmentu d/t sprzedaży klientom zewnętrznym	528 574	223 983	241 348	3 004	26 917	11157	-	1 034 983
Koszty segmentu d/t sprzedaży pozostałym segmentom	252 365	43 626	29 742	2 820	8 781	1746	(339 080)	-
Koszty segmentu ogółem*	780 939	267 609	271 090	5 824	35 698	12 903	(339 080)	1 034 983
Podatek bieżący	(10 623)	(2 700)	(12 698)	(84)	-	-	-	(26 105)
Aktywa i rezerwa na podatek z tytułu ulgi inwestycyjnej i pozostałych tytułów	(100)	(886)	(477)	55	(1 541)	-	-	(2 949)
Udział segmentu w wyniku jednostek wycenianych metodą prawa własności	(162)	-	(8 145)	-	-	-	-	(8 307)
Wynik netto	36 245	26 006	10 558	(1 383)	8 024	(3 727)		75 723
<i>w tym:</i>								
<i>wynik przypadający akcjonariuszom jednostki dominującej</i>	<i>36 245</i>	<i>26 006</i>	<i>10 558</i>	<i>(1 353)</i>	<i>5 305</i>	<i>(3 727)</i>		<i>73 034</i>
<i>wynik przypadający udziałom nie dającym kontroli</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>(30)</i>	<i>2 719</i>	<i>-</i>		<i>2 689</i>

*) pozycje obejmują odpowiednio przychody oraz koszty z wszystkich rodzajów, które w sposób bezpośredni można przyporządkować poszczególnym segmentom

Sprzedaż pomiędzy poszczególnymi segmentami odbywa się na zasadach rynkowych.

Udział segmentów branżowych w aktywach i zobowiązaniach oraz wydatkach inwestycyjnych

Aktywa i zobowiązania segmentów oraz wydatki inwestycyjne i amortyzacja na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz 31 grudnia 2017 roku przedstawiają się następująco:

31 grudnia 2016 / 12 miesięcy 2016

	Segment IT			Segment Inwestycje	Segment Sport	Segment Medycyna	Ogółem
	Polska	Rejon DACH	Pozostałe kraje				
Aktywa	739 710	234 874	261 398	147 510	54 487	6 896	1 444 875
Zobowiązania	378 071	72 414	70 103	39 156	17 666	5 401	582 811
Wydatki inwestycyjne	52 777	12 366	18 285	45 407	9 001	49	137 885
Amortyzacja	38 208	15 838	2 957	811	2 342	2 852	63 008

12 miesięcy 2017	Segment IT			Segment Inwestycje	Segment Sport	Segment Medycyna	Eliminacje	Razem
	Rynek polski	Rynek DACH	Pozostałe rynki					
Przychody segmentu–sprzedaż klientom zewnętrznym	568 980	271 233	262 508	4 111	32 845	12 383	-	1 152 060
<i>w tym:</i>								
Przychody ze sprzedaży:	540 414	268 067	259 577	626	23 485	10 351	-	1 102 520
na rzecz klientów z sektora Telekomunikacja, Media, IT	89 256	75 704	93 241	-	-	-	-	258 201
na rzecz klientów z sektora Finanse i Bankowość	130 836	38 990	16 458	-	-	-	-	186 284
na rzecz klientów z sektora Handel i Usługi	43 131	17 000	114 190	-	-	-	-	174 321
na rzecz klientów z sektora Przemysł i Utilities	80 440	29 462	31 970	-	-	-	-	141 872
na rzecz klientów z Sektora Publicznego	52 492	7 139	3 699	-	-	-	-	63 330
na rzecz Małych i Średnich Przedsiębiorstw	136 024	99 771	-	-	-	-	-	235 795
na rzecz klientów z sektora Medycyna	5 667	-	-	-	-	10 351	-	16 018
na rzecz pozostałych klientów	2 568	1	19	626	23 485	-	-	26 699
pozostałe przychody operacyjne	406	3 385	2 630	801	9 707	744	-	17 673
przychody finansowe	28 160	(219)	301	2 684	(347)	1 288	-	31 867
Przychody segmentu–sprzedaż pozostałym segmentom	264 930	40 133	30 350	6 936	8 904	2 066	(353 319)	-
Przychody segmentu ogółem*	833 910	311 366	292 858	11 047	41 749	14 449	(353 319)	1 152 060
Koszty segmentu d/t sprzedaży klientom zewnętrznym	531 903	248 263	255 284	5 765	28 593	14 611	-	1 084 419
Koszty segmentu d/t sprzedaży pozostałym segmentom	264 930	40 133	30 350	6 936	8 904	2 066	(353 319)	-
Koszty segmentu ogółem*	796 833	288 396	285 634	12 701	37 497	16 677	(353 319)	1 084 419
Podatek bieżący	(2 644)	(4 905)	(7 453)	(259)	(189)	-	-	(15 450)
Aktywa i rezerwa na podatek z tytułu ulgi inwestycyjnej i pozostałych tytułów	(3 164)	(917)	(1 645)	(3)	141	-	-	(5 588)
Udział segmentu w wyniku jednostek wycenianych metodą prawa własności	(125)	-	(2 957)	-	-	-	-	(3 082)
Wynik netto	31 144	17 148	(4 831)	(1 916)	4 204	(2 228)	-	43 521
<i>w tym:</i>								
wynik przypadający akcjonariuszom jednostki dominującej	31 144	17 148	(4 831)	(1 929)	2 732	(2 228)	-	42 036
wynik przypadający udziałom nie dającym kontroli	-	-	-	13	1 472	-	-	1 485

*) pozycje obejmują odpowiednio przychody oraz koszty z wszystkich rodzajów, które w sposób bezpośredni można przyporządkować poszczególnym segmentom

Sprzedaż pomiędzy poszczególnymi segmentami odbywa się na zasadach rynkowych.

Udział segmentów branżowych w aktywach i zobowiązaniach oraz wydatkach inwestycyjnych

Aktywa i zobowiązania segmentów oraz wydatki inwestycyjne i amortyzacja na dzień 31 grudnia 2017 roku oraz w okresie 12 miesięcy 2017 roku przedstawiają się następująco:

31 grudnia 2017 / 12 miesięcy 2017

	Segment IT			Segment Inwestycje	Segment Sport	Segment Medycyna	Ogółem
	Polska	Rejon DACH	Pozostałe kraje				
Aktywa	835 658	202 412	257 751	140 235	60 139	5 720	1 501 915
Zobowiązania	415 443	56 436	92 713	34 764	20 420	3 107	622 883
Wydatki inwestycyjne	98 227	16 157	26 384	6 555	6 233	172	153 728
Amortyzacja	40 237	12 411	28 30	1 863	4 122	2 846	64 309

Podział przychodów ze sprzedaży, aktywów oraz wydatków inwestycyjnych ogółem wg segmentów geograficznych jest zaprezentowany poniżej.

Przychody ze sprzedaży podstawowej- według lokalizacji działalności

	12 miesięcy 2017	%	12 miesięcy 2016	%
Kraj /Polska/	574 876	52,1	606 140	54,5
Rejon DACH	268 067	24,3	248 514	22,3
Pozostałe kraje	259 577	23,6	258 159	23,2
Razem	1 102 520	100,0	1 112 813	100,0

Suma aktywów – według lokalizacji działalności

	31 grudnia 2017 r.	%	31 grudnia 2016 r.	%
Kraj /Polska/	1 041 727	69,3	948 603	65,7
Rejon DACH	202 412	13,5	234 874	16,2
Pozostałe kraje	257 776	17,2	261 398	18,1
Razem	1 501 915	100,0	1 444 875	100,0

Wydatki inwestycyjne – według lokalizacji działalności

	12 miesięcy 2017	%	12 miesięcy 2016	%
Kraj /Polska/	111 187	72,4	107 234	77,8
Rejon DACH	16 157	10,5	12 366	9,0
Pozostałe kraje	26 384	17,1	18 285	13,2
Razem	153 728	100,0	137 885	100,0

3.3. Rzeczowe aktywa trwałe

	Grunty, budynki i budowle	Środki transportu i urządzenia	Meble, wypozażeni e i sprzęt	Ogółem
Stan na 1 stycznia 2016 r.				
Koszt lub wartość z wyceny (brutto)	373 365	300 668	49 937	723 970
Umorzenie	(54 831)	(212 584)	(33 989)	(301 404)
Wartość księgowa netto	318 534	88 084	15 948	422 566
Rok obrotowy 2016				
Wartość księgowa netto na początek roku	318 534	88 084	15 948	422 566
Zwiększenia	81 708	47 159	4 665	133 532
Zmniejszenia	(5 108)	(1 526)	(414)	(7 048)
Amortyzacja	(8 143)	(32 373)	(7 423)	(47 939)
Wartość księgowa netto na koniec roku	386 991	101 344	12 776	501 111
Stan na 31 grudnia 2016 r.				
Koszt lub wartość z wyceny (brutto)	449 965	346 301	54 188	850 454
Umorzenie	(62 974)	(244 957)	(41 412)	(349 343)
Wartość księgowa netto	386 991	101 344	12 776	501 111
BO po zmianie prezentacji				
Rok obrotowy 2017				
Wartość księgowa netto na początek roku	386 991	101 344	12 776	501 111
Zwiększenia	75 167	48 326	6 883	130 376
Zmniejszenia	(19 006)	(5 623)	(225)	(24 854)
Amortyzacja	(9 319)	(33 810)	(6 666)	(49 795)
Wartość księgowa netto na koniec roku	433 833	110 237	12 768	556 838
Stan na 31 grudnia 2017 r.				
Koszt lub wartość z wyceny (brutto)	506 126	389 004	60 846	955 976
Umorzenie	(72 293)	(278 767)	(48 078)	(399 138)
Wartość księgowa netto	433 833	110 237	12 768	556 838

Rzeczowe aktywa trwałe obejmują głównie nieruchomości i urządzenia posiadane przez Grupę Comarch. Na dzień 31 grudnia 2017 roku własnością Grupy jest sześć budynków biurowych położonych w Krakowie w Specjalnej Strefie Ekonomicznej o powierzchni całkowitej 56 760 m², dwa budynki biurowe położone w Warszawie o powierzchni całkowitej 2 582 m², budynki biurowe w Łodzi (w tym nowoczesny budynek biurowy o powierzchni całkowitej 9 906,20 m², oddany do użytkowania w 2017 roku), budynek biurowy i magazynowy w Lille oraz budynek biurowy i data center w Dreźnie. Grupa jest również w posiadaniu niezabudowanych nieruchomości gruntowych na terenie Specjalnej Strefy Ekonomicznej w Krakowie o powierzchni ok. 2,13 ha. Środki trwałe w budowie na dzień 31 grudnia 2017 roku obejmują głównie nakłady związane z inwestycjami na terenie Specjalnej Strefy Ekonomicznej w Krakowie, polegającymi na budowie budynku biurowego SSE7 (kwota 66 689 tys. PLN), nakłady na zakup nie przyjętego jeszcze do użytkowania sprzętu oraz nakłady na prace modernizacyjne budynku magazynowego w Lille i przystosowanie go do pełnienia funkcji data center.

Spółka zależna Comarch Healthcare S.A. rozpoczęła w I kwartale 2012 roku prowadzenie działalności diagnostycznej i medycznej (Centrum Medyczne iMed24) i rozpoczęła użytkowanie sprzętu diagnostycznego i medycznego zakupionego w 2011 roku. Na dzień 31 grudnia 2017 roku wartość księgowa tego sprzętu wynosi 3 220 tys. PLN.

Grupa na podstawie umowy zawartej w dniu 18 marca 2016 roku pomiędzy Comarch S.A., a firmą Budimex S.A. zrealizowała VI etap inwestycji w Specjalnej Strefie Ekonomicznej w Krakowie (budynek SSE7). Przedmiotem umowy było wybudowanie budynku biurowego wraz z infrastrukturą drogową i techniczną oraz dostawą niezbędnych materiałów i urządzeń. Powierzchnia całkowita budynku wynosi 27 736 m². W dniu 30 października 2017 r. został podpisany aneks do ww. umowy ([RB-20-2017](#)), w którym planowany termin zakończenia inwestycji został wydłużony do 31 grudnia 2017 roku. Prace objęte pierwotnym zakresem umowy zostały wykonane do dnia 31 grudnia 2017 r., natomiast w dniu 25 stycznia 2018 roku został podpisany aneks do ww. umowy ([RB-3-2018](#)), zlecający Wykonawcy prace dodatkowe związane z budynkiem SSE7. W rezultacie, kwota kontraktu uległa zwiększeniu o 2 721 tys. PLN do poziomu 69 999 tys. PLN, a planowany termin zakończenia prac objętych aneksem został ustalony na 30 czerwca 2018 roku. Nakłady inwestycyjne poniesione w związku z ww. umową do dnia 31 grudnia 2017 roku wyniosły 65 673 tys. PLN.

W dniu 16 czerwca 2015 roku została zawarta umowa pomiędzy Bonus Development spółka z ograniczoną odpowiedzialnością SK-A, spółką zależną Comarch S.A. oraz Skanska S.A. na realizację inwestycji budowlanej w Łodzi. Przedmiotem umowy było wybudowanie budynku biurowego wraz z przebudową i zmianą sposobu użytkowania przyległego budynku pofabrycznego zlokalizowanego w Łodzi przy ul. Jaracza 76/78 wraz z infrastrukturą drogową i techniczną oraz z dostawą niezbędnych materiałów i urządzeń. Powierzchnia całkowita budynku wynosi 9 906,20 m². Wartość umowy wynosi 37 883 tys. PLN netto. Inwestycja została zakończona w pierwszym kwartale 2017 roku.

Budynek biurowy nabyty w Lille przez Comarch S.A.S. został dostosowany do funkcji biurowej i stanowi obecnie siedzibę spółki. W dniu 15 marca 2016 roku została zawarta umowa pomiędzy Comarch S.A.S., spółką zależną Comarch S.A. oraz SNC-LAVALIN S.A.S. na realizację inwestycji budowlanej w Lille we Francji. Przedmiotem umowy jest przebudowa budynku magazynowego na data center pod adresem 17 Rue Paul Langevin w Lezennes. Aktualnie trwa procedura odbiorowa budynku. Wartość umowy wynosi 7 553 tys. EUR netto, tj. 31 503 tys. PLN, wg kursu EUR na dzień 31 grudnia 2017 roku. Nakłady inwestycyjne poniesione w związku z ww. umową do dnia 31 grudnia 2017 roku wyniosły 7 223 tys. EUR (tj. 30 126 tys. PLN wg kursu EUR na dzień 31 grudnia 2017 roku). Inwestycja jest finansowana ze środków z długoterminowego kredytu bankowego.

W 2017 r. nie dokonywano zakupów nieruchomości gruntowych.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku kredyty bankowe zabezpieczone są na gruntach i budynkach do kwoty 412 714 tys. PLN (hipoteki zwykłe i kaucyjne na rzecz banków: BGŻ BNP Paribas Bank Polska S.A., BZ WBK S.A., Pekao S.A., PKO BP S.A., Bank Handlowy w Warszawie S.A.) oraz na pozostałych środkach trwałych w kwocie 39 668 tys. PLN (zastawy rejestrowe na rzecz banków: Pekao S.A. i DNB Bank Polska S.A.). Wartość bilansowa środków trwałych, na których ustanowiono zabezpieczenie zobowiązań finansowych wynosi 287 155 tys. PLN.

	31 grudnia 2017 r.	31 grudnia 2016 r.
--	-----------------------	-----------------------

Kwota odsetek i prowizji od kredytów skapitalizowanych w nakładach na aktywa trwałe	938	192
--	-----	-----

W wartości bilansowej netto rzeczowych aktywów trwałych ujęte są nakłady na aktywa trwałe w toku budowy:

	31 grudnia 2017 r.	31 grudnia 2016 r.
Budynki	109 314	86 789
Urządzenia	1 237	12 486
Pozostałe	9	8
Razem	110 560	99 283

Odpisy amortyzacyjne zostały ujęte w rachunku zysków i strat powiększając koszty sprzedanych produktów, towarów i materiałów w kwocie 33 048 tys. PLN (32 180 tys. PLN w 2016 r.), koszty sprzedaży 1 260 tys. PLN (1 294 tys. PLN w 2016 r.), koszty ogólnego zarządu 3 206 tys. PLN (3 031 tys. PLN w 2016 r.) oraz koszty działalności socjalnej w kwocie 12 280 tys. PLN (11 434 tys. PLN w 2016 r.).

Aktywa w leasingu finansowym

Na dzień 31 grudnia 2017 r. Grupa wykazuje zobowiązania z tytułu leasingu.

	31 grudnia 2017 r.	31 grudnia 2016 r.
Kapitał netto	611	819
Kwota odsetek	-	4

Grupa nie posiada należnych do zapłaty opłat leasingowych.

	31 grudnia 2017 r.	31 grudnia 2016 r.
Kapitał netto	-	-
Kwota odsetek	-	-

3.4. Nieruchomości inwestycyjne

	31 grudnia 2017 r.	31 grudnia 2016 r.
Grunty	2 875	2 875
Budynki	12 482	12 751
Razem	15 357	15 626

Na dzień 31 grudnia 2017 r. nieruchomości inwestycyjne obejmują zabudowane nieruchomości zlokalizowane w Krakowie, wykorzystywane na cele wynajmu podmiotom spoza Grupy oraz grunty

położone w Krakowie, nabyte w celu budowy obiektów przeznaczonych na wynajem dla podmiotów spoza Grupy oraz nieruchomości zlokalizowaną w Kostrzynie wynajmowaną podmiotom spoza Grupy.

3.5. Wartość firmy

Obejmuje wartość firmy ustaloną przy nabywaniu udziałów następujących spółek:

	31 grudnia 2017 r.	31 grudnia 2016 r.
Comarch Kraków	99	99
CDN Comarch	1 227	1 227
Comarch AG	1 900	1 900
Comarch, Inc.	58	58
Comarch Software und Beratung AG	29 038	29 038
Comarch Swiss AG (A-MEA Informatik AG do 31 grudnia 2012)	8 413	8 413
Geopolis Sp. z o.o.	1 462	-
Razem	42 197	40 735

3.5.1. Przejęte jednostki zależne

	Działalność podstawowa	Data przejęcia	Proporcja przejętych udziałów (%)	Koszt przejęcia tys. PLN
2008				
Comarch Software und Beratung AG	informatyka	2008-11-18	50,15%	44 685
2009				
Comarch Software und Beratung AG	informatyka	2009-02-09	30,74%	31 901
2012				
Comarch Software und Beratung AG	informatyka	2012-10-19	5,00%	3 777
A-MEA Informatik AG	informatyka	2012-01-30	100,00%	5 717
A-MEA Informatik AG		2012-02-27	-	2 578
ESAProjekt sp. z o.o.	informatyka	2012-04-27	100,00%	12 200
2016				
Comarch Software und Beratung AG	informatyka	2016-12-12	2,68%	6 375
2017				
Geopolis Sp. z o.o.	informatyka	2017-04-03	100,00%	4 000

3.5.2. Test na utratę wartości firmy

Grupa Comarch przeprowadziła na dzień 31 grudnia 2017 roku test na utratę wartości firmy związanej z nabyciem Comarch Software und Beratung AG, który nie wykazał utraty wartości firmy. Wartość odzyskiwalna ośrodka wypracowującego środki pieniężne została ustalona w oparciu o jego wartość użytkową, oszacowaną przy pomocy metody zdyskontowanych przepływów pieniężnych DCF. Prognozowane przepływy pieniężne związane z działalnością Comarch SuB bazują na wynikach sprzedaży osiągniętych w roku 2017, budżecie Grupy Comarch SuB na rok 2018, prognozach na lata 2018-2022, na szacunkach dotyczących rozwoju rynku niemieckiego w kolejnych latach oraz na założeniu stałej stopy wzrostu 0,5% począwszy od roku 2023. Stopa dyskontowa zastosowana do oszacowania wartości bieżącej prognozowanych przepływów pieniężnych bazuje na średnim ważonym koszcie kapitału WACC. Poszczególne składniki WACC zostały oszacowane na podstawie danych rynkowych o stopie wolnej od ryzyka (rentowność bonów skarbowych), wartości współczynnika beta, danych o strukturze dług/kapitał oraz wartości oczekiwanej premii za ryzyko. Zastosowany w modelu wyceny średnioważony kosztu kapitału WACC wynosił 6,34%.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku Grupa Comarch przeprowadziła także testy na utratę wartości firmy związanej z nabyciem spółki Comarch Swiss (d. A-MEA Informatik AG), który nie wykazał zaistnienia utraty wartości.

Grupa traktuje segment IT obejmujący spółki Grupy Comarch przed przejęciem Grupy Comarch Software und Beratung jako jeden ośrodek wypracowujący środki pieniężne, w związku z czym nie alokuje wartości firmy w kwocie 3 284 tys. zł powstałej w wyniku nabycia akcji spółek Comarch Kraków S.A., CDN Comarch S.A., Comarch Inc. oraz Comarch AG do poszczególnych spółek Grupy. Przeprowadzony na dzień 31 grudnia 2017 roku test na utratę wartości firmy związanej z tym segmentem nie wykazał wystąpienia utraty wartości. Wartość odzyskiwalna ośrodka wypracowującego środki pieniężne została ustalona w oparciu o jego wartość godziwą. Zarząd jednostki dominującej dokonał oszacowania wartości godziwej ośrodka poprzez analizę średniego wskaźnika P/E dla spółek sektora IT notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie i na tej podstawie ocenił szacunkową wartość rynkową segmentu IT w Grupie Comarch na dzień 31 grudnia 2017 r. Przyjęty do analizy średni wskaźnik P/E dla spółek sektora IT notowanych na GPW, prowadzących działalność o charakterze zbliżonym do Comarch S.A., wynosił 33,7. Nie był on korygowany dla potrzeb testu. Powyższe analizy nie wykazały, aby nastąpiła utrata wartości w odniesieniu do wartości firmy.

3.6. Pozostałe wartości niematerialne

	Koszty zakończonych prac rozwojowych	Prawo wieczystego użytkowania	Koncesje, licencje i oprogramowanie	Inne	Ogółem
Stan na 31 grudnia 2015 r.					
Koszt (brutto)	4 536	39 940	165 879	28 316	238 671
Umorzenie i łączne dotychczasowe odpisy z tytułu utraty wartości	(2 401)	(1 090)	(144 291)	(24 415)	(172 197)
Wartość księgowa netto	2 135	38 850	21 588	3 901	66 474
Rok obrotowy 2016					
Wartość księgowa netto na początek roku	2 135	38 850	21 588	3 901	66 474
Zwiększenia	140	-	3 340	8 150	11 630
Zmniejszenia	(1 418)	-	(36)	(238)	(1 692)
Amortyzacja	(215)	(93)	(10 740)	(4 021)	(15 069)
Wartość księgowa netto na 31 grudnia 2016 r.	642	38 757	14 152	7 792	61 343
Stan na 31 grudnia 2016 r.					
Koszt (brutto)	3 258	39 940	169 183	36 228	248 609
Umorzenie i łączne dotychczasowe odpisy z tytułu utraty wartości	(2 616)	(1 183)	(155 031)	(28 436)	(187 266)
Wartość księgowa netto	642	38 757	14 152	7 792	61 343
Rok obrotowy 2017					
Wartość księgowa netto na początek roku	642	38 757	14 152	7 792	61 343
Zwiększenia	-	648	11 524	5 925	18 097
Zmniejszenia	-	-	(30)	(1 577)	(1 607)
Amortyzacja	(307)	(93)	(10 291)	(3 823)	(14 514)
Wartość księgowa netto na 31 grudnia 2017 r.	335	39 312	15 355	8 317	63 319
Stan na 31 grudnia 2017 r.					
Koszt (brutto)	3 258	40 588	180 677	40 576	265 099
Umorzenie i łączne dotychczasowe odpisy z tytułu utraty wartości	(2 923)	(1 276)	(165 322)	(32 259)	(201 780)
Wartość księgowa netto	335	39 312	15 355	8 317	63 319

Grupa ujęła bezpośrednio w kosztach (bez uprzedniego dokonywania aktywacji) koszty prac badawczo-rozwojowych w wysokości 6 336 tys. zł.

I. Inne wartości niematerialne obejmują wycenę zaliczanych do wartości niematerialnych aktywów związanych z kartami zawodników w MKS Cracovia SSA w kwocie 8 350 tys. zł. Wszystkie pozostałe pozycje wartości niematerialnych zostały nabyte.

Odpisy amortyzacyjne w rachunku zysków i strat zostały wykazane w pozycjach: kwota 12 816 tys. zł (13 680 tys. zł w 2016 roku) jest ujęta w koszcie wytworzenia, pozostała część wykazana jest w kosztach ogólnego zarządu 1 147 tys. zł (943 tys. zł w 2016 roku) oraz w kosztach sprzedaży 551 tys. zł (446 tys. zł w 2016 roku).

Prawo wieczystego użytkowania gruntów dotyczących MKS Cracovia SSA o wartości 31 650 tys. zł jest traktowane jako wartość niematerialna, o nieokreślonym okresie użytkowania i nie jest amortyzowane. Spółka spodziewa się, że nastąpi odnowienie prawa wieczystego użytkowania i odbędzie się to bez ponoszenia znaczących kosztów, gdyż Spółka nie jest zobowiązana do spełnienia żadnych warunków, od których zależałoby przedłużenie tego prawa. Spółka nie spodziewa się poniesienia znaczących kosztów przy odnowieniu prawa wieczystego użytkowania w kontekście dotychczasowych działań współwłaściciela Klubu czyli Gminy Kraków. Miasto wspiera działalność sportową w tym MKS Cracovia SSA m. in. poprzez:

- dofinansowywanie budowy infrastruktury sportowej
- umorzenie podatku od nieruchomości
- wniesienie aportem opłat za użytkowanie wieczyste

Prawo wieczystego użytkowania gruntów dotyczących jednostki dominującej jest amortyzowane przez określony czas użytkowania (założony od momentu nabycia okres użytkowania wynosi od 84 do 99 lat). Średnia stawka amortyzacyjna wynosi 1,2%.

II. Test na utratę wartości prawa wieczystego użytkowania gruntu na 31 grudnia 2017 r.

Na dzień 31 grudnia 2017 r. dokonano analizy zmian cen nieruchomości gruntowych w Krakowie w 2017 r. W oparciu o raport artykuły i raporty portali branżowych (m.in. Bankier.pl) stwierdzono, że średnie ceny nieruchomości gruntowych w Krakowie w 2017 r. miały tendencję wzrostową. Na tej podstawie ustalono, iż w roku 2017 nie nastąpiła utrata wartości prawa wieczystego użytkowania gruntów posiadanych przez spółki Grupy Comarch.

3.7. Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe

	12 miesięcy 2017	12 miesięcy 2016
Stan na początek roku	1 118	819
zmiany z tytułu:		
- utworzenie, rozliczenie i zmiana charakteru na krótkoterminowe	2 203	299
Stan na koniec roku	3 321	1 118

3.8. Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych

Według stanu na dzień 31 grudnia 2016 r. Grupa posiada inwestycje w jednostkach stowarzyszonych.

Stan na 1 stycznia 2016 r.	23 177
Udział w wyniku SoInteractive S.A.	46
Objęcie akcji i udział w wyniku Metrum Capital S.A.	(208)
Udzielenie i spłata pożyczki dla SoInteractive S.A.	(527)
Objęcie akcji i udział w wyniku Thanks Again LLC	(8 093)
Stan na 31 grudnia 2016 r.	14 395

Stan na 1 stycznia 2017 r.**14 395**

Udział w wyniku SoInteractive S.A.

(111)

Objęcie akcji i udział w wyniku w Metrum Capital S.A.

(14)

Spłata pożyczki dla SoInteractive S.A.

(80)

Objęcie akcji i udział w wyniku Thanks Again LLC

(2 957)

Stan na 31 grudnia 2017 r.**11 233**

	Kraj rejestracji	Aktywa	Zobowiązania	Posiadane udziały w kapitale (%)
--	------------------	--------	--------------	----------------------------------

Stan na**31 grudnia 2016 r.**

SoInteractive S.A.

Polska

5 329

3 687

42,98

Stan na**31 grudnia 2017 r.**

SoInteractive S.A.

Polska

4 536

3 991

42,98

	Kraj rejestracji	Przychody	Zysk (strata)	Posiadane udziały w kapitale (%)
--	------------------	-----------	---------------	----------------------------------

12 miesięcy 2016

SoInteractive S.A.

Polska

10 100

191

42,98

12 miesięcy 2017

SoInteractive S.A.

Polska

9 971

(1 112)

42,98

	Kraj rejestracji	Aktywa	Zobowiązania	Posiadane udziały w kapitale (%)
--	------------------	--------	--------------	----------------------------------

Stan na**31 grudnia 2016 r.**

Metrum Capital S.A.

Polska

53

20

64,29

Stan na**31 grudnia 2017 r.**

Metrum Capital S.A.

Polska

7

3

64,29

	Kraj rejestracji	Przychody	Zysk (strata)	Posiadane udziały w kapitale (%)
--	------------------	-----------	---------------	----------------------------------

12 miesięcy 2016

Metrum Capital S.A.

Polska

207

(187)

64,29

12 miesięcy 2017

Metrum Capital S.A.

Polska

45

(29)

64,29

	Kraj rejestracji	Aktywa	Zobowiązania	Posiadane udziały w kapitale (%)
Stan na 31 grudnia 2016 r. Thanks Again LLC	Stany Zjednoczone Ameryki	10 828	17 392	42,50
Stan na 31 grudnia 2017 r. Thanks Again LLC	Stany Zjednoczone Ameryki	5 518	14 440	42,50

	Kraj rejestracji	Przychody	Zysk (strata)	Posiadane udziały w kapitale (%)
12 miesięcy 2016 Thanks Again LLC	Stany Zjednoczone Ameryki	5 228	(13 880)	42,50
12 miesięcy 2017 Thanks Again LLC	Stany Zjednoczone Ameryki	8 118	(3 425)	42,50

Wykazane na dzień 31 grudnia 2017 roku inwestycje w jednostkach stowarzyszonych obejmują nabyte przez CCF FIZ i Bonus Management sp. z o.o. II Activia SK-A udziały i akcje w spółce SoInteractive S.A. stanowiące 42,98% akcji (27,37% w głosach na WZA spółki), akcje w spółce Metrum Capital S.A., w której Comarch S.A. objął 21,43% kapitału zakładowego (15,79% w głosach na WZA spółki), a spółka CAMS AG objęła 42,86% kapitału zakładowego (31,58% w głosach na WZA spółki) o łącznej wartości 333 tys. PLN, udziały w spółce Thanks Again LLC, w której Comarch Pointshub, Inc. objął 42,50% kapitału zakładowego (42,50% w głosach na WZA spółki) o wartości 10 770 tys. PLN (wartość nominalna objętych udziałów 30 831 tys. PLN pomniejszona o udziały w wyniku bieżącym z lat 2015, 2016 i 2017 oraz o aktualizację wartości udziałów) oraz pożyczki udzielone spółce SoInteractive S.A. przez Comarch S.A. w kwocie 130 tys. PLN.

3.9. Instrumenty pochodne i zobowiązania finansowe

a) Aktywa

	31 grudnia 2017 r.	31 grudnia 2016 r.
Terminowe kontrakty walutowe – przeznaczone do obrotu	11 316	1 641
Transakcje zamiany stopy procentowej IRS	104	-
	11 420	1 641
<i>Część krótkoterminowa</i>	<i>8 516</i>	<i>1 149</i>
<i>Część długoterminowa</i>	<i>2 904</i>	<i>492</i>

b) Zobowiązania

	31 grudnia 2017 r.	31 grudnia 2016 r.
Terminowe kontrakty walutowe – przeznaczone do obrotu	426	3 038
Transakcje zamiany stopy procentowej IRS	819	1 849
	1 245	4 887
<i>Część krótkoterminowa</i>	<i>509</i>	<i>2 350</i>
<i>Część długoterminowa</i>	<i>736</i>	<i>2 537</i>

Grupa posiadała kontrakty terminowe typu forward zawarte w celu ograniczenia wpływu na wynik finansowy zmian w przepływach pieniężnych związanych z uprawdopodobnionymi planowanymi transakcjami, wynikających z ryzyka zmiany kursów walut. Na dzień 31 grudnia 2017 roku ww. instrumenty zostały wycenione w wartości godziwej ustalonej wg ceny rynkowej, a zmiany w wycenie zostały odniesione na wynik z operacji finansowych. Łączna wartość netto kontraktów forward otwartych na dzień 31 grudnia 2017 roku wyniosła 22 477 tys. EUR, 7 385 tys. USD.

Spółka Comarch S.A. w dniu 24 października 2013 roku zawarła transakcję zamiany stopy procentowej IRS dla kredytu inwestycyjnego zaciągniętego w dniu 30 września 2013 roku w Banku Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski S.A. z siedzibą w Warszawie. W wyniku zawartej transakcji zmienna stawka EURIBOR1M została zamieniona na stałą stopę procentową. Transakcja zabezpieczająca zawarta została na okres 5 lat, tj. do 31 października 2018 roku. Wycena transakcji IRS na dzień 31 grudnia 2017 roku wynosi minus 83 tys. PLN.

Spółka Comarch S.A. w dniu 27 czerwca 2014 roku zawarła transakcję zamiany stopy procentowej IRS dla nieodnawialnego kredytu obrotowego zaciągniętego w dniu 4 stycznia 2013 roku w Banku Zachodnim WBK S.A. z siedzibą we Wrocławiu. W wyniku zawartej transakcji zmienna stawka EURIBOR1M została zamieniona na stałą stopę procentową. Transakcja zabezpieczająca zawarta została na okres 5 lat, tj. do 28 czerwca 2019 roku. Wycena transakcji IRS na dzień 31 grudnia 2017 roku wynosi minus 93 tys. PLN.

Spółka Comarch S.A. w dniu 9 lipca 2014 roku zawarła transakcję zamiany stopy procentowej IRS dla kredytu inwestycyjnego zaciągniętego w czerwcu 2006 roku w BGŻ BNP Paribas Bank Polska S.A. z siedzibą w Warszawie na sfinansowanie III etapu budowy budynków produkcyjno-biurowych w Specjalnej Strefie Ekonomicznej w Krakowie. W wyniku zawartej transakcji zmienna stawka EURIBOR1M została zamieniona na stałą stopę procentową. Transakcja zabezpieczająca zawarta została na okres 10 lat, tj. do dnia 29 lipca 2024 roku. Wycena transakcji IRS na dzień 31 grudnia 2017 roku wynosi minus 421 tys. PLN.

W dniu 23 października 2015 roku, spółka Comarch S.A. zawarła transakcję zamiany stopy procentowej IRS dla kredytu inwestycyjnego zaciągniętego w dniu 4 grudnia 2013 roku w Banku Pekao S.A. z siedzibą w Warszawie. W wyniku zawartej transakcji zmienna stawka EURIBOR1M została zamieniona na stałą stopę procentową. Transakcja zabezpieczająca zawarta została na okres 8 lat, tj. do 30 listopada 2023 roku. Wycena transakcji IRS na dzień 31 grudnia 2017 roku wynosi minus 215 tys. PLN.

Spółka Comarch S.A. w dniu 20 lutego 2017 roku zawarła transakcję zamiany stopy procentowej IRS dla kredytu długoterminowego udzielonego w maju 2016 roku przez Bank Handlowy w Warszawie. W wyniku zawartej transakcji zmienna stawka EURIBOR1M została zamieniona na stałą stopę procentową. Transakcja zabezpieczająca zawarta została do dnia 30 września 2019 roku. Wycena transakcji IRS na dzień 31 grudnia 2017 roku wynosi minus 7 tys. PLN.

Spółka Comarch S.A. w dniu 20 lutego 2017 roku zawarła transakcję zamiany stopy procentowej IRS dla kredytu inwestycyjnego zaciągniętego w maju 2016 roku przez Bank Handlowy w Warszawie. W wyniku zawartej transakcji zmienna stawka EURIBOR1M została zamieniona na stałą stopę procentową. Transakcja zabezpieczająca zawarta została do dnia 29 lutego 2028 roku. Wycena transakcji IRS na dzień 31 grudnia 2017 roku wynosi 37 tys. PLN.

W dniu 27 listopada 2017 roku, spółka Bonus Development Sp. z o.o. SKA zawarła transakcję zamiany stopy procentowej IRS dla kredytu inwestycyjnego zaciągniętego w dniu 29 czerwca 2015 roku w Banku Pekao S.A. z siedzibą w Warszawie. W wyniku zawartej transakcji zmienna stawka EURIBOR1M została zamieniona na stałą stopę procentową. Transakcja zabezpieczająca zawarta została na cały okres kredytowania, tj. do 31 maja 2030 roku. Wycena transakcji IRS na dzień 31 grudnia 2017 roku wynosi 67 tys. PLN.

Po dacie bilansu

Nie wystąpiły.

3.10. Odroczony podatek dochodowy

	31 grudnia 2017 r.	31 grudnia 2016 r.
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego		
Stan na początek okresu:	35 007	33 432
<i>Odniesione na wynik finansowy</i>	<i>35 007</i>	<i>33 432</i>
Zmiany aktywa z tytułu podatku odroczonego odniesione na wynik finansowy		
utworzenie aktywa w związku ze stratą podatkową w Comarch SuB	501	3 990
rozwiązanie aktywa w związku ze stratą podatkową z lat ubiegłych w Comarch SuB i Comarch AG	(1 806)	-
utworzenie aktywa w związku ze stratą podatkową w Comarch Technologies sp. z o.o.	-	49
rozwiązanie aktywa w związku ze stratą podatkową w Comarch Technologies sp. z o.o.	(40)	(31)
utworzenie aktywa w związku ze stratą podatkową w spółkach zagranicznych pozostałych	3	149
utworzenie aktywa w związku ze stratą podatkową w spółkach krajowych pozostałych	463	-
rozwiązanie aktywa w związku ze stratą podatkową w spółkach krajowych pozostałych	(315)	-
utworzenie aktywa w związku z ulgą podatkową jednostki dominującej z tytułu działalności w SSE	8 863	9 936
rozwiązanie aktywa w związku z ulgą podatkową jednostki dominującej z tytułu działalności w SSE	(9 936)	(10 441)
utworzenie aktywa z tytułu różnic przejściowych dotyczących kosztów (amortyzacja, koszty prac badawczych)	4 556	6 782
rozwiązanie aktywa z tytułu różnic przejściowych dotyczących kosztów (amortyzacja, koszty prac badawczych)	(6 059)	(8 859)
Stan na koniec okresu	31 237	35 007
<i>Odniesione na wynik</i>	<i>31 237</i>	<i>35 007</i>

Aktywa z tytułu podatku odroczonego

	Aktywo z tytułu straty podatkowej	Rezerwy na koszty, odpisy aktualizacyjne	Aktywo z tytułu ulgi podatkowej w podatku dochodowym (SSE)	Razem
Stan na 1 stycznia 2016 r.	6 820	16 171	10 441	33 432
<i>odniesionych na wynik</i>	<i>6 820</i>	<i>16 171</i>	<i>10 441</i>	<i>33 432</i>
(Obciążenie) / uznanie wyniku za rok 2016	4 157	(2 077)	(505)	1 575
Stan na 31 grudnia 2016 r.	10 977	14 094	9 936	35 007
(Obciążenie) /uznanie wyniku za rok 2017	(1 194)	(1 503)	(1 073)	(3 770)
Stan na 31 grudnia 2017 r.	9 783	12 591	8 863	31 237
<i>odniesionych na wynik</i>	<i>9 783</i>	<i>12 591</i>	<i>8 863</i>	<i>31 237</i>

Aktywo z tytułu straty podatkowej	31 grudnia 2017 r.
Comarch Software (CSuB)-Niemcy	9 670
Cracovia SSA	73
Comarch Technologies sp. z o.o	40
RAZEM:	9 783

Aktywo od strat podatkowych zostało utworzone w kwotach możliwych do odzyskania, według obowiązujących przepisów podatkowych.

Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	31 grudnia 2017 r.	31 grudnia 2016 r.
Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego		
Stan na początek okresu:	42 144	37 619
<i>odniesione na kapitał</i>	<i>5 430</i>	<i>5 430</i>
<i>odniesione na wynik finansowy</i>	<i>36 714</i>	<i>31 839</i>
<i>rezerwa z tytułu nabycia Comarch SuB</i>	<i>-</i>	<i>-</i>
<i>rezerwa z tytułu nabycia A-MEA Informatik AG i ESAProjekt sp. z o.o.</i>	<i>-</i>	<i>350</i>
Zmiany rezerw z tytułu podatku odroczonego		
odniesione na wynik finansowy		
rozwiązanie rezerwy z tytułu wyceny składników lokat CCF FIZ	(445)	(1 349)
rozwiązanie rezerwy z tytułu wyceny wartości godziwej	-	(236)
ESAProjekt sp. z o.o.	-	(114)
rozwiązanie rezerwy z tytułu wyceny wartości godziwej A-MEA Informatik AG	-	(114)
utworzenie rezerwy z tytułu przejściowych różnic dotyczących kosztów amortyzacji, różnic kursowych i odsetek	4 921	10 792
rozwiązanie rezerwy z tytułu przejściowych różnic dotyczących kosztów amortyzacji, różnic kursowych i odsetek	(2 658)	(4 568)
Stan na koniec okresu	43 962	42 144
<i>odniesione na kapitał</i>	<i>5 430</i>	<i>5 430</i>
<i>odniesione na wynik finansowy</i>	<i>38 532</i>	<i>36 714</i>
<i>rezerwa z tytułu nabycia A-MEA Informatik AG i ESAProjekt sp. z o.o.</i>	<i>-</i>	<i>-</i>

Rezerwa z tytułu podatku odroczonego

	Rezerwa z tytułu wyceny w wartości składników majątku CCF FIZ	Rezerwa z tytułu wyceny w wartości godziwej Comarch SuB	Amortyzacja	Rezerwy (różnice kursowe, odsetki)	Rezerwa z tytułu wyceny w wartości godziwej majątku MKS Cracovia SSA	Rezerwa z tytułu wyceny w wartości godziwej A-MEA Informatik AG i ESAProjekt sp. z o.o.	Razem
Stan na 1 stycznia 2016 r.	24 174	-	1 129	6 536	5 430	350	37 619
Obciążenie/ (uznanie) wyniku za rok 2016	1 349	-	(1 077)	(5 147)	-	350	(4 525)
Stan na 31 grudnia 2016 r.	22 825	-	2 206	11 683	5 430	350	42 144
odniesionych na wynik	22 825	-	2 206	11 683	-	-	36 714
odniesionych na kapitał	-	-	-	-	5 430	-	5 430
Obciążenie/ (uznanie) wyniku za rok 2017	(445)	-	(2 197)	4 460	-	-	1 818
Stan na 31 grudnia 2017 r.	22 380	-	9	16 143	5 430	-	43 962
odniesionych na wynik	22 380	-	9	16 143	-	-	38 532
odniesione na kapitał	-	-	-	-	5 430	-	5 430

Comarch S.A. posiada pięć zezwoleń na prowadzenie działalności w Specjalnej Strefie Ekonomicznej w Krakowie:

- uzyskane w roku 1999, z okresem ważności do 31 grudnia 2017 r.
- uzyskane w roku 2007, pierwotnie z okresem ważności do 31 grudnia 2017 roku, aktualnie zgodnie z Decyzją Ministerstwa Rozwoju i Finansów z dnia 18 października 2017 roku, zmienione na nieokreślony termin obowiązywania;
- uzyskane w roku 2013, w zezwoleniu tym nie został określony termin jego obowiązywania. Jednocześnie Spółka zwraca uwagę, że w dniu 23 lipca 2013 r. Rada Ministrów przyjęła rozporządzenia wydłużające do 2026 r. termin funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych na terenie Polski.
- uzyskane w lutym 2016 roku, w zezwoleniu tym nie został określony termin jego obowiązywania.
- uzyskane w marcu 2016 roku, w zezwoleniu tym nie został określony termin jego obowiązywania.

Jednocześnie Spółka zwraca uwagę, że w dniu 23 lipca 2013 r. Rada Ministrów przyjęła rozporządzenia wydłużające do 2026 r. termin funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych na terenie Polski.

Zgodnie z MSR 12 niewykorzystana ulga podatkowa na dzień 31 grudnia 2017 roku stanowi aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego. Ulga inwestycyjna z tytułu zezwolenia uzyskanego w roku 1999 została w całości wykorzystana. Wartość ulgi inwestycyjnej z tytułu zezwolenia uzyskanego w 2007 roku wynosi na dzień 31 grudnia 2017 roku ok. 17 037 tys. PLN (po zdyskontowaniu na dzień przyznania

zezwoleń). Wartość ulgi inwestycyjnej z tytułu zezwolenia uzyskanego w 2013 roku wynosi na dzień 31 grudnia 2017 roku ok. 28 929 tys. PLN (po zdyskontowaniu na dzień przyznania zezwolenia). Wartość ulgi inwestycyjnej z tytułu zezwolenia uzyskanego w marcu 2016 roku dotyczącego inwestycji w budynek biurowy SSE7 w Krakowie wynosi na dzień 31 grudnia 2017 roku ok. 20 320 tys. PLN (po zdyskontowaniu na dzień przyznania zezwolenia). Ponieważ inwestycja nie została jeszcze zakończona wartość ulgi inwestycyjnej będzie ulegać zmianie.

Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego ustala się w wysokości kwoty przewidzianej w przyszłości do odliczenia od podatku dochodowego, w związku z ujemnymi różnicami przejściowymi oraz z tytułu ulgi w podatku dochodowym w związku z prowadzeniem działalności w SSE, które spowodują w przyszłości zmniejszenie podstawy obliczenia podatku dochodowego oraz straty podatkowej możliwej do odliczenia, ustalonej przy uwzględnieniu zasady ostrożności. Ze względu na powyższą zasadę aktywa z tytułu działalności w SSE ustala się jedynie w rocznym horyzoncie czasowym, przyjmując za bazę do jego ustalenia przeciętny dochód uzyskany z działalności strefowej z okresu 5 lat (łącznie z rokiem, za który jest sporządzane sprawozdanie).

W trakcie roku 2017 dokonano rozwiązania utworzonego na dzień 31 grudnia 2016 r. aktywa z tytułu działalności strefowej w kwocie 9 936 tys. zł (operacja ta powoduje spadek wyniku finansowego). Jednocześnie dokonano utworzenia aktywa w kwocie 8 863 tys. zł, które to aktywo będzie realizować się sukcesywnie (w postaci odpisów pomniejszających zysk netto Grupy), w proporcji do generowania przez Comarch S.A. dochodu podatkowego osiągniętego z działalności zwolnionej na przestrzeni roku 2018. Równocześnie, zgodnie z MSR 12, Spółka będzie regularnie dokonywać weryfikacji wyceny rozpoznanego Aktywa pod kątem możliwości jego realizacji oraz dalszego rozpoznania na kolejne okresy. Zwracamy uwagę, iż rozpoznanie Aktywa nie wpływa na przepływy pieniężne w jednostce dominującej ani w Grupie (zarówno rozpoznanie Aktywa, jak również jego realizacja). Operacja ta ma więc charakter wyłącznie memoriałowy i wynika z zastosowania przez Grupę Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej do sporządzenia skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy Comarch.

W roku 2017 roku Grupa dokonała częściowego rozliczenia aktywa utworzonego na 31 grudnia 2016 roku z tytułu podatku odroczonego dotyczącego różnic przejściowych w kwocie 6 059 tys. zł oraz dokonano utworzenia aktywa z tytułu różnic przejściowych w kwocie 4 556 tys. zł a także utworzenia i rozwiązania aktywa z tytułu straty podatkowej w kwocie -1 194 tys. zł. Łączny wpływ wszystkich powyżej opisanych operacji na wynik netto roku 2017 wyniósł -3 770 tys. zł.

W związku z wyceną wartości aktywów netto CCF FIZ dokonano w 2017 roku częściowego rozwiązania utworzonej w latach poprzednich rezerwy w kwocie 445 tys. PLN. Równocześnie dokonano utworzenia rezerwy na podatek odroczony z tytułu różnic przejściowych w kwocie 4 921 tys. PLN i rozwiązania z tego samego tytułu w kwocie 2 658 tys. PLN. Łączny wpływ powyższych operacji na wynik netto za 12 miesięcy 2017 roku wyniósł -1 818 tys. PLN.

Ogółem zmiany w podatku odroczonym spowodowały spadek wyniku o 5 588 tys. PLN.

W odniesieniu do spółek MKS Cracovia SSA i Comarch Healthcare S.A. mimo występowania straty podatkowej nie tworzą z tego tytułu aktywa na podatek odroczony ze względu na brak możliwości dokonania wiarygodnych szacunków co do możliwości wykorzystania istniejącej straty podatkowej z lat ubiegłych.

3.11. Zapasy

	31 grudnia 2017 r.	31 grudnia 2016 r.
Materiały i surowce	1 273	815
Produkcja w toku	87 838	69 850
Towary	25 078	5 326
Produkty gotowe	150	38
Zaliczki na towary	628	526
Razem	114 967	76 555

Koszt zapasów ujęty w pozycji „koszty sprzedanych produktów, towarów i materiałów” wyniósł 333 918 tys. PLN (12 miesięcy 2016), 305 867 tys. PLN (12 miesięcy 2016).

W okresie 2017 roku Grupa Comarch utworzyła odpisy aktualizujące wartość towarów i materiałów na kwotę 21 tys. zł. Grupa Comarch rozwiązała odpisy na kwotę 5 tys. zł utworzone w latach wcześniejszych.

3.12. Należności handlowe oraz pozostałe należności

	31 grudnia 2017 r.	31 grudnia 2016 r.
Należności handlowe netto	347 254	366 275
<i>Należności handlowe brutto</i>	<i>376 110</i>	<i>393 968</i>
<i>Odpis aktualizujący wartość należności</i>	<i>(28 856)</i>	<i>(27 693)</i>
Należności pozostałe	19 687	23 617
Rozliczenia międzyokresowe czynne	13 593	11 946
Pozostałe rozliczenia	452	1 835
Pożyczki	7541	1 027
Należności handlowe i pozostałe od podmiotów powiązanych netto	3 626	2 021
<i>Należności handlowe i pozostałe od podmiotów powiązanych brutto</i>	<i>6 511</i>	<i>5 092</i>
<i>Odpis aktualizujący wartość należności</i>	<i>(2 885)</i>	<i>(3 071)</i>
Razem	392 153	406 721
<i>Część krótkoterminowa</i>	<i>392 153</i>	<i>406 721</i>

Wartość godziwa należności handlowych oraz pozostałych należności jest zbliżona do ich wartości bilansowej przedstawionej powyżej. Nie występuje koncentracja ryzyka kredytowego z tytułu należności handlowych, ponieważ Grupa posiada dużą liczbę klientów. Na dzień 31 grudnia 2017 roku Grupa ujęła odpis z tytułu utraty wartości należności handlowych w wysokości 6 394 tys. zł oraz rozwiązała utworzone wcześniej odpisy w wysokości 4 222 tys. zł w związku z uregulowaniem należności. Operacje te ujęto odpowiednio w pozostałych kosztach i przychodach operacyjnych w rachunku zysków i strat.

3.13. Kontrakty długoterminowe

	12 miesięcy 2017	12 miesięcy 2016
przychody z zakończonych kontraktów ujęte w okresie sprawozdawczym	83 811	79 850
przychody z nie zakończonych kontraktów ujęte w okresie sprawozdawczym	159 079	192 200
efekt rozliczenia zgodnie z MSR 11 nie zakończonych kontraktów ujętych w okresie sprawozdawczym	9 680	(6 348)

Przychody z tytułu kontraktów długoterminowych ujęte w okresie sprawozdawczym**252 570****265 702**

Z uwagi, iż Grupa stosuje zasadę ustalania stopnia zaawansowania prac proporcjonalnie do udziału poniesionych kosztów w całości kosztów kontraktu, suma poniesionych kosztów oraz ujętych wyników odpowiada przychodom. Dokonano na koniec okresu sprawozdawczego wyceny kontraktów długoterminowych zgodnie ze stopniem zaawansowania prac.

Zmiana stanu rozliczeń z tytułu kontraktów długoterminowych ujętych w aktywach i pasywach między 31 grudnia 2016 a 31 grudnia 2017 prezentowana jest poniżej:

	Stan na 31 grudnia 2017 r.	Stan na 31 grudnia 2016 r.
Stan rozliczeń z tytułu kontraktów długoterminowych		
Przychody z tytułu kontraktów długoterminowych ujęte do dnia bilansowego - wg stopnia zawansowania prac	562 982	635 811
Wystawione faktury	(553 387)	(635 895)
	9 595	(84)

	Należne przychody z tytułu kontraktów długoterminowych	Zobowiązania z tytułu kontraktów długoterminowych	Efekt rozliczenia netto
Przychody z tytułu kontraktów długoterminowych ujęte w okresie sprawozdawczym			
Wartość na 1 stycznia 2016 r.	32 440	(26 176)	6 264
Zmiana	7 520	(13 868)	(6 348)
Wartość na 31 grudnia 2016 r.	39 960	(40 044)	(84)
Zmiana	389	9 290	9 679
Wartość na 31 grudnia 2017 r.	40 349	(30 754)	(9 595)

3.14. Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży

W okresie 12 miesięcy 2017 roku oraz w okresie porównawczym Grupa Comarch nie posiadała aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży.

3.15. Kategorie i klasy instrumentów finansowych

Aktywa i zobowiązania finansowe w podziale na kategorie (wg MSR 39) przedstawiają się następująco:

	31 grudnia 2017 r.	31 grudnia 2016 r.
Aktywa finansowe		
Wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat (nota 3.9)	11 420	1 641
Należności własne oraz środki pieniężne i ich ekwiwalenty	607 704	651 679
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży (nota 3.14)	-	-
Razem	619 124	653 320
Zobowiązania finansowe		
Wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	1 245	11 213
Pozostałe zobowiązania finansowe	611	835
Zobowiązania finansowe	408 955	334 571
Umowy gwarancji finansowych	-	-
Razem	410 811	346 619

W ramach poszczególnych kategorii instrumentów finansowych wyróżnia się następujące klasy instrumentów:

	31 grudnia 2017 r.	31 grudnia 2016 r.
Należności własne oraz środki pieniężne i ich ekwiwalenty		
Należności od jednostek powiązanych (nota 3.12)	3 626	2 021
Należności od jednostek powiązanych – długoterminowe	-	-
Należności od pozostałych jednostek - krótkoterminowe (nota 3.12)	390 749	409 910
Należności od pozostałych jednostek - długoterminowe	5 392	3 914
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty (nota 3.16)	207 937	235 834
Razem	607 704	651 679
Zobowiązania finansowe		
Zobowiązania z tytułu kredytów (nota 3.19)	224 707	174 800
Zobowiązania wobec jednostek powiązanych (nota 3.22)	1 323	3 087
Zobowiązania wobec pozostałych jednostek - krótkoterminowe (nota 3.22)	175 997	151 406
Zobowiązania wobec pozostałych jednostek - długoterminowe	6 928	5 278
Wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat (nota 3.9)	1 245	4 887
Zobowiązania z tytułu zakupu udziałów	-	6 326
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	611	823
Inne zobowiązania finansowe	-	12
Razem	410 811	346 619

Struktura walutowa zobowiązań i aktywów finansowych przedstawia się następująco:

	Aktywa finansowe		Zobowiązania finansowe	
	31 grudnia 2017 r.	31 grudnia 2016 r.	31 grudnia 2017 r.	31 grudnia 2016 r.
Waluta - PLN	172 114	203 531	95 699	129 213
Waluta - EUR	231 607	271 707	284 627	181 720
Waluta - USD	145 911	88 476	15 314	15 787
Waluta - GBP	12 253	16 561	2 016	2 583
Waluta - UAH	1 505	4 476	97	103
Waluta - AED	8 366	8 846	4 118	27
Waluta - RUB	10 582	9 177	654	1 968
Waluta - CHF	6 265	7 373	755	1 182
Waluta - CAD	3 512	4 287	561	538
Waluta - BRL	12 612	30 814	1 925	6 310
Waluty - inne	14 397	8 072	5 045	7 188
Razem	619 124	653 320	410 811	346 619

Okres wymagalności poszczególnych klas należności własnych (należności handlowych i środków pieniężnych) na dzień 31 grudnia 2016 roku przedstawia się następująco:

	Do 1 roku	Od 1 roku do 2 lat	Od 2 lat do 5 lat	Powyżej 5 lat	Razem
Należności od jednostek powiązanych	2 021	-	-	-	2 021
Należności od jednostek powiązanych- długoterminowe	-	-	-	-	-
Należności od pozostałych jednostek - krótkoterminowe	409 858	52	-	-	409 910
Należności od pozostałych jednostek - długoterminowe	-	3 844	70	-	3 914
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty (nota 3.16)	235 834	-	-	-	235 834
Razem	647 713	3 896	70	-	651 679

Okres wymagalności poszczególnych klas należności własnych (należności handlowych i środków pieniężnych) na dzień 31 grudnia 2017 roku przedstawia się następująco:

	Do 1 roku	Od 1 roku do 2 lat	Od 2 lat do 5 lat	Powyżej 5 lat	Razem
Należności od jednostek powiązanych	3 626	-	-	-	3 626
Należności od jednostek powiązanych- długoterminowe	-	-	-	-	-
Należności od pozostałych jednostek - krótkoterminowe	390 171	251	6	321	390 749
Należności od pozostałych jednostek - długoterminowe	-	3 248	2 137	7	5 392
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty (nota 3.16)	207 937	-	-	-	207 937
Razem	601 734	3 499	2 143	328	607 704

Okres wymagalności poszczególnych klas zobowiązań finansowych na dzień 31 grudnia 2016 roku przedstawia się następująco:

	Do 1 roku	Od 1 roku do 2 lat	Od 2 lat do 5 lat	Powyżej 5 lat	Razem
Zobowiązania z tytułu kredytów (nota 3.19)	28 469	31 148	68 592	46 591	174 800
Zobowiązania wobec jednostek powiązanych	3 087	-	-	-	3 087
Zobowiązania wobec pozostałych jednostek - krótkoterminowe	150 006	598	103	699	151 406
Zobowiązania wobec pozostałych jednostek - długoterminowe	-	5 195	-	83	5 278
Pochodne instrumenty finansowe	2 350	2 537	-	-	4 887
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	155	158	473	37	823
Zobowiązania z tytułu zakupu udziałów	6 326	-	-	-	6 326
Inne zobowiązania finansowe	12	-	-	-	12
Razem	190 405	39 636	69 168	47 410	346 619

Okres wymagalności poszczególnych klas zobowiązań finansowych na dzień 31 grudnia 2017 roku przedstawia się następująco:

	Do 1 roku	Od 1 roku do 2 lat	Od 2 lat do 5 lat	Powyżej 5 lat	Razem
Zobowiązania z tytułu kredytów (nota 3.19)	39 111	33 701	84 664	67 231	224 707
Zobowiązania wobec jednostek powiązanych	1 323	-	-	-	1 323
Zobowiązania wobec pozostałych jednostek - krótkoterminowe	175 541	311	-	145	175 997
Zobowiązania wobec pozostałych jednostek - długoterminowe	688	3 870	2 287	83	6 928
Pochodne instrumenty finansowe	510	735	-	-	1 245
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	165	152	294	-	611
Zobowiązania z tytułu zakupu udziałów	-	-	-	-	-
Inne zobowiązania finansowe	-	-	-	-	-
Razem	217 338	38 769	87 245	67 459	410 811

Grupa stosuje następujące metody wyceny poszczególnych klas instrumentów finansowych:

Należności własne	Metoda wyceny
Należności od jednostek powiązanych (nota 3.12)	według skorygowanej ceny nabycia
Należności od pozostałych jednostek - krótkoterminowe (nota 3.12)	według skorygowanej ceny nabycia
Należności od pozostałych jednostek - długoterminowe	według skorygowanej ceny nabycia
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty (nota 3.16)	według wartości godziwej
Należności od jednostek powiązanych (nota 3.12)	według skorygowanej ceny nabycia
Należności od pozostałych jednostek - krótkoterminowe (nota 3.12)	według skorygowanej ceny nabycia
Zobowiązania finansowe	Metoda wyceny
Zobowiązania z tytułu kredytów (nota 3.19)	według skorygowanej ceny nabycia
Zobowiązania wobec jednostek powiązanych (nota 3.22)	według skorygowanej ceny nabycia
Zobowiązania wobec pozostałych jednostek - krótkoterminowe (nota 3.22)	według skorygowanej ceny nabycia
Zobowiązania wobec pozostałych jednostek - długoterminowe	według skorygowanej ceny nabycia
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego (nota 3.20)	według skorygowanej ceny nabycia
Zobowiązania z tytułu kredytów (nota 3.19)	według skorygowanej ceny nabycia

3.16. Środki pieniężne i ich ekwiwalenty

	31 grudnia 2017 r.	31 grudnia 2016 r.
Środki pieniężne w kasie i w banku	200 684	228 311
Krótkoterminowe depozyty bankowe	7 241	7 514
Środki pieniężne ogółem	207 925	235 825
Należne odsetki od depozytów bankowych	12	9
Razem środki pieniężne i ekwiwalenty	207 937	235 834

Efektywna stopa procentowa krótkoterminowych depozytów bankowych wyniosła w 2017 roku dla złotego 1,572%, dla peso chilijskiego 2,595% , dla rubla rosyjskiego 8,234% dla reala brazylijskiego 9,77% . Przeciętny termin wymagalności depozytów wyniósł dla złotego 9,26 dni, dla peso chilijskiego 10,77 dni, dla rubla rosyjskiego 47,00 dni i dla reala brazylijskiego 24,00 dni. Dla potrzeb rachunku przepływów pieniężnych w skład środków pieniężnych wchodzi środki pieniężne w kasie i depozyty. Kredyt w rachunku bieżącym jest ujmowany w działalności finansowej.

	31 grudnia 2017 r.	31 grudnia 2016 r.
Środki pieniężne o ograniczonej możliwości dysponowania		
depozyty kaucyjne złożone przez spółki Grupy Comarch w związku z zawartymi umowami najmu oraz gwarancjami bankowymi	318	871
środki finansowe otrzymane na realizację projektów dofinansowywanych dotacją	1 086	1 087
środki na wyodrębnionym rachunku konsorcjum	-	6 104
środki na wyodrębnionym rachunku ZFŚS	774	825
środki na zabezpieczenie linii kredytowych	1 551	1 645
inne	8	341
Razem	3 737	10 873

3.17. Kapitał zakładowy

	Ilość akcji (szt.)	Akcje zwykłe i uprzywilejowane	Akcje własne	Razem
Stan na 1 stycznia 2016 r.	8 125 590	8 125 590	-	8 125 590
Stan na 31 grudnia 2016 r.	8 133 349	8 133 349	-	8 133 349
Stan na 31 grudnia 2017 r.	8 133 349	8 133 349	-	8 133 349

Wartość nominalna każdej akcji wynosi 1 zł.

Na kapitał zakładowy Comarch S.A. składa się:

- 864 800 akcji imiennych uprzywilejowanych serii A,
- 75 200 akcji zwykłych na okaziciela serii A,
- 883 600 akcji imiennych uprzywilejowanych serii B,
- 56 400 akcji zwykłych na okaziciela serii B,
- 3 008 000 akcji zwykłych na okaziciela serii C,
- 1 200 000 akcji zwykłych na okaziciela serii D,
- 638 600 akcji zwykłych na okaziciela serii E,
- 125 787 akcji zwykłych na okaziciela serii G,
- 102 708 akcji zwykłych na okaziciela serii G3,
- 563 675 akcji zwykłych na okaziciela serii H,
- 441 826 akcji zwykłych na okaziciela serii I2,
- 91 041 akcji zwykłych na okaziciela serii J2,
- 73 953 akcji zwykłych na okaziciela serii K3,
- 7 759 akcji zwykłych na okaziciela serii L1.

Akcje imienne serii A i B są uprzywilejowane co do głosu w ten sposób, że na każdą akcję przypada 5 głosów na Walnym Zgromadzeniu. Zamiana akcji imiennych na akcje na okaziciela jest dopuszczalna. W przypadku zamiany akcji imiennych na akcje na okaziciela tracą one wszelkie uprzywilejowanie. Zbycie akcji imiennej uprzywilejowanej powoduje wygaśnięcie związanego z nią uprawnienia

szczególnego co do głosu na Walnym Zgromadzeniu, przy czym nie powoduje wygaśnięcia uprawnienia szczególnego co do głosu na Walnym Zgromadzeniu:

- zbycie na rzecz osób będących akcjonariuszami Spółki na dzień 18 marca 1998 roku,
- zbycie na rzecz zstępnych zbywcy,
- przejście własności akcji imiennej w wyniku spadkobrania.

W dniu 27 czerwca 2017 roku Walne Zgromadzenie Comarch S.A. zmieniło Statut Spółki w ten sposób, że w art. 8 ust. 4 dodano lit. d):

„d) zbycie na rzecz osoby prawnej prawa polskiego albo obcego albo jednostki organizacyjnej nie posiadającej osobowości prawnej prawa polskiego albo obcego, w tym w szczególności na rzecz ułomnej osoby prawnej prawa polskiego albo obcego („Struktura”) kontrolowanej w rozumieniu art. 8 ust. 5 Statutu wyłącznie przez akcjonariusza wnoszącego (zbywającego) akcje imienne uprzywilejowane do Struktury („Akcjonariusz Wnoszący”) albo (współ)kontrolowanej wyłącznie przez wstępnych, zstępnych, rodzeństwo lub małżonka Akcjonariusza Wnoszącego albo wyłącznie przez niektóre lub wszystkie z tych osób („Osoba bądź Osoby Bliskie”) i Akcjonariusza Wnoszącego łącznie („Struktura Kontrolowana”) oraz zbycie akcji imiennych uprzywilejowanych przez jedną Strukturę Kontrolowaną na rzecz innej Struktury Kontrolowanej.” (Raport bieżący [RB-13-2017](#) z dn. 27 czerwca 2017 roku). Zmiany w statucie zostały zarejestrowane w KRS w dniu 23 sierpnia 2017 r. o czym Spółka informowała raportem bieżącym [RB-16-2017](#) z dnia 31 sierpnia 2017 r.

Zbycie akcji imiennych wymaga zgody Zarządu udzielonej w formie pisemnej. Zbycie akcji bez zgody Zarządu jest możliwe na warunkach określonych w Statucie Comarch S.A.

Akcje na okaziciela mają prawo do 1 głosu na WZA. Zamiana akcji na okaziciela na akcje imienne nie jest dopuszczalna.

3.17.1. Akcjonariusze posiadający bezpośrednio lub pośrednio poprzez podmioty zależne co najmniej 5% ogólnej liczby głosów na walnym zgromadzeniu Comarch S.A. według stanu na dzień sporządzenia raportu

Wg stanu na dzień sporządzenia raportu:

- Janusz Filipiak posiadał 1 997 027 akcji (24,55% w kapitale zakładowym Spółki), które uprawniały do 5 569 027 głosów na WZA, co stanowiło 36,82% wszystkich głosów na WZA;
- Elżbieta Filipiak posiadała 1 323 461 akcji (16,27% w kapitale zakładowym Spółki), które uprawniały do 4 707 461 głosów na WZA, co stanowiło 31,12% wszystkich głosów na WZA;
- MetLife Otwarty Fundusz Emerytalny zarządzany przez MetLife PTE S.A. posiadał 841 097 akcji (10,34% w kapitale zakładowym Spółki), które uprawniały do 841 097 głosów na WZA, co stanowiło 5,56% wszystkich głosów na WZA.

3.17.2. Zmiany w stanie kapitału zakładowego w 2017 roku

Nie wystąpiły.

3.17.3. Program opcji menedżerskich dla Członków Zarządu Spółki Comarch S.A.

Nie wystąpił.

3.17.4. Zmiany w stanie kapitału zakładowego po dacie bilansu

W dniu 12 marca 2018 roku Zarząd Comarch S.A. otrzymał od Pawła Prokopa, Wiceprezesa Zarządu Comarch S.A. powiadomienie o transakcji, o której mowa w art. 19 ust. 1 Rozporządzenia Parlamentu

Europejskiego i Rady UE nr 596/2014 z dnia 16 kwietnia 2014 r. w sprawie nadużyć na rynku. Przedmiotowa transakcja dotyczyła zbycia w dniu 8 marca 2018 r. 7 539 sztuk akcji zwykłych na okaziciela na rynku regulowanym po średnioważonej cenie 145,50 PLN za 1 akcję. Wartość transakcji wyniosła 1 096 924,50 PLN.

O szczegółach Spółka informowała raportem bieżącym nr [RB-5-2018](#) i [RB-5-2018/K](#) z dnia 12 marca 2018 r.

3.18. Pozostałe kapitały

3.18.1. Kapitały akcjonariuszy Spółki dominującej

	Kapitał z tytułu zmiany struktury własnościowej	Kapitał z wyceny opcji menedżerskiej	Kapitał inwestycyjny i na pokrycie zobowiązań wobec budżetu	Kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej wartości nominalnej	OGÓŁEM
Stan na 31 grudnia 2016 r.	(5 185)	25 140	745	122 341	143 041
Stan na 1 stycznia 2017 r.	(5 185)	25 140	745	122 341	143 041
Zmiana struktury własnościowej	-	-	-	-	-
Stan na 31 grudnia 2017 r.	(5 185)	25 140	745	122 341	143 041

W dniu 27 czerwca 2017 roku Zwyczajne Walne Zgromadzenie Spółki dominującej podjęło Uchwałę nr 9 w sprawie podziału zysku netto za rok obrotowy od 1 stycznia 2016 do 31 grudnia 2016. Walne Zgromadzenie postanowiło, że wypracowany w roku obrotowym od 1 stycznia 2016 do 31 grudnia 2016 zysk netto w kwocie 45 588 464,11 zł zostaje podzielony w ten sposób, że:

1. Kwota 12 200 023,50 zł (słownie: dwanaście milionów dwieście tysięcy dwadzieścia trzy złote i pięćdziesiąt groszy) zostanie wypłacona w formie dywidendy. Dywidendę w kwocie 1 zł 50 gr za jedną akcję otrzymają osoby będące akcjonariuszami spółki w dniu 31 lipca 2017 roku. Liczba akcji objętych dywidendą wynosi 8 133 349 sztuk.

2. Pozostała część zysku netto w kwocie 33 388 440,61 zł (słownie: trzydzieści trzy miliony trzysta osiemdziesiąt osiem tysięcy czterysta czterdzieści złotych i sześćdziesiąt jeden groszy) zostanie przekazana na kapitał zapasowy.

Dywidenda została wypłacona w dniu 11 sierpnia 2017 roku.

Zarząd Comarch S.A. do dnia publikacji niniejszego raportu nie podjął decyzji odnośnie propozycji podziału zysku za 2017 rok.

W 2017 roku nie dokonano wypłat dywidend za rok 2016 do podmiotów spoza Grupy.

3.18.2. Kapitały przypadające udziałom niedającym kontroli

Stan na 31 grudnia 2015 r.	13 022
Stan na 1 stycznia 2016 r.	13 022
Dywidenda wypłacona	-
Wynik jednostek zależnych przeznaczony dla komplementariuszy spoza Grupy	-
Udział w wyniku MKS Cracovia SSA	2 719
Udział w wyniku Comarch SuB i CAMS AG	(30)
Zmiana w udziale w wyniku Comarch SuB	(1 070)
Stan na 31 grudnia 2016 r.	14 641
Stan na 1 stycznia 2017 r.	14 641
Dywidenda wypłacona	-
Wynik jednostek zależnych przeznaczony dla komplementariuszy spoza Grupy	-
Udział w wyniku MKS Cracovia SSA	1 472
Udział w wyniku CAMS AG	13
Różnice kursowe	2
Stan na 31 grudnia 2017 r.	16 128

Prezentujemy dane jednostki zależnej MKS Cracovia SSA. W pozostałych jednostkach zależnych udziały niekontrolujące są nieistotne.

Nazwa Spółki: MKS Cracovia SSA,

Główne miejsce prowadzenia działalności i kraj rejestracji jednostki: Polska

Proporcja udziałów własnościowych posiadanych przez udziały niekontrolujące: 33,89%,

Proporcja praw głosu posiadanych przez udziały niekontrolujące, jeżeli różni się od proporcji posiadanych udziałów własnościowych: 33,89%,

Wynik finansowy przypisany udziałom niekontrolującym jednostki zależnej w trakcie okresu sprawozdawczego: 1 472 tys. zł

Łączne udziały niekontrolujące jednostki zależnej na koniec okresu sprawozdawczego: 16 128 tys. zł

Skrócone informacje finansowe na temat jednostki zależnej Cracovia SSA

Poniżej przedstawiono podsumowanie danych finansowych istotnej jednostki zależnej, która posiada udziały niekontrolujące. Wykazane kwoty poniżej stanowią kwoty ze sprawozdań finansowych jednostek sporządzonych zgodnie z MSSF (dostosowane przez Grupę):

MKS Cracovia SSA	31 grudnia 2017 r.	31 grudnia 2016 r.
Aktywa obrotowe	10 069	7 896
Aktywa trwałe	57 933	52 752
Zobowiązania krótkoterminowe	(12 903)	(9 622)
Zobowiązania długoterminowe	(7 906)	(8 178)

MKS Cracovia SSA	Okres zakończony 31 grudnia 2017 r.	Okres zakończony 31 grudnia 2016 r.
Przychody	32 389	35 026
Zysk (strata) z działalności kontynuowanej	4 343	8 024
Zysk (strata) z działalności zaniechanej (po opodatkowaniu)		-
Zysk (strata) za rok obrotowy	4 343	8 024
Pozostałe całkowite dochody za rok obrotowy	-	-
Całkowite dochody razem za rok obrotowy	4 343	8 024

3.19. Kredyty, pożyczki

	31 grudnia 2017 r.	31 grudnia 2016 r.
Długoterminowe		
Kredyty nieodnawialne	177 920	137 814
Kredyty odnawialne	-	-
Pożyczki	7 676	8 517
	185 596	146 331
Krótkoterminowe		
Kredyty nieodnawialne	33 739	25 863
Kredyty odnawialne	3 018	708
Pożyczki	2 354	1 898
	39 111	28 469
Kredyty, pożyczki ogółem	224 707	174 800

3.19.1. Nieodnawialne kredyty bankowe i pożyczki

Kredytobiorca	Instytucja finansująca	Cel finansowania	Kwota kredytu / pożyczki wg umowy		Kwota kredytu / pożyczki pozostała do spłaty (nie uwzględnia wyceny odsetek na dzień bilansowy)				Warunki oprocentowania	Termin ostatecznej spłaty	Zabezpieczenia
			Kwota	Waluta	Kwota	Waluta	Kwota	PLN			
Comarch SA	BGŻ BNP Paribas Bank Polska S.A.	budynek biurowy SSE4 w Krakowie	44 000	PLN	4 182 (wobec 4 802 na 31 grudnia 2016)	EUR	17 444 (wobec 21 244 na 31 grudnia 2016)	PLN	EURIBOR1M + marża banku IRS do 29-07-2024	29.07.2024	hipoteka na budynku SSE4, cesja polisy ubezpieczeniowej budynku, weksel in blanco, oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch SA	Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski S.A.	budynek biurowy SSE5 w Krakowie - refinansowanie	4 126	EUR	1 977 (wobec 2 493 na 31 grudnia 2016)	EUR	8 246 (wobec 11 028 na 31 grudnia 2016)	PLN	EURIBOR1M + marża banku IRS do 31-10-2018	29.09.2021	hipoteka na budynku SSE5, cesja praw z polisy ubezpieczeniowej budynku, oświadczenie o

											poddaniu się egzekucji
Comarch SA	Bank Zachodni WBK S.A.	nieodnawialny kredyt obrotowy	7 400	EUR	2 944 (wobec 3 899 na 31 grudnia 2016)	EUR	12 280 (wobec 17 249 na 31 grudnia 2016)	PLN	EURIBOR1M + marża banku IRS do 28-06-2019	31.12.2020	hipoteka na budynku SSE3, cesja praw z polisy ubezpieczeniowej budynku, oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch SA	Bank Polska Kasa Opieki S.A.	budynek biurowy SSE6 w Krakowie	13 323	EUR	9 854 (wobec 11 519 na 31 grudnia 2016)	EUR	41 098 (wobec 50 960 na 31 grudnia 2016)	PLN	EURIBOR1M + marża banku IRS do 30-11-2023	30.11.2023	hipoteka na budynku SSE6, cesja praw z polisy ubezpieczeniowej budynku, cesja praw z gwarancji należytego wykonania oraz z gwarancji rękojmi, pełnomocnictwo do rachunków Comarch S.A. prowadzonych w Banku Polska Kasa Opieki S.A., oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch SA	Bank Handlowy w Warszawie S.A.	budynek biurowy SSE7 w Krakowie	13 333	EUR	11 286 (wobec 0 na dzień 31 grudnia 2016)	EUR	47 075 (wobec 0 na dzień 31 grudnia 2016)	PLN	EURIBOR1M + marża banku IRS do 29-02-2028	15.05.2028	hipoteka na budynku SSE7, cesja praw z polisy ubezpieczeniowej budynku, pełnomocnictwo do rachunków Comarch S.A. prowadzonych w Banku Bank Handlowy w Warszawie S.A., oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch SA	Bank Handlowy w Warszawie S.A.	długoterminowy kredyt nieodnawialny	2 508	EUR	2 508 (wobec 2 365 na 31 grudnia 2016)	EUR	10 461 (wobec 10 465 na 31 grudnia 2016)	PLN	EURIBOR1M + marża banku IRS do 30-09-2019	16.12.2019	pełnomocnictwo do rachunków Comarch S.A. prowadzonych w Banku Bank Handlowy w Warszawie S.A., oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch SA	DNB Bank Polska S.A.	środki trwałe - wyposażenie Laboratorium Internet of Things w Krakowie	2 531	EUR	2 130 (wobec 0 na dzień 31 grudnia 2016)	EUR	8 885 (wobec 0 na dzień 31 grudnia 2016)	PLN	EURIBOR1M + marża banku	30.12.2023	zastaw rejestrowy na środkach trwałych będących przedmiotem finansowania, cesja praw z polisy ubezpieczeniowej finansowanych środków trwałych, pełnomocnictwo do rachunków Comarch S.A. prowadzonych w DNB Bank Polska S.A., oświadczenie o poddaniu się egzekucji

Comarch Healthcare SA	Bank Polska Kasa Opieki S.A.	środki trwałe - sprzęt medyczny do Centrum Medycznego iMed24 w Krakowie	15 889	PLN		2 459 (wobec 4 540 na 31 grudnia 2016)	PLN	WIBOR1M + marża banku	31.12.2018	zastaw rejestrowy na środkach trwałych będących przedmiotem finansowania, cesja praw z polisy ubezpieczeniowej finansowanych środków trwałych, poręczenie Comarch S.A., pełnomocnictwo do rachunków Comarch Healthcare S.A. i Comarch S.A. prowadzonych w Banku Polska Kasa Opieki S.A., oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch AG	BGŻ BNP Paribas Bank Polska S.A	budynek biurowy w Dreźnie - refinansowanie	6 000	EUR	621 (wobec 1 862 na 31 grudnia 2016)	2 589 (wobec 8 238 na 31 grudnia 2016)	PLN	EURIBOR3M + marża banku	15.05.2018	dług gruntowy na budynku biurowym w Dreźnie, przelew praw z polisy ubezpieczeniowej budynku biurowego w Dreźnie, poręczenie Comarch S.A. oświadczenie Comarch S.A. o poddaniu się egzekucji
Bonus Development Sp. z o.o. SK-A	Bank Polska Kasa Opieki S.A.	budynek biurowy w Łodzi	9 262	EUR	8 043 (wobec 8 172 na 31 grudnia 2016)	33 545 (wobec 36 155 na 31 grudnia 2016)	PLN	EURIBOR1M + marża banku IRS do 31-05-2030	31.05.2030	hipoteka na budynku biurowym w Łodzi, pełnomocnictwo do rachunków Bonus Development Sp. z o.o. SK-A prowadzonych w Bank Polska Kasa Opieki S.A., oświadczenie Bonus Development Sp. z o.o. SK-A o poddaniu się egzekucji art. 777 KC, cesja praw z polisy ubezpieczeniowej budynku biurowego w Łodzi, cesja praw z gwarancji należytego wykonania oraz z gwarancji rękojmi, cesja praw z umowy dzierżawy finansowanej nieruchomości zawartej ze spółką Comarch S.A., poręczenie spółki Comarch S.A. wraz z pełnomocnictwem do dysponowania rachunkami Comarch S.A. prowadzonymi przez Bank Pekao S.A. oraz oświadczeniem o poddaniu się egzekucji

Comarch S.A.S, Comarch S.A.	BGŻ BNP Paribas Bank Polska S.A	Budynek Data Center w Lille we Francji	8 000	EUR	6 734 (wobec 1 001 na 31 grudnia 2016)	EUR	28 085 (wobec 4 429 na 31 grudnia 2016)	PLN	EURIBOR3M + marża banku	18.09.2023	hipoteka na drugim miejscu na nieruchomości należącej do Comarch S.A. położonej w Krakowie przy ul. prof. Michała Życzkowskiego 23 (budynek SSE4), oświadczenie Comarch S.A. o poddaniu się egzekucji art. 777 KC, pełnomocnictwo do rachunków Comarch S.A. prowadzonych w banku BGŻ BNP Paribas S.A., cesja praw z polisy ubezpieczeniowej budynku SSE4
Comarch SA	IBM Global Financing Polska Sp. z o.o.	dostawa sprzętu IT w związku z realizowanym przez Grupę Comarch projektem informatycznym	12 980	PLN			9 983 (wobec 10 415 na 31 grudnia 2016)	PLN	stałe	01.03.2022	brak

Wartość zobowiązań z tytułu kredytów została ujęta w wysokości zamortyzowanego kosztu ustalonego przy zastosowaniu efektywnej stopy procentowej. Wartość godziwa zobowiązań z tytułu kredytów i pożyczek nie jest istotnie różna od wartości bilansowej. W okresie sprawozdawczym nie wystąpiły przypadki nieterminowej spłaty kapitału lub wypłaty odsetek od zaciągniętych kredytów i pożyczek, ani nie zostały naruszone inne warunki umów kredytów i pożyczek, uprawniające kredytodawcę do żądania wcześniejszej spłaty kredytu lub pożyczki.

Obciążenie kredytów Grupy ryzykiem stopy procentowej dotyczy kredytów oprocentowanych w oparciu o zmienną stopę procentową. Grupa prowadzi optymalizację kosztów odsetkowych poprzez stały monitoring struktury stóp procentowych i odpowiednie dopasowanie bazowej stopy procentowej kredytu lub transakcje zabezpieczające IRS.

Obciążenie kredytów Grupy ryzykiem stopy procentowej

	Do 6 miesięcy	6-12 miesięcy	1-5 lat	Powyżej 5 lat	Razem
Stan na 31 grudnia 2016 r.					
Kredyty i pożyczki	13 585	15 515	99 740	46 591	175 431
Odsetki	(631)	-	-	-	(631)
Razem	12 954	15 515	99 740	46 591	174 800
Stan na 31 grudnia 2017 r.					
Kredyty i pożyczki	18 636	20 969	118 365	67 231	225 201
Odsetki	(494)	-	-	-	(494)
Razem	18 142	20 969	118 365	67 231	224 707

Struktura zapadalności kredytów, pożyczek i zobowiązań finansowych długoterminowych

	31 grudnia 2017 r.	31 grudnia 2016 r.
Od 1 do 2 lat	33 701	31 148
Od 2 do 5 lat	84 664	68 592
Powyżej 5 lat	67 231	46 591
	185 596	146 331

Struktura walutowa wartości bilansowej kredytów, pożyczek i zobowiązań finansowych

	31 grudnia 2017 r.	31 grudnia 2016 r.
W walucie polskiej	12 484	14 935
W EUR (równowartość w zł)	212 223	159 865
	224 707	174 800

Efektywne stopy procentowe na dzień bilansowy:

	31 grudnia 2017 r.	31 grudnia 2016 r.
Kredyty bankowe	1,64%	1,62%
Pożyczki	3,66%	3,61%

3.19.2. Odnawialne kredyty bankowe i pożyczki

Kredytobiorca	Instytucja finansująca	Cel finansowania	Kwota kredytu / pożyczki wg umowy		Kwota kredytu / pożyczki pozostała do spłaty (nie uwzględnia wyceny odsetek na dzień bilansowy)				Warunki oprocentowania	Termin ostatecznej spłaty	Zabezpieczenia
			Kwota	Waluta	Kwota	Waluta	Kwota	PLN			
Comarch SA	Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski S.A.	finansowanie bieżącej działalności gospodarczej	20 000	PLN	0	PLN	0	PLN	WIBOR1M + marża banku	12.12.2018	pełnomocnictwo do rachunków Comarch S.A. prowadzonych w Powszechnej Kasie Oszczędności Bank Polski S.A., oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch SA	Bank Polska Kasa Opieki S.A.	finansowanie bieżącej działalności gospodarczej	30 000	PLN	0 (wobec 0 na 31 grudnia 2016)	PLN	0 (wobec 0 na 31 grudnia 2016)	PLN	WIBOR1M + marża banku	30.06.2018	pełnomocnictwo do rachunków Comarch S.A. prowadzonych w Banku Polska Kasa Opieki S.A., oświadczenie o poddaniu się egzekucji

Comarch S.A.S, Comarch S.A.	BGŻ BNP Paribas Bank Polska S.A	finansowanie bieżącej działalności gospodarczej	1 300	EUR	724 (wobec 160 na 31 grudnia 2016)	EUR	3 018 (wobec 708 na 31 grudnia 2016)	PLN	EURIBOR1M + marża banku	28.02.2018	oświadczenie Comarch S.A. o poddaniu się egzekucji, pełnomocnictwo do rachunków Comarch S.A. prowadzonych w banku BGŻ BNP Paribas S.A.
--------------------------------	---------------------------------------	--	-------	-----	---	-----	---	-----	----------------------------	------------	---

	31 grudnia 2017 r.	31 grudnia 2016 r.
Linie kredytowe w rachunku bieżącym przyznane, wygasające w ciągu jednego roku, w tym:	55 422	45 751
– wykorzystane na dzień bilansowy	3 018	708
– dostępne na dzień bilansowy	52 404	45 043

3.19.3. Zmiany w zakresie zobowiązań kredytowych

Zmiany niepieniężne						
	BO 2016	Przepływy pieniężne	Zwiększenia	Efekt różnic kursowych	Zmiany w wartości godziwej	BZ 2017
Pożyczki/kredyty krótkoterminowe i długoterminowe	174 800	56 510	-	(6 603)	-	224 707
Zobowiązania leasingowe	835	(224)	-	-	-	611
Zobowiązania z działalności finansowej	175 623	56 298	-	(6 603)	-	225 318

3.20. Pozostałe zobowiązania finansowe

	31 grudnia 2017 r.	31 grudnia 2016 r.
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	611	835
<i>Część krótkoterminowa</i>	<i>165</i>	<i>204</i>
<i>Część długoterminowa</i>	<i>446</i>	<i>631</i>
Zobowiązania z tytułu dywidendy	-	-
<i>Część krótkoterminowa</i>	-	-
<i>Część długoterminowa</i>	-	-
Zobowiązania z tytułu opłat za objęte akcje	-	6 326
<i>Część krótkoterminowa</i>	-	<i>6 326</i>
<i>Część długoterminowa</i>	-	-
Razem	611	7 161

Zobowiązania z tytułu umów leasingu finansowego Grupy Comarch (z wyłączeniem umów leasingu pomiędzy spółkami Grupy) obejmują zobowiązania spółki Comarch Healthcare S.A. oraz MKS Cracovia SSA, spółek zależnych Comarch S.A., z tytułu umów leasingu finansowego samochodów. Na dzień 31 grudnia 2017 roku wartość tych zobowiązań wynosi 611 tys. PLN.

3.21. Rezerwy na pozostałe zobowiązania i obciążenia

Długoterminowe	Rezerwy na kary umowne	Rezerwy na koszty spraw sądowych	Rezerwy na podatki	Rezerwy na koszty pozostałe	Ogółem
Stan na 1 stycznia 2017 r.	-	-	-	-	-
Ujęte w skonsolidowanym rachunku zysków i strat:	-	-	-	-	-
- utworzenie dodatkowych rezerw	-	-	-	-	-
- rezerwy wykorzystane w trakcie roku i przeniesione do krótkoterminowych	-	-	-	-	-
Stan na 31 grudnia 2017 r.	-	-	-	-	-

Krótkoterminowe	Koszty dotyczące okresu bieżącego, które zostaną poniesione w przyszłości	Rezerwy na koszty kontraktów	Rezerwy na kary umowne	Rezerwy na urlopy	Rezerwy na nagrody pieniężne	Ogółem
Stan na 1 stycznia 2017 r.	4 380	13 407	20 776	26 751	71 890	137 204
Ujęte w skonsolidowanym rachunku zysków i strat:	(453)	348	(1 119)	2 222	(5 788)	(4 790)
- utworzenie dodatkowych rezerw	20 506	24 109	4 909	19 608	81 407	150 539
- rezerwy wykorzystane w trakcie roku i przeniesione do krótkoterminowych	(20 959)	(23 761)	(6 028)	(17 386)	(87 195)	(155 329)
Stan na 31 grudnia 2017 r.	3 927	13 755	19 657	28 973	66 102	132 414

Wszystkie rezerwy zostały obliczone w oparciu o wiarygodny szacunek dokonany na dzień bilansowy. Koszty okresu bieżącego dotyczą głównie rezerw utworzonych na koszty niezbędne do poniesienia w związku z działalnością bieżącą, z tytułu badania sprawozdań finansowych, kosztów archiwizacji i innych administracyjnych oraz rozliczeń z tytułu kart kredytowych. Rezerwy na koszty kontraktów dotyczą rozpoznania przewidywanych strat na kontraktach.

Struktura łącznej kwoty rezerw:

	31 grudnia 2017 r.	31 grudnia 2016 r.
Długoterminowe	-	-
Krótkoterminowe	132 414	137 204

3.22. Zobowiązania handlowe oraz pozostałe zobowiązania

	31 grudnia 2017 r.	31 grudnia 2016 r.
Zobowiązania handlowe	75 071	56 218
Zaliczki otrzymane na poczet usług	986	264
Zobowiązania wobec podmiotów powiązanych	1 323	3 087
Zobowiązania z tytułu ubezpieczeń społecznych i innych obciążeń podatkowych	38 906	41 909
Zobowiązania inwestycyjne	11 542	23 148
Przychody przyszłych okresów	21 176	25 496
Pozostałe zobowiązania	26 472	2 605
Fundusze specjalne (ZFŚS i Zakładowy Fundusz Mieszkaniowy)	1 844	1 766
Razem	177 320	154 493

Wartość godziwa zobowiązań handlowych oraz pozostałych zobowiązań jest zbliżona do ich wartości bilansowej przedstawionej powyżej.

3.23. Zobowiązania warunkowe

Na dzień 31 grudnia 2017 roku wartość gwarancji i akredytyw wystawionych przez banki na zlecenie Comarch S.A. w związku z realizowanymi umowami oraz uczestnictwem w przetargach wynosiła 65 876 tys. PLN, podczas gdy na dzień 31 grudnia 2016 roku ich wartość wynosiła 37 671 tys. PLN.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2017 roku wartość gwarancji wystawionych przez banki na zlecenie Comarch Polska S.A. w związku z realizowanymi umowami oraz uczestnictwem w przetargach wynosiła 0 PLN, podczas gdy na dzień 31 grudnia 2016 roku ich wartość wynosiła 19 tys. PLN.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2017 roku wartość gwarancji wystawionych przez banki na zlecenie Grupy Comarch Software und Beratung wynosiła 392 tys. EUR (tj. 1 634 tys. PLN), na dzień 31 grudnia 2016 roku ich wartość wynosiła 392 tys. EUR (tj. 1 734 tys. PLN).

Według stanu na dzień 31 grudnia 2017 roku wartość gwarancji wystawionych przez banki na zlecenie Comarch AG wynosiła 16 tys. EUR (tj. 67 tys. PLN), na dzień 31 grudnia 2016 roku ich wartość wynosiła 16 tys. EUR (tj. 71 tys. PLN).

Według stanu na dzień 31 grudnia 2017 roku wartość gwarancji wystawionych przez banki na zlecenie Geopolis sp. z o.o. wynosiła 82 tys. PLN.

Comarch S.A. udzieliła oświadczeń o możliwości udzielenia wsparcia finansowego („letter of comfort”) dla spółek zależnych: MKS Cracovia SSA ważne do 31 grudnia 2017 r., Comarch Healthcare S.A. ważne do 30 czerwca 2019 r., Comarch Malaysia SDN. BHD. ważne do 31 grudnia 2018 r. oraz bezterminowo, Comarch SAS ważne do 4 marca 2017 r., Comarch Argentina S.A. bezterminowo, oraz Comarch R&D S.à r.l. bezterminowo.

Przyznane linie kredytowe na finansowanie działalności bieżącej (gwarancje, akredytywy)

	31 grudnia 2017 r.	31 grudnia 2016 r.
Linie kredytowe*	190 450	173 902
	190 450	173 902

(*) zawierają linie kredytowe w rachunku bieżącym opisane w pkt [3.19](#).

Grupa Comarch jest stroną pozywaną w postępowaniach sądowych, w których potencjalna, łączna kwota roszczeń stron trzecich wynosi 51 394 tys. PLN, z czego kwota 11 307 tys. PLN jest objęta rezerwami ujętymi w bilansie na 31 grudnia 2017 roku (w tym kwota utworzonych w roku 2017 rezerw na roszczenia objęte postępowaniami sądowymi wynosi 2 127 tys. PLN). Grupa Comarch pozostaje w sprawach spornych nieobjętych postępowaniami sądowymi, w których potencjalna, łączna kwota roszczeń stron trzecich wynosi 41 367 tys. PLN, z czego kwota 0 PLN jest objęta rezerwami ujętymi w bilansie na 31 grudnia 2017 roku (w tym kwota utworzonych w roku 2017 rezerw na roszczenia objęte postępowaniami sądowymi wynosi 0 PLN). Według Zarządów spółek Grupy Comarch, w oparciu o opinie doradców prawnych, nie istnieją okoliczności wskazujące na konieczność utworzenia rezerw na pozostałe roszczenia objęte aktualnie postępowaniami sądowymi oraz sprawami spornymi, nieobjęte postępowaniami sądowymi.

W związku z prowadzonymi postępowaniami sądowymi w 2017 roku Grupa Comarch utworzyła nowe odpisy aktualizujące wartość należności na kwotę 397 tys. PLN. W 2017 roku nie utworzono odpisów aktualizujących wartość należności w związku ze sprawami spornymi, w których pozostaje Grupa Comarch.

3.24. Zobowiązania z tytułu leasingu operacyjnego na dzień 31 grudnia 2017 roku

	Do roku	Do 5 lat	Ogółem
Zobowiązania z tytułu najmu powierzchni użytkowej	21 718	45 097	66 815
Zobowiązania z tytułu dzierżawy sprzętu elektronicznego i środków transportu	1 407	955	2 362
Razem	23 125	46 052	69 177

Prezentowane w nocie zobowiązania z tytułu umów najmu powierzchni użytkowej obejmują zobowiązania Grupy z tytułu umów najmu pomieszczeń biurowych i mieszkań służbowych. Umowy z określonym terminem ważności zostały zaliczone w sposób bezpośredni odpowiednio do okresu do roku i do 5 lat. Większość umów została zawarta jednak na czas nieokreślony, dlatego kwoty zobowiązań ustalono drogą przemnożenia miesięcznych kwot czynszu przez 12 miesięcy (kolumna „Do roku”) i 60 miesięcy (kolumna „Do 5 lat”).

Grupa Comarch na dzień 31 grudnia 2017 roku posiadała umowne zobowiązania do opłat z tytułu leasingu operacyjnego środków transportu oraz sprzętu elektronicznego w kwocie 2 362 tys. PLN (wobec 1 606 tys. PLN na dzień 31 grudnia 2015 roku).

3.25. Przychody ze sprzedaży

	12 miesięcy 2017	12 miesięcy 2016
Przychody ze sprzedaży produktów i usług		
Przychody ze sprzedaży usług informatycznych	815 402	809 444
Przychody ze sprzedaży licencji i oprogramowania własnego	152 584	178 092
Wyroby gotowe	1 371	3 674
Przychody ze sprzedaży usług medycznych	10 868	8 544
Przychody z pozostałej sprzedaży	54 145	41 556
Razem	1 034 370	1 041 310
Przychody ze sprzedaży towarów i materiałów		
Przychody ze sprzedaży sprzętu komputerowego	10 096	9 038
Przychody ze sprzedaży licencji i oprogramowania obcego	13 475	21 086
Przychody z pozostałej sprzedaży (usługi obce, inne)	44 579	41 379
Razem	68 150	71 503
Ogółem przychody ze sprzedaży	1 102 520	1 112 813

3.26. Koszty sprzedanych produktów, usług, towarów i materiałów

I/1 Koszty wg rodzaju	12 miesięcy 2017	12 miesięcy 2016
Amortyzacja środków trwałych i wartości niematerialnych	64 309	63 008
Koszty świadczeń pracowniczych	685 108	654 684
Zmiana stanu produktów i produkcji w toku	(29 660)	(47 202)
Zużycie surowców i materiałów pomocniczych	23 640	25 263
Usługi obce	186 932	129 125
Podatki i opłaty	12 312	9 795
Pozostałe koszty	56 248	87 644
Koszty sprzedanych produktów, usług, marketingu i dystrybucji oraz koszty ogólnego zarządu, w tym:	998 889	922 317
- koszt wytworzenia	765 947	689 075
- koszty sprzedaży	134 529	131 330
- koszty ogólne	98 076	102 066
- różnice kursowe od zobowiązań	337	(154)
I/2 Koszt sprzedanych towarów i materiałów	60 130	66 831
I/3 Koszty realizacji prac w ramach projektów unijnych	6 336	8 848

I/4 Łączne koszty sprzedanych produktów, usług, marketingu, ogólnego zarządu, towarów i materiałów oraz realizacji prac w ramach projektów unijnych**1 065 355****997 996****II. Koszty świadczeń pracowniczych****12 miesięcy
2017****12 miesięcy
2016**

Koszty wynagrodzeń

581 127

558 718

Koszty ubezpieczeń społecznych

90 690

83 685

Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych

2 032

2 988

Szkolenia

3 907

2 965

Koszty BHP

1 166

1 008

Pozostałe

6 186

5 320

Razem**685 108****654 684****3.27. Pozostałe przychody operacyjne****Pozostałe przychody operacyjne i zyski****12 miesięcy
2017****12 miesięcy
2016**

Otrzymane odszkodowania komunikacyjne

85

179

Przedawnione zobowiązania

-

-

Rozwiązanie odpisów aktualizujących należności

4 222

23 092

Otrzymane kary umowne

-

70

Zysk ze zbycia niefinansowych aktywów trwałych

10 841

10 444

Zwrot podatku VAT

-

-

Dotacje

38

494

Inne

2 487

4 784

Razem**17 673****39 063****3.28. Pozostałe koszty operacyjne****Pozostałe koszty operacyjne i straty****12 miesięcy
2017****12 miesięcy
2016**

Odpis aktualizujący wartość aktywów (utrata wartości)

303

(15)

Składki członkowskie

732

661

Darowizny

1 733

68

Strata ze zbycia i likwidacji aktywów trwałych

5 145

367

Odpis aktualizujący wartość należności

6 394

31 275

Odszkodowania

295

234

Inne

4 462

4 397

Razem**19 064****36 987**

3.29. Koszty finansowe – netto

Pozostałe przychody operacyjne i zyski	12 miesięcy 2017	12 miesięcy 2016
Koszty odsetek, w tym:	(2 976)	(2 470)
- odsetki od pożyczek i kredytów	(2 889)	(2 072)
- inne	(87)	(398)
Zyski z odsetek od lokat	1 730	2 244
Zyski ze zbycia papierów wartościowych	-	-
Zyski/(straty) ze zbycia aktywów finansowych	13 048	1 445
Zyski/(straty) różnice kursowe netto (nota 3.29)	6 849	(3 796)
Wycena wartości godziwej instrumentów finansowych i inwestycji	13 255	(822)
Inne, w tym:	(39)	(410)
- odszkodowania i kary finansowe	-	-
- pozostałe	(39)	(410)
Razem	31 867	(3 809)

3.30. Podatek dochodowy

	12 miesięcy 2017	12 miesięcy 2016
Podatek bieżący	15 450	26 105
Podatek odroczony	5 588	2 949
Razem	21 038	29 054

Podatek dochodowy od zysku brutto Grupy przed opodatkowaniem, różni się w następujący sposób od teoretycznej kwoty, którą uzyskano by stosując średnią ważoną stawkę podatku mającą zastosowanie do zysków konsolidowanych spółek:

	12 miesięcy 2017	12 miesięcy 2016
Zysk brutto skonsolidowany przed opodatkowaniem	64 559	104 777
Różnice pomiędzy zyskiem brutto a podstawą opodatkowania:		
- korekty konsolidacyjne	3 149	(2 500)
- wyłączenia strat spółek konsolidowanych	50 798	40 710
Suma zysków brutto jednostek konsolidowanych (nominalna podstawa opodatkowania podatkiem dochodowym przy założeniu zgodności zysku bilansowego z podstawą opodatkowania)	118 506	142 987
Podatek wyliczony stawką nominalną od zysku brutto	28 405	32 144
Wielkość nominalnej stawki podatkowej	23,97%	22,48%
Trwałe i przejściowe różnice pomiędzy zyskiem brutto a rzeczywistą podstawą opodatkowania, w tym:	(48 380)	(32 474)
- wykorzystanie uprzednio rozpoznanych strat podatkowych	(23 009)	(28 284)

- różnice pomiędzy podstawą opodatkowania podatkiem a zyskiem brutto	(6 878)	38 097
- dochód zwolniony z tytułu prowadzenia działalności w SSE	(15 057)	(40 458)
- dochód nie podlegający opodatkowaniu (płatnikami podatku są udziałowcy)	-	-
- inne - dochody zwolnione	(3 436)	(1 829)
Podstawa opodatkowania podatkiem dochodowym	70 126	110 513
Podatek wyliczony według stawki podatkowej w Grupie	15 450	26 105
Wielkość efektywnej stawki podatkowej	13,04%	18,26%

Władze podatkowe kraju jednostki dominującej mogą przeprowadzić kontrolę ksiąg rachunkowych i rozliczeń podatkowych w ciągu 5 lat od zakończenia roku, w którym złożono deklaracje podatkowe i obciążyć Grupę dodatkowym wymiarem podatku wraz z karami i odsetkami. W opinii Zarządu jednostki dominującej nie istnieją okoliczności wskazujące na możliwość powstania istotnych zobowiązań z tego tytułu.

3.31. Zyski (straty) kursowe – netto

Różnice kursowe powiększające (koszty)/przychody w rachunku zysków i strat uwzględnione zostały w następujących pozycjach:

	12 miesięcy 2017	12 miesięcy 2016
Przychody ze sprzedaży	(18 968)	6 640
Koszty sprzedanych produktów, towarów i materiałów	(337)	155
Koszty finansowe netto	6 849	(3 796)
Razem	(12 456)	2 999

3.32. Zysk na akcję

	12 miesięcy 2017	12 miesięcy 2016
Zysk netto za okres przypadający na akcjonariuszy Spółki	42 036	73 034
Średnia ważona liczba akcji zwykłych (w tys. szt.)	8 133 349	8 133 349
Zysk na akcję zwykłą (w zł)	5,17	8,98
Rozwodniona średnia ważona liczba akcji zwykłych (w tys. szt.)	8 133 349	8 133 349
Rozwodniony zysk na akcję zwykłą (w zł)	5,17	8,98

Podstawowy zysk netto na 1 akcję w kolumnie "12 miesięcy 2017" został obliczony jako iloraz skonsolidowanego zysku netto przypadającego na akcjonariuszy Comarch S.A. osiągniętego w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2017 roku oraz średniej ważonej ilości akcji w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2017 roku, gdzie wagą jest ilość dni. Podstawowy zysk netto na 1 akcję w kolumnie "12 miesięcy 2016" został obliczony jako iloraz skonsolidowanego zysku netto przypadającego na akcjonariuszy Comarch S.A. osiągniętego w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2016 roku oraz średniej ważonej ilości akcji w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2016 roku, gdzie wagą jest ilość dni.

Rozwodniony zysk netto na 1 akcję w kolumnie "12 miesięcy 2017" został obliczony jako iloraz skonsolidowanego zysku netto przypadającego na akcjonariuszy Comarch S.A. osiągniętego w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2017 roku oraz sumy średniej ważonej ilości akcji w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2017 roku, gdzie wagą jest ilość dni oraz obliczonej zgodnie z MSR 33 rozwodnionej ilości akcji. Rozwodniony zysk netto na 1 akcję w kolumnie "12 miesięcy 2016" został obliczony jako iloraz skonsolidowanego zysku netto przypadającego na akcjonariuszy Comarch S.A. osiągniętego w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2016 roku oraz sumy średniej ważonej ilości akcji w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2016 roku, gdzie wagą jest ilość dni oraz obliczonej zgodnie z MSR 33 rozwodnionej ilości akcji.

3.33. Transakcje z podmiotami powiązanymi

3.33.1. Przychody ze sprzedaży towarów i usług

	12 miesięcy 2017	12 miesięcy 2016
Przychody ze sprzedaży towarów		
SoInteractive S.A.	-	-
Thanks Again LLC	-	-
	-	-
Przychody ze sprzedaży usług		
SoInteractive S.A.	791	816
Thanks Again LLC	1 075	5 547
Metrum Capital S.A.	2	-
	1 868	6 363
	1 868	6 363

Cenę usług ustala się w zależności od rodzaju transakcji według jednej z trzech metod:

- porównywalnej ceny rynkowej,
- metody koszt plus (marża przy towarach 2-3%, przy usługach 5%),
- marży od sprzedaży usług (marża w wysokości 10-40%).

3.33.2. Zakupy towarów i usług

	12 miesięcy 2017	12 miesięcy 2016
Zakup towarów:		
SoInteractive S.A.	188	1 681
Thanks Again LLC	-	-
	188	1 681
Zakupy usług		
SoInteractive S.A.		
<i>ujęte w kosztach wytworzenia</i>	4 894	5 401
<i>ujęte w pozostałych kosztach</i>	3 455	2 702
	8 349	8 103
Thanks Again LLC		
<i>ujęte w kosztach wytworzenia</i>	5 090	1 315
<i>ujęte w pozostałych kosztach</i>	-	-
	5 090	1 315
	13 439	9 418
Razem	13 627	11 099

Cenę usług i towarów negocjuje się zwykle z podmiotami powiązanymi stosując jedna z wymienionych powyżej metod. W okresie objętym sprawozdaniem nie było żadnych istotnych transakcji z innymi niż wymienione powyżej podmiotami powiązanymi.

3.33.3. Salda rozrachunków na dzień bilansowy powstałe w wyniku sprzedaży/zakupu towarów/usług

	12 miesięcy 2017	12 miesięcy 2016
Należności od podmiotów powiązanych		
SoInteractive S.A.	775	586
Thanks Again LLC	3 937	907
	4 712	1 493
Zobowiązania wobec podmiotów powiązanych		
SoInteractive S.A.	1 322	2 829
Thanks Again LLC	1	-
	1 323	2 829

3.33.4. Transakcje z podmiotami stowarzyszonymi i z podmiotami powiązanymi osobowo

	12 miesięcy 2017	12 miesięcy 2016
Zakupy od podmiotów powiązanych osobowo	2 921	2 848
Sprzedaż do podmiotów powiązanych osobowo	191	126
Pożyczki i odsetki od pożyczek spłacone przez podmioty powiązane osobowo	2 104	6 864
Pożyczki i odsetki od pożyczek udzielone podmiotom powiązanym osobowo	8 480*	1 350
Zakupy od podmiotów stowarzyszonych	13 439	11 099
Sprzedaż do podmiotów stowarzyszonych	1 868	6 363
Pożyczki i odsetki od pożyczek spłacone przez podmioty stowarzyszone	-	128
Pożyczki i odsetki od pożyczek udzielone podmiotom stowarzyszonym	828	9

* Pozycja zawiera pożyczki w wysokości 2 000 tys. zł udzielone Przewodniczącej Rady Nadzorczej Comarch S.A. przez spółkę Bonus Management sp. z o.o. II Activia SK-A. Do dnia publikacji sprawozdania pożyczki te zostały w całości spłacone.

3.34. Wynagrodzenie osób zarządzających i nadzorujących w 2017 i w 2016 roku

W 2017 roku wynagrodzenia członków zarządu Comarch S.A. wyniosły 22 659 151,86 zł. Jednostki zależne i stowarzyszone wypłaciły w 2017 roku członkom Zarządu Comarch S.A. wynagrodzenia w wysokości 7 479 706,91 zł. W 2016 roku wynagrodzenia członków zarządu Comarch S.A. wyniosły 20 628 467,46 zł. Jednostki zależne i stowarzyszone wypłaciły w 2016 roku członkom Zarządu Comarch S.A. wynagrodzenia w wysokości 6 895 848,93 zł.

Wynagrodzenia podane w niniejszej nocy obejmują wynagrodzenia rzeczywiście wypłacone w 2017 roku (w tym wynagrodzenia premiovne za okresy wcześniejsze, objęte rezerwami na dzień 31 grudnia 2016 r.). Wynagrodzenia nie obejmują niewypłaconych premii za rok 2017 (objętych rezerwami na dzień 31 grudnia 2017 r.).

ROK 2016 (w zł)

L.p.	Zarząd Comarch S.A.	Wypłacone przez Comarch S.A.	Wypłacone przez jednostki zależne i stowarzyszone	Razem
1	Janusz Filipiak	6 396 044,48	5 238 114,78	11 634 159,26
2	Marcin Dąbrowski	1 448 838,14	315 048,60	1 763 886,74
3	Paweł Prokop	659 476,77	158 988,48	818 465,25
4	Andrzej Przewięźlikowski	973 319,72	377 842,45	1 351 162,17
5	Zbigniew Rymarczyk	1 373 210,95	311 070,75	1 684 281,70
6	Konrad Tarański	732 174,13	329 471,09	1 061 645,22
7	Marcin Warwas	2 149 554,34	165 312,78	2 314 867,12
Razem		13 732 618,53	6 895 848,93	20 628 467,46

L.p.	Rada Nadzorcza Comarch S.A.	Wyplacone przez Comarch S.A.	Wyplacone przez jednostki zależne i stowarzyszone	Razem
1	Elżbieta Filipiak	261 661,96	1 051 894,78	1 313 556,74
2	Maciej Brzeziński	65 361,74	0,00	65 361,74
3	Robert Bednarski	65 000,00	0,00	65 000,00
4	Danuta Drobniak	65 000,00	0,00	65 000,00
5	Wojciech Kucharzyk	65 000,00	0,00	65 000,00
6	Anna Ławrynowicz	65 199,54	0,00	65 199,54
7	Anna Pruska	65 000,00	402 076,82	467 076,82
	Razem	652 223,24	1 453 971,60	2 106 194,84

L.p.	Zarząd Comarch S.A.	Wyplacone z zysku netto Comarch S.A. w formie dywidendy
1	Janusz Filipiak	-
2	Piotr Piątosza	-
3	Paweł Prokop	-
4	Piotr Reichert	-
5	Zbigniew Rymarczyk	-
6	Konrad Tarański	-
7	Marcin Warwas	-
	Razem	-

W pkt 3.17.3 niniejszego sprawozdania opisano program opcji menedżerskich.

ROK 2017 (w zł)

L.p.	Zarząd Comarch S.A.	Wyplacone przez Comarch S.A.	Wyplacone przez jednostki zależne i stowarzyszone	Razem
1	Janusz Filipiak	7 484 267,84	6 106 408,37	13 590 676,21
2	Marcin Dąbrowski	1 673 139,29	288 125,36	1 961 264,65
3	Paweł Prokop	342 748,57	145 792,90	488 541,47
4	Andrzej Przewięźlikowski	642 963,28	152 854,30	795 817,58
5	Zbigniew Rymarczyk	1 679 465,18	313 257,10	1 992 722,28
6	Konrad Tarański	620 662,66	321 365,40	942 028,06
7	Marcin Warwas	2 736 198,13	151 903,48	2 888 101,61
	Razem	15 179 444,95	7 479 706,91	22 659 151,86

L.p.	Rada Nadzorcza Comarch S.A.	Wypłacone przez Comarch S.A.	Wypłacone przez jednostki zależne i stowarzyszone	Razem
1	Elżbieta Filipiak	220 000,00	985 147,93	1 205 147,93
2	Maciej Brzeziński	55 425,11	0,00	55 425,11
3	Robert Bednarski	55 540,23	0,00	55 540,23
4	Danuta Drobniak	55 000,00	0,00	55 000,00
5	Wojciech Kucharzyk	55 000,00	0,00	55 000,00
6	Anna Ławrynowicz	55 014,73	0,00	55 014,73
7	Anna Pruska	55 000,00	385 371,75	440 371,75
	Razem	550 980,07	1 370 519,68	1 921 499,75

L.p.	Zarząd Comarch S.A.	Wypłacone z zysku netto Comarch S.A. w formie dywidendy
1	Janusz Filipiak	2 995 540,50
2	Marcin Dąbrowski	0,00
3	Paweł Prokop	56 308,50
4	Andrzej Przewięźlikowski	0,00
5	Zbigniew Rymarczyk	49 300,50
6	Konrad Tarański	15 912,00
7	Marcin Warwas	15 912,00
	Razem	3 132 973,50

W pkt 3.17.3 niniejszego sprawozdania opisano program opcji menedżerskich.

3.35. Informacje o akcjonariuszach oraz akcjach posiadanych przez osoby zarządzające i nadzorujące

3.35.1. Akcjonariusze posiadający bezpośrednio lub pośrednio poprzez podmioty zależne co najmniej 5% ogólnej liczby głosów na walnym zgromadzeniu Comarch S.A., na dzień sporządzenia skonsolidowanego sprawozdania finansowego

- Janusz Filipiak posiadał 1 997 027 akcji (24,55% w kapitale zakładowym Spółki), które uprawniały do 5 569 027 głosów na WZA, co stanowiło 36,82% wszystkich głosów na WZA;
- Elżbieta Filipiak posiadała 1 323 461 akcji (16,27% w kapitale zakładowym Spółki), które uprawniały do 4 707 461 głosów na WZA, co stanowiło 31,12% wszystkich głosów na WZA;
- MetLife Otwarty Fundusz Emerytalny zarządzany przez MetLife PTE S.A. posiadał 841 097 akcji (10,34% w kapitale zakładowym Spółki), które uprawniały do 841 097 głosów na WZA, co stanowiło 5,56% wszystkich głosów na WZA.

3.35.2. Zmiany w stanie posiadania akcji Comarch S.A. przez osoby zarządzające i nadzorujące Comarch S.A. w okresie od 1 marca 2018 r. do 27 kwietnia 2018 r.

W poniższej tabeli przedstawiono stan posiadania akcji Comarch S.A. przez osoby zarządzające i nadzorujące na dzień opublikowania raportu kwartalnego za cztery kwartały 2017 roku, tj. 1 marca 2018 r. oraz w dniu 27 kwietnia 2018 roku, zgodnie z posiadanymi przez Spółkę informacjami.

Osoby zarządzające i nadzorujące	Funkcja	Stan na 1 marca 2018 r.		Stan na 27 kwietnia 2018 r.	
		Akcje	Udział w głosach na WZA (%)	Akcje	Udział w głosach na WZA (%)
Janusz Filipiak	Prezes Zarządu	1 997 027	36,82	1 997 027	36,82
Elżbieta Filipiak	Przewodnicząca Rady Nadzorczej	1 323 461	31,12	1 323 461	31,12
Marcin Dąbrowski	Wiceprezes Zarządu	0	0,00	0	0,00
Paweł Prokop*	Wiceprezes Zarządu	37 539	0,50	30 000	0,45
Andrzej Przewięźlikowski	Wiceprezes Zarządu	0	0,00	0	0,00
Zbigniew Rymarczyk**	Wiceprezes Zarządu	32 867	0,22	32 930	0,22
Konrad Tarański	Wiceprezes Zarządu	10 608	0,07	10 608	0,07
Marcin Warwas	Wiceprezes Zarządu	10 608	0,07	10 608	0,07
Ilość wyemitowanych akcji		8 133 349	100,00	8 133 349	100,00

*) W dniu 12 lutego 2018 roku Zarząd Comarch S.A. otrzymał od osoby pełniącej obowiązki zarządcze powiadomienie o transakcji, o której mowa w art. 19 ust. 1 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady UE nr 596/2014 z dnia 16 kwietnia 2014 r. w sprawie nadużyć na rynku. Przedmiotowa transakcja dotyczyła zbycia w dniu 8 marca 2018r. 7 539 sztuk akcji zwykłych na okaziciela na rynku regulowanym po średnioważonej cenie 145,50 PLN za 1 akcję. Wartość transakcji wyniosła 1 096 924,50 PLN. O szczegółach Spółka informowała raportem bieżącym nr [RB-5-2018](#) i [RB-5-2018/K](#) z dnia 12 marca 2018 r.

**) Transakcje poniżej limitu 5 tys. EUR.

3.36. Czynniki i zdarzenia o nietypowym charakterze, mające znaczący wpływ na osiągnięte wyniki finansowe

3.36.1. Aktywo i rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego

W trakcie roku 2017 dokonano rozwiązania utworzonego na dzień 31 grudnia 2016 r. aktywa z tytułu działalności strefowej w kwocie 9 936 tys. zł (operacja ta powoduje spadek wyniku finansowego). Jednocześnie dokonano utworzenia aktywa w kwocie 8 863 tys. zł, które to aktywo będzie realizować się sukcesywnie (w postaci odpisów pomniejszających zysk netto Grupy), w proporcji do generowania przez Comarch S.A. dochodu podatkowego osiągniętego z działalności zwolnionej na przestrzeni roku 2018.

W roku 2017 roku Grupa dokonała częściowego rozliczenia aktywa utworzonego na 31 grudnia 2016 roku z tytułu podatku odroczonego dotyczącego różnic przejściowych w kwocie 6 059 tys. zł oraz dokonano utworzenia aktywa z tytułu różnic przejściowych w kwocie 4 556 tys. zł a także utworzenia i rozwiązania aktywa z tytułu straty podatkowej w kwocie -1 194 tys. zł. Łączny wpływ wszystkich powyżej opisanych operacji na wynik netto roku 2017 wyniósł -3 770 tys. zł.

W związku z wyceną wartości aktywów netto CCF FIZ dokonano w 2017 roku częściowego rozwiązania utworzonej w latach poprzednich rezerwy w kwocie 445 tys. PLN. Równocześnie dokonano utworzenia rezerwy na podatek odroczony z tytułu różnic przejściowych w kwocie 4 921 tys. PLN i rozwiązania z tego samego tytułu w kwocie 2 658 tys. PLN. Łączny wpływ powyższych operacji na wynik netto za 12 miesięcy 2017 roku wyniósł -1 818 tys. PLN.

Ogółem zmiany w podatku odroczonym spowodowały spadek wyniku o 5 588 tys. PLN.

3.36.2. Różnice kursowe oraz instrumenty finansowe oparte na kursach walut

Różnice kursowe zrealizowane oraz wycena bilansowa różnic kursowych od należności i zobowiązań na dzień 31 grudnia 2017 r. zmniejszyły przychody i wynik operacyjny Grupy Comarch o 19 305 tys. zł (podczas gdy w 2016 roku zwiększyły o 6 795 tys. zł), natomiast różnice kursowe z pozostałych tytułów zwiększyły wynik Grupy Comarch o 6 849 tys. zł (podczas gdy za 2016 rok zmniejszyły o 3 796 tys. zł). Łączny wpływ różnic kursowych na wynik netto Grupy Comarch w 2017 roku wyniósł -12 456 tys. zł (+2 999 tys. zł w roku 2016).

Natomiast wycena instrumentów finansowych oraz transakcje zrealizowane (głównie kontrakty typu forward) wraz z rezerwą na podatek odroczony od ich wyceny, zwiększyły wynik netto Grupy o 24 493 tys. zł (podczas gdy w roku 2016 zwiększyły o 790 tys. zł). Łączny wpływ różnic kursowych oraz wyceny i realizacji instrumentów pochodnych na wynik netto Grupy za rok 2017 wyniósł + 12 037 tys. zł (+3 789 tys. zł w roku 2016)

3.36.3. Odpis z tytułu utraty wartości należności

Na dzień 31 grudnia 2017 roku Grupa ujęła odpis z tytułu utraty wartości należności handlowych w wysokości 6 394 tys. zł oraz rozwiązała utworzone wcześniej odpisy w wysokości 4 222 tys. zł w związku z uregulowaniem należności. Operacje te ujęto odpowiednio w pozostałych kosztach i przychodach operacyjnych w rachunku zysków i strat.

3.37. Zdarzenia po dacie bilansu

3.37.1. Daty przekazywania raportów okresowych w 2018 roku

W dniu 2 stycznia 2018 r. raportem bieżącym nr [RB-1-2018](#) Zarząd Comarch S.A. określił następujące stałe daty przekazywania raportów okresowych w 2018 roku:

Skonsolidowane raporty kwartalne zawierające skrócone skonsolidowane sprawozdania finansowe i skrócone jednostkowe sprawozdania finansowe:

- 1) IV kwartał 2017 w dniu 01.03.2018 r.
- 2) I kwartał 2018 w dniu 18.05.2018 r.
- 3) II kwartał 2018 – Zgodnie z zasadami § 101 ust. 2 Rozporządzenia Ministra Finansów w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim, Comarch S.A. nie będzie publikować raportu kwartalnego i skonsolidowanego raportu kwartalnego za II kwartał 2018 r.

- 4) III kwartał 2018 w dniu 16.11.2018 r.

RAPORTY ROCZNE I PÓŁROCZNE:

- 1) Raport roczny za 2017 rok w dniu 27.04.2018 r.
- 2) Skonsolidowany raport roczny za 2017 rok w dniu 27.04.2018 r.

3) Skonsolidowany raport półroczny zawierający skrócone skonsolidowane sprawozdanie finansowe oraz skrócone jednostkowe sprawozdanie finansowe za I półrocze 2018 roku w dniu 31.08.2018 r.

3.37.2. Aneks do umowy z Bankiem Pekao S.A. na świadczenie Kompleksowej Obsługi Eksploatacyjnej Systemu Comarch Internet Banking

W nawiązaniu do raportu bieżącego nr [RB-3-2017](#) z dnia 24 marca 2017 r., Zarząd Comarch S.A. poinformował raportem bieżącym nr [RB-2-2018](#) z dnia 5 stycznia 2018 r. o otrzymaniu podpisanego aneksu do umowy Kompleksowej Obsługi Eksploatacyjnej Systemu CIB Comarch Internet Banking (bankowość korporacyjna) zawartej z Bankiem Pekao S.A. a CA Consulting S.A., spółkę zależną Comarch S.A., w dniu 23 grudnia 2005 r. (dalej: „Umowa”). W ramach aneksu ustalony został nowy zakres i termin realizacji usługi. Strony oświadczyły również, że nie mają wobec siebie żadnych roszczeń wynikających z niewykonywania lub nienależytego wykonywania ww. Umowy, co oznacza brak roszczenia Banku Pekao S.A. wobec CA Consulting S.A., o którym Zarząd Comarch S.A. informował w raporcie bieżącym nr [RB-3-2017](#).

3.37.3. Aneks do umowy z firmą Budimex S.A. na realizację VI etapu inwestycji w Specjalnej Strefie Ekonomicznej w Krakowie (SSE7)

W nawiązaniu do raportu bieżącego nr [RB-3-2016](#) z dnia 18 marca 2016 roku dotyczącego zawarcia umowy z firmą Budimex S.A. na realizację VI etapu inwestycji w Specjalnej Strefie Ekonomicznej w Krakowie (SSE7) oraz raportu bieżącego [RB-20-2017](#) z dnia 30 października 2017 roku dotyczącego podpisania aneksu do ww. umowy, Zarząd Comarch S.A. poinformował raportem bieżącym nr [RB-3-2018](#), że prace objęte pierwotnym zakresem umowy zostały wykonane do dnia 31 grudnia 2017 r., natomiast w dniu 25 stycznia 2018 roku został podpisany aneks do ww. umowy, zlecający Wykonawcy prace dodatkowe związane z budynkiem SSE7. W rezultacie, kwota kontraktu uległa zwiększeniu o 2 721 000 PLN, a planowany termin zakończenia prac objętych aneksem został ustalony na 30 czerwca 2018 roku.

3.37.4. Podpisanie umowy na usługę wsparcia, eksploatacji i utrzymania Kompleksowego Systemu Informatycznego KSI ZUS

W nawiązaniu do raportu bieżącego nr [RB-17-2017](#) z dnia 12 września 2017 r. w sprawie otwarcia ofert w ramach przetargu ograniczonego na „Świadczenie usług wsparcia, eksploatacji i utrzymania Kompleksowego Systemu Informatycznego ZUS”, organizowanego przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie, oraz do raportu bieżącego nr [RB-21-2017](#) z dnia 14 listopada 2017 r. o ogłoszeniu wyników przedmiotowego przetargu, Zarząd Comarch S.A. informuje o podpisaniu w dniu 2 marca 2018 r. przez konsorcjum firm Comarch Polska S.A. z siedzibą w Krakowie i Comarch S.A. z siedzibą w Krakowie (dalej: „Konsorcjum”) z Zakładem Ubezpieczeń Społecznych z siedzibą w Warszawie (dalej „ZUS”) umowy na usługę wsparcia, eksploatacji i utrzymania Kompleksowego Systemu Informatycznego KSI ZUS (dalej: „Umowa”). Przedmiotem Umowy jest świadczenie przez Konsorcjum na rzecz ZUS usług utrzymaniowych, serwisowych i dodatkowych dla systemu KSI ZUS oraz pełnienie roli integratora KSI ZUS w zakresie i na zasadach określonych w Umowie. Łączna wysokość wynagrodzenia należnego Konsorcjum z tytułu realizacji przedmiotu Umowy nie przekroczy kwoty brutto w wysokości 242 033 004,00 PLN. Termin realizacji przedmiotu Umowy wynosi 48 miesięcy, przy czym rozpoczyna on bieg od dnia rozpoczęcia świadczenia usług, tj. nie później niż w terminie 12 miesięcy od dnia zawarcia Umowy, po uprzednim zgłoszeniu przez Konsorcjum w formie pisemnej gotowości do przejęcia usług utrzymania i podpisaniu przez obie strony protokołu przekazania usług utrzymania, chyba że strony w formie pisemnej uzgodnią inaczej. Umowa wygasa również z chwilą wyczerpania limitu wynagrodzenia brutto należnego Konsorcjum. O szczegółach Spółka informowała raportem bieżącym nr [RB-4-2018](#) w dniu 2 marca 2018 r.

3.37.5. Informacja o transakcji na akcjach Comarch S.A.

W dniu 12 lutego 2018 roku Zarząd Comarch S.A. otrzymał od osoby pełniącej obowiązki zarządcze powiadomienie o transakcji, o której mowa w art. 19 ust. 1 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady UE nr 596/2014 z dnia 16 kwietnia 2014 r. w sprawie nadużyć na rynku. Paweł Prokop, Wiceprezes Zarządu Comarch S.A. poinformował o sprzedaży w dniu 8 marca 2018 r. na GPW w Warszawie 7 539 sztuk akcji Spółki Comarch S.A. po cenie 145,50 PLN za 1 akcję. O szczegółach Spółka informowała raportami bieżącymi [RB-5-2018](#) i [RB-5-2018/K](#) z dnia 12 marca 2018 r.

3.37.6. Zawarcie ugody z Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

W nawiązaniu do raportu bieżącego nr [RB-14-2014](#) z dnia 19 maja 2014 roku (dotyczącego otrzymania noty księgowej od Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (dalej: "ARiMR") obejmującej karę umowną w wysokości 32 455 497,28 zł (słownie: trzydzieści dwa miliony czterysta pięćdziesiąt pięć tysięcy czterysta dziewięćdziesiąt siedem złotych 28/100) w związku z realizacją przez Comarch S.A. umowy z dnia 29 kwietnia 2013 roku („Umowa OFSA”) oraz raportu bieżącego nr [RB-4-2015](#) z dnia 15 stycznia 2015 roku [informującego o doręczeniu Comarch S.A. w dniu 14 stycznia 2015 r. pozwu o zapłatę kwoty 34 493 717,28 zł (słownie: trzydzieści cztery miliony czterysta dziewięćdziesiąt trzy tysiące siedemset siedemnaście złotych oraz 28/100) - wniesionego przeciwko Comarch S.A. przez ARiMR do Sądu Okręgowego w Warszawie III Wydział Cywilny - z tytułu naliczonych przez ARiMR kar umownych, raportem bieżącym nr [RB-6-2018](#) Zarząd Comarch S.A. poinformował o zawarciu w dniu 23 kwietnia 2018 r. ugody pomiędzy Comarch S.A. a ARiMR przed mediatorem sądowym. W ramach tej ugody - czyniąc sobie wzajemne ustępstwa - Strony zgodnie postanowiły, że kary umowne należne ARiMR w związku z nienależytym wykonywaniem przez Comarch S.A. Umowy OFSA, wynoszą 3 478 473,60 zł (słownie: trzy miliony czterysta siedemdziesiąt osiem tysięcy czterysta siedemdziesiąt trzy złote oraz 60/100) i że zostaną one rozliczone z należnym Comarch S.A. od ARiMR odszkodowaniem, którego wysokość w ramach wzajemnych ustępstw ustalono w kwocie 1 478 098,24 zł (słownie: jeden milion czterysta siedemdziesiąt osiem tysięcy dziewięćdziesiąt osiem złotych oraz 24/100) - z tytułu utraconych korzyści wynikających z niezawarcia przez ARiMR z konsorcjum Comarch S.A. oraz Comarch Polska S.A. umowy na „Utrzymanie i rozwój Systemu Informatycznego Agencji – SIA (ZSZiK, IACSplus, GIS, SIZ, PZSIPplus, PA)” („dalej Umowa SIA”) - wskutek zawarcia tej umowy z innym wykonawcą.

W wyniku ugody łączna wartość kary umownej do zapłaty przez Comarch S.A. wyniesie 2 000 375,36 zł (słownie: dwa miliony trzysta siedemdziesiąt pięć złotych oraz 36/100), co mieści się w rezerwie związanej przez Comarch S.A. w 2014 roku w kwocie 2 276 882,40 (słownie: dwa miliony dwieście siedemdziesiąt sześć tysięcy osiemset osiemdziesiąt dwa oraz 40/100). Jednocześnie w ramach w/w ugody ARiMR zrzekła się dalej idących roszczeń z tytułu kar umownych związanych z wykonywaniem Umowy OFSA, a Comarch S.A. zrzekł się wszelkich dalej idących roszczeń związanych z niezawarciem Umowy SIA.

Zarząd Comarch S.A. informuje, iż podjął działania mające na celu zatwierdzenie w/w ugody przez właściwy sąd.

3.37.7. Zawarte po dacie bilansu kontrakty forward

Grupa Comarch zawarła w okresie od 1 stycznia 2018 r. do dnia 27 kwietnia 2018 r. kontrakty terminowe na sprzedaż 4 000 tys. EUR oraz 2 000 tys. USD. Wartość netto kontraktów terminowych nierozliczonych na dzień 27 kwietnia 2018 r. wynosiła 20 477 tys. EUR oraz 5 615 tys. USD. Na dzień 27 kwietnia 2018 r. wycena otwartych kontraktów terminowych wyniosła 7 837 tys. zł. Kontrakty zapadają w terminie do 25 miesięcy od dnia bilansowego. Wszystkie kontrakty terminowe zostały zawarte w celu ograniczenia wpływu zmian kursów walut na wynik finansowy związany z realizowanymi przez spółki Grupy Comarch kontraktami handlowymi, w których wynagrodzenie ustalone jest w walutach obcych.

3.37.8. Transakcje zamiany stopy procentowej IRS

Nie wystąpiły.

3.38. Istotne postępowania toczące się przed sądem, organem właściwym dla postępowań arbitrażowych lub organem administracji publicznej

Grupa Comarch jest stroną pozywaną w postępowaniach sądowych, w których potencjalna, łączna kwota roszczeń stron trzecich wynosi 51 394 tys. PLN, z czego kwota 11 307 tys. PLN jest objęta rezerwami ujętymi w bilansie na 31 grudnia 2017 roku (w tym kwota utworzonych w roku 2017 rezerw na roszczenia objęte postępowaniami sądowymi wynosi 2 127 tys. PLN). Grupa Comarch pozostaje w sprawach spornych nieobjętych postępowaniami sądowymi, w których potencjalna, łączna kwota roszczeń stron trzecich wynosi 41 367 tys. PLN, z czego kwota 0 PLN jest objęta rezerwami ujętymi w bilansie na 31 grudnia 2017 roku (w tym kwota utworzonych w roku 2017 rezerw na roszczenia objęte postępowaniami sądowymi wynosi 0 PLN). Według Zarządów spółek Grupy Comarch, w oparciu o opinie doradców prawnych, nie istnieją okoliczności wskazujące na konieczność utworzenia rezerw na pozostałe roszczenia objęte aktualnie postępowaniami sądowymi oraz sprawami spornymi, nieobjęte postępowaniami sądowymi.

3.39. Zarządzanie kapitałem

Głównym celem zarządzania kapitałem Grupy jest utrzymanie bezpiecznej struktury zadłużenia Grupy oraz dotrzymanie wskaźników zadłużenia wynikających z umów kredytowych zawartych przez Grupę. Grupa posiada możliwość zarządzania strukturą kapitałową w zależności od zmian warunków ekonomicznych poprzez np. zaciągnięcie lub spłatę kredytów, emisję nowych akcji, wypłatę dywidendy dla akcjonariuszy. W 2017 roku Grupa nie dokonywała zmian w celach i polityce zarządzania kapitałem.

Grupa dokonuje kwartalnego monitoringu stanu kapitałów analizując głównie wskaźnik wypłacalności, który jest obliczany jako iloraz wartości kapitału własnego i wartości aktywów ogółem.

	31 grudnia 2017 r.	31 grudnia 2016 r.
Kapitał własny	879 032	862 064
Aktywa ogółem	1 501 915	1 444 875
Wskaźnik wypłacalności	58,53	59,66%

W trakcie roku 2017 wskaźnik wypłacalności osiągnął poziom porównywalny do ubiegłego roku. Utrzymywany jest on na bardzo bezpiecznym poziomie, zapewniającym Grupie potencjalną możliwość znacznego zwiększenia zadłużenia (pozyskania finansowania zewnętrznego) w przypadku wystąpienia takiej potrzeby.

W trakcie roku 2017 zostały dotrzymane wszystkie kowenanty wynikające z umów kredytowych zawartych przez spółki Grupy. Zarząd Spółki dominującej nie widzi ryzyka ich niedotrzymania w przyszłości.

27.04.2018 r.

PODPISY CZŁONKÓW ZARZĄDU

IMIĘ I NAZWISKO	STANOWISKO/FUNKCJA	PODPIS
Janusz Filipiak	Prezes Zarządu	
Marcin Dąbrowski	Wiceprezes Zarządu	
Paweł Prokop	Wiceprezes Zarządu	
Andrzej Przewięźlikowski	Wiceprezes Zarządu	
Zbigniew Rymarczyk	Wiceprezes Zarządu	
Konrad Tarański	Wiceprezes Zarządu	
Marcin Warwas	Wiceprezes Zarządu	

PODPIS OSOBY, KTÓREJ POWIERZONO PROWADZENIE KSIĄG RACHUNKOWYCH

IMIĘ I NAZWISKO	STANOWISKO/FUNKCJA	PODPIS
Maria Smolińska	Główny Księgowy	

Comarch S.A.

Al. Jana Pawła II 39a

31-864 Kraków

ir@comarch.pl

+48 (12) 687 78 22

www.comarch.pl/relacje-inwestorskie/

Prezes Zarządu: Prof. Janusz Filipiak
Wiceprezisi Zarządu: Marcin Dąbrowski, Paweł Prokop, Andrzej Przewięźlikowski,
Zbigniew Rymarczyk, Konrad Tarański, Marcin Warwas

Kraków, 27 kwietnia 2018 roku

Szanowni Akcjonariusze,

W imieniu Zarządu Comarch mam zaszczyt przekazać Państwu sprawozdanie z kolejnego roku działalności Grupy Comarch. Grupa osiągnęła w 2017 roku satysfakcjonujące wyniki finansowe, mimo trudnych warunków rynkowych oraz mimo zwiększonych kosztów działalności. W minionym roku przychody ze sprzedaży utrzymały się na zbliżonym do ubiegłorocznego poziomie i osiągnęły wartość 1 102,5 mln zł. Zysk z działalności operacyjnej osiągnął wartość 35,8 mln zł, natomiast zysk netto 42 mln zł. Rentowność operacyjna w 2017 roku wyniosła 3,2%, natomiast rentowność netto 3,8%.

W 2017 roku Grupa zwiększyła tempo inwestowania w nowe i istniejące produkty informatyczne. Nakłady na prace badawcze przekroczyły 16,3% przychodów ze sprzedaży, były one finansowane przede wszystkim ze środków własnych. Grupa intensywnie rozwijała nową generację systemów lojalnościowych oraz systemów ERP, rozwiązania z zakresu *Smart City*, a także prowadziła prace R&D w zakresie rozwiązań IT dla medycyny (rozwiązania telemedyczne, projekt „Miasto Zdrowia”, systemy HIS) oraz w zakresie własnych rozwiązań hardware i opartych na nich usługach (*Internet of Things*). Grupa kontynuowała również udoskonalanie pozostałych oferowanych produktów. W minionym roku Grupa kładła szczególny nacisk na rozwój sprzedaży rozwiązań informatycznych w modelu usługowym - Comarch jest jednym z liderów rynkowych w tym zakresie. W 2017 uruchomiona została w oparciu o infrastrukturę Comarch Data Center prywatna, ujednolicona i elastyczna chmura obliczeniowa o najwyższych standardach bezpieczeństwa Comarch Enterprise Cloud Platform (IaaS i PaaS). Dzięki temu rozwiązaniu klienci Comarch będą mogli czerpać korzyści ze współdzielenia kosztów infrastruktury IT, zwiększenia wydajności, pełnej kontroli nad posiadanymi zasobami przy jednoczesnej optymalizacji niezawodności dostępu do danych firmowych i maksymalizacji elastyczności posiadanych rozwiązań informatycznych. W związku z tym projektem Grupa rozbudowała posiadaną infrastrukturę, w minionym roku zakończona została budowa nowoczesnego Comarch Data Center w Lille we Francji.

Kluczowym elementem dla dalszego rozwoju przedsiębiorstwa niezmiennie pozostają inwestycje w kapitał ludzki. Grupa na koniec 2017 roku zatrudniała 5 541 pracowników na całym świecie, jest największym pracodawcą wśród firm informatycznych w Polsce. Szczególnie pozytywne efekty przyniósł coroczny program staży studenckich, dzięki któremu Grupa Comarch jest postrzegana jako jeden z pracodawców pierwszego wyboru na krajowym rynku pracy w branży informatycznej. Dzięki zakończeniu kolejnych inwestycji infrastrukturalnych takich jak budowa budynków biurowych w Krakowie i w Łodzi Grupa mogła w minionym roku wydatnie zwiększyć jakość oferowanych stanowisk pracy.

Dzięki szerokiej i kompleksowej ofercie nowoczesnych rozwiązań informatycznych oraz wysokiej jakości usług Grupa Comarch jest czołowym producentem oprogramowania IT w Polsce oraz jednym z wiodących dostawców informatyki na rynkach międzynarodowych. Grupa jest w stanie z sukcesem pozyskiwać i realizować największe kontrakty informatyczne, czego przykładem jest wybór w minionym roku Comarch na realizatora umowy na świadczenie usług wsparcia, eksploatacji i utrzymania Kompleksowego Systemu Informatycznego ZUS. W 2017 roku Grupa z sukcesem kontynuowała strategię wzrostu opartą na dywersyfikacji swojej działalności pomiędzy różne segmenty branżowe, rozwoju własnych produktów oraz sprzedaży ich na rynku globalnym. Zarząd Comarch podkreśla, że Grupa od kilku lat ponosi znaczne nakłady w rozbudowę i utrzymanie globalnej sieci sprzedaży (Global Business Center), dzięki czemu wzrasta międzynarodowa rozpoznawalność marki i oferty Comarch, co skutecznie wspiera oferowanie rozwiązań Grupy na nowych rynkach. W minionym roku do Grupy dołączyły nowo założone spółki zależne – Comarch Japan KK z siedzibą w Tokio i Comarch Saudi Arabia Co. z siedzibą w Rijadzie, a także przejęta spółka Geopolis sp. z o.o., producent systemów GIS z siedzibą w Toruniu. Na rok 2018 planowane są dalsze inwestycje kapitałowe zarówno na rynku krajowym, jak i na rynkach zagranicznych.

Zarząd Grupy dokłada starań, aby z powodzeniem realizować misję rozpowszechniania innowacyjnej myśli technicznej polskich inżynierów na całym świecie. Poza działalnością biznesową Comarch realizuje politykę społecznej odpowiedzialności biznesu i angażuje się w działalność na rzecz ochrony oraz odbudowy dziedzictwa narodowego, aktywnie wspiera organizacje pozarządowe oraz akcje charytatywne, jest mecenasem kultury, sztuki i sportu. W 2017 roku Comarch. został współfundatorem nowych organów oraz projektu rewitalizacji przestrzeni muzycznej w kościele Mariackim w Krakowie.

Comarch S.A. jest w doskonałej pozycji wyjściowej, aby w kolejnych latach wzmacniać swoją pozycję rynkową jako globalnego dostawcy rozwiązań IT i dzięki temu osiągać wzrost wartości dla akcjonariuszy, klientów, pracowników i całego otoczenia społeczno-gospodarczego.

Profesor Janusz Filipiak,
Prezes Zarządu Comarch S.A.

Comarch SA
Al. Jana Pawła II 39 a
31-864 Kraków
tel.: +48 12 64 61 000
fax: +48 12 64 61 100
e-mail: info@comarch.pl

www.comarch.pl www.comarch.de www.comarch.ru comarch.com

Comarch Spółka Akcyjna z siedzibą w Krakowie, Aleja Jana Pawła II 39a, zarejestrowana w Krajowym Rejestrze Sądowym prowadzonym przez Sąd Rejonowy dla Krakowa-Śródmieścia w Krakowie XI Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego pod numerem KRS 0000057567. Wysokość kapitału zakładowego Spółki wynosi 8.133.349,00 zł. Kapitał zakładowy wpłacony w całości. NIP: 677-00-65-406

COMARCH

**SPRAWOZDANIE ZARZĄDU
COMARCH S.A.
Z DZIAŁALNOŚCI GRUPY KAPITAŁOWEJ
W 2017 ROKU**

Spis treści

1. Informacje o firmie.....	5
1.1. Akcjonariat, podmioty zarządzające i nadzorujące	5
2. Podstawowe wielkości ekonomiczno-finansowe.....	7
2.1. Wybrane skonsolidowane dane finansowe	7
2.2. Zatrudnienie i zdolności produkcyjne Grupy Comarch	8
2.3. Kurs giełdowy akcji jednostki dominującej (w PLN) – Comarch S.A.	9
3. Produkty i usługi oferowane przez Grupę Comarch w 2017 roku	10
3.1. Sektor Telekomunikacja	10
3.2. Sektor Finanse, Bankowość i Ubezpieczenia	14
3.3. Sektor ERP	15
3.4. Sektor Administracji Publicznej.....	17
3.5. Sektor Usługi.....	19
3.6. Comarch e-Health.....	23
3.7. Działalność sportowa	28
4. Pozycja Grupy na rynku IT oraz informacja o rynkach zbytu i o źródłach zaopatrzenia	28
5. Struktura sprzedaży.....	29
5.1. Przychody ze sprzedaży - struktura geograficzna (w tys. PLN).....	29
5.2. Struktura sprzedaży według odbiorców (w tys. PLN).....	30
5.3. Struktura sprzedaży wg rodzaju (tys. PLN).....	31
6. Charakterystyka czynników istotnych dla rozwoju Grupy Kapitałowej.....	32
6.1. Czynniki wewnętrzne.....	32
6.2. Czynniki zewnętrzne.....	32
7. Pozostałe istotne czynniki, w tym ryzyka i zagrożenia	33
7.1. Ryzyko kredytowe.....	33
7.2. Ryzyko zmiany stóp procentowych	33
7.3. Ryzyko zmiany kursów walut	33
7.4. Ryzyko płynności finansowej.....	34
8. Perspektywy rozwoju działalności Grupy oraz przewidywana sytuacja finansowa Grupy w 2018 roku.....	34
9. Analiza finansowa Grupy	35
10. Kredyty, pożyczki, poręczenia, gwarancje i istotne pozycje pozabilansowe	40
10.1. Nieodnawialne kredyty bankowe	40
10.2. Odnawialne kredyty bankowe	43
10.3. Pożyczki.....	44
10.4. Poręczenia	44
10.5. Gwarancje bankowe i istotne pozycje pozabilansowe	48
11. Najważniejsze wydarzenia w 2017 roku i po dacie bilansu	48
11.1. Umowy znaczące dla działalności Grupy Comarch.....	48
11.2. Pozostałe	50
12. Główne inwestycje krajowe i zagraniczne (papiery wartościowe, instrumenty finansowe, wartości niematerialne i prawne oraz nieruchomości), w tym inwestycje kapitałowe dokonane poza grupą jednostek powiązanych oraz opis metod ich finansowania a także ocena możliwości realizacji zamierzeń inwestycyjnych, w tym inwestycji kapitałowych, w porównaniu do wielkości posiadanych środków	53
12.1. Inwestycje kapitałowe.....	53
12.2. Nieruchomości.....	53
13. Działalność w Specjalnej Strefie Ekonomicznej.....	54
14. Uchwały Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy i Rady Nadzorczej jednostki dominującej ..	55
14.1. Dobre Praktyki Spółek Notowanych na GPW w Warszawie	55
14.2. Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy Comarch S.A. z dnia 27 czerwca 2017 r.	55

15. Operacje na akcjach Comarch S.A.	57
15.1. Transakcje zbycia/nabycia akcji jednostki dominującej.....	57
15.2. Program opcji menadżerskich dla Członków Zarządu	57
16. Operacje na akcjach jednostek zależnych i stowarzyszonych Comarch S.A.	57
17. Pozostałe wydarzenia 2017 roku i po dacie bilansu	57
17.1. Terminy przekazywania raportów okresowych w 2017 roku	57
17.2. Korekta podstawowych danych finansowych w raporcie biegłego z badania sprawozdania finansowego Comarch S.A. za 2016 rok.	57
17.3. Wpływ zmian kursów walutowych na skonsolidowane wyniki Grupy Kapitałowej Comarch w I kwartale 2017 r.	58
17.4. Korekta danych w sprawozdaniu finansowym Comarch S.A. za 2016 rok.	58
17.5. Terminy raportów okresowych w 2018 roku.....	59
17.6. Zawarte po dacie bilansu kontrakty forward.....	59
18. Charakterystyka polityki w zakresie kierunków rozwoju grupy kapitałowej emitenta	59
19. Osiągnięcia w zakresie badań i rozwoju.....	59
20. Powiązania kapitałowe emitenta	60
20.1. Struktura kapitałowa Grupy Comarch	61
20.2. Charakterystyka spółek Grupy Comarch.....	62
20.3. Zmiany właścicielskie, zmiany kapitałowe oraz zmiany w strukturze organizacyjnej Grupy Comarch w 2017 roku	75
20.4. Zmiany właścicielskie, zmiany kapitałowe oraz zmiany w strukturze organizacyjnej Grupy Comarch po dacie bilansu	76
21. Raport danych niefinansowych	76
22. Transakcje zawarte przez emitenta lub jednostkę od niego zależną z podmiotami powiązanymi na innych warunkach niż rynkowe	76
23. Objasnienie różnic pomiędzy wynikami finansowymi wykazanymi w raporcie rocznym a wcześniej publikowanymi prognozami wyników na dany rok.....	76
24. Opis czynników i zdarzeń o nietypowym charakterze mających znaczący wpływ na działalność Grupy i osiągnięte zyski oraz ich ocena	76
24.1. Aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego.....	76
24.2. Różnice kursowe oraz instrumenty finansowe oparte na kursach walut	77
24.3. Odpis z tytułu utraty wartości należności	77
25. Zmiany w podstawowych zasadach zarządzania przedsiębiorstwem emitenta i jego grupą kapitałową.....	77
26. Opis struktury głównych lokat kapitałowych lub głównych inwestycji kapitałowych dokonanych w ramach grupy kapitałowej emitenta w danym roku obrotowym.....	77
27. Dane dotyczące umowy z podmiotem uprawnionym do badania sprawozdań finansowych	77
28. System kontroli programów akcji pracowniczych.....	79
29. Opis prowadzonej polityki w zakresie działalności sponsoringowej i charytatywnej	79
30. Postępowania toczące się przed sądem, organem właściwym dla postępowania arbitrażowego lub organem administracji publicznej	80
30.1. Postępowania dotyczące zobowiązań albo wierzytelności emitenta lub jednostki od niego zależnej, w których wartość stanowi co najmniej 10% kapitałów własnych emitenta.....	80
30.2. Dwa lub więcej postępowań dotyczących zobowiązań oraz wierzytelności, których łączna wartość stanowi odpowiednio co najmniej 10% kapitałów własnych emitenta wraz ze stanowiskiem emitenta w tej sprawie.....	81

**35,8 mln PLN
zysku
operacyjnego**

**Projekty w
ponad 60
krajach na 6
kontynentach**

**1 103 mln
PLN
przychodów
ze sprzedaży**

**Ponad
5 500
specjalistów**

**52 spółki na
świecie**

**Kapitalizacja
Comarch S.A. na
GPW na
poziomie
1,5 mld PLN
(31.12.2017)**

**58% udział
sprzedaży
zagranicznej**

1. Informacje o firmie

1.1. Akcjonariat, podmioty zarządzające i nadzorujące

1.1.1. Akcjonariusze posiadający co najmniej 5% w ogólnej liczbie głosów na WZA jednostki dominującej

Na kapitał zakładowy Comarch S.A. składa się 8 133 349 akcji o łącznej wartości nominalnej 8 133 349 PLN. Zgodnie z informacją posiadaną przez Comarch S.A., na dzień 31 grudnia 2017 r. akcjonariuszami posiadającymi co najmniej 5% głosów na WZA Spółki są Janusz Filipiak, Elżbieta Filipiak oraz MetLife OFE.

Akcyonariusze	Ilość akcji	% kapitału zakładowego	Liczba głosów na WZA Spółki	% głosów na WZA Spółki
Janusz Filipiak	1 997 027	24,55	5 569 027	36,82
Elżbieta Filipiak	1 323 461	16,27	4 707 461	31,12
Pozostali członkowie Zarządu	91 622	1,13	129 222	0,85
MetLife OFE	841 097	10,34	841 097	5,56
Inni akcjonariusze	3 880 142	47,71	3 880 142	25,65
Razem	8 133 349	100,00	15 126 949	100,00

STAN NA 27.04.2018

Akcyonariusze	Ilość akcji	% kapitału zakładowego	Liczba głosów na WZA Spółki	% głosów na WZA Spółki
Janusz Filipiak	1 997 027	24,55	5 569 027	36,82
Elżbieta Filipiak	1 323 461	16,27	4 707 461	31,12
Pozostali członkowie Zarządu*	84 146	1,04	121 746	0,80
MetLife OFE	841 097	10,34	841 097	5,56
Inni akcjonariusze	3 887 618	47,80	3 887 618	25,70
Razem	8 133 349	100,00	15 126 949	100,00

*) W dniu 12 lutego 2018 roku Zarząd Comarch S.A. otrzymał od osoby pełniącej obowiązki zarządcze powiadomienie o transakcji, o której mowa w art. 19 ust. 1 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady UE nr 596/2014 z dnia 16 kwietnia 2014 r. w sprawie nadużyć na rynku. Przedmiotowa transakcja dotyczyła zbycia w dniu 8 marca 2018 r. 7 539 sztuk akcji zwykłych na okaziciela na rynku regulowanym po średnioważonej cenie 145,50 PLN za 1 akcję. Wartość transakcji wyniosła 1 096 924,50 PLN. O szczegółach Spółka informowała raportem bieżącym nr [RB-5-2018](#) i [RB-5-2018/K](#) z dnia 12 marca 2018 r.

Transakcje poniżej limitu 5 tys. EUR.

1.1.2. Rada Nadzorcza i Zarząd jednostki dominującej – Comarch S.A.**a) Rada Nadzorcza Comarch S.A. wg stanu na dzień 31 grudnia 2017 r.:**

Imię i nazwisko	Funkcja	Comarch S.A.	Metrum Capital S.A.
		Ilość akcji / wartość nominalna w PLN	Ilość akcji / wartość nominalna w PLN
Elżbieta Filipiak	Przewodniczący Rady	1 323 461/ 1 323 461 PLN	-
Maciej Brzeziński	Wiceprzewodniczący Rady	-	-
Danuta Drobnik	Członek Rady	-	-
Wojciech Kucharzyk	Członek Rady	-	-
Anna Ławrynowicz	Członek Rady	-	-
Robert Bednarski	Członek Rady	-	-
Anna Pruska	Członek Rady	-	50 000 / 50 000 PLN

STAN NA 27.04.2018

Bez zmian.

b) Zarząd Comarch S.A. wg stanu na dzień 31 grudnia 2017 r.:

Imię i nazwisko	Funkcja	Ilość akcji Comarch S.A.	Wartość nominalna w PLN
Janusz Filipiak	Prezes Zarządu	1 997 027	1 997 027 PLN
Marcin Dąbrowski	Wiceprezes Zarządu	-	- PLN
Paweł Prokop	Wiceprezes Zarządu	37 539	37 539 PLN
Andrzej Przewięźlikowski	Wiceprezes Zarządu	-	- PLN
Zbigniew Rymarczyk	Wiceprezes Zarządu	32 867	32 867 PLN
Konrad Tarański	Wiceprezes Zarządu	10 608	10 608 PLN
Marcin Warwas	Wiceprezes Zarządu	10 608	10 608 PLN

STAN NA 27.04.2018

Imię i nazwisko	Funkcja	Ilość akcji Comarch S.A.	Wartość nominalna w PLN
Janusz Filipiak	Prezes Zarządu	1 997 027	1 997 027 PLN
Marcin Dąbrowski	Wiceprezes Zarządu	-	- PLN
Paweł Prokop	Wiceprezes Zarządu	30 000*	30 000 PLN
Andrzej Przewięźlikowski	Wiceprezes Zarządu	-	- PLN
Zbigniew Rymarczyk	Wiceprezes Zarządu	32 930**	32 930 PLN
Konrad Tarański	Wiceprezes Zarządu	10 608	10 608 PLN
Marcin Warwas	Wiceprezes Zarządu	10 608	10 608 PLN

* W dniu 12 lutego 2018 roku Zarząd Comarch S.A. otrzymał od osoby pełniącej obowiązki zarządcze powiadomienie o transakcji, o której mowa w art. 19 ust. 1 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady UE nr 596/2014 z dnia 16 kwietnia 2014 r. w sprawie nadużyć na rynku. Przedmiotowa transakcja dotyczyła zbycia w dniu 8 marca

2018 r. 7 539 sztuk akcji zwykłych na okaziciela na rynku regulowanym po średnioważonej cenie 145,50 PLN za 1 akcję. Wartość transakcji wyniosła 1 096 924,50 PLN. O szczegółach Spółka informowała raportem bieżącym nr [RB-5-2018](#) i [RB-5-2018/K](#) z dnia 12 marca 2018 r.

****) Transakcje poniżej limitu 5 tys. EUR.**

Prokurentami Spółki są: Michał Bajcar, Dariusz Durałek, Anna Kleszcz, Maria Smolińska, Iwona Kasprzyk oraz Dorota Klentak-Łyżwa.

c) Umowy w wyniku których mogą w przyszłości nastąpić zmiany w proporcjach posiadanych akcji przez dotychczasowych akcjonariuszy i obligatariuszy

Nie dotyczy.

d) Umowy zawarte między emitentem a osobami zarządzającymi przewidujące rekompensatę w przypadku ich rezygnacji lub zwolnienia z zajmowanego stanowiska bez ważnej przyczyny lub gdy ich odwołanie lub zwolnienie następuje z powodu połączenia emitenta przez przejęcie

Nie dotyczy.

e) Wartość wynagrodzeń, nagród lub korzyści, w tym wynikających z programów motywacyjnych lub premiovych opartych na kapitale emitenta, wypłaconych, należnych lub potencjalnie należnych, odrębnie dla każdej z osób zarządzających i nadzorujących emitenta

Informacje dotyczące tego punktu znajdują się w notach 3.17.3 oraz 3.34 skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

f) Zobowiązania wynikające z emerytur i świadczeń o podobnym charakterze dla byłych osób zarządzających, nadzorujących albo byłych członków organów administrujących oraz zobowiązania zaciągnięte w związku z tymi emeryturami

Nie dotyczy.

2. Podstawowe wielkości ekonomiczno-finansowe

2.1. Wybrane skonsolidowane dane finansowe

	2017	2016	2015	2014	2013
Przychody ze sprzedaży	1 102 520	1 112 813	1 131 580	1 038 351	938 976
Przychody ze sprzedaży rozwiązań własnych	1 024 804	1 041 133	994 152	910 216	763 928
Zysk operacyjny	35 774	116 893	113 028	98 529	34 446
EBITDA*	100 083	179 901	166 511	152 909	98 941
Zysk przed opodatkowaniem	64 559	104 777	108 129	92 577	36 724
Zysk netto przypadający na akcjonariuszy jednostki dominującej	42 036	73 034	79 651	67 894	25 077
Zysk na akcję (w PLN)	5,17	8,98	9,80	8,37	3,11
Aktywa	1 501 915	1 444 875	1 304 828	1 216 555	1 142 301
Kapitał własny	879 032	862 064	780 581	700 693	637 711

*Zysk operacyjny + Amortyzacja

W 2017 roku przychody ze sprzedaży Grupy Comarch były niższe o 10,3 mln PLN, tj. 0,9% w porównaniu do roku ubiegłego. Zysk z operacyjny osiągnął wartość 35,8 mln PLN i zmniejszył się o 69,4% w porównaniu do 2016 roku. Zysk netto przypadający na akcjonariuszy jednostki dominującej w 2017 roku był niższy wobec roku poprzedniego o 42,4% i osiągnął wartość 42,0 mln PLN.

Rentowność operacyjna wyniosła 3,2% (w roku poprzednim 10,5%), rentowność netto 3,8% (6,6% w 2016 roku).

Wartość aktywów Grupy Comarch na koniec 2017 roku wzrosła w porównaniu do ubiegłego roku o 57,0 mln PLN, tj. o 3,9%. Wartość kapitału własnego wzrosła w 2017 roku o 17,0 mln PLN, głównie w rezultacie uwzględnienia zysku netto wypracowanego w 2016 roku.

2.2. Zatrudnienie i zdolności produkcyjne Grupy Comarch

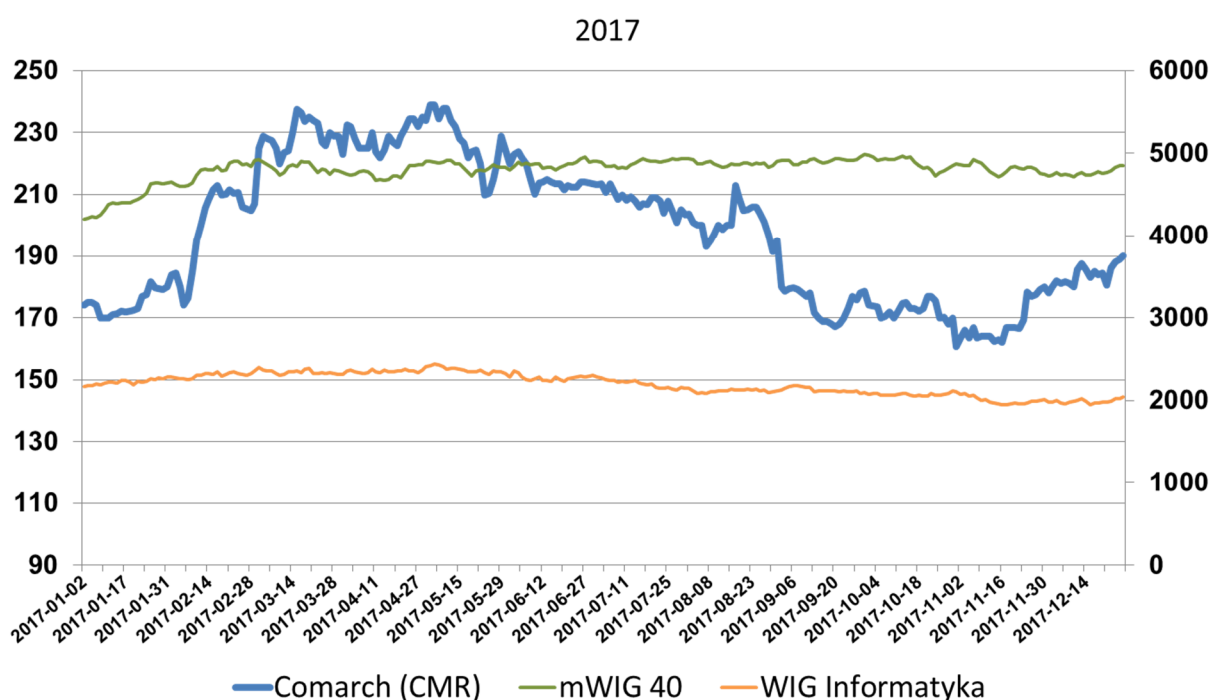
W dniu 31 grudnia 2017 r. w Comarch S.A. było zatrudnionych 4 303 osób wobec 4 276 osób zatrudnionych na dzień 31 grudnia 2016 r., natomiast w całej Grupie Kapitałowej liczba zatrudnionych wzrosła do 5 541 osób w porównaniu do 5 490 osób z 31 grudnia 2016 r.

Przeciętne zatrudnienie w Grupie Comarch w latach 2014-2017 kształtowało się następująco:

Przeciętna liczba osób zatrudnionych	2017	2016	2015	2014
na stałe	4 393	4 323	4 066	3 439
jako współpracownicy	1 245	1 276	1 238	1 037
Razem	5 638	5 599	5 304	4 476
Przeciętna liczba pracowników	2017	2016	2015	2014
produkcyjnych oraz konsultantów technicznych	4 369	4 342	4 104	3 438
marketingu i sprzedaży	293	336	339	287
kierownictwa i administracji	458	434	427	376
pozostałych	518	487	434	375
Razem	5 638	5 599	5 304	4 476

Usługi wykonywane przez Comarch polegają przede wszystkim na tworzeniu i wdrażaniu własnych, uniwersalnych produktów software'owych oraz na wytwarzaniu i wdrażaniu oprogramowania komputerowego na zlecenie „pod klucz”. Podstawowym czynnikiem ograniczającym moce produkcyjne są zasoby ludzkie. Do stałego inwestowania w nowe produkty i technologie informatyczne firma potrzebuje pracowników o odpowiednim wykształceniu i o szerokim zakresie kompetencji. Firma elastycznie zarządza zespołami pracowników, poprzez ciągłą optymalizację alokacji zasobów w aktualnych projektach komercyjnych i prowadzonych wewnętrznych projektach badawczo-rozwojowych (budowa nowych produktów i udoskonalanie istniejącego oprogramowania nie związane bezpośrednio z umowami z klientami), wykorzystując do tego celu autorskie rozwiązania informatyczne. W efekcie wykorzystanie zasobów ludzkich jest bliskie 100%. Grupa dywersyfikuje ryzyko ograniczeń w dostępności zasobów ludzkich poprzez prowadzenie działalności w 15 oddziałach zlokalizowanych w ośrodkach miejskich w Polsce. Na dzień 31 grudnia 2017 r. 3 168 pracowników było zatrudnionych w Krakowie, 1 780 w innych miastach w Polsce oraz 593 poza granicami Polski.

2.3. Kurs giełdowy akcji jednostki dominującej (w PLN) – Comarch S.A.

Okres	Najwyższy	Najniższy
I kwartał 2017	237,50	169,80
II kwartał 2017	239,00	210,00
III kwartał 2017	213,50	167,00
IV kwartał 2017	190,00	160,60

Kurs akcji Comarch S.A. pomiędzy 2 stycznia 2017 r. a 29 grudnia 2017 r. wzrósł ze 174,00 PLN do 190,00 PLN, tj. o 9,2%. W trakcie roku maksymalny kurs wyniósł 239,00 PLN.

dane w PLN	12 miesięcy 2017 / 31.12.2017	12 miesięcy 2016 / 31.12.2016
Kurs zamknięcia na dzień bilansowy	190,00	174,00
Kurs średni w okresie sprawozdawczym	198,17	149,82
Kurs MIN w okresie sprawozdawczym	160,60	103,70
Kurs MAX w okresie sprawozdawczym	239,00	190,00
Wolumen średni w okresie sprawozdawczym	4 592	6 314
Kapitalizacja na dzień bilansowy	1 545 336 310	1 415 202 726
Wskaźniki dla danych skonsolidowanych		
P/E na dzień bilansowy	36,75	19,38
P/BV na dzień bilansowy	1,79	1,67
P/S na dzień bilansowy	1,40	1,27

3. Produkty i usługi oferowane przez Grupę Comarch w 2017 roku

Comarch jest producentem innowacyjnych systemów informatycznych dla kluczowych sektorów gospodarki: telekomunikacji, finansów i bankowości, administracji publicznej, medycyny, dużych oraz małych i średnich przedsiębiorstw. Szeroki zakres oferty Comarch obejmuje systemy klasy ERP, finansowo-księgowe, systemy CRM, oprogramowanie lojalnościowe, systemy wsparcia sprzedaży i elektronicznej wymiany dokumentów, systemy bankowości elektronicznej, systemy zarządzania sieciami teleinformatycznymi, systemy billingowe, oprogramowanie Business Intelligence, usługi zarządzania bezpieczeństwem i ochroną danych, urządzenia elektroniczne oraz wiele innych rozwiązań. Oprócz dostarczania klientom innowacyjnych rozwiązań informatycznych Comarch koncentruje się na profesjonalnej obsłudze klienta oraz zapewnieniu usług konsultingowych, doradczych i integracyjnych, a także infrastruktury IT jako spójnego pakietu, dzięki czemu odbiorcy produktów i usług oferowanych przez Comarch mogą w pełni korzystać z możliwości oferowanych przez nowoczesne systemy informatyczne.

3.1. Sektor Telekomunikacja

Comarch jest dostawcą kompletnych rozwiązań IT dla telekomunikacji. Od 1993 roku sektor telekomunikacji Comarch specjalizuje się w dostarczaniu rozwiązań IT dla operatorów telekomunikacyjnych na całym świecie. Wśród klientów w tej branży znajdują się m.in. Telefónica, Deutsche Telekom, Vodafone, KPN oraz Orange. Comarch tworzy rozwiązania technologiczne, które odpowiadają na kluczowe wymagania firm telekomunikacyjnych, pomagając im zwiększać przychody, skutecznie rozwijać biznes, upraszczać środowisko IT, obniżać koszty, budować zadowolenie klientów i tworzyć nowe usługi, dostarczane na rynek w krótkim czasie. Rozwiązania BSS i OSS Comarch są od lat obecne w raportach Gartner Magic Quadrant. Spółka została też wielokrotnie wyróżniona za działania w branży telekomunikacyjnej przez firmy analityczne takie jak Forrester, Informa czy Frost & Sullivan.

Rozwiązania IoT

Comarch IoT Connectivity Management pozwala operatorom sieci komórkowych na dostarczanie usług łączności zarządzanej w środowisku międzynarodowym, wielopoziomowym i obsługującym wielu operatorów jednocześnie. Platforma do zarządzania łącznością umożliwia uruchamianie ofert z zakresu IoT dla rynków wertykalnych, takich jak rynek motoryzacyjny, elektronika użytkowa, sektor handlowy, opieka zdrowotna, sektor produkcji, usługi publiczne, bezpieczeństwo, transport i logistyka.

Comarch IoT Analytics Platform koncentruje się na dostarczaniu wymiernej wartości biznesowej dzięki inteligentnemu przetwarzaniu dużych ilości danych (Big Data) i ich precyzyjnej analizie w czasie rzeczywistym. Udostępnia szczegółowe informacje na temat sposobów wykorzystania usług M2M/IoT przez klientów końcowych. Ponadto moduł rozwiązuje niektóre problemy związane z jakością usług (quality of service – QoS), ułatwiając wykrywanie urządzeń (lub rodzajów urządzeń) powodujących trudności, wykrywając wzorce i trendy dotyczące danych, a także zapewniając raporty i analizy różnego typu anomalii.

Comarch IoT Billing to moduł, który został opracowany pod kątem wszelkich działań prowadzonych w obszarze IoT umożliwiając naliczanie opłat za łączność, za urządzenia IoT, za aplikacje wertykalne i pakiety usług. Klienci IoT poszukują ofert stanowiących odpowiedź na wszystkie ich potrzeby biznesowe. System wspiera wszelkiego rodzaju wielopoziomowe relacje biznesowe (B2B, B2B2C and B2B2B).

Sprzedaż i obsługa klienta

Comarch Customer Management to narzędzie do zarządzania relacjami z klientem, opracowane specjalnie z myślą o potrzebach biznesu telekomunikacyjnego. System ten można łatwo integrować z istniejącą infrastrukturą BSS/OSS. Jest to elastyczne rozwiązanie, które dostarcza kompletny, scentralizowany widok klienta i automatyzuje kluczowe procesy sprzedażowe, marketingowe oraz obsługi klienta.

Comarch Self-Care zapewnia abonentom wszelkiego rodzaju usług telekomunikacyjnych sprawny dostęp do dokładnej informacji przez całą dobę. Ten kompleksowy system pozwala abonentom i partnerom na przeglądanie i analizowanie dokumentów finansowych i informacji o ich kontach, aktywowanie i dezaktywowanie usług oraz przysyłanie komentarzy do operatora w łatwy i elastyczny sposób. System wspiera również marketing operatora, pełniąc funkcję kanału komunikacji m.in dla reklam i promocji. Comarch Self Care zintegrowany jest z największymi platformami social media dzięki czemu odgrywa istotną rolę w tworzeniu Comarch Omnichannel Experience.

Comarch Sales Channel Management optymalizuje wysiłki sprzedażowe pozwalając dostawcom usług na zwiększenie sprzedaży. Wysoce wydajny moduł Comarch Commission & Incentive umożliwia wdrażanie innowacyjnych strategii i optymalizację planów sprzedażowych. Wstępnie zintegrowana aplikacja CESMA umożliwia sprawdzenie najbardziej aktualnych danych o klientach z dowolnego miejsca w dowolnym czasie. Comarch Logistics Management pozwala zaś na weryfikację, kontrolę i automatyzację zasobów dostępnych w punktach sprzedaży.

Biling i rozliczenia finansowe

Comarch Convergent Billing System to nowoczesne narzędzie, które pozwala każdej firmie telekomunikacyjnej na naliczanie należności za dowolny typ usługi w czasie rzeczywistym, personalizację ofert dla klientów i łatwiejsze zarządzanie nowymi modelami biznesowymi we współpracy z partnerami, co jest kluczowe dla osiągnięcia sukcesu w obecnych realiach rynku telekomunikacyjnego i Internetu Rzeczy.

Comarch Inter-Partner Billing służy do rozliczeń między operatorami oraz do podziału zysków i kosztów pomiędzy kilku operatorów. System umożliwia optymalizację relacji z partnerami biznesowymi w kraju i za granicą oraz daje możliwość rozliczania za pomocą jednej platformy wszelkich typów usług (w tym głosowych, transferu danych, usług premium) w wielu modelach biznesowych, takich jak dostarczanie platformy, odsprzedaż i handel hurtowy.

Systemy BSS

Comarch B2B Solution to rozwiązanie dedykowane BSS/OSS, wspierające operatorów telekomunikacyjnych w obszarze sprzedaży usług B2B. Narzędzie koncentruje się na krytycznych problemach związanych z segmentem B2B, takich jak zapewnienie unikatowego podejścia sprzedażowego dla różnych rozmiarów firm, dostarczanie i wsparcie szerokiej gamy produktów i usług personalizowanych, zarządzanie umowami SLA i skomplikowanymi procesami service fulfillment. System wspiera różnorodne i złożone scenariusze bilingowe.

Comarch Smart BSS jest kompletnym preintegrowanym rozwiązaniem, które pozwala dostawcom usług telekomunikacyjnych kompleksowo zarządzać procesami "Request-to-Answer", "Order-to-Payment", "Usage-to-Payment", "Request-to-Change", "Termination-to-Confirmation" oraz "Problem- / Complaint-to-Solution" za pomocą aplikacji do zarządzania klientami oraz samoobsługowego portalu dla abonentów. Rozwiązanie dedykowane jest dla operatorów lokalnych oraz mniejszych firm telekomunikacyjnych, takich jak dostawcy Internetu, sieci telewizji kablowej i satelitarnej czy operatorów wirtualnych.

Comarch MVNO/MVNE to rozwiązanie dostosowane do modeli biznesowych MVNO (Mobile Virtual Network Operators) i MVNE (Mobile Virtual Service Enablers). Dzięki niemu dostawcy usług telekomunikacyjnych mogą uruchamiać efektywne kosztowo usługi, często targetowane na segmenty niszowe, i w ten sposób generować dodatkowe przychody. Comarch MVNO/MVNE pozwala operatorom w łatwy sposób zarządzać relacjami z klientami i partnerami biznesowymi oraz portfelem oferowanych usług i przepływami przychodów.

Inteligentne sieci przyszłości

Comarch SDN/NFV to rozwiązanie łączące usługi typu Software Defined Networking z usługami Network Function Virtualization. Narzędzie przygotowuje firmę do pełnego przejścia do ery digital services i Internetu Rzeczy, pozwalając jednocześnie na znaczące obniżenie kosztów OPEX i CAPEX oraz wyższy zwrot z inwestycji sieciowych. NFV / SDN umożliwia przekształcenie węzłów sieci w micro-datacenters, mogące hostować nie tylko software'owo zaimplementowane funkcje sieciowe, ale także aplikacje klientów. Sieć może zostać przekształcona w rozproszoną platformę dynamicznie dopasowującą się do aplikacji klienta i alokującą zasoby w zależności od potrzeb.

Comarch Self-Organizing Network odpowiada na wyzwania związane z automatyzacją usług i synchronizacją tego procesu z celami biznesowymi operatorów. Koncepcja samoorganizującej się sieci towarzyszy wdrażaniu technologii LTE i migracji do sieci 4G. Narzędzie Comarch SON umożliwia zwiększanie zadowolenia klientów poprzez wprowadzenie paradygmatów "plug & play", "samo-optymalizacji" i "samo-leczenia" sieci.

Comarch SON Integration Box - to rozwiązanie odpowiedzialne za integrację narzędzi scentralizowanej, samoorganizującej się sieci SON (Self-Organizing Network) z istniejącym środowiskiem OSS. SON Integration Box pełni rolę centralnego węzła wymiany różnego rodzaju danych. Rozwiązanie gromadzi plany sieci SON i przesyła je do odpowiednich narzędzi oraz wprowadza do SON informacje z sieci fizycznej. Dane zbierane są z wielu źródeł zewnętrznych, a następnie wstępnie przetwarzane na użytek SON.

Customer-Centric OSS – transformacja środowiska OSS w kontekście dbania o satysfakcję klienta oznacza zmianę sposobu patrzenia na sieć przez pryzmat infrastruktury i koncentrację na kliencie końcowym. Podstawowym celem inwestycji w sieć jest poprawienie jakości usług dostarczanych do klientów, dzięki czemu operatorzy mogą łączyć parametry techniczne i inne dane z tym, jak przekładają się one na poziom zadowolenia abonentów.

Zapewnienie wysokiej jakości usług i sieci

Comarch Customer Experience Management oparty na zintegrowanych systemach OSS i BSS pozwala operatorom na wgląd w postrzeganie usług przez klienta końcowego, a tym samym na zarządzanie siecią i usługami na poziomie gwarantującym jak najwyższą satysfakcję klientów. Produkt ten może być zintegrowany z modułami Comarch Service Monitoring oraz Comarch Service Quality Management, umożliwiając przejście od tradycyjnego zarządzania siecią do zarządzania praktycznego, którego podstawowym celem jest poprawa satysfakcji klientów (ang. customer experience).

Comarch Service Quality Management umożliwia zmianę tradycyjnego zarządzania wydajnością sieci, które koncentruje się na urządzeniach sieciowych, na zarządzanie rzeczywistą jakością dostarczanych usług, skoncentrowane na kliencie końcowym. Wgląd w to, jak klienci odbierają usługi i ich jakość, umożliwia ustawienie priorytetów związanych z zarządzaniem wydajnością sieci na bazie przewidywanego wpływu na doświadczenie klienta i pomaga zapobiec problemom z siecią i usługami, zanim odczuje je klient (poprzez analizę trendów oraz prognozy).

Comarch Service Assurance pozwala operatorom telekomunikacyjnym na monitorowanie skomplikowanych usług sieciowych oraz automatyzację wykrywania przyczyn problemów w sieci. System pozwala na kontrolowanie procesu zarządzania jakością usług (service assurance) z poziomu jednej, centralnej aplikacji.

Comarch OSS/BSS Data Analytics - przetwarza dane zebrane przez sieć telekomunikacyjną (która dla operatora sieci stanowi kluczowy punkt kontaktu z klientem) w czasie rzeczywistym, łączy je z informacjami pochodzącymi z systemów zewnętrznych (takimi jak Performance Management, Fault

Management, Network Inventory i CRM) i porządkuje je. Comarch OSS/BSS Data Analytics zestawia ze sobą dane z tych źródeł aby stworzyć kompleksową analizę w czasie rzeczywistym i zapewnić wgląd w to, jak klienci postrzegają dostarczane im usługi. W oparciu o posegregowane dane system sugeruje podjęcie konkretnych działań lub uruchamia je automatycznie. Comarch OSS/BSS Data Analytics uwzględnia rzeczywiste doświadczenia klienta związane z korzystaniem z konkretnej usługi sieciowej, a tym samym skutecznie pomaga firmom telekomunikacyjnym poprawić wskaźnik Net Promoter Score oraz poziom zadowolenia klienta.

Zarządzanie siecią i planowanie

Comarch Network Inventory Management przechowuje komplet informacji o zasobach sieciowych, umożliwia zarządzanie siecią telekomunikacyjną oraz prezentuje obecny, historyczny i przyszły stan sieci telekomunikacyjnej i IT. System umożliwia modelowanie połączeń, planowanie, projektowanie i konfigurowanie sprzętu, nadawanie i kontrolowanie adresów, numerowanie zasobów i sporządzanie raportów. Dostarcza on też szczegółowej informacji o elementach sieciowych i pozwala użytkownikom przeszukiwać bazę danych według różnych kryteriów.

Comarch Network Planning pozwala na kompleksowe i efektywne zarządzanie planowaniem, rozbudową i optymalizacją procesów sieciowych. Rozwiązanie umożliwia pełną kontrolę nad procesami strategicznymi, administracyjnymi i technicznymi za pomocą jednej platformy OSS, co zapewnia niespotykaną dotąd widoczność procesów biznesowych.

Comarch Network Auto-discovery & Reconciliation - to skuteczne narzędzie do zarządzania siecią, zapewniające kompleksowy, rozbudowany i aktualny wgląd w wieloobszarową sieć opartą o wielu dostawców. System wspiera rekoncepcję sieci radiowych RAN, sieci transportowych, podstawowych, sieci dostępu i domen IT. Dodatkowo, dzięki integracji z modułem Network Inventory, rozwiązanie zapewnia jeden całościowy i zintegrowany widok sieci na żywo.

Comarch Configuration Management umożliwia operatorom automatyzację ważnego obszaru zarządzania konfiguracją sieciową. Produkt może być dostarczony jako część szerszego rozwiązania do usprawniania i planowania sieci – Comarch NG Network Planning.

Comarch Network Consolidation for M & A - pozwala firmom telekomunikacyjnym na efektywną organizację i uproszczenie procesów planowania i konsolidacji sieci w projektach przejęcia i łączenia się spółek. Rozwiązanie powstało na bazie kilku elementów portfolio OSS Comarch nowej generacji. Comarch Network Consolidation zawiera również specjalny system parowania i klasyfikacji, który powstał na potrzeby tego rozwiązania i zwiększa jego możliwości w zakresie planowania zasobów sieciowych. Umożliwia on automatyczny benchmarking i wybór lokalizacji.

Tworzenie i dostarczanie usług

Comarch Product Catalog pozwala na uproszczenie architektury IT, przyspieszenie wprowadzania na rynek nowych produktów oraz na kompleksowe zarządzanie katalogiem i cyklem życia produktów z jednego miejsca. Oprogramowanie pozwala określać specyfikacje ofert i produktów, wyznaczać powiązania między produktami i definiować, które z nich się wykluczają lub mogą być sprzedawane wyłącznie w ramach większych pakietów. System określa potencjalnych klientów docelowych, lokalizację i wiele innych parametrów. Produkt bazuje na TM Forum Information Framework, nazywanym też Shared Information Data model (SID).

Comarch Omnichannel Order Management to rozwiązanie przeznaczone do automatyzacji oraz przyspieszenia realizacji procesu „Order-to-cash” począwszy od złożenia zamówienia, poprzez jego obsługę i realizację aż do naliczenia należności. Comarch Order-to-Cash Automation skraca czas wprowadzania na rynek nowych usług i produktów dzięki oparciu rozwiązania wokół centralnego katalogu produktów i usług, który pełni rolę miejsca definiującego produkt. Proces w warstwie biznesowej i technologicznej obsługiwany jest przez Comarch Customer Order Management oraz Comarch Service Order Management.

Comarch Service Fulfillment wspiera proces tworzenia i dostarczenia usługi do klienta od powstania koncepcji, przez jej modelowanie i odpowiednią orkiestrację operacji sieciowych. Rozwiązanie pozwala operatorom na automatyzację tego procesu i na szybsze wprowadzanie nowych usług na rynek. System

zakłada, że nowe usługi budowane są ze wstępnie zdefiniowanych elementów zarządzanych w katalogu usług, dzięki czemu operatorzy mogą szybciej dostarczać je do klienta i zachować wysoką innowacyjność oferowanych produktów. Proces dostarczania usługi realizowany jest ponad istniejącymi silosami technologicznymi, co pozwala na stopniową transformację bez konieczności dużych inwestycji.

Comarch Field Service Management jest kompletnym rozwiązaniem w zakresie planowania, tworzenia harmonogramów, dystrybucji i wsparcia realizacji zadań w terenie. Dzięki możliwości przypisywania do zadań pracowników posiadających odpowiednie kompetencje przy jednoczesnym uwzględnieniu ich dostępności oraz lokalizacji geograficznej, system pozwala na zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów i na optymalizację kosztów pracy oraz zużycia paliwa.

Comarch Service Inventory pozwala na zarządzanie siecią z perspektywy usług. Produkt ten, wstępnie zintegrowany z Comarch Service Catalog, opisuje usługi zgodnie z modelem TMF SID, który wyróżnia usługi klienckie (Customer Facing Services– CFS) oraz usługi sieciowe (Resource Facing Services– RFS).

Profesjonalne usługi

Doradztwo biznesowe wspiera operatorów telekomunikacyjnych i dostawców technologii w optymalizacji i automatyzacji procesów biznesowych oraz w zwiększeniu efektywności w zakresie OSS/BSS poprzez przebudowę architektury i konfiguracji środowisk IT. Oferta Comarch zbudowana została na trzech podstawach: bogatym portfolio usług biznesowych, kompleksowej odpowiedzialności za wdrożenie i rezultaty biznesowe oraz doświadczeniu i znajomości branży.

Managed Services (usługi zarządzane) to zestaw usług z zakresu modernizacji środowiska BSS/OSS, które przekładają się na poprawę efektywności procesów biznesowych, ograniczenie kosztów i zachowanie wysokiej jakości świadczonych usług. Comarch oferuje usługę outsourcingu zarządzania systemami i procesami, co pozwala klientom na optymalizację procesu dostarczania usług do odbiorcy końcowego oraz na zwiększenie ich dostępności, przy jednoczesnej redukcji kosztów operacyjnych i nakładów pracy. Produkty Comarch, wraz z komponentami firm trzecich i usługami Data Center, gwarantują transformację do modelu usług zarządzanych nowej generacji i umożliwiają świadczenie wysokiej jakości usług konsultingu w zakresie biznesu i IT.

Transformacje BSS/OSS to usługi pozwalające na personalizację i poprawę jakości usług świadczonych przez operatora, a także na kierowanie ich do określonego grona odbiorców. Transformacje BSS/OSS wspierają kompleksową, wielopoziomową transformację środowiska IT opartą o produkty i infrastrukturę Comarch oraz o otwarty model współpracy. Usługi umożliwiają stworzenie zunifikowanej, zestandaryzowanej architektury systemu zgodnej ze wskaźnikami KPI operatora.

Kompleksowe dostarczanie projektów to zestaw usług Comarch zapewniający operatorowi oprogramowanie efektywnie integrujące się z istniejącym środowiskiem IT, zawierające zarówno systemy i komponenty od dostawców zewnętrznych, jak i rozwiązania autorskie Comarch. Pakiet przewiduje zaprojektowanie od podstaw niektórych procesów biznesowych i zapewnia kompletną, bezpieczną migrację danych oraz nieprzerwane sprawne działanie systemów, a na późniejszych etapach również wsparcie w rozwiązywaniu problemów związanych z utrzymaniem, szkolenia dla wybranych pracowników i aktualizację systemów.

3.2. Sektor Finanse, Bankowość i Ubezpieczenia

Sektor Finanse, Bankowość i Ubezpieczenia od ponad 20 lat tworzy i wdraża w instytucjach finansowych na rynku bankowym, ubezpieczeniowym i kapitałowym, najnowocześniejsze rozwiązania i usługi IT. Nasze portfolio klientów obejmuje przedsiębiorstwa w ponad 30 krajach. Należą do nich między innymi Raiffeisen, ING, TMB Bank, Alior Bank, Pekao, AXA, Allianz i UniCredit.

PRODUKTY

Comarch Corporate Banking to wielokanałowa platforma zaprojektowana pod kątem specyficznych potrzeb dużych i średnich firm i oferowana bankom obsługującym takie firmy. To system bankowości transakcyjnej, narzędzie zarządzania finansami oraz rozwiązanie ułatwiające obsługę płatności masowych. Wspiera również przedsiębiorstwa w zarządzaniu kontami różnego typu, kupnie walut,

dokonywaniu płatności lokalnych i międzynarodowych lub konsolidacji sald w różnych zakątkach świata.

Comarch Wealth Management jest wielomodułowym systemem do zarządzania majątkiem, skierowanym do segmentu bankowości prywatnej – indywidualnych klientów zamożnych i biznesowych oraz klientów detalicznych. Stanowi on wsparcie dla różnych odbiorców: doradców - w procesach doradczych, w tym planowaniu finansowym, klientów - w procesach samo-doradczych, komunikacji z bankiem i oceny efektywności portfeli, zarządzających - w obsłudze portfeli klientów, wreszcie analityków – w przygotowywaniu i analizie wyników inwestycyjnych portfeli.

Comarch Loan Origination umożliwia skuteczniejszą kontrolę ryzyka kredytowego oraz znaczne skrócenie czasu potrzebnego na udzielenie kredytu. System automatyzuje pracę doradców klienta zarządzających procesem kredytowym na każdym jego etapie. Pozwala to bankom na optymalizację najważniejszych elementów zarządzania wierzytelnościami: symulacji kredytowej, weryfikacji wniosków, analizy sytuacji finansowej klienta (w tym weryfikacji klienta w bazach danych), podejmowania decyzji i wypłaty środków.

Comarch Digital Insurance to z jednej strony system dedykowany agentom, brokerom i pośrednikom ubezpieczeniowym. Pomaga im nie tylko w doradztwie, sprzedaży i obsłudze posprzedażnej produktów ubezpieczeniowych, ale również zarządzaniu codziennymi obowiązkami i monitorowaniu własnej efektywności. Z drugiej strony, system pozwala klientom indywidualnym na sprawny zakup polisy przez internet i zarządzanie portfelem swoich produktów ubezpieczeniowych.

Comarch Identity and Access Management (IAM) to rozwiązanie, które zapewnia pełną kontrolę dostępu do firmowych aplikacji, usług VPN oraz stacji roboczych. Wykorzystuje światowej klasy metody cyklu życia tożsamości, uwierzytelnienia, autoryzacji oraz rozliczalności. Modułowa budowa rozwiązania ułatwia jego dostosowanie do konkretnych typów organizacji.

Comarch tPro ECC to innowacyjne urządzenie USB służące do autoryzacji dokumentów i transakcji, bazujące na mechanizmie podpisu cyfrowego. Token działa bez dodatkowych komponentów softwarowych dzięki czemu jest niezależny od systemu operacyjnego i przeglądarki. Ponadto obecność wbudowanego przycisku, który użytkownik musi nacisnąć i zwolnić, aby autoryzować transakcję, czyni tPro ECC niezwykle skutecznym urządzeniem do przeciwdziałania zdalnym atakom.

Comarch tPro Mobile to aplikacja mobilna służąca do potwierdzania tożsamości podczas logowania się oraz autoryzacji transakcji w oparciu o dwa czynniki: co użytkownik posiada - telefon komórkowy z aplikacją; i co użytkownik zna - PIN lub wzór. W przypadku, gdy telefon wyposażony jest w biometrię, również o to, kim użytkownik jest – na przykład odcisk palca.

3.3. Sektor ERP

Comarch ERP Altum – pierwsza inteligentna platforma ERP, kompleksowo wspierająca wszystkie kluczowe procesy biznesowe w średnich i dużych firmach handlowych, usługowych oraz sieciach handlowych. Przeznaczona jest również dla holdingów. Rozwiązanie dostosowane do potrzeb rynku polskiego oraz rynków zagranicznych. System dostępny także w modelu usługowym (SaaS).

Comarch ERP XL – od lat najchętniej wybierany system klasy ERP w Polsce, z którego korzysta ponad 5000 firm z różnych branż, 400 firm rocznie decyduje się na jego wdrożenie do zarządzania głównymi procesami biznesowymi. Rozwiązanie spełnia specyficzne wymogi przedsiębiorstw produkcyjnych, a także firm handlowych oraz zajmujących się działalnością usługowo-serwisową. System dostępny także w modelu usługowym (SaaS).

Comarch ERP Optima – program dla mikro, małych i średnich firm, obsługujący sprzedaż, zarządzanie, prowadzenie księgowości oraz kadr i płac. Wraz z dodatkowym modułem Biuro Rachunkowe oraz portalem Społeczności Biur Rachunkowych iKsięgowość24, Comarch ERP Optima stanowi narzędzie do prowadzenia i promocji biur rachunkowych oraz kancelarii doradztwa podatkowego. Program dostępny także w modelu usługowym (SaaS).

Comarch ERP XT – innowacyjna aplikacja do fakturowania online, prowadzenia magazynu oraz uproszczonej księgowości, udostępniana poprzez przeglądarkę internetową lub aplikację instalowaną pobraną z Windows Store lub aplikacje mobile na Android i iOS. Rozwiązanie dedykowane mikro i małym

firmom w Polsce, Francji i Niemczech. Głównymi jego zaletami jest prostota użytkowania, pełna automatyzacja procesów, możliwość integracji z biurem rachunkowym, portalem Wszystko.pl, Comarch e-Sklep oraz Comarch BI Point. Program dostępny wyłącznie w modelu usługowym (SaaS).

Comarch Retail – samodzielny system do prowadzenia sprzedaży detalicznej w pełnym modelu omnichannel. Pozwalający na sprawne i kompleksowe zarządzanie siecią handlu detalicznego, począwszy od jej centrali, poprzez zaplecze sklepu, aż po punkt sprzedaży (POS).

Comarch Mobile – rozwiązanie dedykowane dla kadry kierowniczej, jak również pracowników mobilnych, np. przedstawicieli handlowych, serwisantów, czy asystentów sprzedaży, którzy swoje zadania realizują poza biurem z wykorzystaniem smartfonu lub tabletu. W skład pakietu wchodzi: **Comarch Mobile Zarządzanie, Comarch Mobile Sprzedaż, Comarch Mobile Monitorowanie, Comarch Mobile mPOS, Comarch Mobile Serwis i Comarch Mobile Zakupy**. Poszczególne aplikacje z pakietu Comarch Mobile umożliwiają zarządzanie pracownikami mobilnymi oraz osiągniętą przez nich sprzedażą, monitorowanie efektów pracy oraz aktualnego położenia pracowników na mapie i zarejestrowanych przez nich tras. Umożliwiają sprawną realizację transakcji typu vanselling oraz preselling bezpośrednio podczas wizyty u Klienta, jak również rejestrowanie ofert oraz zamówień zakupu u dostawców np. podczas targów branżowych. Comarch Mobile umożliwia także realizację zleceń serwisowych, np. podczas przeglądów, montażu, czy naprawy urządzeń.

Comarch WMS – rozwiązanie umożliwiające kompleksową obsługę magazynu wysokiego składowania. W skład pakietu wchodzi: **Comarch WMS Zarządzanie** oraz **Comarch WMS Magazynier**. Comarch WMS Zarządzanie to narzędzie przeznaczone dla kierownika magazynu, służące do kontroli operacji magazynowych i zarządzania przepływami towarów w ramach jego struktury. Comarch WMS Magazynier usprawnia realizację operacji przez pracowników bezpośrednio na magazynie, za pomocą kolektorów danych pracujących w trybie online.

Comarch Business Intelligence – system oparty na technologii hurtowni danych, przeznaczony dla dużych i średnich firm oraz korporacji międzynarodowych. Rozwiązanie wspiera procesy decyzyjne oraz obsługę zadań związanych z raportowaniem. Wspomaga następujące branże: instytucje finansowe i ubezpieczeniowe, FMCG, usługi oraz produkcja.

Comarch BI Point – autorskie narzędzie raportowe umożliwiające tworzenie i przeglądanie interaktywnych raportów i kokpitów managerskich online, skierowane głównie do analityków, kontrolerów oraz kadry zarządzającej. Responsywność aplikacji pozwala na korzystanie z niej także na urządzeniach mobilnych. Poprzez intuicyjny interfejs i wiele form wizualizacji zapewniona jest łatwość obsługi dla użytkownika. Narzędzie wykorzystywane jest w każdego rodzaju i wielkości przedsiębiorstwach – możliwość udostępniania raportów innym użytkownikom, z różnych lokalizacji geograficznych oraz różnych systemów operacyjnych, zapewnia jego elastyczność i uniwersalność.

Comarch IBARD – proste w użyciu, wielofunkcyjne narzędzie m.in. do automatycznego backupu, synchronizacji plików pomiędzy urządzeniami oraz wspólnej pracy grupowej na dokumentach. Usługa iBard24 pozwala na stały dostęp do firmowych danych z każdego urządzenia i miejsca 24 godziny na dobę. Dużą zaletą programu jest wysoki poziom bezpieczeństwa przechowywanych danych: podwójne szyfrowanie danych oraz ich lokalizacja w certyfikowanym Comarch Data Center na terenie Polski. iBard24 dostępny jest w czterech językach (polski, angielski, niemiecki, francuski). Usługa może być sprzedawana w modelu Whitelabel.

iKsięgowość24 – obsługa rachunkowo-księgowa dla przedsiębiorstw, realizowana przez ponad 1000 biur rachunkowych korzystających z Comarch ERP Optima.

Comarch B2B – platforma B2B umożliwiająca m.in. zamawianie towarów przez Internet. Zalogowany kontrahent ma dostęp do historii swoich zamówień, płatności, zgłoszonych reklamacji, podglądu stanu realizacji zleceń serwisowych oraz zleceń produkcyjnych. Aplikacja współpracuje z Comarch ERP XL oraz Comarch ERP Altum.

Comarch e-Sklep – oprogramowanie sklepu internetowego dla małych i średnich firm w pełni zintegrowane z systemami do zarządzania Comarch ERP, porównywarem cen, serwisem aukcyjnym Allegro oraz Wszystko.pl, a także serwisami płatności internetowych.

Wszystko.pl – platforma handlowa (działająca dotychczas w domenie www.iMall24.pl), która umożliwia sprzedaż w Internecie wprost z systemu fakturująco-magazynowego wykorzystywanego przez przedsiębiorstwa. Swoje produkty oferować może w niej każda firma posiadająca oprogramowanie do zarządzania Comarch ERP.

Comarch ERP e-Pracownik - aplikacja do zarządzania m.in. czasem pracy i urlopami, współpracująca z modułem kadrowo-płacowym w Comarch ERP Optima, Comarch ERP XL oraz Comarch ERP Altum. Z aplikacji można korzystać na komputerze, laptopie, tablecie oraz smartfonie. Program dynamicznie dopasowuje się do rozmiaru ekranu urządzenia, na którym jest wyświetlany. Może być zainstalowany na lokalnym komputerze Użytkownika lub w modelu usługowym w chmurze Comarch (SaaS).

Comarch ERP Inwentaryzacja – służy do dokonania spisów inwentaryzacyjnych z wykorzystaniem smartfona. Wykorzystując aparat wbudowany w smartfona pozwala zeskanować kody kreskowe towarów i wprowadzić ich ilości lub zliczać je automatycznie za użytkownika.

Comarch TNA (Time and Attendance) to nowoczesny system rejestru czasu pracy oparty o współpracę autorskiej aplikacji mobilnej z urządzeniami **Comarch TNA Gateway**. Rozwiązanie może działać samodzielnie lub z innymi systemami Comarch. Możliwa jest również integracja z rozwiązaniami innych firm.

Systemy Comarch Software und Beratung AG to linia systemów ERP oraz finansowo-księgowych dla małych i średnich przedsiębiorstw na rynku niemieckojęzycznym:

- **Comarch ERP Enterprise** – system ERP nowej generacji, dla aktywnych przedsiębiorstw działających na rynkach międzynarodowych i z wykorzystaniem Internetu. Dysponuje ergonomicznym interfejsem użytkownika, wbudowanym modułem WorkFlow oraz jest zoptymalizowany do jak najlepszego odzwierciedlania procesów biznesowych oraz struktury organizacji. System jest dostępny także w modelu usługowym (SaaS).
- **Comarch Financials Enterprise** – system finansowo-księgowy nowej generacji, rozwijany jako uzupełnienie systemu Comarch ERP Enterprise, umożliwiający kompletne zarządzanie finansami nowoczesnego przedsiębiorstwa. System jest dostępny także w modelu usługowym (SaaS).
- **Comarch ERP Suite** – klasyczny system ERP, oferujący sprawdzone i dopasowane do specyfiki branżowej rozwiązania funkcjonalne dla szerokiego grona użytkowników.
- **Comarch Financials Suite** – rozbudowany, certyfikowany system finansowo-księgowy, dysponujący modułami controllingu i elektronicznej archiwizacji dokumentów, umożliwiający pracę w środowisku międzynarodowym, także z uwzględnieniem różnych standardów rachunkowości (US GAAP, IFRS),
- **Comarch Financials Schilling** - klasyczny system finansowo-księgowy,
- **Comarch Financials DKS** – system finansowo-księgowy rozwinięty dla klientów z rynku austriackiego, wyposażony także w moduł controllingowy oraz HR,
- **Comarch HR** – system dedykowany do obsługi HR i rozliczeń pracowniczych, wspomagający zarządzanie czasem pracy i procesami rekrutacyjnymi
- **Comarch ECM** – system do elektronicznej archiwizacji i zarządzania dokumentami, umożliwiający wprowadzenie w przedsiębiorstwie w pełni elektronicznego obiegu dokumentów,
- **Comarch eBilanz** – aplikacja do elektronicznego przesyłania sprawozdań finansowych do organów administracji państwowej w Niemczech działająca z różnymi systemami finansowo-księgowymi.
- **Comarch eRechnung** – aplikacja do obsługi e-faktury w Niemczech zgodnie z obowiązującymi w przepisami prawa, działająca z niemieckimi systemami finansowo-księgowymi Comarch.

3.4. Sektor Administracji Publicznej

Comarch specjalizuje się w projektowaniu, wdrażaniu oraz integracji nowoczesnych systemów informatycznych dla administracji publicznej, firm oraz instytucji sektora publicznego. Firma posiada doświadczenie w tworzeniu kompleksowych rozwiązań „pod klucz” oraz w rozbudowie infrastruktury sprzętowo-sieciowej. Comarch stworzył szereg rozwiązań typu e-government, spełniających potrzeby jednostek sektora publicznego. Rozwiązania oparte są o międzynarodowe standardy. Do najważniejszych rozwiązań wdrażanych w sektorze administracji publicznej należą:

Comarch ERGO

System wspierający realizację zadań publicznych związanych z gospodarką przestrzenną. Pozwala na prowadzenie ponad 60 rejestrów i ewidencji w obszarach geodezji i kartografii, gospodarki nieruchomościami, planowania przestrzennego, zarządzania infrastrukturą drogową, budownictwem, ochrony środowiska, ochrony gruntów rolnych i leśnych, ochrony zabytków, portali informacji przestrzennej. Modułowa budowa systemu umożliwia wymianę informacji pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego a współpracującymi jednostkami, ich wydziałami i pracownikami. Comarch ERGO to kompleksowe rozwiązanie pozwalające uruchomić elektroniczną platformę Centrum Usług Wspólnych Gospodarki Przestrzennej.

Comarch EZD

Aplikacja wspiera elektroniczny (i papierowy) obieg dokumentów w przedsiębiorstwach i instytucjach (stworzono wersje branżowe wyspecjalizowane dla poszczególnych podmiotów). Rozwiązanie umożliwia zarządzanie dokumentami w instytucjach zgodnie z wytycznymi instrukcji kancelaryjnej oraz definiowanie i obsługę dowolnych procesów obiegu pracy i dokumentów realizowane w narzędziu opartym na BPMN.

Comarch e-Urząd

Comarch e-Urząd jest platformą usług publicznych online pozwalającą na realizację zadań jednostek samorządu terytorialnego. Intuicyjne narzędzia umożliwiają samodzielne zarządzanie aplikacją, zapewniając wsparcie procesów tworzenia i publikacji treści. Na platformie dostępne są m.in. elementy: Cyfrowy Urząd, Biuletyn Informacji Publicznej, Portal Informacyjny oraz Intranet.

Comarch ERP Egeria

Zintegrowany System Informatyczny klasy ERP wspierający zarządzanie organizacją i podejmowanie decyzji. Cechuje go duża konfigurowalność i elastyczność, co pozwala na dostosowanie do indywidualnych potrzeb każdego klienta. System oferowany w różnych typach przedsiębiorstw i instytucji (administracja rządowa i samorządowa, ochrona zdrowia, uczelnie wyższe, utilities etc.).

Platforma Comarch Security

Rozwiązanie łączące elementy bezpieczeństwa fizycznego oraz cybernetycznego. System zarządzania bezpieczeństwem fizycznym jest innowacyjnym rozwiązaniem wspierającym zachowanie bezpieczeństwa różnego rodzaju obiektów i chronionych obszarów. System integruje dziedzinowe systemy bezpieczeństwa (SKD, SSWiN, P.POŻ, CCTV, inne), co pozwala na obsługę oraz zarządzanie bezpieczeństwem w jednym centralnym systemie. Dodatkowe elementy związane z analizą obrazu, korelacją informacji oraz zdefiniowanymi procedurami działania pozwalają na zwiększenie automatyzacji pracy systemu, a tym samym podniesienie bezpieczeństwa chronionego obiektu czy obszaru. Moduły analizy informacji i zagrożeń w cyberprzestrzeni pozwalają na wykrywanie i analizę zagrożeń fizycznych oraz zagrożeń wirtualnych.

Platforma Comarch Smart City

Platforma Comarch Smart City to kompleksowe rozwiązanie dla miast. Centrum platformy stanowi Comarch Smart City Engine, który łączy wszystkie elementy platformy, istniejące systemy miejskie oraz infrastrukturę (w tym Internet of Things). Elementy platformy: Comarch Partners Market, Aplikacje mobilne i dedykowany Comarch City Portal, Comarch Developers Platform, Comarch Smart City Console.

Comarch Smart City to zestaw stanowi jednocześnie hurtownię danych i narzędzie analityczne. Gromadzenie danych z systemów, infrastruktury miejskiej oraz od samych użytkowników ma umożliwiać nie tylko optymalizację procesów miejskich, lecz także sprawniejsze dopasowywanie się z ofertą usług do preferencji i zwyczajów mieszkańców.

Comarch Smart Parking

Platforma umożliwiająca detekcję wolnych miejsc parkingowych z wykorzystaniem inteligentnych analityk wideo (IVA) lub sieci sensorów. Integruje również wiele systemów parkingowych w jednym miejscu. System obsługuje parkingi outdoor, indoor, Park&Ride, miejskie i prywatne. Umożliwia

generowanie raportów operacyjnych i zarządczych oraz statystyk dotyczących obłożenia miejsc parkingowych dzięki portalowi zarządczemu.

Comarch eNagrywanie

Comarch eNagrywanie to kompleksowe i spójne rozwiązanie łączące w sobie wygodę obsługi klasycznych rejestratorów audio/wideo z systemami nagłośnieniowymi oraz dedykowaną aplikacją służącą do kontroli przeprowadzania procesu rejestracji audio/wideo. System pozwala na rejestrację spotkań, posiedzeń czy wystąpień publicznych wraz z powiązanymi metadanymi i komentarzami umożliwiającymi sprawne przeszukiwanie nagrania podczas odtwarzania. Dodatkowymi źródłami rejestrowanych danych mogą być zewnętrzne dane multimedialne oraz transmisje zdalne prowadzone poprzez wideoterminaly. Comarch eNagrywanie udostępnia (wraz z nagraniem) niezależny od platformy urządzenia odtwarzającego, wielościeżkowy odtwarzacz multimedialny.

Comarch Wideoterminal

Comarch Wideoterminal to klient wideokonferencji obsługujący popularne standardy połączeń i transmisji audio-wideo. Stanowi doskonałe uzupełnienie rozwiązania Comarch eNagrywanie, zapewnia połączenia punkt-punkt, jak również zestawianie połączeń wielostronnych w oparciu o standardy i infrastrukturę mostków wideokonferencyjnych wiodących dostawców.

3.5. Sektor Usługi

W obszarze sektora Usługi Comarch projektuje, wdraża oraz integruje nowoczesne rozwiązania informatyczne do obsługi programów lojalnościowych, zarządzania kampaniami marketingowymi, zarządzania motywacją pracowników, elektronicznej wymiany danych i informacji biznesowych, zarządzania dokumentami i ich przepływem w firmie oraz zarządzania procesami sprzedaży za pomocą systemów wsparcia i aplikacji mobilnych. W ofercie znajduje się również kompleksowy zakres usług zarządzania infrastrukturą IT przedsiębiorstw.

Sektor Usługi realizuje projekty na pięciu kontynentach, w 35 krajach. Wśród klientów znajdują się m.in. BP Global, Carlsberg, Heathrow Airport, Accor Hotels, JetBlue Airways, Metro Group, OMV, Diageo (producent takich marek jak Johnnie Walker, Smirnoff i Baileys), Red Bull, Leroy Merlin, Unilever, BIC, Nivea czy Tesco.

Comarch CRM&Marketing

Oferta skierowana do dużych przedsiębiorstw stanowiąca kompleksowy pakiet rozwiązań IT i usług, który pomaga budować programy lojalnościowe i zarządzać nimi, tworzyć relacje z klientami, automatyzować procesy marketingowe i zwiększać zyski. To także narzędzia do analizy Big Data i oparte na grywalizacji systemy do budowania zaangażowania które zwiększają zyski i wzmacniają relacje pomiędzy klientami, partnerami i marką.

Dostępne rozwiązania:

Comarch Loyalty Management for Retail – system do zarządzania programami lojalnościowymi, który wspomaga operatorów B2C i B2B umożliwiając uruchamianie wielu programów na jednej platformie i obsługę wszystkich obszarów (rejestracja klienta, zarządzania profilem, promocje oparte na różnych walutach, komunikacja z uczestnikami, nagradzanie prezentami i ofertami).

Comarch Loyalty Management Travel Edition – produkt dla firm transportowych i turystycznych w szczególności linii lotniczych. Platforma obsługuje programy lojalnościowe wszystkich typów przewoźników, zarówno dla klientów indywidualnych (Frequent Flyer Programs), jak i w modelu B2B. System wspiera tworzenie reguł naliczania punktów, definiowania nagród i przywilejów.

Comarch Campaign Management – upraszcza integrację i automatyzację działań marketingowych w celu szybszego wprowadzania kampanii na rynek oraz zwiększenia przychodów. Narzędzie umożliwia użytkownikowi wielokanałową komunikację z klientami, daje lepszy wgląd w koszty i budżet marketingowy i pozwala zmierzyć wyniki kampanii dzięki raportom.

Comarch Customer Engagement – rozwiązanie zarządzające zaangażowaniem i lojalnością klientów, umożliwia definiowanie angażujących i różnorodnych zadań (edukacyjnych, społecznych, rozrywkowych) za które użytkownicy są nagradzani odznaczeniami, wyższym poziomem, czy pozycją w rankingu.

Comarch Business Intelligence – rozwiązanie wspiera firmy, które chcą budować strategię lojalnościową poprzez pogłębioną analizę dużej ilości zgromadzonych danych oraz dostarczać szczegółowy obraz wzorców zakupowych, wartości koszyka zakupowego, efektywności kampanii i statystyk związanych z programem.

Comarch Social Mining – aplikacja poszerzająca zasięg programu lojalnościowego o media społecznościowe: w oparciu o zdefiniowane kryteria i źródła danych umożliwia monitorowanie zachowania użytkowników w social media, poszerzenie ich profili, pozyskanie dodatkowych danych behawioralnych, definiowanie spersonalizowanej komunikacji i nagradzanie klientów.

Loyalty Consulting – usługi tworzące kompletne, innowacyjne programy, przyciągające klientów, zwiększające zyski i budujące silniejszą więź między klientem i marką (opracowanie strategii i koncepcji programu, sposoby nagradzania, komunikacja marketingowa, opracowanie procedur oraz analiza wymagań IT).

Creative Services – usługi kreatywne oparte na mierzalnych strategiach, zaawansowanych rozwiązaniach i nieszablonowym myśleniu: strategię zaangażowania, mechanizmy programu angażującego, unikatowe projekty graficzne (aplikacja mobilna, www, spoty TV, ulotki, plakaty), zarządzanie programem angażującym.

Program Management Services – wsparcie we wszystkich procesach: organizacja programu, tworzenie i wybór dostawców usług marketingowych, zarządzanie relacjami z partnerami strategicznymi, bieżące administrowanie aplikacjami, raportowanie efektywności działań, wykrywanie i zapobieganie oszustwom, zarządzanie komunikacją, itd.

Customer Analytics – gromadzenie, czyszczenie i audyt danych klientów, poprawa i utrzymanie jakości danych oraz ich analiza, tworzenie modeli segmentacji klientów, analiza migracji i strategia aktywizacji klientów, modele prognostycznych i scoringowych, marketing baz danych oraz analiza poziomu satysfakcji klientów.

Comarch Enterprise Engagement Platform – rozwiązanie służące do zarządzania motywacją, zaangażowaniem pracowników i partnerów biznesowych. System umożliwia definiowanie i projektowanie angażujących zadań (w mediach społecznościowych, edukacyjnych, sprzedażowych, rozrywkowych), za wykonanie których są oni nagradzani odznaczeniami, wyższym poziomem czy pozycją w rankingu.

Comarch Location Based Services – nowoczesna platforma technologiczna umożliwiająca wysoko spersonalizowaną komunikację marketingową kierowaną przez kanały aplikacji mobilnych do osób, klientów, mieszkańców czy pasażerów znajdujących się w danym momencie w danej lokalizacji. Rozwiązanie wykorzystuje dane z geo-lokalizacji i mikro-lokalizacji i na tej podstawie wysyła notyfikacje poprzez natywne aplikacje iOS oraz Android. Platforma posiada również moduł nawigacyjny, dzięki któremu użytkownik aplikacji mobilnej może odnaleźć drogę wewnątrz budynku, co jest bardzo pomocne w przypadku dużych obiektów, takich jak galerie handlowe, szpitale, urzędy miejskie. Comarch Location Based Services jest zintegrowana z beaconami produkowanymi przez Comarch, dzięki którym określana jest mikro-lokalizacja użytkownika przez kanał Bluetooth.

System został przystosowany do nowego unijnego rozporządzenia o ochronie danych osobowych (GDPR). Ważnym elementem jest także uruchomienie i rozbudowa architektury rozproszonej, opartej na integracji centralnej i lokalnych instancjach systemu. Trwają prace w zakresie obsługi wieloprogramowości oraz przeprojektowania interfejsów aplikacji Contact Center, Member Portal i aplikacji mobilnej. W ostatnim czasie powstała także nowoczesna platforma technologiczna Comarch Location Based Services zintegrowana z produkowanymi przez Comarch beaconami umożliwiającymi mikro-lokalizację użytkownika poprzez Bluetooth.

Comarch e-Invoicing

Portfolio Comarch e-Invoicing umożliwia automatyzację procesów sprzedażowych oraz łańcucha dostaw dzięki zastosowaniu nowoczesnych technologii. Kompleksowe podejście do komunikacji z partnerami z całego świata obejmujące elektroniczną wymianę danych produktowych, handlowych, logistycznych i finansowych pozwala osiągnąć najlepsze korzyści. Ponadto rozwiązania pozwalają na efektywniejsze zarządzanie dokumentami i automatyzację procesów biznesowych wewnątrz firmy. Poza rozwiązaniami klasy EDI (Electronic Data Interchange) oraz ECM (Elektronik Content Management) oferujemy rozwiązania mobilne i webowe klasy SFA (Sales Force Automation) przeznaczone do obsługi i optymalizacji procesów około sprzedażowych.

W ramach Comarch e-Invoicing oferowane są następujące rozwiązania:

B2B Network – platforma do bezpiecznej i szybkiej wymiany dokumentów elektronicznych pomiędzy firmami z całego świata niezależnie od branży. Dodatkowo integracja z rozwiązaniami mobilnymi dla sprzedaży oraz kompleksowe narzędzia raportujące gwarantują szybki dostęp do wiarygodnych danych biznesowych.

Master Data Management – centralny katalog produktów, który pozwala na zarządzanie danymi o produktach z wieloma klientami za pomocą jednego rozwiązania. Comarch Master Data Management certyfikowany katalog GDSN, który zapewnia szybką synchronizację danych o produktach z partnerami na całym świecie.

e-Invoicing – rozwiązanie, które zgodnie z przepisami prawnymi zapewnia automatyzację procesu fakturowania. Wielokanałowa obsługa pozwala na przetwarzanie i walidację danych w różnych formatach wraz z ich archiwizacją niezależnie czy są to faktury sprzedażowe czy kosztowe.

AP/AR Automation – innowacyjne rozwiązanie zapewniające pełną kontrolę nad całym procesem zarządzania fakturami (Accounts Payable/Accounts Receivable). Pozwala zmniejszyć nakład pracy związany z ręcznym przetwarzaniem danych, przyspieszyć proces akceptacji dokumentów oraz zapewnić szybki dostęp do danych na każdym etapie procesu.

Procure-to-Pay – rozwiązanie, które kompleksowo wspiera procesy wyboru dostawcy towarów/usług, zarządzanie umowami, składanie zamówień, e-fakturowanie oraz zarządzanie i rozliczanie transakcji wewnątrz firmy. Zapewnia efektywną współpracę z dostawcami oraz pomiędzy poszczególnymi działami w firmie.

Trwa integracja rozwiązań klasy EDI oraz MDM zapewniająca znaczną poprawę jakości danych transakcyjnych (np. zamówień czy faktur) oraz logistycznych. Comarch planuje stworzyć globalne rozwiązanie do masowych projektów e-fakturowych zapewniające zgodność z lokalnymi uwarunkowaniami prawnymi oraz obsługujące dedykowane procesy klientów, w tym akceptację faktur wewnątrz przedsiębiorstw.

W związku z włączeniem produktów SFA do obszaru B2B Network planowany jest rozwój w kierunku integracji wybranych systemów, w celu wykorzystania synergii poszczególnych aplikacji i uzyskania przewagi konkurencyjnej nad innymi dostawcami rozwiązań e-Invoicing.

Comarch ICT

Rozwiązania Comarch ICT pozwalają zapanować nad infrastrukturą IT przedsiębiorstwa w obszarze telekomunikacji, outsourcingu, czy data center w oparciu o światowe standardy i partnerstwa technologiczne z liderami rynku IT przy jednoczesnym bezpieczeństwie przechowywania danych.

Rozwiązania Comarch Data Center

Comarch Data Center - zaawansowane technologiczne centra o wysokiej dostępności oraz architekturze TIER III i TIER IV. Stanowią alternatywę dla klientów wobec rozbudowy własnych zasobów infrastruktury IT. Comarch S.A. posiada cztery własne ośrodki Data Center oraz 11 ośrodków partnerskich na całym świecie. Usługi świadczone są w następujących modelach:

- **IaaS (Infrastructure as a Service)** – wynajęcie infrastruktury IT (określonej ilości serwerów, mocy obliczeniowej czy przestrzeni dyskowej) w zależności od bieżących potrzeb firmy.

- **PaaS (Platform as a Service)** – pełna platforma sprzętowo-systemowa wraz z całym zestawem usług towarzyszących niezbędnych do obsługi aplikacji klienta wraz z zarządzaniem, administracją i monitoringiem 24/7.
- **SaaS (Software as a Service)** – najbardziej kompleksowe rozwiązanie, w którego zakres wchodzi dostawa aplikacji Comarch wraz z niezbędną infrastrukturą serwerową wraz z hostingiem PaaS i dodatkowymi usługami.

Comarch Enterprise Cloud Platform – to ujednolicona i elastyczna infrastruktura chmurowa o najwyższych standardach bezpieczeństwa. Platforma zawiera szeroką gamę narzędzi wspierających aplikacje zbudowane w oparciu o mikroserwisy. Rozwiązanie w chmurze dostarczane przez Comarch zostało stworzone, aby pomóc rozwiązać problemy związane z brakiem mocy obliczeniowej, umożliwiając dostosowanie wydajności z rzeczywistym zapotrzebowaniem na zasoby IT. Rozwiązanie pozwala klientom czerpać ze wszystkich korzyści chmury takich jak: niższe koszty IT, zwiększona wydajność firmy oraz pełna kontrola nad posiadanymi zasobami IT przy jednoczesnej optymalizacji niezawodności danych firmowych i maksymalizacji elastyczności. Wszystko to w bezpiecznym środowisku IT zlokalizowanym w Comarch Data Center.

Disaster Recovery Center – usługa opcjonalna do wszystkich wyżej omówionych rozwiązań. Obejmuje ona dostarczenie zapasowego ośrodka przetwarzania danych dla krytycznych systemów klienta. Usługa oferowana jest w modelach PaaS lub SaaS z zapewnieniem replikacji danych pomiędzy obydwoma ośrodkami oraz uruchomienia środowiska zapasowego po awarii podstawowej lokalizacji.

Rozwiązania IT Services

W związku z dynamicznymi zmianami na rynku infrastruktury IT kluczowe znaczenie dla rozwoju biznesu ma dziś doświadczony partner technologiczny. Środowisko IT firmy w rękach inżynierów i analityków Comarch, to gwarancja ciągłości działania usług dopasowanych do indywidualnych potrzeb klienta oraz wymaganej dostępności systemów.

Comarch IT Services – usługi ciągłe, których zadaniem jest zapewnienie kompleksowej obsługi IT, począwszy od pełnego wsparcia dla użytkownika końcowego (Service Desk i opieka stanowiskowa), poprzez administrację sieciami LAN/WAN, infrastrukturą serwerową i bezpieczeństwa, aż po zarządzanie procesami IT, zgodnie z dobrymi praktykami biblioteki ITIL.

Comarch IT Integration – usługi, których zadaniem jest dostosowanie środowiska IT klienta do nowych wymagań biznesowych i technicznych. Wspieramy klientów począwszy od etapu analizy i projektowania nowej platformy IT, poprzez dostawę odpowiednich urządzeń i oprogramowania, aż po fazę wdrożenia.

Comarch Business Continuity – usługi zapewniające wysoki poziom dostępności systemów, minimalizację skutków awarii i katastrof oraz gwarancję szybkiego powrotu do stanu sprzed awarii. Ponadto oferujemy audyty w różnych obszarach IT.

Comarch Network Managed Services – rozwiązania przeznaczone do tworzenia i utrzymania sieci transmisji danych (w tym WAN/LAN/WLAN). CNMS to kompleksowy produkt w zakresie budowy lub modernizacji istniejących sieci transmisji, zarządzania i administrowania tymi sieciami a także ich bezpieczeństwa.

Comarch Network Operations Center – rozwiązanie stanowiące Pojedynczy Punkt Kontaktu z klientem, zapewniające wsparcie techniczne w zakresie monitoringu w obszarze infrastruktury IT oraz aplikacji biznesowych dla wszelkiego typu przedsiębiorstw i instytucji. Zapewnia klientom bieżącą wiedzę na temat dostępności i wydajności poszczególnych elementów ich infrastruktury IT, systemów operacyjnych, czy platformy operacyjnej.

Rozwiązania IT Risk & Security Management

Managed IT Security Services – skuteczne i wysokiej jakości rozwiązanie adresowane do firm szukających strategicznych partnerów, którzy w ramach outsourcingu podjęliby się kompleksowego zarządzania bezpieczeństwem IT. Monitorowanie oraz analiza zdarzeń bezpieczeństwa, testy penetracyjne, skany wrażliwości to tylko przykład usług oferowanych w ramach Managed Services. Comarch dostosowuje świadczone usługi bezpośrednio do celów biznesowych i operacyjnych oraz

pomaga swoim klientom w przestrzeganiu procedur zarządzania IT, zarządzaniu ryzykiem korporacyjnym i osiągnięciu zgodności z prawem obowiązującym w danym kraju, jak również standardami branżowymi.

IT Security Auditing & Compliance – to portfolio usług związanych z oceną, procesowaniem oraz spełnieniem wszystkich standardów bezpieczeństwa na szczeblach lokalnych oraz międzynarodowych. Regularne kontrole bezpieczeństwa danych mogą wykryć ewentualne zagrożenie i odpowiednio wcześniej mu zapobiec. Zapewniamy szeroki wachlarz usług związanych z przeprowadzeniem szczegółowego audytu w zakresie bezpieczeństwa IT, dopasowanych do potrzeb rynku i oczekiwań klienta.

IT Security Integration & Support - oferujemy pełen zakres usług integracji i wsparcia w zakresie bezpieczeństwa IT, począwszy od rozwiązań bezpieczeństwa sieci aż po systemy klasy SIEM (Security Information and Event Management). Dzięki zespołowi wykwalifikowanych inżynierów sieciowych i specjalistów ds. bezpieczeństwa oraz wieloletnim doświadczeniom w zakresie zarządzania bezpieczeństwem w firmie, potrafimy zatem dostarczyć rozwiązania skrojone na miarę potrzeb naszych klientów.

W 2017 uruchomiona została prywatna chmura obliczeniowa Comarch Enterprise Cloud Platform (IaaS i PaaS) w ośrodku CDC w Krakowie. Rozwiązanie składa się z trzech warstw: sprzętowej (bazującej na serwerach x86, SDS – Software Defined Storage oraz sieci omni-path 100Gbe), aplikacyjnej (do udostępniania posiadanych zasobów, bazującej na oprogramowaniu do budowy opensourcowego rozwiązania chmurowego OpenStack - IaaS) oraz kontenerowej (do budowy aplikacji opartych o microserwisy, realizowanej przez oprogramowanie OpenShift - PaaS). Kolejnym krokiem będzie rozbudowa platformy o nowe funkcjonalności, a także uruchomienie platformy w ośrodkach DC w Lille, Dreźnie i Chicago.

3.6. Comarch e-Health

Sektor Medycyna dostarcza szeroki wachlarz rozwiązań dedykowanych rynkowi zdrowia. W jej ofercie znajdują się m.in. systemy informatyczne dla szpitali, oprogramowanie dla radiologii i do zarządzania dokumentacją medyczną na poziomie placówek medycznych, miast i regionów. Comarch Healthcare to również dostawca innowacyjnych rozwiązań z zakresu Zdalnej Opieki Medycznej, opartych na własnym oprogramowaniu, urządzeniach i infrastrukturze medycznej.

OPROGRAMOWANIE WSPIERAJĄCE ZARZĄDZANIE PLACÓWKAMI MEDYCZNYMI

OPTIMED NXT

Nowoczesny system informatyczny do zarządzania placówką medyczną, pozwalający na organizację opieki zdrowotnej w czasie pobytu chorego w poszczególnych oddziałach i poradniach placówki – od momentu rejestracji aż po wypis. System może być obsługiwany na tabletach, co pozwala lekarzom uzyskać dostęp do informacji na temat pacjenta wprost przy jego łóżku.

OPTIMED24

Intuicyjne oprogramowanie do zarządzania przychodnią i gabinetem lekarskim. Dedykowane wszystkim placówkom ambulatoryjnym, niezależnie od posiadanej struktury i rodzaju świadczonych usług. Rozwiązanie wspiera m.in. prowadzenie elektronicznej dokumentacji medycznej, obsługę wizyt pacjentów, wystawianie recept i skierowań. Stanowi funkcjonalne narzędzie zarządcze dla menażerów placówki.

COMARCH ERP

System wspierający zarządzanie częścią administracyjną szpitala. Umożliwia nadzór i kierowanie realizacją rozbudowanych procesów związanych m.in. z zaopatrzeniem, zarządzaniem majątkiem własnym placówki – jego utrzymaniem i rozwojem, a także z zatrudnieniem, bieżącą obsługą i rozwojem zawodowym szerokiej rzeszy specjalistów.

COMARCH BUSINESS INTELLIGENCE

Szerokie portfolio narzędzi umożliwiających analizę danych wytwarzanych przez placówkę medyczną. Rozwiązanie pozwala na budowanie wielowymiarowych analiz dotyczących całości procesów realizowanych przez dany podmiot. System oferuje szereg gotowych pulpitów informacyjnych dedykowanych określonym grupom pracowniczym i szczeblom zarządczym.

OPROGRAMOWANIE UŁATWIAJĄCE ZARZĄDZANIE DOKUMENTACJĄ MEDYCZNĄ

COMARCH EDM (Elektroniczna Dokumentacja Medyczna)

System informatyczny służący do zarządzania e-dokumentacją we wszystkich rodzajach podmiotów medycznych, oraz na szczeblu regionalnym. Centralny dostęp do dokumentów pochodzących z różnych systemów umożliwia sprawne gromadzenie i przetwarzanie danych medycznych. Rozwiązanie pozwala na wymianę informacji między placówkami, co przyspiesza proces stawiania diagnozy oraz pozwala uniknąć nadmiarowych badań.

COMARCH CONCIERGE

Wielokanałowa platforma komunikacyjna dla pacjentów, zapewniająca ciągłość opieki medycznej. Rozwiązanie ułatwia wymianę informacji pomiędzy placówką medyczną, lekarzem i pacjentem. Pozwala pacjentowi na zdalne zapisywanie się na wizyty do specjalisty, zamawianie recept, dostęp do wyników badań, a nawet konsultacje z lekarzem bez wychodzenia z domu.

COMARCH MEDNOTE

Nowoczesna aplikacja do zarządzania gabinetem lekarskim. Porządkuje dokumentację medyczną, dostarcza niezbędnych informacji dotyczących pacjenta i minimalizuje czas potrzebny na formalności. System pozwala m.in. na łatwe wystawianie recept, skierowań i innych dokumentów medycznych.

MIASTO ZDROWIA

Platforma usługowo-informatyczna składająca się z zestawu wzajemnie współpracujących aplikacji i systemów IT. Usługa adresowana do regionów i miast stanowi efektywne narzędzie realizacji regionalnej polityki ochrony zdrowia. Koncepcja „Miasta Zdrowia” skupia się na mieszkańcach jako odbiorcach i klientach świadczonych usług opieki zdrowotnej. Jest wynikiem praktycznych doświadczeń Comarch w realizacji platform regionalnych w kraju:

- Wielkopolskie e-Zdrowie
- Regionalny System Informacji Medycznej
- Podlaski System Informacji e-Zdrowie
- E-Zdrowie dla Mazowsza
- Małopolski System Informacji Medycznej

ZDALNA OPIEKA MEDYCZNA

Zdalna Opieka Medyczna jest formą świadczenia usług telemedycznych, która pozwala na stały monitoring stanu zdrowia pacjenta oraz wykonywanie badań profilaktycznych i kontrolnych poza środowiskiem szpitalnym. Taki sposób świadczenia opieki jest możliwy dzięki wykorzystaniu przenośnych urządzeń medycznych rejestrujących określone parametry życiowe. Wyniki badań transmitowane są automatycznie do Centrum Zdalnej Opieki Medycznej, gdzie poddawane są analizie. W przypadku wykrycia nieprawidłowości personel medyczny zdalnie kontaktuje pacjenta z lekarzem prowadzącym lub specjalistą, a w sytuacji zagrożenia zdrowia lub życia – wzywa pogotowie ratunkowe.

ZDALNA OPIEKA KARDIOLOGICZNA

Umożliwia wykrywanie nieprawidłowości kardiologicznych, w tym między innymi: tachykardii i bradykardii, częstoskurczu komorowego, migotania i trzepotania komór, migotania i trzepotania przedsionków czy nieskutecznej stymulacji rozrusznika. Znajduje zastosowanie zarówno podczas opieki nad pacjentami przebywającymi w szpitalu, jak i kontroli stanu zdrowia osób przechodzących rehabilitację kardiologiczną w warunkach domowych.

ZDALNA OPIEKA POŁOŻNICZA

Umożliwia wykonanie nieinwazyjnego badania KTG w domu pacjentki. Po wykonaniu badania pomiar jest przesyłany do Centrum Zdalnej Opieki Medycznej i oceniany przez lekarza ginekologa lub położną. Badanie KTG, wykonywane u kobiet będących w ostatnim trymestrze ciąży, pozwala na pełny monitoring czynności serca dziecka i skurczów macicy bez konieczności wychodzenia z domu.

ZDALNA OPIEKA SENIORALNA

Pozwala konsultować stan zdrowia i samopoczucia seniorów z lekarzem prowadzącym, fizjoterapeutą, dietetykiem, psychologiem lub z lekarzem specjalistą. Badania mogą być wykonywane przez samego pacjenta, ale również przez jego opiekuna lub personel medyczny. Na podstawie przesyłanych wyników lekarz prowadzący może skontaktować się z pacjentem zdalnie, zarządzić wizytę domową lub wezwać pogotowie ratunkowe. Badania mogą być wykonywane w domu (dla jednego pacjenta), a także w domach opieki lub w ośrodkach skupiających wielu pacjentów (usługi dedykowane grupom badanych).

ZDALNA PRZYCHODNIA

Zdalna Przychodnia umożliwia świadczenie usług medycznych na odległość. Rozwiązanie nie zastępuje tradycyjnej opieki zdrowotnej lecz jest wobec niej komplementarne i pozwala poszerzyć wachlarz oferowanych świadczeń zdrowotnych bez konieczności zatrudniania dodatkowego personelu medycznego. Wdrożenie optymalnych kosztowo rozwiązań telemedycznych poprawia wydajność pracy, umożliwiając obsłużenie większej liczby pacjentów w tym samym czasie. Dzięki zastosowaniu narzędzi teleinformatycznych, pozwalających na ciągły monitoring stanu zdrowia oraz wykonywanie badań profilaktycznych i kontrolnych w warunkach domowych, Zdalna Przychodnia zwiększa efektywność leczenia i poczucie bezpieczeństwa swoich pacjentów poprzez zapewnienie im stałego kontaktu z wykwalifikowanym personelem medycznym. Poza szybkim i bezpiecznym dostępem do elektronicznej dokumentacji medycznej lekarz ma możliwości przeprowadzania telekonsultacji z pacjentem, a także zdalnej konsultacji medycznej z innym lekarzem specjalistą, z dowolnego miejsca i o dogodnej porze, dzięki czemu nie traci czasu i pieniędzy na dojazdy. Oferowane w ten sposób usługi są doskonałym uzupełnieniem terapii, w szczególności w przypadku pacjentów, którzy wymagają stałego specjalistycznego nadzoru lekarza lub opieki długoterminowej.

PLATFORMA COMARCH E-CARE

Realizacja usług Zdalnej Opieki Medycznej możliwa jest dzięki platformie Comarch e-Care, pozwalającej na ciągły monitoring stanu zdrowia pacjentów w sposób zdalny. Platforma umożliwia odbieranie i przetwarzanie danych medycznych oraz danych zgromadzonych z urządzeń pomiarowych, kontrolujących określone parametry życiowe. Wspiera również personel medyczny w realizacji ustalonych schematów postępowania.

ELEMENTY PLATFORMY E-CARE

APARATURA TELEMEDYCZNA

- Osobiste urządzenia pacjenta, bezpośrednio transmitujące dane do Centrum Zdalnej Opieki Medycznej: przenośne rejestratory pracy serca (np.: aparat Comarch PMA, SXT Cardiodial lub urządzenia alarmowe (np.: Przycisk Życia)
- Urządzenia i oprogramowanie klasy Medical Hub, integrujące się z sensorami i urządzeniami medycznymi firm trzecich i pośredniczące w transmisji danych do Centrum Zdalnej Opieki Medycznej: urządzenia stacjonarne z zaawansowaną logiką (np.: HMA), proste hub'y transmisyjne (np.: stacja dokująca urządzenia NoMed) oraz aplikacje mobilne (np.: Comarch mHMA). Przykłady zintegrowanych urządzeń: pulsoksymetr, glukometr, spirometr, ciśnieniomierz, waga, termometr. Inne urządzenia diagnostyczne (np. KTG, respirator Breas Vivo)

APLIKACJA E-CARE Z INTERFEJSEM WEB

Umożliwia podłączenie aparatury telemedycznej, odbieranie i zarządzanie danymi, graficzną wizualizację danych zgodną ze standardami medycznymi, integrację z systemami klasy HIS, geograficzną lokalizację

pacjentów, zarządzanie pracą i procedurami postępowania personelu interwencyjnego, kontakt z pacjentami za pomocą kanałów audio i video oraz realizację konsultacji lekarskich w systemie workflow.

CENTRUM ZDALNEJ OPIEKI MEDYCZNEJ

Kluczowym elementem systemu opieki zdalnej jest Centrum Zdalnej Opieki Medycznej, gdzie personel medyczny całodobowo monitoruje stan zdrowia pacjentów.

- Skupia wykwalifikowany personel medyczny: ratowników medycznych, położne, lekarzy różnych specjalizacji, dietetyków i rehabilitantów
- Monitoruje stan zdrowia pacjentów całodobowo, również w dni świąteczne
- Interweniuje w przypadkach: wykrytych automatycznie anomalii sparametryzowanych indywidualnie pod każdego pacjenta (przekroczone normy i wartości alarmowe), jak również na każde żądanie pacjenta (np.: użycie Przycisku Życia)
- Wykorzystuje medyczne schematy postępowania (procedury), dzięki którym możliwa jest szybsza i bardziej celowa interwencja

Comarch Healthcare S.A. posiada wdrożony i certyfikowany system zarządzania jakością wyrobów medycznych ISO 13485. Platforma Comarch e-Care jest wyrobem medycznym klasy IIa, certyfikowanym na zgodność z dyrektywą 93/42/EWG.

CENTRUM MEDYCZNE iMed24

Jako placówka należąca do spółki Comarch Healthcare S.A. stanowi naturalne środowisko rozwoju rozwiązań dedykowanych sektorowi zdrowia. iMed24 był pierwszym w Małopolsce Centrum Medycznym oferującym Zdalną Opiekę Medyczną (liczba objętych nią pacjentów przekroczyła 3500 osób). Placówka zatrudnia około 100 lekarzy, którzy pracują w ponad 30 poradniach specjalistycznych.

Comarch Technologies

PRODUKTY

INTERNET RZECZY (INTERNET OF THINGS)

Comarch IoT Platform – to elastyczna platforma do zarządzania inteligentnymi oraz mobilnymi urządzeniami w chmurze. Platforma ta umożliwia konfigurację, zarządzanie oraz monitorowanie komunikacji pomiędzy urządzeniami w sieci, co przekłada się na wzrost efektywności zarządzania procesami oraz obniżenie kosztów zarówno działalności operacyjnej jak i wykorzystywanych zasobów.

Comarch Smart Lighting – to rozwiązanie bazujące na Comarch IoT Platform, która umożliwia szybką konfigurację i zarządzanie inteligentnym oświetleniem w mieście, budynkach użyteczności publicznej czy w przemyśle. Rozwiązanie to wykorzystuje również inteligentny moduł Smart Lighting, który pozwala przemienić istniejącą infrastrukturę oświetleniową w inteligentny system.

Comarch Smart Manufacturing – to rozwiązanie bazujące na Comarch IoT Platform, która pozwala na umożliwić szybką konfigurację i zarządzanie inteligentnym oświetleniem w mieście, budynkach użyteczności publicznej czy w przemyśle. Rozwiązanie to wykorzystuje również inteligentny moduł Smart Lighting, który pozwala przemienić istniejącą infrastrukturę oświetleniową w inteligentny system.

Comarch Asset Tracking – to rozwiązanie bazujące na Comarch IoT Platform, pozwalające na loklizowanie urządzeń, rzeczy wewnątrz budynków. System od strony sprzętowej bazuje na urządzeniach i modułach radiowych Comarch.

Comarch Moduł BLE – certyfikowany moduł radiowy dla technologii Bluetooth Low Energy 4.1 (BLE) ze stosem oprogramowania Comarch, w formie płytki PCB do wykorzystania w różnorodnych aplikacjach m.in. IoT, jako interfejs BLE

Comarch Radio Module – certyfikowany moduł radiowy w technologii kratowej (MESH) działający na pasmie 2,4GHz, bazujący na IEEE 802.15.4. Moduł w formie płytki PCB do wykorzystania wykorzystania w różnorodnych aplikacjach m.in. IoT, jako interfejs radiowy

Comarch Smartt Lighting Module (CSL) – certyfikowany moduł do bezprzewodowego sterowania lampami m.in. wykonanych w technologii LED. Wykorzystujący różne moduły radiowe Comarch jako warstwa transportowa. Produkt dostępny w kilku wariantach funkcjonalnych z różnymi interfejsami radiowymi.

Comarch Beacon – to mały nadajnik transmitujący ciągły sygnał radiowy w technologii Bluetooth Low Energy. Urządzenie, poprzez dedykowaną aplikację mobilną pozwala na nawiązanie indywidualnego dialogu z klientem, wykorzystując do tego takie funkcjonalności jak: wysyłanie wiadomości kontekstowych, komunikacje w czasie rzeczywistym, nawigacje wewnątrz budynku czy mikro-lokalizacje. Produkt w dwóch odmianach do zastosowanie wewnątrz pomieszczeń i zastosowań przemysłowych (Comarch Beacon Industrial)

Comarch IoT Hub – to aktywna wersja Comarch beacon, która zapewnia dwustronna komunikację pomiędzy urządzeniami a Comarch IoT Platform. Rozwiązanie oferuje bezpieczną i stabilną komunikację krótkiego zasięgu w oparciu o różnorakie protokoły komunikacyjne, zdalną kontrolę oraz zarządzanie podłączonymi urządzeniami elektronicznymi.

KRÓTKOSERYJNA PRODUKCJA ELEKTRONIKI

Hala produkcyjna – Comarch IoT Plant oferuje wysokiej jakości usługi z zakresu szybkiego prototypowania i montażu urządzeń elektronicznych (EMS). Zapewnia klientom kompleksowe wsparcie na każdym etapie procesu produkcyjnego, począwszy od projektu, poprzez prototypowanie mechaniczne, aż do montażu i poprodukcyjnej kontroli jakości.

Innowacyjna linia produkcyjna, która umożliwia krótkoseryjną produkcję prototypów elektroniki użytkowej w bardzo krótkim okresie czasu, ze szczególnym naciskiem na jakość oferowanych produktów i świadczonych usług. Hala produkcyjna IoT Plant powstała na potrzeby montażu elektroniki czyli usług EMS, funkcjonuje w ramach Zintegrowanego Systemu Zarządzania Comarch S.A

Comarch IoT Lab - W IoT Lab budowane są prototypy spełniające najwyższe standardy branżowe zakresie bezpieczeństwa oraz doświadczenia użytkownika. Usługi oferowane przez IoT Lab obejmuje proces tworzenia projektu form przemysłowych, wizualizację 3D, projektowanie elektroniki i oprogramowania, tworzenie projektu technicznego i dokumentacji oraz przygotowanie finalnego prototypu.

MOBILNOŚĆ

Tworzenie aplikacji – to usługa polegająca na projektowaniu aplikacji mobilnych zgodnie z wymaganiami klienta, przy wykorzystaniu wiedzy i doświadczeń z zakresu bezpieczeństwa w sieci oraz logiki i intuicyjności samej aplikacji w kontakcie z odbiorcą.

Konsultacje User Experience – polegają na kompleksowym badaniu zachowań i profili użytkowników, celem projektowania aplikacji intuicyjnych i przyjaznych użytkownikom końcowym.

Kontrola jakości i testy – to kompleksowe planowanie i zarządzanie procesem testowania aplikacji mobilnych.

CERTYFIKACJA

Narzędzia certyfikujące dla organizacji standaryzacyjnych umożliwiają skuteczne zarządzanie procesem certyfikacji urządzeń oraz aplikacji. Dodatkowo pozwalają na sprawdzanie zgodności z założonymi standardami oraz automatyczne wydawanie certyfikatów na podstawie przyjętych wcześniej wymagań.

SYSTEMY WBUDOWANE (EMBEDDED SYSTEMS)

Comarch oferuje wizjonerskie rozwiązania systemowe oraz produktowe z obszaru systemów wbudowanych. Doświadczenie zdobyte podczas realizacji międzynarodowych projektów z obszaru elektroniki użytkowej oraz przemysłu motoryzacyjnego, medycznego i finansowo-bankowego jest gwarancją zgodności technologii z bieżącymi trendami oraz standardami branżowymi oferowanych rozwiązań.

OUTSOURCING

Outsourcing dostarczany przez Comarch świadczony jest w obrębie outsourcingu procesów, R&D, systemów oraz know-how (zasobów ludzkich). Współpraca z Comarch pozwala na ograniczenie kosztów, czasu oraz ryzyka prowadzonych projektów.

3.7. Działalność sportowa

MKS Cracovia SSA prowadzi działalność sportową z uczestnictwem w profesjonalnych ligach i zawodach w kilku dyscyplinach sportowych, z których najważniejsze są piłka nożna oraz hokej na lodzie. Celem inwestycji w spółkę jest promocja brandu Comarch. Jest to element strategii marketingowej Grupy Comarch, której celem jest kreowanie wizerunku Comarch jako integratora pierwszego wyboru dla dużych i średnich firm w Polsce.

Przychody z działalności sportowej MKS Cracovia SSA obejmują sumy należnych przychodów z tytułu usług reklamowych oraz usług pozostałych a także wpływy uzyskane ze sprzedaży biletów na imprezy sportowe organizowane przez spółkę.

4. Pozycja Grupy na rynku IT oraz informacja o rynkach zbytu i o źródłach zaopatrzenia

Ze względu na rodzaj oferowanych przez Comarch systemów informatycznych, główną grupę odbiorców stanowią średnie i duże przedsiębiorstwa, które na całym świecie są największymi odbiorcami zaawansowanych rozwiązań informatycznych. Większość produktów Comarch jest kierowana do określonej grupy odbiorców, natomiast usługi informatyczne, ze względu na ich uniwersalny charakter, są oferowane do każdej grupy odbiorców. Oferta Comarch przeznaczona jest zarówno dla podmiotów z rynku polskiego jak i klientów zagranicznych. Od wielu lat jednym z głównych celów strategicznych Comarch jest rozwój sprzedaży coraz większej ilości produktów na rynkach zagranicznych, w szczególności w Europie Zachodniej, obu Amerykach oraz Azji. Sprzedaż Grupy Comarch jest mocno zdywersyfikowana i nie występuje uzależnienie od jednego odbiorcy. W 2017 roku sprzedaż do żadnego z kontrahentów nie przekroczyła 10% całkowitej sprzedaży Grupy Comarch.

Ze względu na specyfikę branży, w której działa Comarch, jako główne źródła zaopatrzenia należy uznać międzynarodowe koncerny, będące producentami sprzętu komputerowego, aplikacji bazodanowych oraz narzędzi programistycznych, polskie oddziały i przedstawicielstwa tych koncernów, polskie firmy dystrybucyjne oraz podwykonawców systemów IT. W 2017 roku żaden z kontrahentów nie dostarczył produktów i towarów o wartości przekraczającej 10% przychodów ze sprzedaży Grupy Comarch.

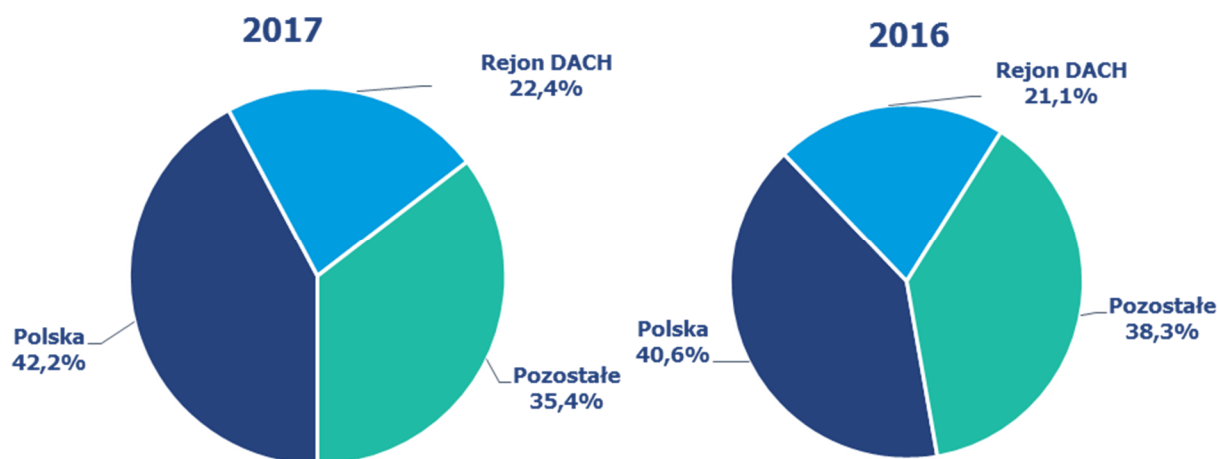
5. Struktura sprzedaży

5.1. Przychody ze sprzedaży - struktura geograficzna (w tys. PLN)

	12 miesięcy 2017	%	12 miesięcy 2016	%	12 miesięcy 2015	%
Kraj (Polska)	465 076	42,2%	451 680	40,6%	554 058	49,0%
Zagranica	637 444	57,8%	661 133	59,4%	577 522	51,0%
Przychody ze sprzedaży	1 102 520	100,0%	1 112 813	100,0%	1 131 580	100,0%

W 2017 roku Grupa odnotowała spadek przychodów ze sprzedaży zagranicznej o 23,7 mln PLN, tj. o 3,6%. Sprzedaż krajowa zwiększyła się o 13,4 mln PLN, tj. o 3,0%.

Przychody ze sprzedaży wg segmentów geograficznych (według lokalizacji rynków):

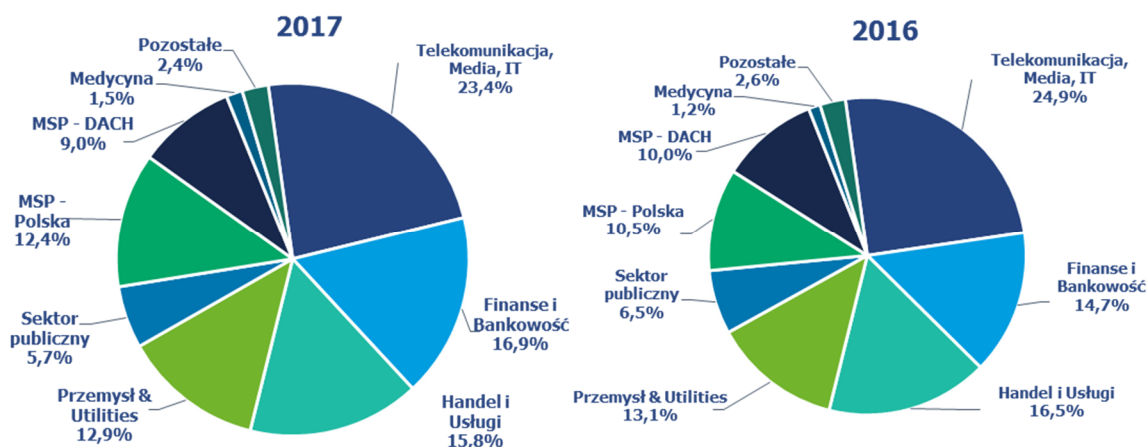
	12 miesięcy 2017	%	12 miesięcy 2016	%	12 miesięcy 2015	%
Kraj (Polska)	465 076	42,2%	451 680	40,6%	554 058	49,0%
DACH	247 100	22,4%	235 241	21,1%	267 097	23,6%
Pozostałe kraje	390 344	35,4%	425 892	38,3%	310 425	27,4%
Razem	1 102 520	100,0%	1 112 813	100,0%	1 131 580	100,0%

Sprzedaż Grupy w rejonie DACH w 2017 roku wzrosła o 11,9 mln PLN, tj. o 5,0% w stosunku do roku poprzedniego i stanowiła 22,4% całkowitej sprzedaży Grupy. Pozostała sprzedaż zagraniczna zmniejszyła o 35,5 mln PLN, co stanowi spadek o 8,3%. Udział pozostałej sprzedaży zagranicznej w całkowitej sprzedaży Grupy zmalał z 38,3% w 2016 roku do 35,4% w roku 2017.

5.2. Struktura sprzedaży według odbiorców (w tys. PLN)

	12 miesięcy 2017	%	12 miesięcy 2016	%	12 miesięcy 2015	%
Telekomunikacja, Media, IT	258 201	23,4%	276 620	24,9%	313 284	27,7%
Finanse i Bankowość	186 284	16,9%	163 811	14,7%	151 122	13,4%
Handel i Usługi	174 321	15,8%	183 314	16,5%	159 032	14,0%
Przemysł & Utilities	141 872	12,9%	146 100	13,1%	112 805	10,0%
Sektor Publiczny	63 330	5,7%	72 856	6,5%	114 240	10,1%
MSP – Polska	136 024	12,4%	116 566	10,5%	106 600	9,4%
MSP - DACH	99 771	9,0%	111 223	10,0%	102 547	9,1%
Medycyna	16 018	1,5%	13 184	1,2%	49 940	4,4%
Pozostałe	26 699	2,4%	29 139	2,6%	22 010	1,9%
Razem	1 102 520	100,0%	1 112 813	100,0%	1 131 580	100,0%

W 2017 roku nastąpił znaczny wzrost sprzedaży w przypadku klientów z sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce (o 19,5 mln PLN, tj. o 16,7%). W przypadku klientów MSP w rejonie DACH przychody spadły o 11,5 mln PLN, tj. o 10,3% w stosunku do poziomu ubiegłorocznego, głównie w wyniku umocnienia się kursu PLN wobec EUR. Dynamiczny wzrost przychodów nastąpił również w przypadku odbiorców z sektora finanse i bankowość, którzy zakupili produkty i usługi o wartości o 22,5 mln PLN (tj. o 13,7%) wyższej od osiągniętej w analogicznym okresie roku poprzedniego, udział klientów z tego sektora w przychodach ogółem wyniósł 16,9%. Spadek przychodów nastąpił w przypadku odbiorców z sektora handel i usługi (o 9,0 mln PLN, tj. o 4,9% - ich udział w sprzedaży ogółem spadł do 15,8%), a także z sektora przemysłowego, którego przychody spadły o 4,2 mln PLN, tj. o 2,9% i stanowiły 12,9% całkowitej sprzedaży. Przychody ze sprzedaży Grupy Comarch do odbiorców z sektora TMT wyniosły 258,2 mln PLN i spadły o 18,4 mln PLN (tj. o 6,7%), głównie w wyniku mniejszej sprzedaży na rynkach zagranicznych. Udział sprzedaży do sektora TMT w sprzedaży ogółem wyniósł 23,4%, sektor ten pozostaje największym sektorem Grupy pod względem wartości przychodów ze sprzedaży. W 2017 roku nastąpił dalszy spadek sprzedaży do klientów z sektora publicznego: o 9,5 mln PLN, tj. o 13,1%, co jest związane z ograniczeniem zakupów przez klientów z tego sektora. Sektor publiczny odpowiadał za 5,7% przychodów Grupy w omawianym okresie. Wartość sprzedaży dla klientów z sektora medycznego wyniosła w 2017 roku 16,0 mln PLN, co oznacza wzrost o 2,8 mln PLN, tj. o 21,5%. Spadek pozostałych przychodów ze sprzedaży (o 2,4 mln PLN, tj. o 8,4%) jest głównie efektem zmniejszenia przychodów z działalności sportowej.

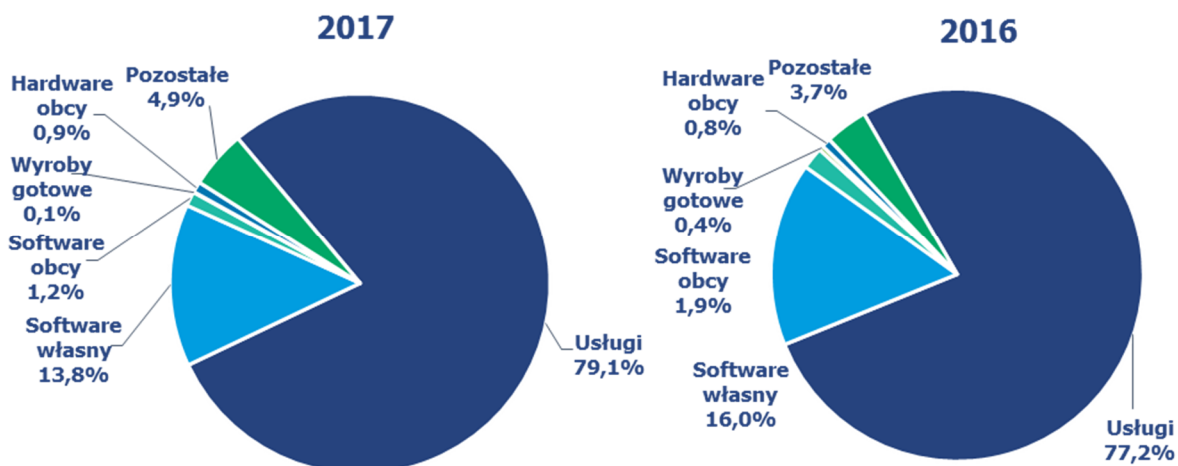

W poszczególnych kwartałach roku 2017 struktura sprzedaży wg odbiorców utrzymywała się na stabilnym poziomie.

5.3. Struktura sprzedaży wg rodzaju (tys. PLN)

	12 miesięcy 2017	%	12 miesięcy 2016	%	12 miesięcy 2015	%
Usługi	871 415	79,1%	859 367	77,2%	800 062	70,7%
Oprogramowanie własne	152 585	13,8%	178 092	16,0%	182 286	16,1%
Oprogramowanie obce	13 475	1,2%	21 086	1,9%	64 989	5,7%
Wyroby gotowe	804	0,1%	3 674	0,4%	11 804	1,1%
Sprzęt komputerowy	10 096	0,9%	9 038	0,8%	39 723	3,5%
Pozostałe	54 145	4,9%	41 556	3,7%	32 716	2,9%
Razem	1 102 520	100,0%	1 112 813	100,0%	1 131 580	100,0%

W okresie 12 miesięcy 2017 roku nastąpił spadek łącznej sprzedaży usług i oprogramowania własnego o 13 mln PLN, tj. o 1,3%. Jest to wynik przede wszystkim spadku wartości sprzedaży oprogramowania własnego (spadek o 25,5 mln PLN, czyli o 14,3%), przychody ze sprzedaży usług wzrosły o 12,5 mln PLN, czyli o 1,5%. Łączny udział usług i oprogramowania własnego w całkowitej sprzedaży wyniósł 92,9%. Łączne przychody ze sprzedaży oprogramowania obcego i sprzętu komputerowego spadły o 6,6 mln PLN, tj. o 21,8%, a ich wartość wyniosła 23,6 mln PLN, co stanowi 2,1% całkowitej sprzedaży. Jest to wynik zmniejszonych dostaw sprzętu komputerowego i oprogramowania obcego na rynku krajowym. W 2017 roku sprzedaż wyrobów gotowych spadła o 3,1 mln PLN, tj. o 79,4% w porównaniu do analogicznego okresu 2016 roku, na skutek znacznie zmniejszonych dostaw wyrobów własnych do klientów z sektora publicznego. Pozostała sprzedaż wzrosła o 12,6 mln PLN, tj. o 30,3%, m.in. dzięki zwiększeniu przychodów z działalności medycznej. W 2017 roku strukturę sprzedaży wg rodzaju charakteryzował dalszy wzrost sprzedaży usług; jest to związane m.in. ze stopniowym przechodzeniem na usługowy model biznesowy sprzedaży rozwiązań informatycznych.

Na przestrzeni całego roku 2017 struktura sprzedaży wg rodzaju utrzymywała się na stabilnym poziomie.

6. Charakterystyka czynników istotnych dla rozwoju Grupy Kapitałowej

6.1. Czynniki wewnętrzne

- a) stały wzrost sprzedaży eksportowej i znaczenia działalności zagranicznej;
- b) pozycja i renoma Grupy Comarch mająca wpływ na charakter pozyskiwanych klientów;
- c) działalność Grupy Comarch w specjalnej strefie ekonomicznej w Krakowie;
- d) znaczny udział produktów standardowych (powtarzalnych) w sprzedaży, co oznacza:
 - niższe koszty, w szczególności koszty zmienne związane z pojedynczym kontraktem,
 - możliwość znacznego zwiększenia rentowności jednostkowego kontraktu przy jednoczesnym obniżeniu obciążenia klienta (opłaty licencyjne),
 - szersza i bardziej zdywersyfikowana klientela oznaczająca większą skalę działalności,
- e) atrakcyjna polityka szkoleniowa oraz atrakcyjne warunki pracy oferowane pracownikom spółek Grupy;
- f) zwiększenie rozpoznawalności marki Comarch wśród potencjalnych klientów poprzez prowadzone akcje marketingowe, w tym marketing sportowy (MKS Cracovia SSA);
- g) konieczność dokonywania ciągłych inwestycji w kapitał ludzki celem utrzymania konkurencyjności firmy w kolejnych latach;
- h) wysoki poziom wydatków inwestycyjnych przeznaczanych na działalność badawczo-rozwojową oraz rozwój nowych produktów i usług informatycznych;
- i) wysoki poziom wydatków inwestycyjnych związanych z rozbudową zaplecza produkcyjnego w Polsce i za granicą (inwestycje rzeczowe) oraz z ekspansją na rynkach zagranicznych (inwestycje kapitałowe).

6.2. Czynniki zewnętrzne

- a) wzrost wymagań stawianych systemom informatycznym przez klientów. Zwiększa się zapotrzebowanie na duże, złożone systemy informatyczne dedykowane dla poszczególnych użytkowników. Stawia to w lepszej sytuacji większe spółki IT, takie jak Grupa Comarch, które oferują szereg różnych technologii i produktów i są w stanie dostarczyć zaawansowane technologicznie rozwiązania;
- b) wzrost znaczenia technologii mobilnych, stosowanych obecnie powszechnie w rozwiązaniach informatycznych dla wszystkich grup odbiorców;
- c) zmiana modeli biznesowych w wielu branżach oraz zmiana strategii biznesowych wielu firm związana z postępem technicznym i rozwojem gospodarczym, co kształtuje popyt na nowe systemy informatyczne, upowszechnienie sprzedaży oprogramowania w modelu *cloud computing* oznacza dla firm informatycznych zwiększone wymogi kapitałowe i zasobowe;
- d) związany z członkostwem Polski w Unii Europejskiej dostęp polskich firm do środków z funduszy strukturalnych, które w pewnej części są przeznaczane na rozwój systemów informatycznych oraz finansowanie prac badawczo-rozwojowych;
- e) rosnąca konkurencja, wpływająca na zmniejszenie osiąganych marż; konkurencja pomiędzy firmami IT;
- f) stała presja na wzrost wynagrodzeń w branży IT; zmniejszająca się liczba absolwentów uczelni technicznych z wykształceniem informatycznym;
- g) wzrastająca konkurencja na lokalnym rynku pracy w sektorze IT w Krakowie oraz innych miejscach prowadzenia działalności gospodarczej przez Grupę;

- h) międzynarodowa sytuacja gospodarcza, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji na rynkach finansowych, mająca wpływ na wielkość popytu na produkty i usługi informatyczne;
- i) zmienność kursów walutowych, w szczególności EUR/PLN i USD/PLN, GBP/PLN, CAD/PLN, CHF/EUR, BRL/PLN oraz RUB/PLN, wpływająca na opłacalność sprzedaży zagranicznej;
- j) sytuacja gospodarcza na świecie, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji w Europie, mającej wpływ na wielkość popytu na produkty i usługi informatyczne na tym rynku oraz wiarygodność finansową klientów z tego rejonu geograficznego;
- k) międzynarodowa sytuacja polityczna, m.in. wzrastające ryzyko zamachów terrorystycznych w miejscach prowadzenia projektów utrudnia ich realizację.

7. Pozostałe istotne czynniki, w tym ryzyka i zagrożeń

Grupa Comarch jest narażona na następujące główne rodzaje ryzyka finansowego:

7.1. Ryzyko kredytowe

Jednostka dominująca analizuje wiarygodność finansową potencjalnych klientów przed zawarciem umów na dostawę systemów informatycznych i w zależności od oceny standingu finansowego dostosowuje warunki każdej umowy do potencjalnego ryzyka. Koncentracja ryzyka kredytowego jest ograniczona ze względu na dywersyfikację sprzedaży Comarch do znacznej liczby kontrahentów z różnych branż gospodarki i z różnych regionów świata.

7.2. Ryzyko zmiany stóp procentowych

Grupa Comarch jest narażona na ryzyko zmian stóp procentowych w związku z posiadanymi środkami pieniężnymi i ich ekwiwalentami oraz z zawartymi długoterminowymi kredytami inwestycyjnymi przeznaczonymi na finansowanie nowych budynków produkcyjnych w Specjalnej Strefie Ekonomicznej w Krakowie. Kredyty są oprocentowane wg zmiennej stopy procentowej opartej o stawkę WIBOR oraz EURIBOR. Grupa Comarch dokonywała zabezpieczenia ryzyka stopy procentowej w tym obszarze za pomocą kontraktów IRS oraz prowadzi stały monitoring sytuacji rynkowej w tym zakresie. Wpływ zmiany stóp procentowych na wysokość płaconych odsetek od kredytów jest częściowo kompensowany przez zmianę odsetek otrzymywanych od posiadanych środków pieniężnych.

Analiza wrażliwości wyniku finansowego Grupy na ryzyko zmiany stopy procentowej znajduje się w punkcie 2.3.2. Skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

7.3. Ryzyko zmiany kursów walut

W związku ze sprzedażą eksportową lub denominowaną w walutach obcych Grupa Comarch jest narażona na ryzyko kursowe, szczególnie w odniesieniu do zmian kursów par walut EUR/PLN, GBP/PLN, USD/PLN, BRL/PLN oraz CAD/PLN. Równocześnie część kosztów i zobowiązań Grupy Comarch jest również wyrażona lub powiązana z kursem walut obcych. W indywidualnych przypadkach jednostka dominująca dokonuje zabezpieczenia przyszłych płatności za pomocą kontraktów forward, jak również stara się wykorzystywać hedging naturalny poprzez dopasowanie struktury aktywów i pasywów denominowanych w walutach obcych (np. poprzez zaciąganie w ostatnich okresach zobowiązań kredytowych wyrażonych w EUR). Wartość bilansowa aktywów oraz zobowiązań finansowych Grupy Comarch denominowanych w walutach obcych na dzień bilansowy dotyczy należności i zobowiązań z tytułu dostaw i usług, zobowiązań z tytułu kredytu inwestycyjnego oraz środków pieniężnych.

Analiza wrażliwości wyniku finansowego Grupy na ryzyko zmiany kursów walut znajduje się w punkcie 2.3.3. Skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

7.4. Ryzyko płynności finansowej

Grupa Comarch posiada system zarządzania ryzykiem płynności dla potrzeb zarządzania funduszami krótko-, średnio- i długoterminowymi. Podstawowe ryzyko płynności finansowej wynika z faktu, iż większość kosztów ponoszonych przez Grupę Comarch ma charakter kosztów stałych, natomiast przychody ze sprzedaży podlegają zmienności charakterystycznej dla firm usługowych. Grupa Comarch zarządza ryzykiem płynności utrzymując odpowiednią wielkość kapitału obrotowego, utrzymując rezerwowe linie kredytowe w rachunku bieżącym, monitorując stale prognozowane i rzeczywiste przepływy pieniężne oraz analizując profile zapadalności aktywów i zobowiązań finansowych.

8. Perspektywy rozwoju działalności Grupy oraz przewidywana sytuacja finansowa Grupy w 2018 roku

W 2017 roku popyt na usługi i produkty informatyczne Spółki utrzymywał się na stabilnym poziomie, przy czym nastąpiły zmiany w jego strukturze. Spółka obserwowała wzrost popytu na rozwiązania dla sektora MSP i finansowo-bankowego oraz spadek popytu na rozwiązania informatyczne dla klientów z sektora publicznego oraz telekomunikacyjnego. Portfel zamówień Spółki zapewnia obecnie pełne wykorzystanie jej mocy produkcyjnych w kilku kolejnych okresach. Rozwój sytuacji politycznej i gospodarczej w Polsce i na świecie, a także sytuacja na rynku pracy będą miały nadal decydujący wpływ na działalność i wyniki finansowe Comarch w 2018 roku. Dzięki konsekwentnie realizowanej od wielu lat strategii pozycjonowania się na rynku jako firmy technologicznej i produktowej oferta Comarch jest bardzo dobrze zdywersyfikowana. Grono klientów stale się rozszerza, a znaczna ich część to firmy międzynarodowe, co pozwala kontynuować rozwój firmy. Dynamicznie rozwijająca się działalność Grupy Comarch na rynkach zagranicznych dodatkowo zwiększa wysokość sprzedaży oraz polepsza wizerunek Comarch wśród klientów, przyczyniając się tym samym do umocnienia pozycji konkurencyjnej przedsiębiorstwa. Oznacza również konieczność dokonywania licznych inwestycji kapitałowych poza granicami Polski (głównie poprzez zakładanie zagranicznych spółek zależnych). Realizacja strategii przedsiębiorstwa zależy w dużej mierze od kształtowania się niezależnych od Comarch warunków makroekonomicznych, w szczególności od poziomu inwestycji w informatykę dokonywanych przez średnie i duże firmy w kraju i za granicą oraz od zaostrzającej się konkurencji na rynku pracy w sektorze IT. Równocześnie warunkiem koniecznym do realizacji strategii jest skuteczne zarządzanie ryzykami operacyjnymi. Szansą dla Grupy jest jej duża innowacyjność oraz wzrost zapotrzebowania na dostarczanie informatyki w modelu usługowym – Grupa Comarch dzięki szerokiej palecie własnych produktów, posiadanej infrastrukturze oraz zasobom ludzkim i kapitałowym może elastycznie dopasowywać się do modeli biznesowych oczekiwanych przez klientów.

Do najważniejszych ryzyk operacyjnych związanych z działalnością Grupy należą:

- ryzyka związane z pracami R&D (wytworzenie własnych produktów softwarowych);
- ryzyka związane z realizacją kontraktów długoterminowych;
- ryzyka związane z niedotrzymaniem warunków umów i skorzystaniem przez kontrahentów z udzielonych im gwarancji dobrego wykonania lub przysługujących im kar umownych;
- ryzyka zagranicznego otoczenia gospodarczego, prawnego i politycznego związane z realizacją kontraktów eksportowych;
- ryzyko kredytowe związane ze sprzedażą z odroczonym terminem płatności oraz często długim okresem realizacji kontraktów;
- ryzyko rotacji personelu, ryzyko braku możliwości zatrudnienia odpowiedniej ilości wykwalifikowanych pracowników, ryzyko wzrostu kosztów pracy;
- ryzyko zmiany kursów walut oraz poziomu stóp procentowych;
- ryzyka związane z terroryzmem międzynarodowym, utrudniające delegowanie pracowników w podróże służbowe w niektóre rejony świata.

Grupa nie przewiduje istotnych zmian swojej sytuacji finansowej oraz w zakresie ryzyk związanych z prowadzoną działalnością.

9. Analiza finansowa Grupy

Bilans Aktywa	31 grudnia 2017 r.	%	31 grudnia 2016 r.	%	Zmiana	Zmiana %
Aktywa trwałe						
Rzeczowe aktywa trwałe	556 838	37,1%	501 111	34,7%	55 727	11,1%
Nieruchomości inwestycyjne	15 357	1,0%	15 626	1,1%	-269	-1,7%
Wartość firmy	42 197	2,8%	40 735	2,8%	1 462	3,6%
Pozostałe wartości niematerialne	63 319	4,2%	61 343	4,2%	1 976	3,2%
Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe	3 321	0,2%	1 118	0,1%	2 203	197,0%
Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych	11 233	0,7%	14 395	1,0%	-3 162	-22,0%
Pozostałe aktywa wyceniane w wartości godziwej	2 904	0,2%	492	0,0%	2 412	490,2%
Inwestycje pozostałe	112	0,0%	106	0,0%	6	5,7%
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	31 237	2,1%	35 007	2,4%	-3 770	-10,8%
Pozostałe należności	5 392	0,4%	3 914	0,3%	1 478	37,8%
	731 910	48,7%	673 847	46,6%	58 063	8,6%
Aktywa obrotowe						
Zapasy	114 967	7,7%	76 555	5,3%	38 412	50,2%
Należności handlowe oraz pozostałe należności	392 153	26,1%	406 721	28,1%	-14 568	-3,6%
Należności z tytułu bieżącego podatku dochodowego	2 222	0,1%	5 210	0,4%	-2 988	-57,4%
Należne przychody z tytułu kontraktów długoterminowych	40 349	2,7%	39 960	2,8%	389	1,0%
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	-	-	-	-	-	-
Pozostałe aktywa finansowe wyceniane wg wartości godziwej – instrumenty pochodne	8 516	0,6%	1 149	0,1%	7 367	641,2%
Udziały i akcje	-	-	1	0,0%	-1	-100,0%
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	207 937	13,8%	235 834	16,3%	-27 897	-11,8%
	766 144	51,0%	765 430	53,0%	714	0,1%
Aktywa zakwalifikowane do sprzedaży	3 861	0,3%	5 598	0,4%	-1 737	-31,0%
Aktywa razem	1 501 915	100,0%	1 444 875	100,0%	57 040	3,9%

Wartość aktywów Grupy Comarch na koniec 2017 roku wzrosła o 57,0 mln PLN, tj. o 3,9%. Aktywa trwałe wzrosły o 58,1 mln PLN, tj. 8,6% w porównaniu do ubiegłego roku, głównie w rezultacie wzrostu rzeczowych aktywów trwałych z 501,1 mln PLN do 556,8 mln PLN (wzrost o 11,1% w porównaniu do roku 2016) w wyniku realizacji inwestycji infrastrukturalnych Grupy. Udział pozostałych pozycji aktywów trwałych utrzymuje się na poziomie porównywalnym do 2016 roku. Wartość aktywów obrotowych utrzymała się na poziomie zbliżonym do ubiegłorocznego. W największym stopniu wzrosła wartość towarów i produktów w toku w zapasach: o 37,7 mln PLN, tj. o 50,2%. Spadek odnotował poziom

środków pieniężnych i ich ekwiwalentów (o 27,9 mln PLN, tj. 11,8%). Udział instrumentów pochodnych wzrósł o 7,4 mln zł, tj. o 641,2% wobec ubiegłorocznego.

Kapitał własny	31 grudnia 2017	%	31 grudnia 2016	%	Zmiana	Zmiana %
Kapitał własny przypadający na akcjonariuszy Spółki						
Kapitał zakładowy	8 133	0,5%	8 133	0,6%	0	0,0%
Pozostałe kapitały	143 041	9,5%	143 041	9,9%	0	0,0%
Różnice kursowe	4 169	0,3%	18 524	1,3%	-14 355	-77,5%
Zysk netto za okres bieżący	42 036	2,8%	73 034	5,1%	-30 998	-42,4%
Niepodzielony wynik finansowy	665 525	44,3%	604 691	41,9%	60 834	10,1%
	862 904	57,5%	847 423	58,7%	15 481	1,8%
Udziały mniejszości	16 128	1,1%	14 641	1,0%	1 487	10,2%
Kapitał własny razem	879 032	58,5%	862 064	59,7%	16 968	2,0%
ZOBOWIĄZANIA						
Zobowiązania długoterminowe						
Kredyty i pożyczki	185 596	12,4%	146 331	10,1%	39 265	26,8%
Inne zobowiązania	6 928	0,5%	5 278	0,4%	1 650	31,3%
Zobowiązania finansowe wyceniane wg wartości godziwej – instrumenty pochodne	736	0,0%	2 537	0,2%	-1 801	-71,0%
Pozostałe zobowiązania finansowe	446	0,0%	631	0,0%	-185	-29,3%
Rezerwa z tyt. odroczonego podatku dochodowego	43 962	2,9%	42 144	2,9%	1 818	4,3%
	237 668	15,8%	196 921	13,6%	40 747	20,7%
Zobowiązania krótkoterminowe						
Zobowiązania handlowe oraz pozostałe zobowiązania	177 320	11,8%	154 493	10,7%	22 827	14,8%
Zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego	4 942	0,3%	16 800	1,2%	-11 858	-70,6%
Zobowiązania z tytułu kontraktów długoterminowych	30 754	2,0%	40 044	2,8%	-9 290	-23,2%
Kredyty i pożyczki	39 111	2,6%	28 469	2,0%	10 642	37,4%
Zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej – instrumenty pochodne	509	0,0%	2 350	0,2%	-1 841	-78,3%
Pozostałe zobowiązania finansowe	165	0,0%	6 530	0,5%	-6 365	-97,5%
Rezerwy na pozostałe zobowiązania i obciążenia	132 414	8,8%	137 204	9,5%	-4 790	-3,5%
	385 215	25,6%	385 890	26,7%	-675	-0,2%
Zobowiązania razem	622 883	41,5%	582 811	40,3%	40 072	6,9%
Razem kapitał własny i zobowiązania	1 501 915	100,0%	1 444 875	100,0%	57 040	3,9%

W 2017 roku struktura pasywów Grupy Comarch nie uległa znaczącym zmianom w stosunku do 2016 roku. Wartość kapitału własnego wzrosła w 2017 roku o 2,0%. Nieznaczny wzrost odnotowały udziały mniejszości (16,1 mln PLN w porównaniu do 14,6 mln PLN w 2016 roku). Udział kapitału własnego w strukturze pasywów utrzymał się na podobnym poziomie (58,5% wobec 59,7% w 2016 roku).

Zobowiązania stanowiły 41,5% pasywów wobec 40,3% rok wcześniej. Ich wartość wzrosła o 40,1 mln PLN, tj. o 6,9% w porównaniu do ubiegłego roku. Wzrost ten był spowodowany znacznymi zmianami wartości kredytów i pożyczek (w zakresie długoterminowych wzrost o 39,3 mln PLN, tj. 26,8%, w zakresie krótkoterminowych wzrost o 10,6 mln PLN, tj. 37,4%) i zobowiązań handlowych oraz pozostałych zobowiązań (wzrost o 22,8 mln PLN, tj. 14,8%). Z kolei największy spadek dotyczył zobowiązań z tytułu bieżącego podatku dochodowego, tj. zmiana o 70,6% z 16,8 mln PLN do 4,9 mln PLN, zobowiązań z tytułu kontraktów długoterminowych, tj. spadek o 23,2% z 40,0 mln PLN do 30,8 mln PLN, pozostałych zobowiązań finansowych, które zmalały o 6,4 mln PLN, czyli 97,5% oraz rezerw na pozostałe zobowiązania i obciążenia, które zmalały o 4,8 mln PLN, czyli o 3,5%.

Analiza zadłużenia finansowego	31 grudnia 2017r.	31 grudnia 2016r.	31 grudnia 2015r.	31 grudnia 2014r.	31 grudnia 2013r.
Wskaźnik zadłużenia finansowego aktywów	15,0%	12,1%	10,6%	11,7%	11,5%
Wskaźnik zadłużenia finansowego kapitału własnego	26,0%	20,6%	17,9%	20,7%	21,0%

Wskaźniki zadłużenia finansowego w 2017 roku wzrosły w efekcie intensywnych inwestycji infrastrukturalnych finansowanych kredytami hipotecznymi. Grupa finansuje się środkami własnymi w 58,5% a kapitałem obcym w 41,5%.

	12 miesięcy 2017	%	12 miesięcy 2016	%	Zmiana	Zmiana %
Przychody ze sprzedaży	1 102 520	100,0%	1 112 813	100,0%	-10 293	-0,9%
Koszty sprzedanych produktów, usług, towarów i materiałów	-832 750	-75,5%	-764 600	-68,7%	-68 150	8,9%
Zysk brutto	269 770	24,5%	348 213	31,3%	-78 443	-22,5%
Pozostałe przychody operacyjne	17 673	1,6%	39 063	3,5%	-21 390	-54,8%
Koszty sprzedaży i marketingu	-134 529	-12,2%	-131 330	-11,8%	-3 199	2,4%
Koszty ogólnego zarządu	-98 076	-8,9%	-102 066	-9,2%	3 990	-3,9%
Pozostałe koszty operacyjne	-19 064	-1,7%	-36 987	-3,3%	17 923	-48,5%
Zysk operacyjny	35 774	3,2%	116 893	10,5%	-81 119	-69,4%
Przychody/(Koszty) finansowe – netto	31 867	2,9%	-3 809	-0,3%	35 676	-936,6%
Udział w zyskach/(stratach) jednostek stowarzyszonych	-3 082	-0,3%	-8 307	-0,7%	5 225	-62,9%
Zysk przed opodatkowaniem	64 559	5,9%	104 777	9,4%	-40 218	-38,4%
Podatek dochodowy	-21 038	-1,9%	-29 054	-2,6%	8 016	-27,6%
Zysk netto za okres	43 521	3,9%	75 723	6,8%	-32 202	-42,5%
w tym:						
Zysk netto przypadający na akcjonariuszy jednostki dominującej	42 036	3,8%	73 034	6,6%	-30 998	-42,4%
Zysk netto przypadający udziałom niedającym kontroli	1 485	0,1%	2 689	0,2%	-1 204	-44,8%

W 2017 roku przychody ze sprzedaży Grupy Comarch były niższe o 10,3 mln PLN, tj. 0,9% w porównaniu do roku ubiegłego. Zysk operacyjny osiągnął wartość 35,8 mln PLN i zmalał o 69,4% w porównaniu do

2016 roku. Zysk netto przypadający na akcjonariuszy jednostki dominującej w 2017 roku był niższy wobec roku poprzedniego o 42,4% i osiągnął wartość 42,0 mln PLN.

Analiza rentowności	12 miesięcy 2017 r.	12 miesięcy 2016 r.	12 miesięcy 2015 r.	12 miesięcy 2014 r.	12 miesięcy 2013 r.
Marża na sprzedaży	24,5%	31,3%	30,1%	29,6%	22,4%
Rentowność sprzedaży na działalności operacyjnej	3,2%	10,5%	10,0%	9,5%	3,7%
Rentowność sprzedaży brutto	5,9%	9,4%	9,6%	8,9%	3,9%
Rentowność sprzedaży netto	3,8%	6,6%	7,0%	6,5%	2,7%

Działalność Grupy Comarch w 2017 roku była rentowna. Marża na sprzedaży i rentowność sprzedaży operacyjnej zmalały, kolejno do poziomu 24,5% oraz 3,2%. Rentowność sprzedaży brutto i sprzedaży netto osiągnęły kolejno poziom 5,9% oraz 3,8%. Pomimo nieznacznych spadków wskaźniki rentowności pozostawały na poziomie satysfakcjonującym.

Na wyniki osiągnięte przez Grupę Comarch miały wpływ m.in.:

- zmniejszenie się przychodów ze sprzedaży oprogramowania własnego o 25,5 mln PLN (tj. o 14,3%), co wynika z bieżącej sytuacji projektowej oraz upowszechnianie się sprzedaży informatyki w modelu usługowym,
- wystąpienie ujemnych różnic kursowych zrealizowanych oraz z wyceny bilansowej należności i zobowiązań, związanych ze znacznym umocnieniem PLN wobec walut obcych, które zmniejszyły wynik operacyjny w opisywanym okresie o 19,3 mln PLN (podczas gdy w 2016 roku zwiększyły o 6,8 mln PLN),
- dodatni wynik na działalności finansowej w wysokości 31,9 mln PLN, osiągnięty głównie w rezultacie wyceny bilansowej instrumentów finansowych zabezpieczających ryzyko kursowe Grupy oraz kredytów i pożyczek, oraz dzięki dodatniemu wynikowi osiągniętemu na transakcjach zamkniętych w okresie (w 2016 roku wyniósł -3,8 mln PLN),
- utrzymujący się zastój na rynku zamówień publicznych, co miało przełożenie na niski poziom przychodów ze sprzedaży od klientów z sektora publicznego i medycznego w 2017 roku,
- zmniejszenie przychodów ze sprzedaży do klientów z sektora TMT i MSP-DACH,
- wzrost kosztów działalności, będący następstwem presji płacowej występującej w sektorze IT – fundusz płac podstawowych w okresie 12 miesięcy 2017 wzrósł o 6,6% w porównaniu do analogicznego okresu roku 2016,
- zmiana w wartości aktywów i rezerw na podatek odroczony, która spowodowała zmniejszenie wyniku netto o 5,6 mln PLN.

Koszty związane z wytwarzaniem oprogramowania z zakresu e-Health, urządzeń telemedycznych oraz nowej generacji rozwiązań lojalnościowych (m.in. we współpracy z Thanks Again LLC) będą miały w kolejnych okresach istotny wpływ na zwiększenie kosztów działalności i zmniejszenie bieżącego wyniku finansowego Grupy Comarch, natomiast przyczynią się one w przyszłości na zwiększenia przychodów osiąganych w tych obszarach biznesowych.

Osiągnięte na podstawowej działalności wyniki finansowe Grupy potwierdzają skuteczność realizowanej strategii zakładającej:

- sprzedaż rozwiązań informatycznych opartych w znaczącej części na własnych produktach,
- rozwój sprzedaży na rynkach zagranicznych, w szczególności w Europie Zachodniej, Azji i w obu Amerykach,
- stałe ulepszanie operacyjnej efektywności działania poprzez doskonalenie procedur i racjonalizację kosztów,
- rozwijanie nowych technologii oraz obszarów biznesowych, zwłaszcza w zakresie medycyny oraz Internet of Things (IoT),
- promowanie sprzedaży informatyki w modelu usługowym,
- znaczne inwestycje w kapitał ludzki.

Analiza płynności	31 grudnia 2017 r.	31 grudnia 2016 r.	31 grudnia 2015 r.	31 grudnia 2014 r.	31 grudnia 2013 r.
Bieżącej płynności finansowej	2,0	2,0	1,9	1,9	1,8
Płynności szybki	1,6	1,7	1,7	1,6	1,5
Podwyższonej płynności	0,5	0,6	0,6	0,7	0,5

W 2017 roku, podobnie jak w latach poprzednich Grupa Comarch posiadała bardzo dobrą płynność finansową. W ocenie Zarządu, Grupa Comarch nie ma problemów z terminowym wywiązywaniem się z zaciągniętych zobowiązań, przejściowo wolne środki Grupa inwestuje w bezpieczne instrumenty finansowe (lokaty bankowe, jednostki uczestnictwa funduszy inwestycyjnych pieniędzy).

Analiza rotacji	31 grudnia 2017 r.	31 grudnia 2016 r.	31 grudnia 2015 r.	31 grudnia 2014 r.	31 grudnia 2013 r.
Rotacji majątku obrotowego (krotność)	1,4	1,5	1,6	1,6	1,5
Rotacji należności (dni)	129	133	125	115	140
Rotacji zapasów (dni)	688	412	140	131	109
Rotacji zobowiązań (dni)	197	189	173	177	185
Rotacji zobowiązań bez zobowiązań z tytułu kredytu inwestycyjnego (dni)	132	142	134	142	147

Wskaźniki rotacji potwierdzają efektywne wykorzystywanie zasobów Grupy Comarch. W 2017 roku wskaźnik rotacji zapasów uległ znaczącemu zwiększeniu w efekcie wysokiego stanu półproduktów oraz produktów w toku na koniec 2017 roku. Pozostałe wskaźniki utrzymały się na poziomie zbliżonym w stosunku do poprzednich lat.

Metody obliczania wskaźników finansowych

Wskaźniki zadłużenia

$$\text{wskaźnik zadłużenia finansowego aktywów} = \frac{\text{kredyty i pożyczki}}{\text{aktywa razem}}$$

$$\text{wskaźnik zadłużenia finansowego kapitału własnego} = \frac{\text{kredyty i pożyczki}}{\text{kapitał własny przypadający na akcjonariuszy Spółki}}$$

Wskaźniki rentowności

$$\text{marża na sprzedaży} = \frac{\text{zysk brutto}}{\text{przychody ze sprzedaży}}$$

$$\text{rentowność operacyjna} = \frac{\text{zysk operacyjny}}{\text{przychody ze sprzedaży}}$$

$$\text{rentowność sprzedaży brutto} = \frac{\text{zysk przed opodatkowaniem}}{\text{przychody ze sprzedaży}}$$

$$\text{rentowność sprzedaży na zysku netto przypadającym na akcjonariuszy Spółki} = \frac{\text{zysk netto przypadający na akcjonariuszy Spółki}}{\text{przychody ze sprzedaży}}$$

Wskaźniki płynności

$$\text{bieżącej płynności finansowej} = \frac{\text{aktywa obrotowe}}{\text{zobowiązania krótkoterminowe}}$$

$$\text{płynności szybki} = \frac{\begin{array}{l} \text{należności handlowe oraz pozostałe należności} \\ + \text{środki pieniężne i ich ekwiwalenty} \\ + \text{aktywa finansowe dostępne do sprzedaży} \\ + \text{udziały i akcje} \end{array}}{\text{zobowiązania krótkoterminowe}}$$

$$\text{podwyższonej płynności} = \frac{\text{środki pieniężne i ich ekwiwalenty}}{\text{zobowiązania krótkoterminowe}}$$

Wskaźniki rotacji

$$\text{rotacji majątku obrotowego (krotność)} = \frac{\text{przychody ze sprzedaży}}{\text{aktywa obrotowe}}$$

$$\text{rotacji należności (dni)} = \frac{\left(\begin{array}{l} \text{należności handlowe oraz pozostałe należności} \\ + \text{należności z tytułu bieżącego podatku dochodowego} \end{array} \right) * 360}{\text{przychody ze sprzedaży}}$$

$$\text{rotacji zapasów (dni)} = \frac{\text{zapasy} * 360}{\text{koszty sprzedanych towarów i materiałów}}$$

$$\text{rotacji zobowiązań (dni)} = \frac{\left(\begin{array}{l} \text{zobowiązania razem} \\ - \text{zobowiązania z tytułu kontraktów długoterminowych} \end{array} \right) * 360}{\begin{array}{l} \text{koszt sprzedaży i marketingu} + \text{koszty ogólnego zarządu} \\ + \text{pozostałe koszty operacyjne} \\ + \text{koszty sprzedanych produktów, usług towarów i materiałów} \end{array}}$$

$$\begin{array}{l} \text{rotacji zobowiązań} \\ \text{bez zobowiązań z tytułu} \\ \text{kredytu inwestycyjnego (dni)} \end{array} = \frac{\left(\begin{array}{l} \text{zobowiązania razem} \\ - \text{kredyty i pożyczki} \end{array} \right) * 360}{\begin{array}{l} \text{koszt sprzedaży i marketingu} + \text{koszty ogólnego zarządu} \\ + \text{pozostałe koszty operacyjne} \\ + \text{koszty sprzedanych produktów, usług towarów i materiałów} \end{array}}$$

10. Kredyty, pożyczki, poręczenia, gwarancje i istotne pozycje pozabilansowe**10.1. Nieodnawialne kredyty bankowe**

Według stanu na dzień 31 grudnia 2017 r. Grupa posiadała zobowiązania z tytułu nieodnawialnych kredytów w wysokości 211 658 tys. PLN.

W trakcie roku 2017 zostały dotrzymane wszystkie kowenanty wynikające z umów kredytowych zawartych przez spółki Grupy. Zarząd Spółki dominującej nie widzi ryzyka ich niedotrzymania w przyszłości.

Kredytobiorca	Instytucja finansująca	Cel finansowania	Kwota kredytu / pożyczki wg umowy		Kwota kredytu / pożyczki pozostała do spłaty (nie uwzględnia wyceny odsetek na dzień bilansowy)				Warunki oprocentowania	Termin ostatecznej spłaty	Zabezpieczenia
			Kwota	Waluta	Kwota	Waluta	Kwota	PLN			
Comarch SA	BGŻ BNP Paribas Bank Polska S.A.	budynek biurowy SSE4 w Krakowie	44 000	PLN	4 182 (wobec 4 802 na 31 grudnia 2016)	EUR	17 444 (wobec 21 244 na 31 grudnia 2016)	PLN	EURIBOR1M + marża banku IRS do 29-07-2024	29.07.2024	hipoteka na budynku SSE4, cesja polisy ubezpieczeniowej budynku, weksel in blanco, oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch SA	Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski S.A.	budynek biurowy SSE5 w Krakowie - refinansowanie	4 126	EUR	1 977 (wobec 2 493 na 31 grudnia 2016)	EUR	8 246 (wobec 11 028 na 31 grudnia 2016)	PLN	EURIBOR1M + marża banku IRS do 31-10-2018	29.09.2021	hipoteka na budynku SSE5, cesja praw z polisy ubezpieczeniowej budynku, oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch SA	Bank Zachodni WBK S.A.	nieodnawialny kredyt obrotowy	7 400	EUR	2 944 (wobec 3 899 na 31 grudnia 2016)	EUR	12 280 (wobec 17 249 na 31 grudnia 2016)	PLN	EURIBOR1M + marża banku IRS do 28-06-2019	31.12.2020	hipoteka na budynku SSE3, cesja praw z polisy ubezpieczeniowej budynku, oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch SA	Bank Polska Kasa Opieki S.A.	budynek biurowy SSE6 w Krakowie	13 323	EUR	9 854 (wobec 11 519 na 31 grudnia 2016)	EUR	41 098 (wobec 50 960 na 31 grudnia 2016)	PLN	EURIBOR1M + marża banku IRS do 30-11-2023	30.11.2023	hipoteka na budynku SSE6, cesja praw z polisy ubezpieczeniowej budynku, cesja praw z gwarancji należytego wykonania oraz z gwarancji rękojmi, pełnomocnictwo do rachunków Comarch S.A. prowadzonych w Banku Polska Kasa Opieki S.A., oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch SA	Bank Handlowy w Warszawie S.A.	budynek biurowy SSE7 w Krakowie	13 333	EUR	11 286 (wobec 0 na dzień 31 grudnia 2016)	EUR	47 075 (wobec 0 na dzień 31 grudnia 2016)	PLN	EURIBOR1M + marża banku IRS do 29-02-2028	15.05.2028	hipoteka na budynku SSE7, cesja praw z polisy ubezpieczeniowej budynku, pełnomocnictwo do rachunków Comarch S.A. prowadzonych w Banku Bank Handlowy w Warszawie S.A., oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch SA	Bank Handlowy w Warszawie S.A.	długoterminowy kredyt nieodnawialny	2 508	EUR	2 508 (wobec 2 365 na 31 grudnia 2016)	EUR	10 461 (wobec 10 465 na 31 grudnia 2016)	PLN	EURIBOR1M + marża banku IRS do 30-09-2019	16.12.2019	pełnomocnictwo do rachunków Comarch S.A. prowadzonych w Banku Bank Handlowy w Warszawie S.A., oświadczenie o poddaniu się egzekucji

Comarch SA	DNB Bank Polska S.A.	środki trwałe - wyposażenie Laboratorium Internet of Things w Krakowie	2 531	EUR	2 130 (wobec 0 na dzień 31 grudnia 2016)	EUR	8 885 (wobec 0 na dzień 31 grudnia 2016)	PLN	EURIBOR1M + marża banku	30.12.2023	zastaw rejestrowy na środkach trwałych będących przedmiotem finansowania, cesja praw z polisy ubezpieczeniowej finansowanych środków trwałych, pełnomocnictwo do rachunków Comarch S.A. prowadzonych w DNB Bank Polska S.A., oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch Healthcare SA	Bank Polska Kasa Opieki S.A.	środki trwałe - sprzęt medyczny do Centrum Medycznego iMed24 w Krakowie	15 889	PLN			2 459 (wobec 4 540 na 31 grudnia 2016)	PLN	WIBOR1M + marża banku	31.12.2018	zastaw rejestrowy na środkach trwałych będących przedmiotem finansowania, cesja praw z polisy ubezpieczeniowej finansowanych środków trwałych, poręczenie Comarch S.A., pełnomocnictwo do rachunków Comarch Healthcare S.A. i Comarch S.A. prowadzonych w Banku Polska Kasa Opieki S.A., oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch AG	BGŻ BNP Paribas Bank Polska S.A	budynek biurowy w Dreźnie - refinansowanie	6 000	EUR	621 (wobec 1 862 na 31 grudnia 2016)	EUR	2 589 (wobec 8 238 na 31 grudnia 2016)	PLN	EURIBOR3M + marża banku	15.05.2018	dług gruntowy na budynku biurowym w Dreźnie, przelew praw z polisy ubezpieczeniowej budynku biurowego w Dreźnie, poręczenie Comarch S.A. oświadczenie Comarch S.A. o poddaniu się egzekucji
Bonus Development Sp. z o.o. SK-A	Bank Polska Kasa Opieki S.A.	budynek biurowy w Łodzi	9 262	EUR	8 043 (wobec 8 172 na 31 grudnia 2016)	EUR	33 545 (wobec 36 155 na 31 grudnia 2016)	PLN	EURIBOR1M + marża banku IRS do 31-05-2030	31.05.2030	hipoteka na budynku biurowym w Łodzi, pełnomocnictwo do rachunków Bonus Development Sp. z o.o. SK-A prowadzonych w Bank Polska Kasa Opieki S.A., oświadczenie Bonus Development Sp. z o.o. SK-A o poddaniu się egzekucji art. 777 KC, cesja praw z polisy ubezpieczeniowej budynku biurowego w Łodzi, cesja praw z gwarancji należytego wykonania oraz z gwarancji rękojmi, cesja praw z

											umowy dzierżawy finansowanej nieruchomości zawartej ze spółką Comarch S.A., poręczenie spółki Comarch S.A. wraz z pełnomocnictwem do dysponowania rachunkami Comarch S.A. prowadzonymi przez Bank Pekao S.A. oraz oświadczeniem o poddaniu się egzekucji
Comarch S.A.S, Comarch S.A.	BGŻ BNP Paribas Bank Polska S.A	Budynek Data Center w Lille we Francji	8 000	EUR	6 734 (wobec 1001 na 31 grudnia 2016)	EUR	28 085 (wobec 4 429 na 31 grudnia 2016)	PLN	EURIBOR3M + marża banku	18.09.2023	hipoteka na drugim miejscu na nieruchomości należącej do Comarch S.A. położonej w Krakowie przy ul. prof. Michała Życzkowskiego 23 (budynek SSE4), oświadczenie Comarch S.A. o poddaniu się egzekucji art. 777 KC, pełnomocnictwo do rachunków Comarch S.A. prowadzonych w banku BGŻ BNP Paribas S.A., cesja praw z polisy ubezpieczeniowej budynku SSE4

10.2. Odnawialne kredyty bankowe

Według stanu na dzień 31 grudnia 2017 r. spółki Grupy Comarch posiadały odnawialne limity kredytowe w wysokości 55 422 tys. PLN, z czego wykorzystane było 3 018 tys. PLN.

W trakcie roku 2017 zostały dotrzymane wszystkie kowenanty wynikające z umów kredytowych zawartych przez spółki Grupy. Zarząd Spółki dominującej nie widzi ryzyka ich niedotrzymania w przyszłości.

Kredytobiorca	Instytucja finansująca	Cel finansowania	Kwota kredytu / pożyczki wg umowy		Kwota kredytu / pożyczki pozostała do spłaty				Warunki oprocentowania	Termin ostatecznej spłaty	Zabezpieczenia
			Kwota	Waluta	Kwota	Waluta	Kwota	PLN			
Comarch SA	Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski S.A.	finansowanie bieżącej działalności gospodarczej	20 000	PLN	0	PLN	0	PLN	WIBOR1M + marża banku	12.12.2018	pełnomocnictwo do rachunków Comarch S.A. prowadzonych w Powszechnej Kasie Oszczędności Bank Polski S.A., oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch SA	Bank Polska Kasa Opieki S.A.	finansowanie bieżącej działalności gospodarczej	30 000	PLN	0 (wobec 0 na 31 grudnia 2016)	PLN	0 (wobec 0 na 31 grudnia 2016)	PLN	WIBOR1M + marża banku	30.06.2018	pełnomocnictwo do rachunków Comarch S.A. prowadzonych w Banku Polska Kasa Opieki S.A., oświadczenie o

											poddaniu się egzekucji
Comarch S.A.S, Comarch S.A.	BGŻ BNP Paribas Bank Polska S.A	finansowanie bieżącej działalności gospodarczej	1 300	EUR	724 (wobec 160 na 31 grudnia 2016)	EUR	3 018 (wobec 708 na 31 grudnia 2016)	PLN	EURIBOR1M + marża banku	28.02.2018	oświadczenie Comarch S.A. o poddaniu się egzekucji, pełnomocnictwo do rachunków Comarch S.A. prowadzonych w banku BGŻ BNP Paribas S.A.

10.3. Pożyczki

10.3.1. Pożyczki otrzymane

Pożyczkobiorca	Instytucja finansująca	Cel finansowania	Kwota kredytu / pożyczki wg umowy		Kwota kredytu / pożyczki pozostała do spłaty				Warunki oprocentowania	Termin ostatecznej spłaty	Zabezpieczenia
			Kwota	Waluta	Kwota	Waluta	Kwota	PLN			
Comarch SA	IBM Global Financing Polska Sp. z o.o.	dostawa sprzętu IT w związku z realizowanym przez Grupę Comarch projektem informatycznym	12 980	PLN			9 983 (wobec 10 415 na 31 grudnia 2016)	PLN	stałe	01.03.2022	brak

10.3.2. Pożyczki udzielone osobom zarządzającym i nadzorującym

W okresie sprawozdawczym spółka Bonus Management sp. z o.o. II Activia SK-A udzieliła pożyczki w wysokości 2 000 tys. zł Przewodniczącej Rady Nadzorczej Comarch S.A. Do dnia publikacji raportu kwartalnego za Q4 2017 pożyczka ta została w całości spłacona. Na dzień 31 grudnia 2017 r. nie istnieją żadne inne niespłacone pożyczki jak również udzielone przez spółki Grupy Comarch gwarancje i poręczenia na rzecz osób zarządzających i nadzorujących Spółki oraz ich bliskich.

10.3.3. Pożyczki udzielone pracownikom Grupy Comarch

Nie wystąpiły.

10.4. Poręczenia

- W związku z zawarciem przez Comarch Inc., spółkę zależną Comarch S.A., umowy z klientem na wdrożenie, hosting i utrzymanie systemu lojalnościowego, w dniu 28 kwietnia 2011 roku zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie dla klienta za zobowiązania spółki Comarch Inc. Poręczenie zostało udzielone maksymalnie do kwoty 3 000 tys. USD i jest ważne przez czas trwania umowy.
- W związku z zawarciem przez Comarch AG, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z klientem na sprzedaż licencji i wdrożenie Comarch Network & Service Inventory, Comarch Next Generation Service Assurance, Comarch OSS Mediations oraz sprzedaż licencji Comarch SLA Management, w dniu 11 sierpnia 2011 zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie dla klienta za zobowiązania Comarch AG wynikające z powyższej umowy. Poręczenie zostało udzielone do wysokości zobowiązań Comarch AG wynikających z umowy, tj. 5 495 tys. EUR.

- W związku z zawarciem przez Comarch Healthcare S.A, spółkę zależną Comarch S.A., umowy kredytu inwestycyjnego z Bankiem Pekao S.A., na podstawie której Bank Pekao S.A. udzielił spółce Comarch Healthcare S.A. finansowania w wysokości 15 889 tys. PLN, w dniu 1 września 2011 roku spółka Comarch S.A. udzieliła poręczenia za zobowiązania spółki zależnej Comarch Healthcare S.A. wynikające z powyższej umowy. Poręczenie zostało udzielone do kwoty 23 833 tys. PLN i jest ważne maksymalnie do dnia 31 grudnia 2021 roku.
- W związku z zawarciem przez Comarch UK, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie i utrzymanie systemu BSS, spółka Comarch S.A. udzieliła poręczenia za zobowiązania Comarch UK. Poręczenie zostało udzielone do wysokości zobowiązań Comarch UK wynikających z powyższej umowy, tj. do kwoty 808 tys. GBP oraz dodatkowo 86 tys. GBP rocznie za usługę SLA i jest ważne przez cały okres trwania umowy.
- W związku z zawarciem przez Comarch AG, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie Next Generation Performance Management Solution, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki Comarch AG wynikające z umowy. Poręczenie zostało udzielone maksymalnie do kwoty 3 682 tys. EUR i jest ważne przez cały okres trwania umowy.
- W związku z zawarciem przez Comarch AG, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie Planning and Inventory Application (PIA), został podpisany przez Comarch S.A. list patronacki, w którym Comarch S.A. zobowiązuje się do zapewnienia należytego wykonania umowy przez Comarch AG. List patronacki jest ważny 24 miesiące od zakończenia umowy, wartość umowy wynosi 3 505 tys. EUR.
- W związku z otrzymaniem przez Comarch AG, spółkę zależną Comarch S.A., subwencji na budowę infrastruktury w Dreźnie od Sachsische AufbauBank, Comarch S.A. przystąpiła do długu na wypadek powstania zobowiązania Comarch AG do zwrotu udzielonych środków. Maksymalna odpowiedzialność Comarch S.A. z tytułu przystąpienia do długu wynosi 263 tys. EUR plus odsetki za okres od momentu udzielenia subwencji do jej zwrotu. Przystąpienie do długu jest ważne do dnia 30 sierpnia 2018 roku.
- W związku z zawarciem przez Comarch AG, spółkę zależną Comarch S.A. umowy kredytu inwestycyjnego z BGŻ BNP Paribas Bank Polska S.A., na podstawie której bank udzielił spółce Comarch AG finansowania w wysokości 6 000 tys. EUR. W dniu 15 maja 2013 roku spółka Comarch S.A. udzieliła poręczenia za zobowiązania Comarch AG wynikające z powyższej umowy. Poręczenie zostało udzielone do kwoty 9 000 tys. EUR i jest ważne maksymalnie do dnia 15 maja 2020 roku.
- W związku z zawarciem przez Comarch UK, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z klientem na wdrożenie Comarch Loyalty Management, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie dla klienta za zobowiązania spółki Comarch UK. Poręczenie zostało udzielone maksymalnie do kwoty 2 351 tys. GBP i jest ważne przez okres trwania umowy.
- W związku z zawarciem przez Comarch S.A.S., spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie i licencję Comarch Loyalty Management, a także na usługi data center, Support & Maintenance zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki Comarch S.A.S. wynikające z tego projektu. Poręczenie zostało udzielone maksymalnie do wartości podpisanych przez Comarch S.A.S. umów, tj. 2 807 tys. EUR i jest ważne do czasu zakończenia projektu.
- W związku z zawarciem przez Comarch AG Oddział w Belgii, umowy z jednym z klientów na usługi data center, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki Comarch AG wynikające z tego projektu. Poręczenie zostało udzielone maksymalnie do wartości podpisanej przez Comarch AG umowy, tj. 236 tys. EUR i jest ważne do czasu zakończenia projektu.
- W związku z zawarciem przez Comarch UK, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z klientem na zakup licencji na oprogramowanie oraz usługi utrzymania i wsparcia, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki Comarch UK wynikające z tego projektu. Poręczenie zostało udzielone maksymalnie do kwoty 11 244 tys. GBP i jest ważne w okresie dwunastu lat od zakończenia kontraktu.

- W związku z zawarciem przez Comarch Healthcare S.A., spółkę zależną Comarch S.A., umów na obsługę kart paliwowych, zostały udzielone przez Comarch S.A. poręczenia dla operatora kart paliwowych za zobowiązania Comarch Healthcare S.A. wynikające z powyższych umów. Poręczenie zostało odnowione, w związku z czym jest ważne do dnia 31 maja 2018 roku i zostało udzielone do kwoty 100 tys. PLN.
- W związku z zawarciem przez oddział Comarch S.A. w Albanii umowy z klientem na usługi SLA zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania oddziału wynikające z tego projektu. Poręczenie zostało udzielone maksymalnie do wartości podpisanej przez Comarch S.A. Albanian Branch umowy, tj. ok. 10 tys. EUR miesięcznie i wygaśło w dniu 31 grudnia 2017 roku.
- W związku z zawarciem przez Comarch S.A.S., spółkę zależną Comarch S.A. umowy z jednym z klientów na wdrożenie Comarch ECM, a także dostarczenie usług utrzymania i zarządzania systemem (SaaS), zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki Comarch S.A.S., wynikające z tego projektu. Poręczenie zostało udzielone maksymalnie do kwoty 838 tys. EUR i jest ważne do momentu zakończenia projektu.
- W związku z zawarciem przez CA Consulting S.A., spółkę zależną Comarch S.A., umowy na obsługę kart paliwowych, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie dla operatora kart paliwowych za zobowiązania CA Consulting S.A. wynikające z powyższej umowy. Poręczenie zostało odnowione, w związku z czym jest ważne do dnia 31 maja 2018 roku i zostało udzielone do kwoty 50 tys. PLN.
- W związku z zawarciem przez Comarch AG Oddział w Belgii, umowy ramowej z jednym z klientów, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki Comarch AG. Poręczenie zostało udzielone maksymalnie do wartości umowy, tj. 3 241 tys. EUR i jest ważne do czasu zakończenia projektu.
- W związku z zawarciem przez Comarch Middle East FZ-LLC, spółkę zależną Comarch S.A. umowy z jednym z klientów na wdrożenie Comarch Loyalty Management For Airlines, Comarch Smart Analytics oraz Comarch Customer Engagement Platform-Gamification, a także dostarczenie usług utrzymania i zarządzania systemem, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie („Parent Guarantee”) za zobowiązania spółki Comarch Middle East FZ-LLC wynikające z tego projektu. Poręczenie jest ważne do momentu wywiązania się przez Comarch Middle East FZ-LLC ze wszystkich obowiązków wynikających z umowy i zostało udzielone do wysokości maksymalnej odpowiedzialności z kontraktu, tj. do 5 000 tys. USD. Poręczenie zostało udzielone na okres 5 lat.
- W związku z zawarciem przez Comarch Middle East FZ-LLC, spółkę zależną Comarch S.A. umowy z jednym z klientów, na wdrożenie Comarch Customer Engagement Platform, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie („Parent Guarantee”) za zobowiązania spółki Comarch Middle East FZ-LLC wynikające z tego projektu. Umowa została podpisana na okres 5 lat. Poręczenie jest ważne do momentu wywiązania się przez Comarch Middle East FZ-LLC ze wszystkich obowiązków wynikających z umowy i zostało udzielone do wysokości maksymalnej odpowiedzialności z kontraktu, tj. 10 000 tys. USD.
- W związku z zawarciem przez Bonus Development sp. z o.o. SK-A, spółkę zależną Comarch S.A., umowy kredytu inwestycyjnego z Bankiem Pekao S.A., na podstawie której bank udzielił spółce Bonus Development sp. z o.o. SK-A finansowania w EUR w wysokości 38 800 tys. PLN (co na dzień podpisania umowy kredytu stanowiło równowartość kwoty 9 262 tys. EUR) oraz w związku z zawarciem umowy na transakcje skarbowe związane z zabezpieczeniem ryzyka kursowego oraz stopy procentowej ww. kredytu, spółka Comarch S.A. udzieliła poręczeń za zobowiązania Bonus Development sp. z o.o. SK-A wynikające z powyższych umów. Poręczenia są ważne do momentu spłaty wszystkich zobowiązań wynikających z umowy kredytu, ostateczny termin spłaty kredytu przypada na dzień 28 czerwca 2030 roku.
- W związku z zawarciem przez Comarch Chile SpA, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na świadczenie usług IT Out-Tasking Services, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki zależnej Comarch Chile SpA wynikające z tej umowy. Poręczenie zostało udzielone do wysokości 200 tys. EUR i jest ważne do czasu zakończenia projektu, tj. do 30 sierpnia 2018 roku.

- W związku z zawarciem przez Comarch Polska S.A., spółkę zależną Comarch S.A., umowy na obsługę kart paliwowych, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie dla operatora kart paliwowych za zobowiązania Comarch Polska S.A. wynikające z powyższej umowy. Poręczenie zostało odnowione, w związku z czym jest ważne do dnia 14 września 2019 roku i zostało udzielone do kwoty 10 tys. PLN.
- W związku z zawarciem przez spółkę Comarch AB, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie systemu Loyalty Management Solutions i jego serwis, zostało udzielone poręczenie dla spółki Comarch AB. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone do kwoty 39 747 tys. SEK.
- W związku z zawarciem przez spółkę Comarch AB, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie i serwis usług Master Services Agreement zostało udzielone poręczenie dla spółki Comarch AB. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone na kwotę 3 827 tys. PLN.
- W związku z zawarciem przez spółkę Comarch UK, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie i serwis usług Comarch Loyalty Management, Comarch Campaign Management, Comarch Social Mining i Comarch Smart Analytics zostało udzielone poręczenie dla spółki Comarch UK. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone do kwoty wartości projektu tj. 3 318 tys. GBP.
- W związku z zawarciem przez spółkę Comarch Healthcare S.A., spółkę zależną Comarch S.A., umowy na obsługę kart płatniczych z jednym z klientów zostało udzielone poręczenie dla spółki Comarch Healthcare S.A. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone do kwoty 450 tys. PLN.
- W związku z zawarciem przez spółkę Comarch UK, spółkę zależną Comarch S.A., umowy na obsługę kart płatniczych z jednym z klientów zostało udzielone poręczenie dla spółki Comarch UK. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone do kwoty 330 tys. PLN.
- W związku z zawarciem przez spółkę Comarch Software und Beratung AG, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie i serwis usług Telco BSS i Telco OSS, zostało udzielone poręczenie dla spółki Comarch Software und Beratung AG. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone do wartości kontraktu tj. 11 524 tys. EUR.
- W związku z zawarciem przez spółkę Thanks Again LLC, spółkę stowarzyszoną Comarch S.A., umowy na wynajęcie biura z jednym z klientów, zostało udzielone poręczenie dla spółki Thanks Again LLC. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone do kwoty 544 tys. USD.
- W związku z zawarciem przez Comarch S.A.S., spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie usługi Comarch Loyalty Management zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki Comarch S.A.S. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone do kwoty 2 414 tys. EUR.
- W związku z zawarciem przez Comarch S.A.S., spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie usług Comarch Retail, Comarch Mobile Sale i Comarch POS zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki Comarch S.A.S. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone do kwoty 1 444 tys. EUR.
- W związku z udzieleniem limitu kredytowego dla Geopolis Sp. z o.o. przez jednego z kontrahentów, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki zależnej Geopolis Sp. z o.o. Poręczenie zostało udzielone do kwoty 160 tys. PLN i wygasło w dniu 31 grudnia 2017 roku.
- W związku z zawarciem przez Comarch Colombia S.A.S., spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie usług Comarch Loyalty Management zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki Comarch Colombia S.A.S. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone do kwoty 10 710 tys. USD.

W powyższej liście poręczeń znajdują się pozycje, których Spółka nie traktuje jako zobowiązania warunkowe.

10.5. Gwarancje bankowe i istotne pozycje pozabilansowe

Na dzień 31 grudnia 2017 roku wartość gwarancji i akredytyw wystawionych przez banki na zlecenie Comarch S.A. w związku z realizowanymi umowami oraz uczestnictwem w przetargach wynosiła 65 876 tys. PLN, podczas gdy na dzień 31 grudnia 2016 roku ich wartość wynosiła 37 671 tys. PLN.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2017 roku wartość gwarancji wystawionych przez banki na zlecenie Comarch Polska S.A. w związku z realizowanymi umowami oraz uczestnictwem w przetargach wynosiła 0 PLN, podczas gdy na dzień 31 grudnia 2016 roku ich wartość wynosiła 19 tys. PLN.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2017 roku wartość gwarancji wystawionych przez banki na zlecenie Grupy Comarch Software und Beratung wynosiła 392 tys. EUR (tj. 1 634 tys. PLN), na dzień 31 grudnia 2016 roku ich wartość wynosiła 392 tys. EUR (tj. 1 734 tys. PLN).

Według stanu na dzień 31 grudnia 2017 roku wartość gwarancji wystawionych przez banki na zlecenie Comarch AG wynosiła 16 tys. EUR (tj. 67 tys. PLN), na dzień 31 grudnia 2016 roku ich wartość wynosiła 16 tys. EUR (tj. 71 tys. PLN).

Według stanu na dzień 31 grudnia 2017 roku wartość gwarancji wystawionych przez banki na zlecenie Geopolis sp. z o.o. wynosiła 82 tys. PLN.

Comarch S.A. udzieliła oświadczeń o możliwości udzielenia wsparcia finansowego („letter of comfort”) dla spółek zależnych: Comarch Healthcare S.A. ważne do 30 czerwca 2019 r., Comarch Malaysia SDN. BHD. ważne do 31 grudnia 2018 r. oraz bezterminowo, Comarch Argentina S.A. bezterminowo, oraz Comarch R&D S.à r.l. bezterminowo.

11. Najważniejsze wydarzenia w 2017 roku i po dacie bilansu

11.1. Umowy znaczące dla działalności Grupy Comarch

Do najważniejszych umów podpisanych przez Grupę Comarch w 2017 roku należą:

11.1.1. Przejęcie spółki Geopolis

Zarząd Comarch S.A. poinformował w dniu 17 marca 2017 r. o podpisaniu przez Comarch S.A., listów intencyjnych z Geopolis sp. z o.o. oraz ze współnikami tej spółki, mających na celu ustalenie warunków przeprowadzenia docelowych transakcji:

- zbycia 100% udziałów w Geopolis sp. z o.o. na rzecz Comarch S.A.,
- nabycia przez Comarch S.A. całości autorskich praw majątkowych do oprogramowania ERGO należącego do Geopolis sp. z o.o.,
- dokapitalizowania Geopolis sp. z o.o. przez Comarch S.A.

Transakcje docelowe miały być zrealizowane w przypadku spełnienia warunków przewidzianych w listach intencyjnych oraz osiągnięciu porozumienia co do pozostałych warunków transakcji do dnia 31 marca 2017 r. W dniu 31 marca 2017 r. została przekazana informacja o przesunięciu terminu na spełnienie warunków do 3 kwietnia 2017 r. W dniu 3 kwietnia 2017 r. warunki określone w listach intencyjnych zostały spełnione, w związku z tym transakcje docelowe zostały zrealizowane.

Łączna wartość transakcji docelowych wyniosła 8,05 mln PLN.

Geopolis sp. z o.o. zajmuje się wspieraniem informatyzacji w jednostkach administracji publicznej poprzez tworzenie i wdrażanie zintegrowanych rejestrów i ewidencji o charakterze przestrzennym, systemów zarządzania państwowym zasobem geodezyjnym i kartograficznym oraz geoportali. Zakup Geopolis sp. z o.o. pozwolił Grupie Comarch na poszerzenie portfela produktów informatycznych dla sektora publicznego.

O szczegółach Spółka informowała w raportach bieżących nr [RB-2-2017](#) z dnia 17 marca 2017 r., nr [RB-4-2017](#) z dnia 31 marca 2017 r. oraz [RB-5-2017](#) z dnia 4 kwietnia 2017 r.

11.1.2. Aneks do umowy z firmą Budimex S.A. na realizację VI etapu inwestycji w Specjalnej Strefie Ekonomicznej w Krakowie (SSE7).

W nawiązaniu do raportu bieżącego nr [RB-3-2016](#) z dnia 18 marca 2016 roku dotyczącego zawarcia umowy z firmą Budimex S.A. na realizację VI etapu inwestycji w Specjalnej Strefie Ekonomicznej w Krakowie (SSE7), raportem bieżącym nr [RB-20-2017](#) z dnia 30 października 2017 roku Zarząd Comarch S.A. poinformował o podpisaniu w dniu 30 października 2017 roku aneksu do ww. umowy. W jego rezultacie planowany termin zakończenia inwestycji został wydłużony do 31 grudnia 2017 roku.

11.1.3. Przetarg ograniczony na „Świadczenie usług wsparcia, eksploatacji i utrzymania Kompleksowego Systemu Informatycznego ZUS”

Zarząd Comarch S.A. informował, że w dniu 12 września 2017 r. miało miejsce otwarcie ofert w ramach przetargu ograniczonego na „Świadczenie usług wsparcia, eksploatacji i utrzymania Kompleksowego Systemu Informatycznego ZUS”, organizowanego przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie, z którego wynikało, iż Comarch S.A. złożył cenowo najkorzystniejszą ofertę. Łączna wartość oferty złożonej przez Comarch S.A. w ramach niniejszego przetargu wynosiła 242 033 004 PLN brutto. O szczegółach Spółka informowała w raporcie bieżącym [RB-17-2017](#) z dnia 12 września 2017 r.

Zarząd Comarch S.A. informował raportem bieżącym [RB-21-2017](#) z dnia 14 listopada 2017 r., iż w dniu 14 listopada 2017 r. miało miejsce ogłoszenie wyników przetargu ograniczonego na „Świadczenie usług wsparcia, eksploatacji i utrzymania Kompleksowego Systemu Informatycznego ZUS”, organizowanego przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie. Oferta Emitenta o łącznej wartości 242 033 004 PLN brutto uzyskała najwięcej punktów i została wybrana jako najkorzystniejsza.

11.1.4. Podpisanie umowy na „Dostawę i wdrożenie systemu cyfrowej rejestracji przebiegu rozpraw sądowych w sądach powszechnych”

Zarząd Comarch S.A. informował raportem bieżącym [RB-18-2017](#) z dnia 20 października 2017 r., iż w wyniku rozstrzygnięcia postępowania o udzielenie zamówienia publicznego, w dniu 20 października 2017 r. została podpisana umowa Konsorcjum firm Comarch Polska S.A. (spółka zależna Comarch S.A.) jako Lidera Konsorcjum i MAXTO Sp. z o.o. S.K.A. jako Członka Konsorcjum („Konsorcjum”) ze Skarbem Państwa reprezentowanym przez Ministra Sprawiedliwości na dostawę i wdrożenie systemu cyfrowej rejestracji przebiegu rozpraw sądowych w sądach powszechnych („Umowa”). Dostawa, instalacja, konfiguracja, wdrożenie oraz uruchomienie systemu zostaną zrealizowane nie później niż do dnia 31 sierpnia 2018 r., natomiast usługi serwisu oraz wsparcia technicznego będą realizowane przez okres 48 miesięcy liczonych od pierwszego dnia pełnego miesiąca po podpisaniu przez Ministerstwo Sprawiedliwości bez zastrzeżeń protokołu odbioru końcowego. Maksymalne wynagrodzenie należne Konsorcjum z tytułu realizacji przedmiotu Umowy nie przekroczy kwoty 137 805 711,72 PLN brutto.

PO DACIE BILANSU**11.1.5. Aneks do umowy z firmą Budimex S.A. na realizację VI etapu inwestycji w Specjalnej Strefie Ekonomicznej w Krakowie (SSE7)**

W nawiązaniu do raportu bieżącego nr [RB-3-2016](#) z dnia 18 marca 2016 roku dotyczącego zawarcia umowy z firmą Budimex S.A. na realizację VI etapu inwestycji w Specjalnej Strefie Ekonomicznej w Krakowie (SSE7) oraz raportu bieżącego [RB-20-2017](#) z dnia 30 października 2017 roku dotyczącego podpisania aneksu do ww. umowy, Zarząd Comarch S.A. poinformował raportem bieżącym nr [RB-3-2018](#), że prace objęte pierwotnym zakresem umowy zostały wykonane do dnia 31 grudnia 2017 r., natomiast w dniu 25 stycznia 2018 roku został podpisany aneks do ww. umowy, zlecający Wykonawcy prace dodatkowe związane z budynkiem SSE7. W rezultacie, kwota kontraktu uległa zwiększeniu o 2 721 000 PLN, a planowany termin zakończenia prac objętych aneksem został ustalony na 30 czerwca 2018 roku.

11.1.6. Podpisanie umowy na usługę wsparcia, eksploatacji i utrzymania Kompleksowego Systemu Informatycznego KSI ZUS

Zarząd Comarch S.A. informował raportem bieżącym nr [RB-4-2018](#) z dnia 2 marca 2018 r. o podpisaniu w dniu 2 marca 2018 r. przez konsorcjum firm Comarch Polska S.A. z siedzibą w Krakowie i Comarch S.A. z siedzibą w Krakowie (dalej: „Konsorcjum”) z Zakładem Ubezpieczeń Społecznych z siedzibą w Warszawie (dalej: „ZUS”) umowy na usługę wsparcia, eksploatacji i utrzymania Kompleksowego Systemu Informatycznego KSI ZUS (dalej: „Umowa”). Przedmiotem Umowy jest świadczenie przez Konsorcjum na rzecz ZUS usług utrzymaniowych, serwisowych i dodatkowych dla systemu KSI ZUS oraz pełnienie roli integratora KSI ZUS w zakresie i na zasadach określonych w Umowie. Łączna wysokość wynagrodzenia należnego Konsorcjum z tytułu realizacji przedmiotu Umowy nie przekroczy kwoty brutto w wysokości 242 033 004,00 PLN (słownie złotych: dwieście czterdzieści dwa miliony trzydzieści trzy tysiące cztery 00/100), w tym: kwoty netto w wysokości 196 774 800,00 PLN (słownie złotych: sto dziewięćdziesiąt sześć milionów siedemset siedemdziesiąt cztery tysiące osiemset 00/100) oraz podatku od towarów i usług (VAT) według stawki 23 % w wysokości 45 258 204,00 PLN (słownie złotych: czterdzieści pięć milionów dwieście pięćdziesiąt osiem tysięcy dwieście cztery 00/100). Termin realizacji przedmiotu Umowy wynosi 48 miesięcy, przy czym rozpoczyna on bieg od dnia rozpoczęcia świadczenia usług, tj. nie później niż w terminie 12 miesięcy od dnia zawarcia Umowy, po uprzednim zgłoszeniu przez Konsorcjum w formie pisemnej gotowości do przejęcia usług utrzymania i podpisaniu przez obie strony protokołu przekazania usług utrzymania, chyba że strony w formie pisemnej uzgodnią inaczej. Umowa wygasa również z chwilą wyczerpania limitu wynagrodzenia brutto należnego Konsorcjum.

11.2. Pozostałe**11.2.1. Wezwanie Banku Pekao S.A. do zapłaty kwoty 100 mln PLN przez CA Consulting S.A. w związku z nienależytym wykonaniem umowy**

Zarząd Comarch S.A. informował w dniu 23 marca 2017 r. o otrzymaniu przez CA Consulting S.A., spółkę zależną Comarch S.A. wezwania do zapłaty od Banku Pekao S.A. Bank w wystosowanym piśmie wezwał CA Consulting S.A. do zapłaty kwoty 100 mln PLN wynikającej z nienależytego wykonywania umowy Kompleksowej Obsługi Eksploatacyjnej Systemu CIB Comarch Internet Banking (bankowość korporacyjna) z dnia 23 grudnia 2005 r. Zgodnie z pismem Banku nienależyte wykonywanie umowy ma polegać na niedotrzymywaniu przez CA Consulting S.A. parametrów SLA świadczonej usługi.

W ocenie Emitenta wezwanie skierowane do CA Consulting S.A. nie znajduje uzasadnienia ani oparcia w postanowieniach Umowy z 2005 roku. W opinii Emitenta przekroczenie parametrów SLA wynika z

przyczyn leżących po stronie Banku, za które CA Consulting S.A. nie ponosi odpowiedzialności, w tym w szczególności z faktu, iż wolumen transakcji przetwarzanych przez system wielokrotnie przekroczył określone w zawartej umowie założenia projektowe, jak również z faktu braku wystarczających inwestycji Banku w modernizację infrastruktury niezbędnej do funkcjonowania Systemu CIB w ciągu ostatnich dziewięciu lat. Obecnie funkcjonująca infrastruktura w znacznym zakresie pochodzi z roku 2008, dysponuje taką samą mocą obliczeniową jak w owym czasie, co obecnie dalece nie wystarcza do obsługi Systemu. Spółka CA Consulting S.A. wielokrotnie informowała Bank o tym fakcie, w tym także w formie pisemnej zgłaszając konieczność wykonania prac rewitalizacyjnych i modernizacyjnych mających na celu zwiększenie pierwotnych założeń wydajnościowych, a także wykonania prac dostosowujących System do ilości procesowanych w nim transakcji, m.in. w piśmie ze stycznia 2017 od Zarządu Comarch S.A. do Zarządu Pekao S.A. oraz Zarządu CA Consulting S.A. do Dyrekcji Pekao S.A.

Zgodnie z postanowieniami Umowy całkowity limit odpowiedzialności CA Consulting S.A. w danym roku kalendarzowym nie przekroczy 100% wynagrodzenia z tytułu świadczenia usług określonych w Umowie otrzymanego przez CA Consulting S.A. w danym roku kalendarzowym, zaś kwota wezwania kilkudziesięciokrotnie przekracza ten limit i w żaden sposób nie jest uzasadniona w przesłanym wezwaniu.

Comarch S.A. informuje, że CA Consulting S.A. w całości odrzucił roszczenie banku jako niezasadne. Informuje również, że Grupa Comarch nadal świadczy na bieżąco usługi w ramach Umowy zawartej z Bankiem.

W ocenie Zarządu Comarch S.A. zaistniała sytuacja nie będzie miała istotnego wpływu na działalność operacyjną i sytuację finansową Grupy Comarch.

O szczegółach Spółka informowała w raporcie bieżącym nr [RB-3-2017](#) z dnia 23 marca 2017 r

11.2.2. Nota obciążeniowa od Tauron Dystrybucja S.A.

Zarząd Comarch S.A. informował raportem bieżącym [RB-19-2017](#) o otrzymaniu w dniu 24 października 2017 roku przez Comarch S.A. – jako lidera konsorcjum w składzie: Comarch S.A., Apator Rector sp. z o.o., Tukaj Mapping Central Europe sp. z o.o. oraz Eurosystem S.A. („Konsorcjum”) noty obciążeniowej wystawionej przez Tauron Dystrybucja S.A. (dalej: „Tauron”) wzywającej członków Konsorcjum do solidarnej zapłaty kwoty 30 246 071,61 PLN. Przedmiotowa nota obciążeniowa, zgodnie z jej treścią, została wystawiona przez Tauron tytułem kar umownych naliczonych za zwłokę w wykonaniu umowy z dnia 15 czerwca 2012 roku na wykonanie i wdrożenie Systemu Zarządzania Majątkiem Sieciowym zawartej pomiędzy Tauron a Konsorcjum („Umowa”).

Comarch S.A. informował, że stosownie do regulacji obowiązujących wewnątrz Konsorcjum każdy z członków Konsorcjum odpowiada za prawidłowe wykonywanie swojego zakresu zadań i obowiązków, ponosząc adekwatną do tego zakresu odpowiedzialność z tytułu kar umownych.

Na kwotę kary umownej wskazanej w otrzymanej notce obciążeniowej składają się:

- a) Kara umowna w kwocie 22 149 507,94 PLN naliczona za zwłokę w wykonaniu paszportyzacji, za której wykonanie byli odpowiedzialni poszczególni członkowie Konsorcjum w zakresie ich obowiązków wynikających z Umowy,
- b) Kara umowna w kwocie 2 469 063,87 PLN naliczona za zwłokę w wykonaniu Etapu 2 Umowy, za którego wykonanie jest odpowiedzialny Apator Rector sp. z o.o.
- c) Kara umowna w kwocie 5 627 499,80 PLN naliczona za zwłokę w wykonaniu Etapu 3 Umowy, za którego wykonanie jest odpowiedzialny Apator Rector sp. z o.o.

W ocenie Comarch S.A. za całkowicie niezasadną zarówno co do podstawy, jak też wysokości uznać należy karę umowną w kwocie 22 149 507,94 PLN, która została naliczona za zwłokę w wykonaniu paszportyzacji, w szczególności z uwagi na brak podstawy kontraktowej do jej naliczenia. Za niezasadne uznać należy również pozostałe kary umowne, w szczególności z uwagi na nieuwzględnienie przez Tauron okoliczności mających wpływ na terminowość realizacji Umowy, a leżących po stronie Tauron.

Comarch S.A. informował, że podjęcie niezbędne kroki prawne potwierdzające brak obowiązku zapłaty przez Comarch S.A. kar umownych wynikających z wystawionej przez Tauron noty obciążeniowej. Jednocześnie, z uwagi na okoliczności sprawy, w ocenie Zarządu Spółki nie istnieje aktualnie konieczność zawiązania rezerwy na potencjalne roszczenia z tytułu kar umownych wskazanych w notcie obciążeniowej.

PO DACIE BILANSU

11.2.3. Aneks do umowy z Bankiem Pekao S.A. na świadczenie Kompleksowej Obsługi Eksploatacyjnej Systemu Comarch Internet Banking

Zarząd Comarch S.A. informował raportem bieżącym [RB-2-2018](#) z dnia 5 stycznia 2018 r., w nawiązaniu do raportu bieżącego nr [RB-3-2017](#) z dnia 24 marca 2017 r., Zarząd Comarch S.A. informuje o otrzymaniu podpisanego aneksu do umowy Kompleksowej Obsługi Eksploatacyjnej Systemu CIB Comarch Internet Banking (bankowość korporacyjna) zawartej z Bankiem Pekao S.A. a CA Consulting S.A., spółkę zależną Comarch S.A., w dniu 23 grudnia 2005 r. (dalej: „Umowa”). W ramach aneksu ustalony został nowy zakres i termin realizacji usługi. Strony oświadczyły również, że nie mają wobec siebie żadnych roszczeń wynikających z niewykonywania lub nienależytego wykonywania ww. Umowy, co oznacza brak roszczenia Banku Pekao S.A. wobec CA Consulting S.A., o którym Zarząd Comarch S.A. informował w raporcie bieżącym nr [RB-3-2017](#).

11.2.4. Zawarcie ugody z Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

W nawiązaniu do raportu bieżącego nr [RB-14-2014](#) z dnia 19 maja 2014 roku (dotyczącego otrzymania noty księgowej od Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (dalej: "ARiMR") obejmującej karę umowną w wysokości 32 455 497,28 zł (słownie: trzydzieści dwa miliony czterysta pięćdziesiąt pięć tysięcy czterysta dziewięćdziesiąt siedem złotych 28/100) w związku z realizacją przez Comarch S.A. umowy z dnia 29 kwietnia 2013 roku („Umowa OFSA”) oraz raportu bieżącego nr [RB-4-2015](#) z dnia 15 stycznia 2015 roku [informującego o doręczeniu Comarch S.A. w dniu 14 stycznia 2015 r. pozwu o zapłatę kwoty 34 493 717,28 zł (słownie: trzydzieści cztery miliony czterysta dziewięćdziesiąt trzy tysiące siedemset siedemnaście złotych oraz 28/100) - wniesionego przeciwko Comarch S.A. przez ARiMR do Sądu Okręgowego w Warszawie III Wydział Cywilny - z tytułu naliczonych przez ARiMR kar umownych, raportem bieżącym nr [RB-6-2018](#) Zarząd Comarch S.A. poinformował o zawarciu w dniu 23 kwietnia 2018 r. ugody pomiędzy Comarch S.A. a ARiMR przed mediatorem sądowym. W ramach tej ugody - czyniąc sobie wzajemne ustępstwa - Strony zgodnie postanowiły, że kary umowne należne ARiMR w związku z nienależytym wykonywaniem przez Comarch S.A. Umowy OFSA, wynoszą 3 478 473,60 zł (słownie: trzy miliony czterysta siedemdziesiąt osiem tysięcy czterysta siedemdziesiąt trzy złote oraz 60/100) i że zostaną one rozliczone z należnym Comarch S.A. od ARiMR odszkodowaniem, którego wysokość w ramach wzajemnych ustępstw ustalono w kwocie 1 478 098,24 zł (słownie: jeden milion czterysta siedemdziesiąt osiem tysięcy dziewięćdziesiąt osiem złotych oraz 24/100) - z tytułu utraconych korzyści wynikających z niezawarcia przez ARiMR z konsorcjum Comarch S.A. oraz Comarch Polska S.A. umowy na „Utrzymanie i rozwój Systemu Informatycznego Agencji – SIA (ZSZiK, IACSplus, GIS, SIZ, PZSIPplus, PA)” („dalej Umowa SIA”) - wskutek zawarcia tej umowy z innym wykonawcą. W wyniku ugody łączna wartość kary umownej do zapłaty przez Comarch S.A. wyniesie 2 000 375,36 zł (słownie: dwa miliony trzysta siedemdziesiąt pięć złotych oraz 36/100), co mieści się w rezerwie zawiązanej przez Comarch S.A. w 2014 roku w kwocie 2 276 882,40 zł (słownie: dwa miliony dwieście siedemdziesiąt sześć tysięcy osiemset osiemdziesiąt dwa oraz 40/100). Jednocześnie w ramach w/w ugody ARiMR zrzekła się dalej idących roszczeń z tytułu kar umownych związanych z wykonywaniem Umowy OFSA, a Comarch S.A. zrzekł się wszelkich dalej idących roszczeń związanych z niezawarciem Umowy SIA. Zarząd Comarch S.A. informuje, iż podjął działania mające na celu zatwierdzenie w/w ugody przez właściwy sąd.

12. Główne inwestycje krajowe i zagraniczne (papiery wartościowe, instrumenty finansowe, wartości niematerialne i prawne oraz nieruchomości), w tym inwestycje kapitałowe dokonane poza grupą jednostek powiązanych oraz opis metod ich finansowania a także ocena możliwości realizacji zamierzeń inwestycyjnych, w tym inwestycji kapitałowych, w porównaniu do wielkości posiadanych środków

Grupa Comarch nie ogranicza obszaru swojego działania jedynie do terytorium Polski. Dysponując produktami konkurencyjnymi międzynarodowo, Grupa konsekwentnie zwiększa wartość sprzedaży zagranicznej koncentrując się szczególnie na rynku Europy Zachodniej. Sprzedaż jest realizowana zarówno bezpośrednio do klienta końcowego (bądź to przez Comarch S.A. lub inną spółkę Grupy Comarch) lub przez firmy partnerskie.

W najbliższych latach w ramach Grupy Comarch będą kontynuowane projekty inwestycyjne, które pozwolą na dalszą ekspansję firmy w nowych obszarach działalności i na nowych rynkach. Będą one finansowane m.in. ze środków pieniężnych posiadanych przez Spółki Grupy Comarch, jak również z wykorzystaniem kredytów bankowych.

12.1. Inwestycje kapitałowe

Wszystkie inwestycje kapitałowe zostały opisane w punkcie [20.2.](#)

12.2. Nieruchomości

Grupa na podstawie umowy zawartej w dniu 18 marca 2016 roku pomiędzy Comarch S.A., a firmą Budimex S.A. zrealizowała VI etap inwestycji w Specjalnej Strefie Ekonomicznej w Krakowie (budynek SSE7). Przedmiotem umowy było wybudowanie budynku biurowego wraz z infrastrukturą drogową i techniczną oraz dostawą niezbędnych materiałów i urządzeń. Powierzchnia całkowita budynku wynosi 27 736 m². W dniu 30 października 2017 r. został podpisany aneks do ww. umowy ([RB-20-2017](#)), w którym planowany termin zakończenia inwestycji został wydłużony do 31 grudnia 2017 roku. Prace objęte pierwotnym zakresem umowy zostały wykonane do dnia 31 grudnia 2017 r., natomiast w dniu 25 stycznia 2018 roku został podpisany aneks do ww. umowy ([RB-3-2018](#)), zlecający Wykonawcy prace dodatkowe związane z budynkiem SSE7. W rezultacie, kwota kontraktu uległa zwiększeniu o 2 721 tys. PLN do poziomu 69 999 tys. PLN, a planowany termin zakończenia prac objętych aneksem został ustalony na 30 czerwca 2018 roku. Nakłady inwestycyjne poniesione w związku z ww. umową do dnia 31 grudnia 2017 roku wyniosły 65 673 tys. PLN.

W dniu 16 czerwca 2015 roku została zawarta umowa pomiędzy Bonus Development spółka z ograniczoną odpowiedzialnością SK-A, spółką zależną Comarch S.A. oraz Skanska S.A. na realizację inwestycji budowlanej w Łodzi. Przedmiotem umowy było wybudowanie budynku biurowego wraz z przebudową i zmianą sposobu użytkowania przyległego budynku pofabrycznego zlokalizowanego w Łodzi przy ul. Jaracza 76/78 wraz z infrastrukturą drogową i techniczną oraz z dostawą niezbędnych materiałów i urządzeń. Powierzchnia całkowita budynku wynosi 9 906,20 m². Wartość umowy wynosi 37 883 tys. PLN netto. Inwestycja została zakończona w pierwszym kwartale 2017 roku.

Budynek biurowy nabyty w Lille przez Comarch S.A.S. został dostosowany do funkcji biurowej i stanowi obecnie siedzibę spółki. W dniu 15 marca 2016 roku została zawarta umowa pomiędzy Comarch S.A.S., spółką zależną Comarch S.A. oraz SNC-LAVALIN S.A.S. na realizację inwestycji budowlanej w Lille we Francji. Przedmiotem umowy jest przebudowa budynku magazynowego na data center pod adresem 17 Rue Paul Langevin w Lezennes. Aktualnie trwa procedura odbiorowa budynku. Wartość umowy wynosi 7 553 tys. EUR netto, tj. 31 503 tys. PLN, wg kursu EUR na dzień 31 grudnia 2017 roku. Nakłady inwestycyjne poniesione w związku z ww. umową do dnia 31 grudnia 2017 roku wyniosły 7 223 tys. EUR (tj. 30 126 tys. PLN wg kursu EUR na dzień 31 grudnia 2017 roku). Inwestycja jest finansowana ze środków z długoterminowego kredytu bankowego.

W 2017 r. nie dokonywano zakupów nieruchomości gruntowych.

13. Działalność w Specjalnej Strefie Ekonomicznej

W dniu 22 marca 1999 r. Comarch S.A. uzyskała zezwolenie na prowadzenie działalności w Specjalnej Strefie Ekonomicznej w Krakowie. Zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 14 października 1997 r. w sprawie ustanowienia Specjalnej Strefy Ekonomicznej w Krakowie (Dz. U. Nr 135, poz. 912 z późn. zm.) jako podmiot, który zainwestował w krakowskiej specjalnej strefie ekonomicznej co najmniej 2 mln EURO, uzyskała ulgi podatkowe dotyczące zwolnienia z podatku dochodowego od osób prawnych od dochodu uzyskanego z działalności określonej w zezwoleniu. W związku z wejściem Polski do Unii Europejskiej została uchwalona Ustawa z dnia 2 października 2003 r. o zmianie ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych i niektórych ustaw (Dz. U. Nr 188, poz. 1840), która zmieniła warunki zwolnień podatkowych dla podmiotów działających w specjalnych strefach ekonomicznych. Oznacza to zmianę dotychczasowego sposobu funkcjonowania ulgi podatkowej z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych, z ulgi nieograniczonej wartościowo, na ulgę ograniczoną wartościowo i zależną od wartości dokonanych inwestycji. Na mocy uchwały maksymalna wartość pomocy publicznej przyznanej Comarch S.A. nie będzie mogła przekroczyć 75% wartości nakładów inwestycyjnych, które Spółka poniosła w okresie od uzyskania zezwolenia tj. od dnia 22 marca 1999 r. do dnia 31 grudnia 2006 r. Spółka Comarch S.A. wystąpiła do Ministra Gospodarki o zmianę warunków zezwolenia i w dniu 1 lipca 2004 r. otrzymała decyzję Ministra Gospodarki z dnia 24 czerwca 2004 r. dotyczącą zmiany warunków zezwolenia na określone powyżej i zgodne z Ustawą. Równocześnie w zmienionym zezwoleniu wydłużony został do 31 grudnia 2017 r. okres, na jaki zostało wydane zezwolenie dla Comarch S.A.

Comarch S.A. posiada w sumie pięć zezwoleń na prowadzenie działalności w Specjalnej Strefie Ekonomicznej w Krakowie:

- uzyskane w roku 1999, z okresem ważności do 31 grudnia 2017 roku;
- uzyskane w roku 2007, pierwotnie z okresem ważności do 31 grudnia 2017 roku, aktualnie zgodnie z Decyzją Ministerstwa Rozwoju i Finansów z dnia 18 października 2017 r. zmienione na nieokreślony termin obowiązywania;
- uzyskane w roku 2013, w zezwoleniu tym nie został określony termin jego obowiązywania;
- uzyskane w lutym 2016 roku, w zezwoleniu tym nie został określony termin jego obowiązywania;
- uzyskane w marcu 2016 roku, w zezwoleniu tym nie został określony termin jego obowiązywania.

Jednocześnie Spółka zwraca uwagę, że w dniu 23 lipca 2013 r. Rada Ministrów przyjęła rozporządzenia wydłużające do 2026 r. termin funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych na terenie Polski.

Ulgą inwestycyjną z tytułu zezwolenia uzyskanego w roku 1999 została w całości wykorzystana. Wartość ulgi inwestycyjnej z tytułu zezwolenia uzyskanego w 2007 roku wynosi na dzień 31 grudnia 2017 roku ok. 17 037 tys. PLN (po zdyskontowaniu na dzień przyznania zezwolenia). Wartość ulgi inwestycyjnej z tytułu zezwolenia uzyskanego w 2013 roku wynosi na dzień 31 grudnia 2017 roku ok. 28 929 tys. PLN (po zdyskontowaniu na dzień przyznania zezwolenia). Wartość ulgi inwestycyjnej z tytułu zezwolenia uzyskanego w marcu 2016 roku dotyczącego inwestycji w budynek biurowy SSE7 w Krakowie wynosi na dzień 31 grudnia 2017 roku ok. 20 320 tys. PLN (po zdyskontowaniu na dzień przyznania zezwolenia). Ponieważ inwestycja nie została jeszcze zakończona wartość ulgi inwestycyjnej będzie ulegać zmianie.

Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego ustala się w wysokości kwoty przewidzianej w przyszłości do odliczenia od podatku dochodowego, w związku z ujemnymi różnicami przejściowymi oraz z tytułu ulgi w podatku dochodowym w związku z prowadzeniem działalności w SSE, które spowodują w przyszłości zmniejszenie podstawy obliczenia podatku dochodowego oraz straty podatkowej możliwej do odliczenia, ustalonej przy uwzględnieniu zasady ostrożności. Ze względu na powyższą zasadę aktywa z tytułu działalności w SSE ustala się jedynie w rocznym horyzoncie czasowym, przyjmując za bazę do jego ustalenia przeciętny dochód uzyskany z działalności strefowej z okresu 5 lat (łącznie z rokiem, za który jest sporządzane sprawozdanie).

14. Uchwały Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy i Rady Nadzorczej jednostki dominującej

14.1. Dobre Praktyki Spółek Notowanych na GPW w Warszawie

Zgodnie z zasadą szczegółową nr II.Z.11 zawartą w części II "Dobrych Praktyk Spółek Notowanych na GPW 2016" Zarząd Comarch S.A. poinformował w raporcie bieżącym nr [EBI-2-2017](#), że uchwałą nr 10/05/2017 z dnia 29 maja 2017 r. Rada Nadzorcza Comarch S.A. pozytywnie zaopiniowała projekty uchwał Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy Spółki z dnia 27 czerwca 2017 r.

Zgodnie z zasadą szczegółową nr II.Z.10. zawartą w części II "Dobrych Praktyk Spółek Notowanych na GPW 2016" Zarząd Comarch S.A. zaprezentował w raporcie bieżącym nr [EBI-1-2017](#) sprawozdanie z działalności Rady Nadzorczej Comarch S.A. za okres od 1 stycznia 2016 r. do 31 grudnia 2016 r., ocenę sytuacji Spółki z uwzględnieniem oceny systemu kontroli wewnętrznej i systemu zarządzania ryzykiem istotnym dla Spółki, ocenę sposobu wypełniania obowiązków informacyjnych dotyczących stosowania ładu korporacyjnego oraz ocenę racjonalności prowadzonej przez Spółkę polityki w zakresie działalności sponsoringowej i charytatywnej.

14.2. Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy Comarch S.A. z dnia 27 czerwca 2017 r.

a) Zwołanie WZA, porządek obrad i informacje dotyczące udziału w WZA emitenta

Dnia 29 maja 2017 r. Zarząd Comarch Spółka Akcyjna z siedzibą w Krakowie, działając na podstawie przepisów art. 395, art. 399 § 1, art. 402 z indeksem 1 oraz art. 402 z indeksem 2 Kodeksu Spółek Handlowych (dalej „KSH”) oraz art. 14 Statutu Spółki, zwołał Zwyczajne Walne Zgromadzenie na dzień 27 czerwca 2017 r., na godzinę 11.00 w Krakowie przy ul. Prof. Michała Życzkowskiego 23. Zarząd Spółki przedstawił w tym dniu również porządek obrad oraz projekty uchwał na niniejsze Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy wraz z uzasadnieniami. Zgodnie z art. 402 z indeksem 2 KSH Zarząd Spółki przekazał także informacje dotyczące udziału w Walnym Zgromadzeniu Spółki, w szczególności:

- prawo akcjonariusza do żądania umieszczenia poszczególnych spraw w porządku obrad Walnego Zgromadzenia,
- prawo akcjonariusza do zgłaszania projektów uchwał,
- sposób wykonywania prawa głosu przez pełnomocnika,
- możliwość i sposób uczestniczenia w Walnym Zgromadzeniu przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej,
- sposób wypowiadania się w trakcie Walnego Zgromadzenia przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej,
- sposób wykonywania prawa głosu drogą korespondencyjną lub przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej,
- dzień rejestracji uczestnictwa w Walnym Zgromadzeniu wyznaczono na 11 czerwca 2017 r.,
- informacja o prawie uczestniczenia w Walnym Zgromadzeniu,
- lista akcjonariuszy,
- dostęp do dokumentacji,
- adresy strony internetowej oraz adres poczty elektronicznej.

O szczegółach Spółka informowała raportem bieżącym nr [RB-10-2017](#) z dnia 29 maja 2017 r.

b) Uchwały podjęte na WZA emitenta

Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy podjęło uchwały między innymi w następujących sprawach:

- wyboru Przewodniczącego Walnego Zgromadzenia;
- wykreślenia z porządku obrad punktu dotyczącego wyboru Komisji Skrutacyjnej;
- uchwalenia porządku obrad;

- zatwierdzenia sprawozdania finansowego Comarch S.A. za rok obrotowy 1.01.2016 - 31.12.2016;
- zatwierdzenia sprawozdania Zarządu z działalności Spółki za rok obrotowy 1.01.2016 - 31.12.2016;
- zatwierdzenia skonsolidowanego sprawozdania finansowego Comarch S.A. za rok obrotowy 1.01.2016 - 31.12.2016;
- zatwierdzenia sprawozdania Zarządu z działalności Grupy Kapitałowej Comarch za rok obrotowy 1.01.2016 - 31.12.2016;
- zatwierdzenia sprawozdania Rady Nadzorczej Spółki z działalności w 2016 roku, zawierającego ocenę sytuacji Spółki;
- podziału zysku netto za rok obrotowy 1.01.2016 - 31.12.2016;
- udzielenia członkom Zarządu i Rady Nadzorczej Spółki absolutorium z wykonywania przez nich obowiązków w roku obrotowym 1.01.2016 - 31.12.2016;
- zmiany Regulaminu Rady Nadzorczej Comarch S.A.;
- zmiany statutu Spółki. W dniu 27 czerwca 2017 roku Walne Zgromadzenie Comarch S.A. zmieniło Statut Spółki w ten sposób, że w art. 8 ust. 4 dodano lit. d): „d) zbycie na rzecz osoby prawnej prawa polskiego albo obcego albo jednostki organizacyjnej nie posiadającej osobowości prawnej prawa polskiego albo obcego, w tym w szczególności na rzecz ułomnej osoby prawnej prawa polskiego albo obcego („Struktura”) kontrolowanej w rozumieniu art. 8 ust. 5 Statutu wyłącznie przez akcjonariusza wnoszącego (zbywającego) akcje imienne uprzywilejowane do Struktury („Akcjonariusz Wnoszący”) albo (współ)kontrolowanej wyłącznie przez wstępnych, zstępnych, rodzeństwo lub małżonka Akcjonariusza Wnoszącego albo wyłącznie przez niektóre lub wszystkie z tych osób („Osoba bądź Osoby Bliskie”) i Akcjonariusza Wnoszącego łącznie („Struktura Kontrolowana”) oraz zbycie akcji imiennych uprzywilejowanych przez jedną Strukturę Kontrolowaną na rzecz innej Struktury Kontrolowanej.” (Raport bieżący [RB-13-2017](#) z dn. 27 czerwca 2017 roku). Zmiany w statucie zostały zarejestrowane w KRS w dniu 23 sierpnia 2017 r. o czym Spółka informowała raportem bieżącym [RB-16-2017](#) z dnia 31 sierpnia 2017 r.

Pełna treść uchwał została przekazana do publicznej wiadomości raportem bieżącym nr [RB-13-2017](#) z dnia 27 czerwca 2017 r.

c) Uchwała WZA w sprawie podziału zysku za 2016 rok

Zwyczajne Walne Zgromadzenie Spółki podjęło Uchwałę nr 9 w sprawie podziału zysku netto za rok obrotowy 1.01.2016 - 31.12.2016. Walne Zgromadzenie postanowiło, że wypracowany w roku obrotowym od 1 stycznia 2016 do 31 grudnia 2016 zysk netto w kwocie 45 588 464,11 PLN zostanie podzielony w ten sposób, że:

1. Kwota 12 200 023,50 PLN zostanie wypłacona w formie dywidendy. Dywidendę w kwocie 1 PLN 50 gr za jedną akcję otrzymają osoby będące akcjonariuszami spółki w dniu 31 lipca 2017 roku. Liczba akcji objętych dywidendą wynosi 8 133 349 sztuk.

2. Pozostała część zysku netto w kwocie 33 388 440,61 PLN zostanie przekazana na kapitał zapasowy.

Dywidenda została wypłacona w dniu 11 sierpnia 2017 roku.

O szczegółach spółka informowała raportem bieżącym nr [RB-14-2017](#) z dnia 27 czerwca 2017 r.

W dniu 8 maja 2017 r. raportem bieżącym nr [RB-6-2017](#) Zarząd Comarch S.A. poinformował, że zarekomenduje Zwyczajnemu Walnemu Zgromadzeniu Comarch S.A. podział zysku netto Spółki w kwocie 45 588 464,11 PLN wypracowanego za 2016 rok jak zaprezentowano powyżej. W dniu 15 maja 2017 r. Rada Nadzorcza Comarch S.A. pozytywnie zaopiniowała ([RB-8-2017](#) z dnia 15 maja 2017 r.) rekomendację Zarządu Comarch S.A. w sprawie podziału zysku netto za 2016 rok.

d) Lista akcjonariuszy uczestniczących w WZA emitenta

Zgodnie z listą akcjonariuszy uczestniczących w Zwyczajnym Walnym Zgromadzeniu Akcjonariuszy Comarch S.A. w dniu 27 czerwca 2017 r., Elżbieta Filipiak oraz Janusz Filipiak posiadali co najmniej 5% ogólnej liczby głosów na tym Zgromadzeniu, według szczegółów poniżej:

- Janusz Filipiak – 893 000 sztuk akcji, z których przysługiwało 4 465 000 głosów na WZA i które stanowiły 47,98% głosów na WZA; udział w ogólnej liczbie głosów Spółki: 29,52%;
- Elżbieta Filipiak – 846 000 sztuk akcji, z których przysługiwało 4 230 000 głosów na WZA i które stanowiły 45,45% głosów na WZA; udział w ogólnej liczbie głosów Spółki: 27,96%.

Całkowita liczba głosów wynikająca z wszystkich wyemitowanych akcji Comarch S.A. wynosi 15 126 949 głosów. Na WZA w dniu 27 czerwca 2017 roku brali udział akcjonariusze reprezentujący 9 306 334 głosów, co stanowi 61,52% w ogólnej liczbie głosów Spółki. O szczegółach Spółka informowała raportem bieżącym nr [RB-15-2017](#) z dnia 27 czerwca 2017 r.

15. Operacje na akcjach Comarch S.A.

15.1. Transakcje zbycia/nabycia akcji jednostki dominującej

Nie wystąpiły.

PO DACIE BILANSU

W dniu 12 lutego 2018 roku Zarząd Comarch S.A. otrzymał od osoby pełniącej obowiązki zarządcze powiadomienie o transakcji, o której mowa w art. 19 ust. 1 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady UE nr 596/2014 z dnia 16 kwietnia 2014 r. w sprawie nadużyć na rynku. Przedmiotowa transakcja dotyczyła zbycia w dniu 8 marca 2018r. 7 539 sztuk akcji zwykłych na okaziciela na rynku regulowanym po średnioważonej cenie 145,50 PLN za 1 akcję. Wartość transakcji wyniosła 1 096 924,50 PLN.

O szczegółach Spółka informowała raportem bieżącym nr [RB-5-2018](#) i [RB-5-2018/K](#) z dnia 12 marca 2018 r.

15.2. Program opcji menadżerskich dla Członków Zarządu

Nie wystąpił.

16. Operacje na akcjach jednostek zależnych i stowarzyszonych Comarch S.A.

Nie wystąpiły poza operacjami opisanymi w pkt [20.3](#) niniejszego sprawozdania.

PO DACIE BILANSU

Nie wystąpiły poza operacjami opisanymi w pkt [20.4](#) niniejszego sprawozdania.

17. Pozostałe wydarzenia 2017 roku i po dacie bilansu

17.1. Terminy przekazywania raportów okresowych w 2017 roku

Zgodnie z § 103 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 19 lutego 2009 r. w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa nie będącego państwem członkowskim, Zarząd Comarch S.A. określił stałe daty przekazywania raportów okresowych w 2017 roku raportem bieżącym nr [RB-1-2017](#) z dnia 5 stycznia 2017 r.

17.2. Korekta podstawowych danych finansowych w raporcie biegłego z badania sprawozdania finansowego Comarch S.A. za 2016 rok.

W dniu 8 maja 2017 r. raportem bieżącym nr [RB-7-2017](#) Zarząd Comarch S.A. przekazał do wiadomości publicznej skorygowany raport roczny Comarch S.A. za 2016 rok.

Korekcie podlegały błędy edycyjne dotyczące podstawowych danych finansowych w raporcie biegłego z badania sprawozdania finansowego Comarch S.A. za 2016 rok:

1. Tabela zatytułowana „Podstawowe dane finansowe pochodzące z bilansu” (część II, strona 8 Raportu z badania).

Zapasy - było: 43.274, powinno być: 43.273;

Suma aktywów - było: 1.162.522, powinno być: 1.162.245;

Zobowiązania krótkoterminowe (w tym krótkoterminowe rezerwy i rozliczenia międzyokresowe bierne) - było: 246.222, powinno być: 245.310;

Zobowiązania z tytułu dostaw i usług - było: 16.595, powinno być: 53.915;

Suma zobowiązań i rezerw na zobowiązania - było: 391.415, powinno być: 390.503.

2. „Informacje identyfikujące badane sprawozdanie finansowe” (część III, strona 9 Raportu z badania). Było:

Badane sprawozdanie finansowe zostało sporządzone na dzień 31 grudnia 2016 roku i obejmuje:

- wprowadzenie do sprawozdania finansowego,

- bilans sporządzony na dzień 31 grudnia 2016 roku, który po stronie aktywów i pasywów wykazuje sumę 1.162.522.003,55 zł,

- rachunek zysków i strat za okres od 1 stycznia 2016 roku do 31 grudnia 2016 roku wykazujący zysk netto w kwocie 44.953.007,89 zł,

- zestawienie zmian w kapitale własnym za okres od 1 stycznia 2016 roku do 31 grudnia 2016 roku wykazujące zwiększenie kapitału własnego o kwotę 39.201.703,72 zł,

- rachunek przepływów pieniężnych za okres od 1 stycznia 2016 roku do 31 grudnia 2016 roku wykazujący zmniejszenie stanu środków pieniężnych o kwotę 16.602.272,10 zł,

- dodatkowe informacje i objaśnienia.

Powinno być:

Badane sprawozdanie finansowe zostało sporządzone na dzień 31 grudnia 2016 roku i obejmuje:

- wprowadzenie do sprawozdania finansowego,

- bilans sporządzony na dzień 31 grudnia 2016 roku, który po stronie aktywów i pasywów wykazuje sumę 1.162.245 tys. zł,

- rachunek zysków i strat za okres od 1 stycznia 2016 roku do 31 grudnia 2016 roku wykazujący zysk netto w kwocie 45.588 tys. zł,

- zestawienie zmian w kapitale własnym za okres od 1 stycznia 2016 roku do 31 grudnia 2016 roku wykazujące zwiększenie kapitału własnego o kwotę 39.837 tys. zł,

- rachunek przepływów pieniężnych za okres od 1 stycznia 2016 roku do 31 grudnia 2016 roku wykazujący zmniejszenie stanu środków pieniężnych o kwotę 16.640 tys. zł,

- dodatkowe informacje i objaśnienia.

17.3. Wpływ zmian kursów walutowych na skonsolidowane wyniki Grupy Kapitałowej Comarch w I kwartale 2017 r.

W dniu 16 maja 2017 r. raportem bieżącym nr [RB-9-2017](#) Zarząd Comarch S.A. poinformował, że istotny wpływ na wyniki finansowe I kwartału 2017 będą miały zdarzenia nietypowe w postaci różnic kursowych oraz wyceny instrumentów finansowych opartych na kursach walut. Różnice kursowe powstały w wyniku znacznego umocnienia się PLN wobec głównych walut obcych (zwłaszcza EUR i USD) pomiędzy dniami bilansowymi (31 grudnia 2016 r. a 31 marcem 2017 r.).

17.4. Korekta danych w sprawozdaniu finansowym Comarch S.A. za 2016 rok.

W dniu 16 czerwca 2017 r. raportem bieżącym nr [RB-12-2017](#) Zarząd Comarch S.A. przekazał do wiadomości publicznej skorygowany raport roczny Comarch S.A. za 2016 rok. Korekcie podlegały błędy edycyjne w notach: Nota 3d UDZIAŁY LUB AKCJE W JEDNOSTKACH PODPORZĄDKOWANYCH oraz nota 3e UDZIAŁY LUB AKCJE W JEDNOSTKACH PODPORZĄDKOWANYCH. Szczegółowa informacja na ten temat została przedstawiona w erracie zamieszczonej w raporcie.

PO DACIE BILANSU**17.5. Terminy raportów okresowych w 2018 roku**

W dniu 2 stycznia 2018 r. raportem bieżącym nr [RB-1-2018](#) Zarząd Comarch S.A. określił następujące stałe daty przekazywania raportów okresowych w 2018 roku:

- IV kwartał 2017 w dniu 01.03.2018 r.
- I kwartał 2018 w dniu 18.05.2018 r.
- III kwartał 2018 w dniu 16.11.2018 r.
- Skonsolidowany raport półroczny zawierający skrócone skonsolidowane sprawozdanie finansowe oraz skrócone jednostkowe sprawozdanie finansowe za I półrocze 2018 roku w dniu 31.08.2018 r.
- Raport roczny za 2017 rok w dniu 27.04.2018 r.
- Skonsolidowany raport roczny za 2017 rok w dniu 27.04.2018 r.

17.6. Zawarte po dacie bilansu kontrakty forward

Grupa Comarch zawarła w okresie od 1 stycznia 2018 r. do dnia 27 kwietnia 2018 r. kontrakty terminowe na sprzedaż 4 000 tys. EUR oraz 2 000 tys. USD. Wartość netto kontraktów terminowych nierozliczonych na dzień 27 kwietnia 2018 r. wynosiła 20 477 tys. EUR oraz 5 615 tys. USD. Na dzień 27 kwietnia 2018 r. wycena otwartych kontraktów terminowych wyniosła 7 837 tys. zł. Kontrakty zapadają w terminie do 25 miesięcy od dnia bilansowego. Wszystkie kontrakty terminowe zostały zawarte w celu ograniczenia wpływu zmian kursów walut na wynik finansowy związany z realizowanymi przez spółki Grupy Comarch kontraktami handlowymi, w których wynagrodzenie ustalone jest w walutach obcych.

18. Charakterystyka polityki w zakresie kierunków rozwoju grupy kapitałowej emitenta

Strategicznymi kierunkami rozwoju Grupy Comarch są:

- rozwój sprzedaży zagranicznej, ze szczególnym uwzględnieniem rynków Europy Zachodniej (zwłaszcza w regionie DACH) i obu Ameryk,
- stały rozwój własnych, zaawansowanych technologicznie produktów informatycznych, wysokie nakłady na prace R&D,
- rozwój produktów i usług informatycznych dla medycyny,
- rozwój sprzedaży produktów i usług informatycznych w modelu usługowym (cloud computing),
- dywersyfikacja oferty poprzez sprzedaż produktów i usług do klientów z wielu sektorów gospodarki,
- kontynuacja prac rozwojowych w zakresie rozwiązań IT dla sektora e-Zdrowie, który w przyszłości powinien stać się jednym z głównych odbiorców Grupy Comarch,
- ścisła współpraca z globalnymi klientami na międzynarodowych rynkach,
- stałe inwestowanie w kapitał ludzki,
- rozwój nowoczesnej własnej bazy produkcyjnej w Polsce i zagranicą.

19. Osiągnięcia w zakresie badań i rozwoju

Globalizacja gospodarki światowej i liberalizacja handlu powoduje zanikanie barier dla firm i ich produktów. Rynek IT staje się rynkiem otwartym i globalnym, na którym następuje ciągłe porównywanie cen i jakości dostępnych produktów. Wraz ze wzrostem obecności kapitału zagranicznego w Polsce, nawet firmy IT działające wyłącznie na polskim rynku muszą oferować produkty konkurencyjne z punktu widzenia rynku globalnego. Comarch od samego początku działania wypracował reputację firmy technologicznej wytwarzającej nowoczesne produkty i z sukcesem je sprzedającej na rynku krajowym i zagranicznym. Dlatego nadal głównym celem strategicznym Comarch jest opracowywanie nowych,

konkurencyjnych produktów, co pozwoli na zapewnienie dalszego rozwoju Comarch, a co za tym idzie zwiększenie jej wartości. Utrzymanie dynamiki sprzedaży wymaga nakładów na rozwój produktów oraz właściwą ich promocję i marketing. Dotyczy to zarówno modyfikacji już istniejących produktów i technologii jak również opracowywania nowych produktów.

Polityka Comarch zakłada prowadzenie prac badawczo-rozwojowych związanych z wdrożeniem nowych produktów oraz standaryzację produktów od samego początku ich przygotowania dla klienta. Dzięki temu, o ile nawet produkt został przygotowany na potrzeby konkretnego klienta, to część lub całość oprogramowania/kodu może być następnie wykorzystana do przygotowania standardowego produktu. W rezultacie owocuje to wyższą rentownością poszczególnych kontraktów oraz rozszerzeniem bazy klientów. Nakłady na prace badawczo-rozwojowe w 2017 roku osiągnęły wartość 179,3 mln PLN i tym samym osiągnęły 16,3% przychodów ze sprzedaży Grupy Comarch. Comarch przeznaczył na nie zarówno środki własne, jak i aktywnie pozyskiwał fundusze europejskie.

Comarch S.A.

W 2017 roku w ramach Działania 1.1 **Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój 2014-2020** współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego podpisana została umowa o dofinansowanie projektu „Wytworzenie technologii „IoT Mesh” i narzędzi wspierających”.

W ramach Działania 1.1 „Projekty B+R przedsiębiorstw”, Poddziałania 1.1.2 „Prace B+R związane z wytworzeniem instalacji pilotażowej/demonstracyjnej”, realizowany był projekt „Miasto zdrowia”.

Natomiast w ramach Działania 2.1 Wsparcie inwestycji w infrastrukturę B+R przedsiębiorstw, realizowany był projekt „Laboratorium badawczo-rozwojowe Internetu Rzeczy”.

Fundusze Europejskie
Inteligentny Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Rozwoju Regionalnego

Comarch Healthcare S.A.

W 2017 roku w ramach Strategicznego programu badań naukowych i prac rozwojowych „Profilaktyka i leczenie chorób cywilizacyjnych” – STRATEGMED II, kontynuowana była realizacja umowy o dofinansowanie projektu „Nieinwazyjny monitoring we wczesnym wykrywaniu migotania przedsionków (AF)” – NOMED-AF.

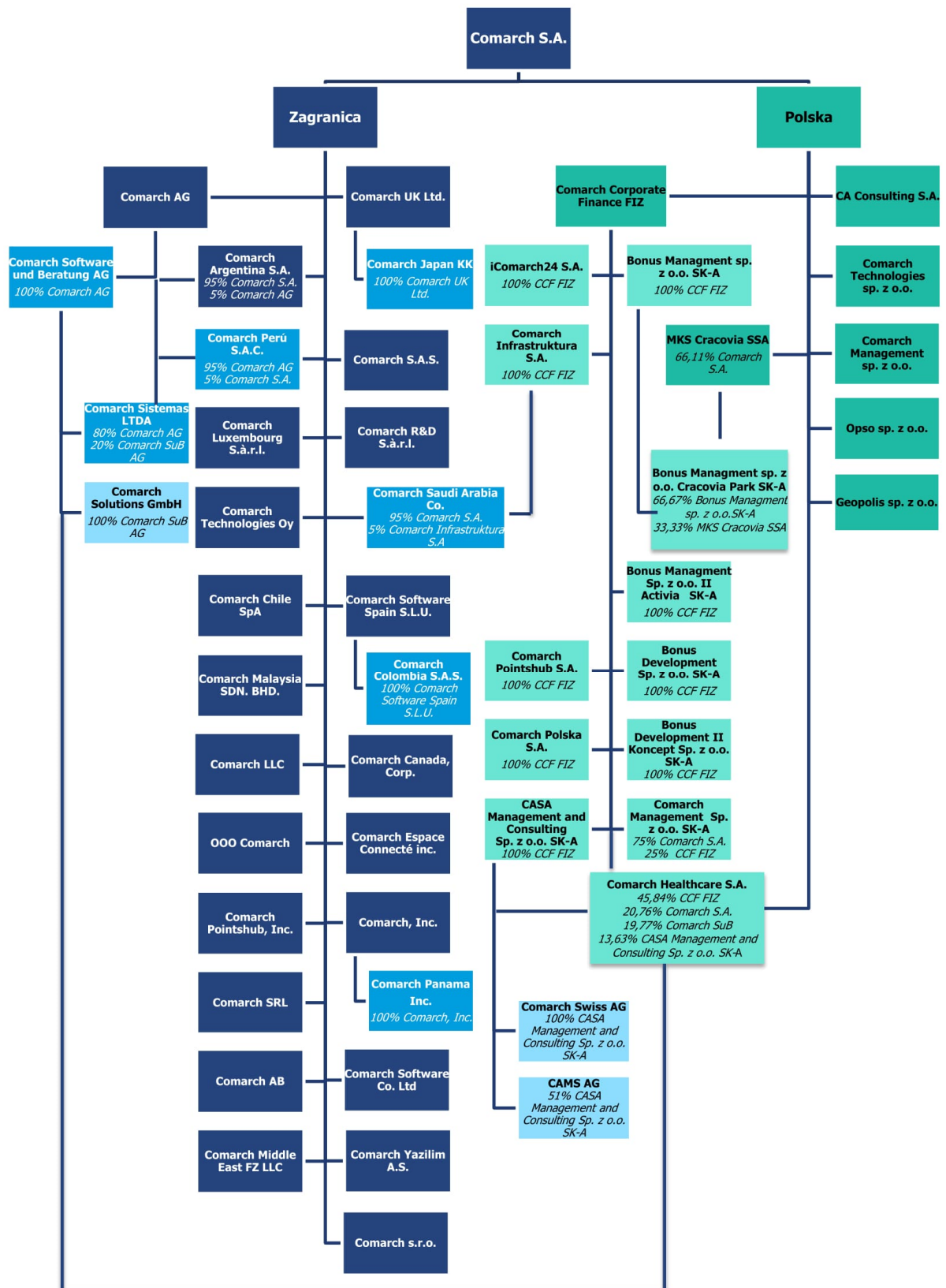
Narodowe Centrum
Badań i Rozwoju

W ramach Programu Badań Stosowanych kontynuowana była realizacja projektu „Badania nad metodami nawigacji przestrzennej w diagnostyce endoskopowej guzka obwodowego płuca”, w którym Comarch Healthcare S.A. jest partnerem.

20. Powiązania kapitałowe emitenta

20.1. Struktura kapitałowa Grupy Comarch

■ 100% Comarch S.A., chyba że wskazano inaczej.

20.2. Charakterystyka spółek Grupy Comarch

Podstawowym przedmiotem działalności Grupy Comarch („Grupa”), której jednostką dominującą jest Spółka Comarch S.A. z siedzibą w Krakowie przy Al. Jana Pawła II 39 A („Spółka”), jest działalność związana z oprogramowaniem - PKD 62.01.Z. Oznaczenie sądu rejestrowego dla Comarch S.A.: Sąd Rejonowy dla Krakowa – Śródmieścia w Krakowie, XI Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego. Numer KRS: 0000057567. Spółka Comarch S.A. posiada dominujący udział w Grupie pod względem osiąganych przychodów, wartości aktywów oraz ilości i wielkości realizowanych kontraktów. Akcje Spółki Comarch S.A. są dopuszczone do obrotu giełdowego na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie. Czas trwania jednostki dominującej nie jest ograniczony.

Struktura działania Grupy Comarch jest następująca:

- Jednostka dominująca Comarch S.A. pozyskuje większość kontraktów w dużej mierze realizując je,
- Spółki Comarch AG, Comarch S.A.S., Comarch R&D S.à r.l., Comarch Luxembourg S.à r.l., Comarch Inc., Comarch Panama Inc., Comarch Canada, Corp., Comarch Middle East FZ-LLC, Comarch LLC, OOO Comarch, Comarch Technologies Oy, Comarch UK Ltd., Comarch Chile SpA, Comarch Sistemas LTDA, Comarch Software Spain S.L.U., Comarch Yazilim A.S., Comarch SRL, Comarch Espace Connecté Inc., Comarch Malaysia SDN. BHD., Comarch AB, Comarch Argentina S.A., Comarch Colombia S.A.S., Comarch Peru S.A.C., Comarch Japan KK, Comarch Saudi Arabia Co. i Comarch Software (Shanghai) Co. Ltd pozyskują kontrakty informatyczne na rynkach zagranicznych i realizują je w całości lub w części,
- Spółka Comarch Software und Beratung AG jest znaczącym na rynku niemieckim producentem oprogramowania ERP oraz integratorem systemów informatycznych. Comarch Solutions GmbH prowadzi działalność o profilu identycznym z profilem działalności spółki Comarch Software und Beratung AG,
- Comarch Swiss AG zajmuje się sprzedażą i wdrażaniem rozwiązań informatycznych Comarch (zwłaszcza w obszarach ERP i ECM) na rynku szwajcarskim,
- Comarch Polska S.A. pozyskuje kontrakty informatyczne na rynku krajowym głównie w sektorze publicznym i realizuje je w całości lub w części,
- Comarch Technologies sp. z o.o. odpowiada za rozwój technologii związanych z projektowaniem i produkcją urządzeń elektronicznych oraz związanego z nimi oprogramowania,
- CA Consulting S.A. prowadzi działalność teleinformatyczną, polegającą na świadczeniu usług informatycznych i consultingowych na rzecz Comarch S.A. oraz klientów spoza Grupy Comarch,
- Comarch Corporate Finance Fundusz Inwestycyjny Zamknięty prowadzi działalność inwestycyjną (poprzez swoje spółki zależne) w zakresie nowych technologii i usług, a także działalność inwestycyjną na rynku kapitałowym,
- Comarch Management sp. z o.o., Comarch Management sp. z o.o. SK-A, CASA Management and Consulting sp. z o.o. SK-A, CAMS AG, Bonus Management sp. z o.o. SK-A oraz Bonus Management sp. z o.o. II Activia SK-A, Comarch Pointshub, Inc. prowadzą działalność inwestycyjną na rynku kapitałowym oraz związaną z informatyką,
- Przedmiotem działalności Bonus Development sp. z o.o. SK-A oraz Bonus Development sp. z o.o. II Koncept SK-A jest działalność developerska oraz inwestycyjna na rynku nieruchomości,
- Comarch Healthcare S.A. wytwarza i sprzedaje oprogramowanie związane z medycyną, urządzenia medyczne oraz świadczy usługi medyczne i diagnostyczne, a także wytwarza i dostarcza kompleksowe rozwiązania informatyczne dla sektora medycznego,
- Comarch Pointshub S.A. prowadzi działalność z zakresu Smart City,
- Comarch Infrastruktura S.A. prowadzi działalność polegającą na oferowaniu usług data center oraz outsourcingu usług informatycznych,
- iComarch24 S.A. prowadzi projekty informatyczne z zakresu e-księgowości oraz handlu elektronicznego, świadczy również usługi księgowe dla krajowych podmiotów zależnych z Grupy Comarch,
- Geopolis sp. z o.o. wdraża zintegrowane systemy GIS w jednostkach administracji publicznej,
- MKS Cracovia SSA prowadzi działalność sportową i w zakresie krzewienia kultury fizycznej,
- „Bonus MANAGEMENT spółka z ograniczoną odpowiedzialnością” Cracovia Park SK-A prowadzi działalność inwestycyjną w zakresie sportu, odnowy biologicznej i rekreacji,

- Opso sp. z o.o. prowadzi działalność gastronomiczną,
- Spółka Comarch s.r.o. nie prowadzi obecnie działalności operacyjnej.

JEDNOSTKA DOMINUJĄCA

Firma Spółki: **Comarch Spółka Akcyjna COMARCH**
Adres Spółki: 31-864 Kraków, Aleja Jana Pawła II 39 a
Regon: 350527377
NIP: 677-00-65-406

Akcje jednostki dominującej są dopuszczone do obrotu na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie i znajdują się wg wiedzy Spółki na dzień sporządzenia raportu w posiadaniu Janusza Filipiaka (32,88%), Elżbiety Filipiak (10,40% akcji), członków Zarządu Comarch S.A. (1,13%).

Spółka posiada oddziały w Krakowie, Warszawie, Poznaniu, Gdańsku, Wrocławiu, Katowicach, Gliwicach, Rzeszowie, Bielsko-Białej, Białymstoku, Łodzi, Lublinie, Tarnowie, Kielcach oraz Tiranie (Albania).

JEDNOSTKI ZALEŻNE

Firma Spółki: **Comarch AG COMARCH**
Adres spółki: Chemnitzer Str. 59b, 01187 Drezno, Niemcy
VAT ID: DE 206 522075

Kapitał zakładowy Comarch AG wynosi 15 000 000 EUR. Na kapitał zakładowy spółki składa się 15 000 000 akcji zwykłych na okaziciela o wartości nominalnej 1 Euro każda, które znajdują się w posiadaniu Comarch S.A. Łączna liczba głosów z wszystkich akcji Comarch AG wynosi 15 000 000. Comarch S.A. posiada 100% udziałów w kapitale i głosach na WZA Spółki. Przedmiotem działalności spółki jest sprzedaż i wdrażanie rozwiązań IT produkcji Comarch na rynku DACH. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 roku Comarch AG jest jednostką zależną od Comarch S.A.

Firma Spółki: **Comarch Software und Beratung AG COMARCH**
Adres spółki: Riesstr. 16, 80992 Monachium, Niemcy
VAT ID: DE129457436

Comarch AG jest posiadaczem 6 213 072 akcji spółki Comarch SuB, które stanowią 100% w jej kapitale zakładowym. Akcje te uprawniają do 6 213 072 głosów, tj. 100% na walnym zgromadzeniu spółki. Spółka prowadzi działalność na rynku IT głównie w Niemczech i Austrii, oferując swoje produkty i usługi w trzech segmentach biznesowych: ERP, finanse oraz integracja systemów dla średnich przedsiębiorstw. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch SuB jest jednostką zależną od Comarch S.A. (przez Comarch AG).

Firma Spółki: **Comarch Solutions GmbH COMARCH**
Adres spółki: Innsbruck - Müllerstr. 1, 6020 Innsbruck, Austria
VAT ID: ATU46234800

Kapitał zakładowy spółki wynosi 50 000 EUR. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch Solutions GmbH jest jednostką zależną od Comarch S.A. (poprzez Comarch Software Und Beratung AG).

Firma spółki: **Comarch SAS COMARCH**
Adres spółki: 17 rue Paul Langevin, 59260 Lezennes, Francja
VAT ID: FR 20500252606

Comarch S.A. posiada 100% udziałów spółki Comarch SAS, stanowiących 100% kapitału zakładowego oraz 100% głosów na zgromadzeniu wspólników. Kapitał zakładowy spółki Comarch SAS wynosi 3 308 429 EUR. W dniu 10 grudnia 2015 r. obniżono kapitał zakładowy w celu pokrycia strat z lat ubiegłych i jednocześnie podwyższono kapitał do kwoty 3 308 429 EUR. Z dniem 10 grudnia 2015 spółka sprzedała swoje udziały Comarch R&D SARL na rzecz Comarch SA. Przedmiotem działalności spółki jest sprzedaż

i wdrażanie rozwiązań IT produkcji Comarch na rynku francuskojęzycznym. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch SAS jest jednostką zależną od Comarch S.A.

Firma spółki: **Comarch R&D Sàrl COMARCH**
Adres spółki: 100A, allée Saint Exupéry, 38330 Montbonnot-Saint Martin, Francja
VAT ID: FR 69507984557

Od dnia 10 grudnia 2015 r. Comarch SA posiada 100% udziałów spółki Comarch R&D SARL, stanowiących 100% kapitału zakładowego oraz 100% głosów na zgromadzeniu wspólników. Kapitał zakładowy spółki Comarch R&D SARL wynosi 7 500 EUR i składa się z 750 udziałów o wartości nominalnej 10 EUR każdy. Przedmiotem działalności spółki jest sprzedaż i wdrażanie rozwiązań IT produkcji Comarch na rynku francuskojęzycznym. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch R&D SARL jest jednostką zależną od Comarch S.A.

Firma spółki: **Comarch Luxembourg S.à r.l. COMARCH**
Adres spółki: 63-65, rue de Merl, L-2146 Luxembourg
VAT ID: LU24700126

Comarch SA posiada 100% udziałów spółki Comarch Luxembourg S.à r.l., stanowiących 100% kapitału zakładowego oraz 100% głosów na zgromadzeniu wspólników. Kapitał zakładowy spółki Comarch Luxembourg S.à r.l. wynosi 500 000 euro i składa się z 500 000 udziałów o wartości nominalnej 1 euro każdy. Ogólna liczba głosów wynikająca ze wszystkich udziałów wynosi 500 000. Przedmiotem działalności spółki jest sprzedaż i wdrażanie rozwiązań IT produkcji Comarch w krajach Beneluxu. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch Luxembourg S.à r.l. jest jednostką zależną od Comarch S.A.

Firma Spółki: **Comarch, Inc. COMARCH**
Adres spółki: 10 W. 35th St.
9450 W. Bryn Mawr Ave
Suite 325
Rosemont, IL 60018
VAT ID: 52-2207301

Przedmiotem działalności spółki jest sprzedaż i wdrażanie rozwiązań IT produkcji Comarch na rynkach obu Ameryk. Kapitał zakładowy spółki wynosi 40 000 USD. Comarch S.A. posiada 100% udziału w kapitale i głosach na WZA Spółki. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch Inc. jest jednostką zależną od Comarch S.A.

Firma Spółki: **Comarch Pointshub, Inc. COMARCH**
Adres spółki: 10 W. 35th St.
9450 W. Bryn Mawr Ave
Suite 325
Rosemont, IL 60018
VAT ID: 47-4563861

Spółka prowadzi działalność inwestycyjną na rynku kapitałowym oraz związaną z informatyką. Kapitał zakładowy spółki wynosi 8 500 000 USD. Comarch S.A. posiada 100% udziału w kapitale i głosach na WZA Spółki. Spółka zajmuje się działalnością inwestycyjną na rynku informatycznym. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch Pointshub, Inc. jest jednostką zależną od Comarch S.A.

Firma Spółki: **Comarch Panama, Inc. COMARCH**
Adres spółki: Calle 52 Este, Obarrio
Edificio P.H. Plaza Ejecutiva
Piso 3, Oficina 307
Panama City, Panamá
Telefon/fax: +507 263 25 69
VAT ID: RUC 698712-1-468218 DV95

Kapitał zakładowy spółki wynosi 360 000 USD i dzieli się na 360 000 akcji o wartości nominalnej 1 USD każda. Spółka zajmuje się sprzedażą i wdrożeniami systemów informatycznych Comarch na rynek Ameryki Środkowej i Południowej. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch Panama Inc. jest jednostką zależną od Comarch S.A. (przez Comarch Inc.).

Firma Spółki: **Comarch Sistemas LTDA COMARCH**
Adres spółki: Avenida Roque Petroni Junior nº 1.089
Vila Gertrudes, Sao Paulo, Brasil
VAT ID: 20.035.102/0001-50

Kapitał zakładowy spółki wynosi 1 000 000 BRL i dzieli się na 1 000 000 udziałów po 1 BRL każdy. Spółka Comarch AG posiada 80% udziałów w kapitale zakładowym oraz głosach, pozostałe 20% przypada dla spółki Comarch Software und Beratung AG. Przedmiotem działalności spółki jest sprzedaż i wdrażanie rozwiązań IT produkcji Comarch na rynku Ameryki Południowej. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch Sistemas LTDA jest jednostką zależną od Comarch S.A. (poprzez Comarch Software und Beratung AG).

Firma Spółki: **Comarch Canada, Corp. COMARCH**
Adres spółki: P.O Box 7289, Stn. « A », 44 Chipman Hill , Suite 1000, Saint John,
N.B., E2L 2A9, Canada
VAT ID: GST/HST 81055 8403 RT0001

Kapitał zakładowy spółki wynosi 50 000 CAD i dzieli się na 50 000 akcji o wartości nominalnej 1 CAD każda. Comarch S.A. posiada 100% udziału w kapitale i głosach na WZA Spółki. Spółka zajmuje się sprzedażą i wdrożeniami systemów informatycznych w Kanadzie. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch Canada, Corp. jest jednostką zależną od Comarch S.A.

Firma Spółki: **Comarch Espace Connecté Inc. COMARCH**
Adres spółki: 1155 Boul. Rene-Levesque O. Suite 2500,
Montreal QC H3B 2K4
VAT ID: 1222643674 IC 0001

Kapitał Comarch Espace Connecté Inc. wynosi 400 000 CAD i dzieli się na 400 000 akcji imiennych o wartości nominalnej 1 CAD każda. Jedynym akcjonariuszem Comarch Espace Connecté Inc. jest Comarch S.A. Spółka nie prowadzi obecnie działalności operacyjnej.

Firma Spółki: **Comarch Middle East FZ-LLC COMARCH**
Adres Spółki: PO. Box 500824 Dubaj, Zjednoczone Emiraty Arabskie
Nr rejestru: 19879
VAT ID: 100296100900003

Kapitał zakładowy spółki wynosi 200 000 AED i dzieli się na 200 udziałów po 1 000 AED każdy, z których przysługuje 200 głosów (1 AED wynosi na dzień 31.12.2017 0,9591 PLN). Comarch S.A. objęła wszystkie udziały za gotówkę po wartości nominalnej. Spółka zajmuje się sprzedażą i wdrażaniem produktów Comarch na Bliskim Wschodzie oraz wsparciem dostarczonych klientom systemów informatycznych.

Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch Middle-East FZ-LLC jest jednostką zależną od Comarch S.A.

Firma Spółki: **Comarch Malaysia SDN. BHD. COMARCH**
Adres Spółki: B-3A-06 Block B West, PJ8 Service Suites
No 23 Jalan Barat, Seksyen 8
46050 Petaling Jaya
Nr rejestru: 1138689-D
VAT ID: 000638922752

Kapitał zakładowy spółki wynosi 500 000 MYR. Comarch S.A. posiada udział w kapitale zakładowym w wysokości 100%, który uprawnia do 100% głosów. Przedmiotem działalności spółki jest sprzedaż i wdrażanie rozwiązań IT produkcji Comarch na rynku azjatyckim. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch Malaysia SDN. BHD. jest jednostką zależną od Comarch S.A.

Firma Spółki: **Comarch Software Spain S.L.U. COMARCH**
Adres Spółki: Calle Caléndula, 93, Miniparc III Edificio E, Alcobendas 28109, Madrid,
VAT ID: B87128849

Kapitał zakładowy spółki wynosi 1 100 000 EUR i dzieli się na 110 000 udziałów o wartości 10 EUR każdy. Comarch S.A. posiada 100% udziału w kapitale i głosach na WZA Spółki. Przedmiotem działalności spółki jest sprzedaż i wdrażanie rozwiązań IT produkcji Comarch na rynku hiszpańskojęzycznym. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch Software Spain S.L.U. jest jednostką zależną od Comarch S.A.

Firma Spółki: **Comarch Yazilim A.S. COMARCH**
Adres Spółki: Matbuat Sok. Durukan Apt. No:17/6 Esentepe, Şişli/ Stambuł, Turcja
VAT ID: 2110683747

Kapitał zakładowy spółki wynosi 600 000 TRY (1 TRY wynosi na dzień 29 grudnia 2017 0,9235 PLN) i dzieli się na 600 000 akcji o wartości nominalnej 1 TRY każda. Jedynym właścicielem spółki jest Comarch S.A. Przedmiotem działalności Spółki jest sprzedaż i wdrażanie rozwiązań IT produkcji Comarch na rynku tureckim. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch Yazilim A.S. jest jednostką zależną od Comarch S.A.

Firma Spółki: **Comarch S.R.L. COMARCH**
Adres Spółki: Via Luigi Galvani 24, 20124 Milano, Italy
VAT ID: 08967390967

Kapitał zakładowy spółki wynosi 1 753 386,50 EUR. Comarch S.A. posiada 100% udziałów. Przedmiotem działalności Spółki jest sprzedaż i wdrażanie rozwiązań IT produkcji Comarch na rynku włoskim. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch S.R.L. jest jednostką zależną od Comarch S.A.

Firma Spółki: **Comarch LLC COMARCH**
Adres Spółki: 18/7 Kutuzova Str., 01133 Kijów, Ukraina
VAT ID: 329182826556

Kapitał zakładowy spółki wynosi 20 500 UAH (1 UAH na dzień 31 grudnia 2017 r. to równowartość 0,1236 PLN). Comarch S.A. posiada 100% udziałów w kapitale zakładowym Comarch LLC, który uprawnia go do 100% głosów. Zarejestrowana spółka jest jednoosobową spółką z ograniczoną odpowiedzialnością. Comarch LLC zajmuje się sprzedażą i wdrażaniem produktów Comarch na Ukrainie oraz supportem dostarczonym klientom systemów informatycznych. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch LLC jest jednostką zależną od Comarch S.A.

Firma Spółki: **OOO Comarch COMARCH**
Adres spółki: Bakhrushina 32/1 115054 Moskwa, Rosja
VAT ID: INN/KPP 7704545099/770401001

Kapitał zakładowy spółki wynosi 1 200 000 RUB i odpowiada mu 1 udział o wartości nominalnej 1,2 miliona RUB (1 RUB wynosi na dzień 31 grudnia 2017 r. 0,0604 PLN). Kapitał zakładowy został opłacony w całości. Spółka zajmuje się sprzedażą i wdrażaniem produktów Comarch w Rosji oraz supportem dostarczonych klientom systemów informatycznych. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. OOO Comarch jest jednostką zależną od Comarch S.A.

Firma Spółki: **Comarch Software (Shanghai) Co., Ltd. COMARCH**
Adres spółki: Room 3610-2, Block 11, No.3855 Shangnan Road Pudong New Area, Szanghaj, Chiny
VAT ID: 310115690128967

Kapitał zakładowy spółki wynosi 200 000 USD i został objęty przez Comarch S.A. w całości. Spółka wznowiła działalność w 2017 roku. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch Software (Shanghai) Co. Ltd. jest jednostką zależną od Comarch S.A.

Firma Spółki: **Comarch Technologies Oy COMARCH**
Adres spółki: Tekniikantie 14
02150 Espoo, Finlandia
VAT ID: FI23730145

Kapitał zakładowy spółki wynosi 50 000 EUR i składa się z 50 000 udziałów o wartości nominalnej 1 euro każdy. Ogólna liczba głosów wynikająca ze wszystkich udziałów wynosi 50 000. Comarch S.A. posiada udział w kapitale zakładowym w wysokości 100%, który uprawnia do 100% głosów. Przedmiotem działalności Spółki jest sprzedaż i wdrażanie rozwiązań IT produkcji Comarch na rynku fińskim. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch Technologies Oy jest jednostką zależną od Comarch S.A.

Firma Spółki: **Comarch UK Ltd COMARCH**
Adres Spółki: 201 Great Portland Street, London, W1W 5AB, Wielka Brytania
VAT ID: GB 133 0821 52

Kapitał zakładowy spółki wynosi 50 000 GBP. Comarch S.A. posiada udział w kapitale zakładowym w wysokości 100%, który uprawnia do 100% głosów. Przedmiotem działalności Spółki jest sprzedaż i wdrażanie rozwiązań IT produkcji Comarch na rynku brytyjskim. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch UK Ltd jest jednostką zależną od Comarch S.A.

Firma Spółki: **Comarch Chile SpA COMARCH**
Adres Spółki: Calle Monseñor Sótero Sanz de Villalba 161 oficina 1001, Providencia, Región Metropolitana, Santiago de Chile, Chile
VAT ID: 76.296.232-2

Kapitał zakładowy spółki wynosi 161 mln CLP (100 CLP wynosi na dzień 31 grudnia 2017 0,5663 PLN) Comarch S.A. posiada udział w kapitale zakładowym w wysokości 100%, który uprawnia do 100% głosów. Przedmiotem działalności Spółki jest sprzedaż i wdrażanie rozwiązań IT produkcji Comarch na rynku Ameryki Południowej. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch Chile SpA jest jednostką zależną od Comarch S.A.

Firma Spółki: **Comarch AB COMARCH**
Adres Spółki: C/o Bobowski, Flygfältsgatan 1, 128 30 Skarpnäck, Sweden
VAT ID: SE559018956801

Kapitał zakładowy spółki wynosi 50 000 SEK (1 SEK wynosi na dzień 29 grudnia 2017 0,4243 PLN). Comarch S.A. posiada udział w kapitale zakładowym w wysokości 100%, który uprawnia do 100% głosów. Przedmiotem działalności Spółki jest sprzedaż i wdrażanie rozwiązań IT produkcji Comarch na rynku szwedzkim. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch AB jest jednostką zależną od Comarch S.A.

Firma Spółki: **Comarch Argentina S.A. COMARCH**
Adres Spółki: Suipacha 1380, 2° Floor, Buenos Aires, Argentina
CUIT: 30-71425465-7

Kapitał zakładowy spółki wynosi 3 298 195 ARS (1 ARS wynosi na dzień 31 grudnia 2017 0,1926 PLN). Comarch S.A. posiada udział w kapitale zakładowym w wysokości 95%, który uprawnia do 95% głosów, 5% udziałów posiada Comarch AG, który uprawnia do 5% głosów. Przedmiotem działalności Spółki jest sprzedaż i wdrażanie rozwiązań IT produkcji Comarch w Argentynie. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch Argentina S.A. jest jednostką zależną od Comarch S.A.

Firma Spółki: **Comarch, s.r.o. COMARCH**
Adres Spółki: Sumbalova 1a 841 04 Bratislava, Słowacja
VAT ID: SK2020070558

Kapitał zakładowy spółki wynosi 149 372,63 EUR. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch s.r.o. jest spółką zależną od Comarch S.A. Spółka obecnie nie prowadzi działalności operacyjnej.

Firma Spółki: **Comarch Swiss AG COMARCH**
Adres Spółki: Grabenstrasse 2/4, 9320 Arbon, Szwajcaria
VAT ID: 472274

Kapitał Comarch Swiss AG wynosi 300 000 CHF i dzieli się na 300 akcji imiennych o wartości nominalnej 1 000 CHF każda. Z akcji tych przysługuje łącznie 300 głosów na zgromadzeniu akcjonariuszy. 100% akcji spółki znajduje się w posiadaniu CASA Management and Consulting sp. z o.o. SKA. Przedmiotem działalności spółki jest sprzedaż produktów grupy Comarch w Szwajcarii. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch Swiss AG jest jednostką zależną od Comarch S.A. (przez CCF FIZ i CASA Management and Consulting sp. z o.o. SK-A).

Firma Spółki: **CAMS AG COMARCH**
Adres Spółki: Hirschengraben 43, 6003 Luzern, Szwajcaria
VAT ID: CHE-273.360.056

Kapitał CAMS AG wynosi 100 000 CHF i dzieli się na 1 000 akcji imiennych o wartości nominalnej 100 CHF każda. Z akcji tych przysługuje łącznie 1 000 głosów na zgromadzeniu akcjonariuszy. 51% akcji spółki znajduje się w posiadaniu CASA Management and Consulting sp. z o.o. SKA. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. CAMS AG jest jednostką zależną od Comarch S.A. (przez CCF FIZ i CASA Management and Consulting Sp. z o.o. SK-A).

Firma Spółki: **Comarch Colombia S.A.S. COMARCH**
Adres spółki: Calle 72 NO 10-07 Of 603 Bogota D.C.
Bogota, Colombia

VAT ID: NIT 900967807-1

Kapitał zakładowy spółki wynosi 182 000 000 COP. Spółka zajmuje się sprzedażą i wdrożeniami systemów informatycznych Comarch na rynek Ameryki Środkowej i Południowej. 100% udziałów spółki Comarch Columbia jest w posiadaniu spółki Comarch Software Spain S.L.U. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch Columbia SAS jest jednostką zależną od Comarch

S.A. (przez Comarch Software Spain S.L.U.).

Firma Spółki: **Comarch Peru S.A.C. COMARCH**
Adres spółki: Av. Republica de Panama,
3420 Urb. Limatambo Dpto.,
1701 Lima-Lima- San Isidro
VAT ID: 20601740924

Kapitał zakładowy spółki wynosi 165 000 PEN z czego 8 250 PEN zostało wpłacone przez spółkę Comarch S.A. a pozostałe 156 750 PEN przez spółkę Comarch AG. Spółka zajmuje się sprzedażą i wdrożeniami systemów informatycznych Comarch na rynek Ameryki Środkowej i Południowej. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch Peru SAC jest jednostką zależną Comarch S.A. (w 95% przez Comarch AG).

Firma Spółki: **Comarch Saudi Arabia Limited Liability Company COMARCH**
Adres spółki: 1st Floor, The Plaza Complex, Olaya Street, Olaya, P.O. Box 84421,
Riyadh 11671, Kingdom of Saudi Arabia
Nr licencji: 210380472112

Kapitał zakładowy spółki wynosi 1 000 000 SAR. Comarch S.A. posiada udział w kapitale zakładowym w wysokości 95%, 5% udziałów posiada Comarch Infrastruktura S.A. Przedmiotem działalności Spółki jest sprzedaż i wdrażanie rozwiązań IT produkcji Comarch w Królestwie Arabii Saudyjskiej. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch Saudi Arabia Co. jest jednostką zależną od Comarch S.A.

Firma Spółki: **Comarch Japan KK COMARCH**
Adres spółki: Ark Mori Bldg. 12-32, Akasaka 1-Chome, Minato-Ku, Tokyo

Kapitał zakładowy spółki wynosi 5 000 000 JPY. Comarch UK Ltd posiada udział w kapitale zakładowym w wysokości 100%. Przedmiotem działalności Spółki jest sprzedaż i wdrażanie rozwiązań IT produkcji Comarch w Japonii. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch Japan KK jest jednostką zależną od Comarch S.A. (przez Comarch UK Ltd).

Firma Spółki: **Comarch Technologies sp. z o.o. COMARCH**
Adres spółki: 31-864 Kraków, Technologies
Aleja Jana Pawła II 39 a
Regon: 300075359
NIP: 2090000305

Kapitał zakładowy spółki Comarch Technologies sp. z o.o. wynosi 50 000 PLN i dzieli się na 500 udziałów o wartości nominalnej 100 PLN każda, z których wynika 500 głosów. Comarch S.A. posiada 100% udziałów Comarch Technologies sp. z o.o., które uprawniają do 100% głosów na zgromadzeniu wspólników. Comarch Technologies sp. z o.o. prowadzi działalność w zakresie rozwoju bezpiecznych rozwiązań end-to-end sprzętu i oprogramowania komputerowego dla klientów B2B. Bazą rozwojową jest doświadczenie zdobyte w zakresie prototypowania, produkcji oraz kontroli jakości oferowanych rozwiązań z obszaru elektroniki użytkowej oraz przemysłu motoryzacyjnego, medycznego i finansowo-bankowego. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch Technologies sp. z o.o. jest jednostką zależną od Comarch S.A.

Firma Spółki: **CA Consulting S.A. CA CONSULTING**
Adres spółki: Al. Jerozolimskie 81, 02-001 Warszawa
Regon: 356846563
NIP: 678-29-24-039

Kapitał zakładowy spółki CA Consulting S.A. wynosi 1 050 000 PLN i dzieli się na 5 250 akcji o wartości nominalnej 200 PLN każda, z których wynika 5 250 głosów. Comarch S.A. posiada 100% akcji CA Consulting S.A., które uprawniają do 100% głosów na WZA spółki. CA Consulting S.A. prowadzi działalność teleinformatyczną, polegającą na dostarczaniu łącz teleinformatycznych na potrzeby spółek Grupy Comarch, a także na świadczenia usług informatycznych i consultingowych na rzecz klientów spoza Grupy Comarch. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. CA Consulting S.A. jest jednostką zależną od Comarch S.A.

Firma Spółki: **Comarch Management spółka z o. o. COMARCH**
Adres Spółki: 31-864 Kraków, Aleja Jana Pawła II 39 a
Regon: 120560832
NIP: 675-13-76-192

Kapitał zakładowy spółki Comarch Management sp. z o.o. wynosi 300 000 PLN i dzieli się na 3 000 równych i niepodzielnych udziałów o wartości nominalnej 100 PLN każdy, z których wynika 3 000 głosów. Comarch S.A. posiada 100% udziałów uprawniających do 100% głosów na zgromadzeniu wspólników spółki Comarch Management sp. z o.o. Spółka prowadzi działalność inwestycyjną na rynku kapitałowym oraz związaną z informatyką. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch Management sp. z o.o. jest jednostką zależną od Comarch S.A.

Firma Spółki: **Comarch Corporate Finance Fundusz Inwestycyjny Zamknięty (CCF FIZ) COMARCH**
Adres Spółki: 31-038 Kraków, ul. Księcia Józefa 186
Regon: 120576141
NIP: 106-00-01-334

Comarch S.A. posiada cztery certyfikaty inwestycyjne CCF FIZ objęte w ramach emisji certyfikatów inwestycyjnych serii A, za cenę emisyjną w wysokości 250 000 PLN każdy. Łączna cena nabycia objętych przez Comarch S.A. 4 000 certyfikatów inwestycyjnych Funduszu wynosi 1 000 000 PLN. Stanowią one 100% wyemitowanych przez CCF FIZ certyfikatów inwestycyjnych oraz uprawniają do 100% głosów na zgromadzeniu inwestorów CCF FIZ. Objęte certyfikaty zostały opłacone ze środków własnych Comarch S.A. CCF FIZ prowadzi działalność inwestycyjną w zakresie nowych technologii i usług internetowych, które nie są przedmiotem podstawowej działalności Comarch S.A.

Firma Spółki: **Comarch Management spółka z o. o. Spółka Komandytowo-Akcyjna COMARCH**
Adres Spółki: 31-864 Kraków, Aleja Jana Pawła II 39 a
Regon: 120578542
NIP: 675-13-76-542

Kapitał zakładowy Comarch Management sp. z o. o. SK-A wynosi 170 110 PLN. 8,82% akcji spółki znajduje się w posiadaniu CCF FIZ (25,00% głosów), 26,45% akcji znajduje się w posiadaniu Comarch S.A. (75,00% głosów), natomiast 64,73% akcji zostało nabytych przez Comarch Management spółka z o. o. SK-A celem umorzenia. Z akcji nabytych celem umorzenia spółka nie wykonuje prawa głosu. Spółka prowadzi działalność inwestycyjną na rynku kapitałowym oraz związaną z informatyką. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch Management sp. z o. o. SK-A jest jednostką zależną od Comarch S.A. (przez CCF FIZ).

Firma Spółki: **Bonus Management sp. z o.o. Spółka Komandytowo-Akcyjna COMARCH**
Adres Spółki: 31-008 Kraków, ul. Rynek Główny 15
Regon: 120641766
NIP: 676-23-69-528

Kapitał zakładowy Bonus Management sp. z o. o. SK-A wynosi 2 879 400 PLN i dzieli się na 2 876 400 akcji o wartości nominalnej 1,00 PLN każda. 100% akcji i głosów spółki przypada na CCF FIZ (100%

głosów). Spółka prowadzi działalność inwestycyjną na rynku kapitałowym oraz związaną z informatyką. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Bonus Management sp. z o. o. SK-A jest jednostką zależną od Comarch S.A. (przez CCF FIZ).

Firma Spółki: **Bonus Management sp. z o.o. II Activia Spółka Komandytowo-Akcyjna COMARCH**
Adres Spółki: 31-008 Kraków, ul. Rynek Główny 15
Regon: 121358009
NIP: 6762430883

Kapitał zakładowy Bonus Management sp. z o. o. II Activia SK-A wynosi 1 555 200,00 PLN i dzieli się na 1 555 200 akcji o wartości nominalnej 1,00 PLN każda. 100,00% udziałów i głosów przypada na CCF FIZ. Spółka prowadzi działalność inwestycyjną na rynku kapitałowym oraz związaną z informatyką. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Bonus Management sp. z o. o. II Activia SK-A jest jednostką zależną od Comarch S.A. (przez CCF FIZ).

Firma Spółki: **Bonus Management sp. z o.o. Cracovia Park Spółka Komandytowo-Akcyjna COMARCH**
Adres Spółki: 31-008 Kraków, ul. Rynek Główny 15
Regon: 123092610
NIP: 676-24-75-383

Spółka Bonus Management sp. z o. o. Cracovia Park SK-A została zawiązana 25 marca 2014 r. Jej kapitał zakładowy wynosi 800 000,00 PLN i dzieli się na 800 000 akcji o wartości nominalnej 1,00 PLN każda. Bonus Management spółka z ograniczoną odpowiedzialnością SK-A objęła 50% kapitału zakładowego spółki (66,67% w głosach na WZA spółki) a spółka MKS Cracovia SSA objęła 50% kapitału zakładowego (33,33% w głosach na WZA spółki). Spółka Bonus Management sp. z o. o. Cracovia Park SK-A prowadzi działalność inwestycyjną na rynku nieruchomości oraz związaną z branżą sportowo-rekreacyjną. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Bonus Management sp. z o. o. Cracovia Park SK-A jest jednostką zależną od Comarch S.A. (przez CCF FIZ).

Firma Spółki: **Bonus Development sp. z o.o. Spółka Komandytowo-Akcyjna COMARCH**
Adres Spółki: 31-008 Kraków, ul. Rynek Główny 15
Regon: 120637434
NIP: 676-23-68-121

Kapitał zakładowy Bonus Development sp. z o. o. SK-A wynosi 5 640 000 PLN i dzieli się na 5 640 000 akcji o wartości nominalnej 1,00 PLN każda. Z 50 000 akcji uprzywilejowanych serii A przysługuje łącznie 100 000 głosów na zgromadzeniu wspólników, natomiast pozostałe 5 590 000 akcji uprawnia do 5 590 000 głosów na zgromadzeniu wspólników. 100% akcji spółki znajduje się w posiadaniu CCF FIZ (100% głosów). Bonus Development sp. z o. o. SK-A prowadzi działalność deweloperską i związaną z zarządzaniem nieruchomościami wykorzystywanymi w Grupie Comarch. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Bonus Development sp. z o. o. SK-A jest jednostką zależną od Comarch S.A. (przez CCF FIZ).

Firma Spółki: **Bonus Development sp. z o.o. II Koncept Spółka Komandytowo-Akcyjna COMARCH**
Adres Spółki: 31-008 Kraków, ul. Rynek Główny 15
Regon: 121376250
NIP: 6762432161

Kapitał zakładowy Bonus Development sp. z o. o. II Koncept SK-A wynosi 101 263,00 PLN i dzieli się na 101 263 akcji o wartości nominalnej 1 PLN każda. 100,00% udziałów i głosów przypada na CCF FIZ. Bonus Development sp. z o. o. II Koncept SK-A prowadzi działalność deweloperską i związaną z

zarządzaniem nieruchomościami wykorzystywanymi w Grupie Comarch. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Bonus Development sp. z o. o. II Koncept SK-A jest jednostką zależną od Comarch S.A. (przez CCF FIZ).

Firma Spółki:
Adres Spółki:
Regon:
NIP:

Comarch Healthcare S.A. **COMARCH**
Healthcare
31-864 Kraków, Aleja Jana Pawła II 39 a
120652221
675-13-82-502

Comarch Healthcare S.A. powstał z połączenia spółek iMed24 S.A. oraz ESAProjekt sp. z o.o. (rejestracja w KRS w dniu 1 lipca 2015 r.). Kapitał zakładowy Comarch Healthcare S.A. wynosi 10 114 806,00 PLN i dzieli się na 10 114 806 akcji o wartości nominalnej 1,00 PLN każda. Z akcji tych przysługuje łącznie 10 114 806 głosów na zgromadzeniu wspólników. 45,83% akcji spółki znajduje się w posiadaniu CCF FIZ (45,83% głosów), 20,76% akcji jest w posiadaniu Comarch S.A. (20,76% głosów), 19,77% akcji jest w posiadaniu Comarch Software und Beratung AG (19,77% głosów), 13,63% akcji jest w posiadaniu CASA Management and Consulting sp. z o.o. SKA (13,63% głosów). Spółka jest jednym z czołowych polskich producentów i dostawców kompleksowych rozwiązań informatycznych dla sektora zdrowia, prowadzi projekty informatyczne związane z telemedycyną, a także Centrum Medyczne iMed24. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch Healthcare S.A. jest jednostką zależną od Comarch S.A.

Firma Spółki:
Adres Spółki:
Regon:
NIP:

Comarch Polska S.A. **COMARCH**
POLSKA SA
31-864 Kraków, Aleja Jana Pawła II 39 a
120705696
675-13-87-586

Kapitał zakładowy Comarch Polska S.A. wynosi 500 000,00 PLN i dzieli się na 5 000 akcji o wartości nominalnej 100,00 PLN każda. Z akcji tych przysługuje łącznie 5 000 głosów na zgromadzeniu wspólników. 100,0% akcji spółki znajduje się w posiadaniu CCF FIZ (100,0% głosów). Spółka prowadzi sprzedaż systemów informatycznych do klientów sektora publicznego. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch Polska S.A. jest jednostką zależną od Comarch S.A. (przez CCF FIZ).

Firma Spółki:
Adres Spółki:
Regon:
NIP:

Comarch Pointshub S.A. **COMARCH**
31-864 Kraków, Aleja Jana Pawła II 39 a
120792583
675-14-02-274

Kapitał zakładowy Comarch Pointshub S.A. wynosi 750 000,00 PLN i dzieli się na 7 500 akcji o wartości nominalnej 100,00 PLN każda. Z akcji tych przysługuje łącznie 7 500 głosów na zgromadzeniu wspólników. 100,0% akcji spółki znajduje się w posiadaniu CCF FIZ (100,0% głosów). Spółka prowadzi działalność polegającą na wytwarzaniu i wdrażaniu oprogramowania lojalnościowego nowej generacji. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Comarch Pointshub S.A. jest jednostką zależną od Comarch S.A. (przez CCF FIZ).

Firma Spółki:
Adres Spółki:
Regon:
NIP:

Comarch Infrastruktura S.A. **COMARCH**
31-864 Kraków, Aleja Jana Pawła II 39 a
120807830
675-14-03-084

Kapitał zakładowy Comarch Infrastruktura S.A. wynosi 575 000,00 PLN i dzieli się na 5 750 akcji o wartości nominalnej 100,00 PLN każda. Z akcji tych przysługuje łącznie 5 750 głosów na zgromadzeniu wspólników. 100,0% akcji spółki znajduje się w posiadaniu CCF FIZ (100,0% głosów). Spółka prowadzi działalność polegającą na oferowaniu usług outsourcingu IT. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia

29 września 1994 r. Comarch Infrastruktura S.A. jest jednostką zależną od Comarch S.A. (przez CCF FIZ).

Firma Spółki: **iComarch24 S.A.** **iCOMARCH24.PL**
Adres Spółki: 31-864 Kraków, Aleja Jana Pawła II 39 a
Regon: 120871348
NIP: 6751410687

Kapitał zakładowy iComarch24 S.A. wynosi 500 000,00 PLN i dzieli się na 5 000 akcji o wartości nominalnej 100,00 PLN każda. Z akcji tych przysługuje łącznie 5 000 głosów na zgromadzeniu wspólników. 100,0% akcji spółki znajduje się w posiadaniu CCF FIZ (100,0% głosów). Spółka świadczy usługi księgowe dla krajowych podmiotów zależnych z Grupy Comarch oraz wytwarza i sprzedaje oprogramowanie w modelu Cloud finansowo-księgowe dla małych i średnich przedsiębiorstw. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. iComarch24 S.A. jest jednostką zależną od Comarch S.A. (przez CCF FIZ).

Firma Spółki: **CASA Management and Consulting sp. z o.o. Spółka Komandytowo-Akcyjna COMARCH**
Adres Spółki: ul. Szarskiego 18, 30-698 Kraków
Regon: 121040023
NIP: 6793020643

Kapitał zakładowy CASA Management and Consulting sp. z o.o. SK-A wynosi 3 114 000,00 PLN i dzieli się na 31 140 akcji o wartości nominalnej 100,00 PLN każda. Z akcji tych przysługuje łącznie 31 140 głosów na zgromadzeniu wspólników. 100,0% akcji spółki znajduje się w posiadaniu CCF FIZ (100,0% głosów). Spółka prowadzi działalność inwestycyjną na rynku kapitałowym. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. CASA Management and Consulting sp. z o.o. SK-A jest jednostką zależną od Comarch S.A. (przez CCF FIZ).

Firma Spółki: **Geopolis Sp. z o.o.** **Geopolis**
Adres spółki: ul. Włocławska 167, 87-100 Toruń
Regon: 146720793
NIP: 524-276-02-89

Kapitał zakładowy spółki wynosi 50 000 PLN. Comarch S.A. posiada 100% udziałów spółki Geopolis sp. z o.o., która zajmuje się wspieraniem informatyzacji w jednostkach administracji publicznej poprzez tworzenie i wdrażanie zintegrowanych rejestrów i ewidencji o charakterze przestrzennym, systemów zarządzania państwowym zasobem geodezyjnym i kartograficznym oraz geoportali. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Geopolis Sp. z o.o. jest jednostką zależną od Comarch S.A.

Firma Spółki: **Opso sp. z o.o.**
Adres spółki: 31-864 Kraków, ul. prof. Michała Życzkowskiego 23
Regon: 122485307
NIP: 675-147-11-92

Kapitał zakładowy spółki Opso sp. z o.o. wynosi 205 000 PLN i dzieli się na 100 udziałów o wartości nominalnej 2 050 PLN każda, z których wynika 100 głosów. Comarch S.A. posiada 100% udziałów Opso sp. z o.o., które uprawniają do 100% głosów na zgromadzeniu wspólników. Opso sp. z o.o. prowadzi działalność gastronomiczną. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Opso sp. z o.o. jest jednostką zależną od Comarch S.A.

Firma Spółki:

Miejski Klub Sportowy Cracovia Sportowa Spółka Akcyjna

Adres spółki:

30-111 Kraków, ul. Kałuży 1

Regon:

351553230

NIP:

677-20-79-476

Kapitał zakładowy MKS Cracovia SSA wynosi 21 840 100,00 PLN i dzieli się na 218 401 akcji. Comarch S.A. posiada 144 381 akcji i głosów na WZA MKS Cracovia SSA, co stanowi 66,11% udziału w kapitale zakładowym Spółki. Spółka prowadzi działalność sportową. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. MKS Cracovia SSA jest jednostką zależną od Comarch S.A.

SPÓŁKI STOWARZYSZONE

Firma Spółki:

SoInteractive S.A.

Adres spółki:

31-864 Kraków, ul. Prof. Michała Życzkowskiego 29 a

Regon:

120629191

NIP:

676-23-66-843

Kapitał zakładowy SoInteractive S.A. wynosi 791 000,00 PLN i dzieli się na 7 910 akcji o wartości nominalnej 100,00 PLN każda. Z akcji tych przysługuje łącznie 12 420 głosów na zgromadzeniu akcjonariuszy. 25,28% akcji spółki znajduje się w posiadaniu CCF FIZ (16,10% głosów), natomiast 17,70% w posiadaniu Bonus Management sp. z o.o. II Activia SK-A (11,27% głosów). Przedmiotem działalności Spółki jest tworzenie rozwiązań grywalizacyjnych B2C, B2B i B2E oraz mechanizmów gier i Internet of Things. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. SoInteractive S.A. jest jednostką stowarzyszoną z Comarch S.A.

Firma Spółki:

Metrum Capital S.A. (Volatech Capital Advisors S.A.)

Adres spółki:

ul. Kałuży 1, 30-111 Kraków

Regon:

0000502255

NIP:

6772380164

Kapitał zakładowy Metrum Capital S.A. wynosi 700 000,00 PLN. Comarch S.A. jest w posiadaniu 21,43% akcji (15,79% w głosach na WZA spółki), a spółka CAMS AG jest w posiadaniu 42,86% akcji (31,58% w głosach na WZA spółki). Przedmiotem działalności Spółki jest wytwarzanie oprogramowania IT wspomagającego inwestowanie na rynku kapitałowym. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Metrum Capital S.A. jest jednostką stowarzyszoną z Comarch S.A. (bezpośrednio i przez CCF FIZ).

Firma Spółki:

Thanks Again LLC

Adres spółki:

1015 Tyrone Road, Suite 820, Tyrone, GA 30290

Regon:

120629191

NIP:

676-23-66-843

42,50% akcji spółki znajduje się w posiadaniu Comarch Pointshub Inc. (42,50% głosów). Spółka Thanks Again LLC jest operatorem systemów lojalnościowych dla lotnisk w Ameryce Północnej. Zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. Thanks Again LLC jest jednostką stowarzyszoną z Comarch S.A. (przez Comarch Pointshub Inc.).

20.3. Zmiany właścicielskie, zmiany kapitałowe oraz zmiany w strukturze organizacyjnej Grupy Comarch w 2017 roku

W dniu 19 marca 2017 r. została zarejestrowana spółka Comarch Saudi Arabia Co. z siedzibą w Rijadzie, o kapitale zakładowym 1 mln SAR składającym się z 1 000 udziałów o wartości 1 000 SAR każdy. Comarch S.A. posiada 95% udziałów w spółce, podczas gdy Comarch Infrastruktura S.A. posiada pozostałe 5% udziałów.

W dniu 27 marca 2017 r. Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie spółki Comarch Healthcare S.A. podjęło uchwałę o podwyższeniu kapitału zakładowego o 2 mln PLN, tj. z 8 114 806,00 PLN do 10 114 806,00 PLN. Comarch Software und Beratung AG objęła w całości i opłaciła nową emisję akcji, tj. 2 mln akcji o wartości nominalnej 1,00 PLN i cenie emisyjnej 10,00 PLN za jedną akcję. Dnia 24 lipca 2017 r. powyższe podwyższenie kapitału zostało zarejestrowane w KRS.

W dniu 3 kwietnia 2017 roku nastąpiło objęcie przez Comarch S.A. 100% udziałów spółki Geopolis sp. z o.o. Comarch S.A. nabyła całość autorskich praw majątkowych do oprogramowania ERGO należącego do Geopolis sp. z o.o. a także zobowiązała się do dokapitalizowania Geopolis sp. z o.o. kwotą 4 mln PLN, co nastąpiło w kwietniu 2017 roku. Łączna wartość transakcji wyniosła 8,05 mln PLN. Geopolis sp. z o.o. zajmuje się wspieraniem informatyzacji w jednostkach administracji publicznej poprzez tworzenie i wdrażanie zintegrowanych rejestrów i ewidencji o charakterze przestrzennym, systemów zarządzania państwowym zasobem geodezyjnym i kartograficznym oraz geoportali. Zakup Geopolis sp. z o.o. pozwoli Grupie Comarch na poszerzenie portfela produktów informatycznych dla sektora publicznego. O szczegółach przeprowadzonej transakcji Spółka informowała w raportach bieżących [RB-2-2017](#) z dnia 16 marca 2017 r., [RB-4-2017](#) z dnia 31 marca 2017 r., [RB-5-2017](#) z dnia 4 kwietnia 2017 r. W dniu 10 kwietnia 2017 r. Nadzwyczajne Zgromadzenie Wspólników podjęło uchwałę w sprawie podwyższenia kapitału zakładowego spółki Geopolis sp. z o.o. z kwoty 50 000 PLN do kwoty 450 000 PLN poprzez utworzenie 800 nowych udziałów o wartości 500 PLN każdy. Wszystkie nowo utworzone udziały zostały objęte przez dotychczasowego jedynego wspólnika Spółki tj. Comarch S.A. W dniu 31 sierpnia 2017 r. podwyższenie kapitału zakładowego zostało zarejestrowane. Aktualnie kapitał zakładowy spółki wynosi 450 000 PLN i dzieli się na 900 udziałów.

W dniu 5 lipca 2017 r. Comarch S.A. wpłaciła 600 000 EUR tytułem podniesienia kapitału w spółce Comarch Software Spain S.L.U.

W dniu 7 lipca 2017 r. została zarejestrowana spółka Comarch Japan KK z siedzibą w Tokio o kapitale zakładowym 5 mln JPY składającym się z 100 udziałów o wartości 50 000 JPY każdy. Spółka Comarch UK posiada 100% udziałów i głosów w spółce Comarch Japan KK.

W dniu 10 października 2017 r. zostało zarejestrowane podwyższenie kapitału zakładowego w spółce Comarch Argentina S.A. z kwoty 100 000 ARS do kwoty 3 298 195 ARS.

W dniu 18 października 2017 r. Nadzwyczajne Zgromadzenie Wspólników spółki Comarch Management Sp. z o.o. podjęło uchwałę w sprawie podwyższenia kapitału zakładowego spółki o kwotę 100 000 PLN, tj. z kwoty 300 000 PLN do kwoty 400 000 PLN poprzez utworzenie 1 000 nowych udziałów o wartości nominalnej 100 PLN każdy. Comarch S.A. objęła w całości nowo utworzone udziały i dokonała wpłaty na te udziały w wysokości 100 000 PLN. Do dnia publikacji niniejszego raportu powyższe podwyższenie kapitału nie zostało zarejestrowane w KRS.

W dniu 27 października 2017 r. Comarch SRL podjęła uchwałę o podwyższeniu kapitału zakładowego do 900 000 EUR. Kwota podwyższenia w kwocie 200 000 EUR została opłacona przez Comarch S.A., jedynego udziałowca spółki. Nadwyżka wartości emisyjnej ponad wartość nominalną w kwocie 853 386,50 EUR została przeznaczona na pokrycie strat spółki Comarch SRL z lat ubiegłych.

20.4. Zmiany właścicielskie, zmiany kapitałowe oraz zmiany w strukturze organizacyjnej Grupy Comarch po dacie bilansu

W dniu 22 marca 2018 r. Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie spółki Comarch Healthcare S.A. podjęło uchwałę o podwyższeniu kapitału zakładowego o 2 mln PLN, tj. z 10 114 806,00 PLN do 12 114 806,00 PLN. Comarch Software und Beratung AG objęła w całości i opłaciła nową emisję akcji, tj. 2 mln akcji o wartości nominalnej 1,00 PLN i cenie emisyjnej 10,00 PLN za jedną akcję. Do dnia publikacji niniejszego raportu powyższe podwyższenie kapitału nie zostało zarejestrowane w KRS.

21. Raport danych niefinansowych

W dniu 27 kwietnia 2018 r. Spółka opublikowała na stronie <https://www.comarch.pl/relacje-inwestorskie/raporty-okresowe/2017/> skonsolidowany raport danych niefinansowych za 2017 rok.

22. Transakcje zawarte przez emitenta lub jednostkę od niego zależną z podmiotami powiązanymi na innych warunkach niż rynkowe

Nie wystąpiły.

23. Objaśnienie różnic pomiędzy wynikami finansowymi wykazanymi w raporcie rocznym a wcześniej publikowanymi prognozami wyników na dany rok

Grupa nie publikowała prognozy wyników na 2017 rok.

24. Opis czynników i zdarzeń o nietypowym charakterze mających znaczący wpływ na działalność Grupy i osiągnięte zyski oraz ich ocena

24.1. Aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego

W trakcie roku 2017 dokonano rozwiązania utworzonego na dzień 31 grudnia 2016 r. aktywa z tytułu działalności strefowej w kwocie 9 936 tys. zł (operacja ta powoduje spadek wyniku finansowego). Jednocześnie dokonano utworzenia aktywa w kwocie 8 863 tys. zł, które to aktywo będzie realizować się sukcesywnie (w postaci odpisów pomniejszających zysk netto Grupy), w proporcji do generowania przez Comarch S.A. dochodu podatkowego osiągniętego z działalności zwolnionej na przestrzeni roku 2018.

W roku 2017 roku Grupa dokonała częściowego rozliczenia aktywa utworzonego na 31 grudnia 2016 roku z tytułu podatku odroczonego dotyczącego różnic przejściowych w kwocie 6 059 tys. zł oraz dokonano utworzenia aktywa z tytułu różnic przejściowych w kwocie 4 556 tys. zł a także utworzenia i rozwiązania aktywa z tytułu straty podatkowej w kwocie -1 194 tys. zł. Łączny wpływ wszystkich powyżej opisanych operacji na wynik netto roku 2017 wyniósł -3 770 tys. zł.

W związku z wyceną wartości aktywów netto CCF FIZ dokonano w 2017 roku częściowego rozwiązania utworzonej w latach poprzednich rezerwy w kwocie 445 tys. PLN. Równocześnie dokonano utworzenia rezerwy na podatek odroczony z tytułu różnic przejściowych w kwocie 4 921 tys. PLN i rozwiązania z tego samego tytułu w kwocie 2 658 tys. PLN. Łączny wpływ powyższych operacji na wynik netto za 12 miesięcy 2017 roku wyniósł -1 818 tys. PLN.

Ogółem zmiany w podatku odroczonym spowodowały spadek wyniku o 5 588 tys. PLN.

24.2. Różnice kursowe oraz instrumenty finansowe oparte na kursach walut

Różnice kursowe zrealizowane oraz wycena bilansowa różnic kursowych od należności i zobowiązań na dzień 31 grudnia 2017 r. zmniejszyły przychody i wynik operacyjny Grupy Comarch o 19 305 tys. zł (podczas gdy w 2016 roku zwiększyły o 6 795 tys. zł), natomiast różnice kursowe z pozostałych tytułów zwiększyły wynik Grupy Comarch o 6 849 tys. zł (podczas gdy za 2016 rok zmniejszyły o 3 796 tys. zł). Łączny wpływ różnic kursowych na wynik netto Grupy Comarch w 2017 roku wyniósł -12 456 tys. zł (+2 999 tys. zł w roku 2016).

Natomiast wycena instrumentów finansowych oraz transakcje zrealizowane (głównie kontrakty typu forward) wraz z rezerwą na podatek odroczonej od ich wyceny, zwiększyły wynik netto Grupy o 24 493 tys. zł (podczas gdy w roku 2016 zwiększyły o 790 tys. zł). Łączny wpływ różnic kursowych oraz wyceny i realizacji instrumentów pochodnych na wynik netto Grupy za rok 2017 wyniósł +12 037 tys. zł (+3 789 tys. zł w roku 2016)

24.3. Odpis z tytułu utraty wartości należności

Na dzień 31 grudnia 2017 roku Grupa ujęła odpis z tytułu utraty wartości należności handlowych w wysokości 6 394 tys. zł oraz rozwiązała utworzone wcześniej odpisy w wysokości 4 222 tys. zł w związku z uregulowaniem należności. Operacje te ujęto odpowiednio w pozostałych kosztach i przychodach operacyjnych w rachunku zysków i strat.

25. Zmiany w podstawowych zasadach zarządzania przedsiębiorstwem emitenta i jego grupą kapitałową

Nie wystąpiły.

26. Opis struktury głównych lokat kapitałowych lub głównych inwestycji kapitałowych dokonanych w ramach grupy kapitałowej emitenta w danym roku obrotowym

Opisane w punkcie [12](#).

27. Dane dotyczące umowy z podmiotem uprawnionym do badania sprawozdań finansowych

W dniu 29 maja 2017 r. Zarząd Comarch S.A. poinformował, że Rada Nadzorcza, działając na podstawie Art. 19 ust. 2 pkt 5) Statutu Spółki wybrała – jako podmiot uprawniony do badania sprawozdania finansowego - BDO Sp. z o.o., ul. Postępu 12, 02-676 Warszawa (KRS 0000293339), oraz wyraziła zgodę na zawarcie z tym podmiotem przez Comarch S.A. umowy w zakresie:

- a) przeglądu jednostkowego sprawozdania finansowego Comarch S.A. oraz skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy Kapitałowej Comarch na dzień 30 czerwca 2017 roku;
- b) badania rocznego jednostkowego sprawozdania finansowego Comarch S.A. oraz rocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy Kapitałowej Comarch na dzień 31 grudnia 2017 roku;
- c) przeglądu jednostkowego sprawozdania finansowego Comarch S.A. oraz skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy Kapitałowej Comarch na dzień 30 czerwca 2018 roku;
- d) badania rocznego jednostkowego sprawozdania finansowego Comarch S.A. oraz rocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy Kapitałowej Comarch na dzień 31 grudnia 2018 roku.

O szczegółach Spółka informowała raportem bieżącym nr [RB-11-2017](#) z dnia 29 maja 2017 r.

Szczegóły dotyczące wynagrodzenia podmiotów uprawnionych do badania sprawozdań finansowych zostały zawarte w tabeli poniżej:

Lp.	Rodzaj usług	Wysokość wynagrodzenia (netto) - zapłacone	Wysokość wynagrodzenia (netto) - należne
2017 rok			
BDO Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością			
1.	Obowiązkowe badanie rocznych sprawozdań finansowych za 2017 rok	40 000,00	60 000,00
2.	Przegląd sprawozdań półrocznych za I półrocze 2017 roku oraz uzgodnione koszty dodatkowe związane z procesem konsolidacji	50 000,00	-
3.	Inne usługi dla Comarch S.A.	-	-
4.	Badanie rocznych sprawozdań finansowych spółek CA Consulting SA, Comarch Polska S.A., Comarch Healthcare S.A., Comarch Technologies Sp. z o.o., Comarch Management Sp. z o.o S.K.A., Comarch Infrastruktura S.A., iComarch24 S.A., MKS Cracovia SSA, Comarch Pointshub S.A. za 2017 rok	14 800,00	40 200,00
BDO Accountants Burg. CVBA			
1.	Inne usługi dla Comarch AG Belgian Branch	9 550,00	-
2016 rok			
BDO Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością			
1.	Inne usługi dla Comarch S.A.	2 150,00	-
2.	Badanie rocznych sprawozdań finansowych spółek CA Consulting SA, Comarch Management Sp. z o.o S.K.A., Comarch Infrastruktura S.A., iComarch24 S.A., MKS Cracovia SSA za 2016 rok	54 000,00	-
BDO Accountants Burg. CVBA			
1.	Inne usługi dla Comarch AG Belgian Branch	1 125,00	-
BDO Experts-Comptables Soc. Civ. SCRL			
1.	Inne usługi dla Comarch AG Belgian Branch	9 864,87	-
Deloitte Polska Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością sp. k.			
1.	Obowiązkowe badanie rocznych sprawozdań finansowych za 2016 rok	135 000,00 PLN	-
2.	Przegląd sprawozdań półrocznych za I półrocze 2016 roku oraz uzgodnione koszty dodatkowe związane z procesem konsolidacji	80 000,00 PLN	-
3.	Inne usługi dla Comarch S.A.	8 000,00 PLN	-
4.	Inne usługi dla pozostałych spółek Grupy Comarch	15 000,00 PLN	-

28. System kontroli programów akcji pracowniczych

Nie dotyczy.

29. Opis prowadzonej polityki w zakresie działalności sponsoringowej i charytatywnej

Biznes odpowiedzialny społecznie jest w znacznej mierze oparty na działaniach na rzecz lokalnej społeczności. Grupa Kapitałowa Comarch od początku swojej działalności szeroko angażuje się w działalność społeczną, propagując ideę stworzenia szerokiej platformy społecznej, na gruncie której propagowane są sport oraz najnowsze technologie IT. Istotne są również działania promujące zdrowy tryb życia i ochronę środowiska, pomoc zwierzętom, jak również zaangażowanie w kulturę oraz wspieranie inicjatyw lokalnych społeczności.

Biznes odpowiedzialny społecznie jest w znacznej mierze oparty na działaniach na rzecz lokalnej społeczności. Grupa Kapitałowa Comarch od początku swojej działalności szeroko angażuje się w działalność społeczną, propagując ideę stworzenia szerokiej platformy społecznej, na gruncie której propagowane są sport oraz najnowsze technologie IT. Istotne są również działania promujące zdrowy tryb życia i ochronę środowiska, pomoc zwierzętom, jak również zaangażowanie w kulturę oraz wspieranie inicjatyw lokalnych społeczności.

COMARCH DLA KULTURY

Współpraca Comarch S.A. oraz Parafii Mariackiej w dziele poprawy jakości muzyki organowej w kościele Mariackim

Comarch S.A. przeznaczyła również znaczną darowiznę na remont organów w kościele Mariackim w Krakowie i będzie współfundatorem nowego instrumentu oraz całego projektu rewitalizacji przestrzeni muzycznej w kościele.

*– Comarch coraz mocniej realizuje politykę społecznej odpowiedzialności biznesu i angażuje się w działalność na rzecz ochrony oraz odbudowy dziedzictwa narodowego. Jesteśmy firmą z Krakowa i zależy nam, aby to miasto rozwijało się właśnie jako miejsce spotkań miłośników szeroko pojętej kultury z całego świata. Dlatego od kilku lat wspieramy koncerty muzyki organowej w Kościele Mariackim, które gromadzą rzesze melomanów. Bazylika jest sercem i symbolem Krakowa, a hejnał grany z wieży mariackiej codziennie słyszą mieszkańcy z całej Polski i nie tylko. Najwyższy czas, aby i dźwięk organów rozbrzmiał z perfekcją należną temu miejscu – mówi **prof. Janusz Filipiak, założyciel i prezes Comarch S.A.***

Kolejny rok z rzędu Comarch S.A. sponsorowała także wydarzenie, które wpisało się na stałe do kalendarza kulturalnego Krakowa - koncert Last Night of the Proms, a także kolejną już edycję Mariackiego Festiwalu Organowego. Krakowska spółka sponsoruje to muzyczne wydarzenie od samego początku jego istnienia.

KONKURS GRANTOWY COMARCH CARES

W 2017 roku odbyły się dwie odsłony konkursu grantowego #ComarchCares, w którym zespoły pracowników Comarch S.A. wraz z wybraną instytucją, mogły zgłaszać projekty konkursowe, wspierające społeczności lokalne i przyczyniające się do rozwiązywania problemów w takich obszarach jak: nowe technologie, ekologia i ochrona zwierząt, kultura, edukacja, sport, profilaktyka uzależnień, działania na rzecz osób niepełnosprawnych, dzieci i młodzieży wykluczonej społecznie, seniorów. W ubiegłym roku granty (każdy w wysokości 2500 zł) otrzymały cztery projekty.

ŚWIĄTECZNIE DLA SPOŁECZOŚCI LOKALNYCH

Podobnie jak w roku 2016, tak i 2017 roku pracownicy z polskich spółek Comarch w oddziałach w całej Polsce włączyli się w organizację świątecznych zbiórek rzeczowych dla osób potrzebujących.

POMOC CZWORONOGOM

Podczas corocznych akcji charytatywnych pracownicy polskich spółek GK Comarch pamiętają również o bezdomnych zwierzętach. W 2017 roku po raz kolejny w głównej siedzibie firmy w Krakowie oraz kilku oddziałach w Polsce odbyły się zbiórki rzeczowe dla schronisk lub fundacji pomagających czworonogom. W 2017 roku wsparcie otrzymało aż 11 placówek w całej Polsce.

ZAZIELENIAMY KRAKÓW

250 sadzonek cisów posadzili wraz ze swoimi rodzinami pracownicy firmy Comarch S.A. w Ogrodzie Florianka na krakowskich Plantach. Akcja zorganizowana wspólnie z Zarządem Zieleni Miejskiej będzie kontynuowana w przyszłości.

POPULARYZACJA NAUKI

Od początku swojej działalności GK Comarch aktywnie współpracuje ze szkołami, uczelniami wyższymi oraz innymi placówkami edukacyjnymi. W poszczególnych oddziałach powstają inicjatywy pracowników wiążące się z poświęcaniem czasu dla studentów na dedykowanych kursach czy okazjonalnych spotkaniach.

Firma kontynuuje program umożliwiający rozpoczęcie kariery w branży IT dla studentów. W 2017 roku odbyła się już 15. edycja wakacyjnego stażu dla studentów kierunków informatycznych i pokrewnych. Ponadto, Comarch S.A. już po raz trzeci włączył się w organizację Małopolskiej Nocy Naukowców.

SPORT I ZDROWY STYL ŻYCIA

Polskie spółki GK Comarch od prawie 25 lat angażuje się w propagowanie sportu wśród młodzieży oraz mieszkańców województwa małopolskiego, głównie przez sponsoring klubu sportowego Cracovia przez Comarch S.A. Promuje również zdrowy i aktywny styl życia wśród swoich pracowników.

W Polsce Comarch zachęca pracowników do przyjeżdżania rowerem do pracy, zapewniając infrastrukturę rowerową oraz okolicznościowe akcje związane z rowerami. Podczas dorocznego wydarzenia „Śniadanie rowerowe” pracownicy, którzy tego dnia przyjechali do pracy rowerem otrzymali zdrową przekąskę. Podczas corocznej, wielkiej plenerowej imprezy dla pracowników firmy i ich rodzin organizowane są zawody sportowe. Również wielu imprezom integracyjnym towarzyszą aktywności sportowe. GK Comarch zachęca swoich pracowników także do udziału w zewnętrznych imprezach sportowych. Dochód z wielu z nich przekazywany jest na cele społeczne.

W 2017 roku pracownicy spółek GK Comarch w Polsce uczestniczyli w kilkunastu imprezach biegowych w całej Polsce, a także rozgrywkach siatkarskich czy piłkarskich. Po raz kolejny spróbowali swoich sił podczas treningów Smoczych Łodzi.

W sezonie letnim 2017 roku pracownicy spółek GK Comarch w Polsce już po raz trzeci mogli zmierzyć się z wyzwaniami treningowymi podczas rywalizacji biegowych ComarchONrun, rowerowych ComarchONbike oraz ComarchONmove.

Do dyspozycji pracowników spółek GK Comarch w Krakowie i ich rodzin jest również Centrum Rekreacyjne Comarch.

30. Postępowania toczące się przed sądem, organem właściwym dla postępowania arbitrażowego lub organem administracji publicznej

30.1. Postępowania dotyczące zobowiązań albo wierzytelności emitenta lub jednostki od niego zależnej, w których wartość stanowi co najmniej 10% kapitałów własnych emitenta

Nie wystąpiły.

30.2. Dwa lub więcej postępowań dotyczących zobowiązań oraz wierzytelności, których łączna wartość stanowi odpowiednio co najmniej 10% kapitałów własnych emitenta wraz ze stanowiskiem emitenta w tej sprawie

Grupa Comarch jest stroną pozywaną w postępowaniach sądowych, w których potencjalna, łączna kwota roszczeń stron trzecich wynosi 51 394 tys. PLN, z czego kwota 11 307 tys. PLN jest objęta rezerwami ujętymi w bilansie na 31 grudnia 2017 roku (w tym kwota utworzonych w roku 2017 rezerw na roszczenia objęte postępowaniami sądowymi wynosi 2 127 tys. PLN). Według Zarządów spółek Grupy Comarch, w oparciu o opinie doradców prawnych, nie istnieją okoliczności wskazujące na konieczność utworzenia rezerw na pozostałe roszczenia objęte aktualnie postępowaniami sądowymi.

Kraków, 27 kwietnia 2018 r.

IMIĘ I NAZWISKO	STANOWISKO/FUNKCJA	PODPIS
Janusz Filipiak	Prezes Zarządu	
Marcin Dąbrowski	Wiceprezes Zarządu	
Paweł Prokop	Wiceprezes Zarządu	
Andrzej Przewięźlikowski	Wiceprezes Zarządu	
Zbigniew Rymarczyk	Wiceprezes Zarządu	
Konrad Tarański	Wiceprezes Zarządu	
Marcin Warwas	Wiceprezes Zarządu	

Comarch S.A.

Al. Jana Pawła II 39a

31-864 Kraków

ir@comarch.pl

+48 (12) 687 78 22

www.comarch.pl/relacje-inwestorskie/

Oświadczenie Zarządu w sprawie podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych

Zarząd Comarch S.A. oświadcza, że podmiot uprawniony do badania sprawozdań finansowych, dokonujący badania rocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego za rok 2017, został wybrany zgodnie z przepisami prawa oraz że podmiot ten i biegli rewidenci, dokonujący badania tego sprawozdania, spełniali warunki do wyrażenia bezstronnej i niezależnej opinii o badanym rocznym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym, zgodnie z obowiązującymi przepisami i standardami zawodowymi.

Kraków, 27 kwietnia 2018 r.

IMIĘ I NAZWISKO	STANOWISKO/FUNKCJA	PODPIS
Janusz Filipiak	Prezes Zarządu	
Marcin Dąbrowski	Wiceprezes Zarządu	
Paweł Prokop	Wiceprezes Zarządu	
Andrzej Przewięźlikowski	Wiceprezes Zarządu	
Zbigniew Rymarczyk	Wiceprezes Zarządu	
Konrad Tarański	Wiceprezes Zarządu	
Marcin Warwas	Wiceprezes Zarządu	

Oświadczenie Zarządu w sprawie rzetelności sporządzenia sprawozdań finansowych

Zarząd Comarch S.A. oświadcza, że wedle naszej najlepszej wiedzy, roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe za rok 2017 i dane porównywalne sporządzone zostały zgodnie z obowiązującymi zasadami rachunkowości oraz że odzwierciedlają w sposób prawdziwy, rzetelny i jasny sytuację majątkową i finansową grupy kapitałowej emitenta oraz jej wynik finansowy, oraz że sprawozdanie z działalności grupy kapitałowej emitenta zawiera prawdziwy obraz rozwoju i osiągnięć oraz sytuacji grupy kapitałowej emitenta, w tym opis podstawowych zagrożeń i ryzyka.

Kraków, 27 kwietnia 2018 r.

IMIĘ I NAZWISKO	STANOWISKO/FUNKCJA	PODPIS
Janusz Filipiak	Prezes Zarządu	
Marcin Dąbrowski	Wiceprezes Zarządu	
Paweł Prokop	Wiceprezes Zarządu	
Andrzej Przewięźlikowski	Wiceprezes Zarządu	
Zbigniew Rymarczyk	Wiceprezes Zarządu	
Konrad Tarański	Wiceprezes Zarządu	
Marcin Warwas	Wiceprezes Zarządu	

**OŚWIADCZENIE ZARZĄDU
COMARCH S.A.
O STOSOWANIU ŁADU
KORPORACYJNEGO
W 2017 ROKU**

Spis treści:

1.	Określenie zbioru zasad ładu korporacyjnego, któremu podlega emitent	3
2.	Postanowienia zbioru zasad ładu korporacyjnego, od których emitent odstąpił i wyjaśnienie przyczyn tego odstąpienia.....	3
3.	Akcjonariusze posiadający bezpośrednio lub pośrednio znaczne pakiety akcji wg stanu na dzień 27 kwietnia 2018 r.	5
4.	Posiadacze papierów wartościowych, które dają specjalne uprawnienia kontrolne wraz z opisem tych uprawnień	5
5.	Wszelkie ograniczenia odnośnie do wykonywania prawa głosu, takie jak ograniczenie wykonywania prawa głosu przez posiadanie określonej części lub liczby głosów, ograniczenia czasowe dotyczące prawa głosu lub zapisy, zgodnie z którymi, przy współpracy spółki, prawa kapitałowe związane z papierami wartościowymi są oddzielone od posiadania papierów wartościowych	5
6.	Wszelkie ograniczenia dotyczące przenoszenia prawa własności papierów wartościowych emitenta.....	5
7.	Zasady dotyczące powoływania i odwoływania osób zarządzających oraz ich uprawnień, w szczególności prawo do podjęcia decyzji o emisji lub wykupie akcji	6
8.	Opis zasad zmiany statutu lub umowy spółki emitenta	6
9.	Sposób działania walnego zgromadzenia i jego zasadnicze uprawnienia oraz opis praw akcjonariuszy i sposobu ich wykonywania, w szczególności zasady wynikające z regulaminu walnego zgromadzenia, jeżeli taki regulamin został uchwalony, o ile informacje w tym zakresie nie wynikają wprost z przepisów prawa.....	6
10.	Skład osobowy i zmiany, które w nim zaszły w ciągu ostatniego roku obrotowego, oraz opis działania organów zarządzających, nadzorujących lub administrujących emitenta oraz ich komitetów	8
11.	Opis głównych cech stosowanych w grupie kapitałowej emitenta systemów kontroli wewnętrznej i zarządzania ryzykiem w odniesieniu do procesu sporządzania sprawozdań finansowych i skonsolidowanych sprawozdań finansowych.....	16

Oświadczenie Zarządu Comarch S.A. dotyczące stosowania w spółce zasad ładu korporacyjnego sporządzone zgodnie z § 91 ust. 5 pkt 4 Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 19 lutego 2009 r. w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim.

1. Określenie zbioru zasad ładu korporacyjnego, któremu podlega emitent

Comarch S.A., Spółka notowana na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie S.A., podlegała w 2017 roku zasadom ładu korporacyjnego określonym w dokumencie „Dobre Praktyki Spółek Notowanych na GPW 2016” (załącznik do uchwały Rady Giełdy Nr 26/1413/2015 z 13 października 2015 r.). Treść zasad jest dostępna na stronie internetowej https://www.gpw.pl/pub/GPW/files/PDF/GPW_1015_17_DOBRE_PRAKTYKI_v2.pdf, która jest oficjalną stroną Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie poświęconą tym zagadnieniom.

Dokument dzieli się na sześć części:

- Polityka informacyjna i komunikacja z inwestorami,
- Zarząd i Rada Nadzorcza,
- Systemy i funkcje wewnętrzne,
- Walne zgromadzenie i relacje z akcjonariuszami,
- Konflikt interesów i transakcje z podmiotami powiązanymi,
- Wynagrodzenia.

W załączeniu do raportu rocznego przekazanego do publicznej wiadomości w dniu 28 kwietnia 2017 r., Zarząd Comarch S.A. przekazał, zgodnie z treścią §29 ust. 5 regulaminu giełdy, raport dotyczący stosowania zasad ładu korporacyjnego przez Comarch S.A. w 2016 roku.

Ponadto, w dniu 29 kwietnia 2016 r., Zarząd Comarch S.A. przekazał Informację na temat stanu stosowania przez spółkę rekomendacji i zasad zawartych w Zbiorze Dobre Praktyki Spółek Notowanych na GPW 2016., która jest także dostępna na stronie <http://www.comarch.pl/relacje-inwestorskie/lad-korporacyjny/>.

2. Postanowienia zbioru zasad ładu korporacyjnego, od których emitent odstąpił i wyjaśnienie przyczyn tego odstąpienia

a) Rekomendacje dotyczące dobrych praktyk spółek giełdowych

IV.R.2. Jeżeli jest to uzasadnione z uwagi na strukturę akcjonariatu lub zgłaszane spółce oczekiwania akcjonariuszy, o ile spółka jest w stanie zapewnić infrastrukturę techniczną niezbędną dla sprawnego przeprowadzenia walnego zgromadzenia przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej, powinna umożliwić akcjonariuszom udział w walnym zgromadzeniu przy wykorzystaniu takich środków, w szczególności poprzez:

- 1) transmisję obrad walnego zgromadzenia w czasie rzeczywistym,*
- 2) dwustronną komunikację w czasie rzeczywistym, w ramach której akcjonariusze mogą wypowiadać się w toku obrad walnego zgromadzenia, przebywając w miejscu innym niż miejsce obrad walnego zgromadzenia,*
- 3) wykonywanie, osobiście lub przez pełnomocnika, prawa głosu w toku walnego zgromadzenia.*

Zasada nie jest w pełnym zakresie stosowana przez Spółkę. Akcjonariusz może uczestniczyć w Walnym Zgromadzeniu oraz wykonywać prawo głosu osobiście lub przez pełnomocnika. Pełnomocnictwo do

uczestniczenia w Walnym Zgromadzeniu i wykonywania prawa głosu powinno być udzielone na piśmie lub w postaci elektronicznej. Udzielenie pełnomocnictwa w postaci elektronicznej nie wymaga opatrzenia bezpiecznym podpisem elektronicznym weryfikowanym przy pomocy ważnego kwalifikowanego certyfikatu. Spółka nie przewiduje możliwości głosowania korespondencyjnego, głosowania przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej ani uczestniczenia w Walnym Zgromadzeniu przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej, jednakże zapewnia transmisję obrad Walnego Zgromadzenia w czasie rzeczywistym i dwustronną komunikację w czasie rzeczywistym. Ze względu na aktualną strukturę akcjonariatu (stosunkowo małe rozproszenie akcjonariuszy) w opinii Spółki wprowadzenie głosowania korespondencyjnego lub głosowania przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej nie jest w chwili obecnej uzasadnione.

b) Zasady szczegółowe dotyczące dobrych praktyk spółek giełdowych

VI.Z.4. Spółka w sprawozdaniu z działalności przedstawia raport na temat polityki wynagrodzeń, zawierający co najmniej:

- 1) ogólną informację na temat przyjętego w spółce systemu wynagrodzeń,*
- 2) informacje na temat warunków i wysokości wynagrodzenia każdego z członków zarządu, w podziale na stałe i zmienne składniki wynagrodzenia, ze wskazaniem kluczowych parametrów ustalania zmiennych składników wynagrodzenia i zasad wypłaty odpraw oraz innych płatności z tytułu rozwiązania stosunku pracy, zlecenia lub innego stosunku prawnego o podobnym charakterze – oddzielnie dla spółki i każdej jednostki wchodzącej w skład grupy kapitałowej,*
- 3) informacje na temat przysługujących poszczególnym członkom zarządu i kluczowym menedżerom pozafinansowych składników wynagrodzenia,*
- 4) wskazanie istotnych zmian, które w ciągu ostatniego roku obrotowego nastąpiły w polityce wynagrodzeń, lub informację o ich braku,*
- 5) ocenę funkcjonowania polityki wynagrodzeń z punktu widzenia realizacji jej celów, w szczególności długoterminowego wzrostu wartości dla akcjonariuszy i stabilności funkcjonowania przedsiębiorstwa.*

Spółka w zakresie ujawniania wynagrodzeń stosuje powszechnie obowiązujące przepisy prawa. Spółka spełnia zasadę VI.Z.4 częściowo. Comarch S.A. posiada politykę wynagrodzeń, która określa formę, strukturę i poziom wynagrodzeń pracowników Spółki, w tym członków organów zarządzających i nadzorczych. Wynagrodzenie dla członków zarządu Spółki ustala Rada Nadzorcza w oparciu o kwalifikacje, doświadczenie oraz zakres obowiązków członka zarządu. Wynagrodzenia członków zarządu zawierają zmienne składniki, których wysokość jest uzależniona od osiągniętych wyników finansowych oraz od stopnia realizacji wyznaczonych przez Radę Nadzorczą celów. Wynagrodzenie członków zarządu jest wypłacane przez Spółkę oraz przez jednostki zależne, w zależności od stopnia zaangażowania danego członka zarządu w działalność operacyjną poszczególnych jednostek zależnych. Wynagrodzenie członków Rady Nadzorczej określa Walne Zgromadzenie, nie zawiera ono składników zmiennych. Spółka w sprawozdaniu z działalności przedstawia wysokość łącznego wynagrodzenia członków zarządu (bez podziału na składniki stałe i zmienne) oraz rady nadzorczej, w podziale na wypłacone przez Spółkę oraz łącznie przez pozostałe jednostki Grupy.

3. Akcjonariusze posiadający bezpośrednio lub pośrednio znaczne pakiety akcji wg stanu na dzień 27 kwietnia 2018 r.

Akcjonariusze	Ilość akcji	% kapitału zakładowego	Liczba głosów na WZA Spółki	% głosów na WZA Spółki
Janusz Filipiak	1 997 027	24,55	5 569 027	36,82
Elżbieta Filipiak	1 323 461	16,27	4 707 461	31,12
Pozostali członkowie Zarządu	84 146	1,04	121 746	0,80
MetLife OFE	841 097	10,34	841 097	5,56
Inni akcjonariusze	3 887 618	47,80	3 887 618	25,70
Razem	8 133 349	100,00	15 126 949	100,00

4. Posiadacze papierów wartościowych, które dają specjalne uprawnienia kontrolne wraz z opisem tych uprawnień

Janusz Filipiak, Prezes Zarządu Comarch S.A., jest posiadaczem 893 000 akcji uprzywilejowanych co do głosu (1:5). Przysługuje z nich 4 465 000 głosów na walnym zgromadzeniu Spółki. Elżbieta Filipiak, Przewodniczący Rady Nadzorczej Comarch S.A. jest posiadaczem 846 000 akcji uprzywilejowanych co do głosu (1:5). Przysługuje z nich 4 230 000 głosów na walnym zgromadzeniu Spółki. Paweł Prokop, Wiceprezes Zarządu Comarch S.A. jest posiadaczem 9 400 akcji uprzywilejowanych co do głosu (1:5). Przysługuje z nich 47 000 głosów na walnym zgromadzeniu Spółki.

5. Wszelkie ograniczenia odnośnie do wykonywania prawa głosu, takie jak ograniczenie wykonywania prawa głosu przez posiadanie określonej części lub liczby głosów, ograniczenia czasowe dotyczące prawa głosu lub zapisy, zgodnie z którymi, przy współpracy spółki, prawa kapitałowe związane z papierami wartościowymi są oddzielone od posiadania papierów wartościowych

Nie dotyczy.

6. Wszelkie ograniczenia dotyczące przenoszenia prawa własności papierów wartościowych emitenta

Zgodnie z treścią art. 8 pkt 7 statutu Comarch S.A.

„7. Zbycie akcji imiennych wymaga zgody Zarządu udzielonej w formie pisemnej. W przypadku odmowy zbycia, Zarząd w terminie 2 miesięcy od zgłoszenia Spółce zamiaru przeniesienia akcji wyznacza nabywcę oraz cenę akcji. Cena akcji nie może być niższa niż średnia cena giełdowa z trzech ostatnich miesięcy poprzedzających miesiąc zgłoszenia, pod warunkiem, że akcje Spółki będą w obrocie giełdowym. W przeciwnym przypadku cena akcji nie może być niższa niż wartość księgowa przypadająca na akcję na ostatni dzień bilansowy. Cena jest płatna w terminie jednego miesiąca od dnia uchwały Zarządu wskazującej nabywcę akcji.”

7. Zasady dotyczące powoływania i odwoływania osób zarządzających oraz ich uprawnień, w szczególności prawo do podjęcia decyzji o emisji lub wykupie akcji

a) Zasady powoływania i odwoływania

Zgodnie z treścią statutu Spółki Zarząd Spółki składa się z 2 do 8 osób powoływanych i odwoływanych przez Walne Zgromadzenie. Członków Zarządu powołuje się na okres wspólnej kadencji trwającej trzy lata. Walne Zgromadzenie ustala zasady i regulaminy wynagrodzenia dla członków Zarządu, przy czym kompetencja ta może zostać przekazana częściowo lub w całości Radzie Nadzorczej. Rada Nadzorcza może z ważnych powodów zawiesić w czynnościach poszczególnych lub wszystkich członków Zarządu oraz może delegować członków Rady Nadzorczej na okres nie dłuższy niż 3 miesiące do czasowego wykonywania czynności członków Zarządu, którzy zostali odwołani, złożyli rezygnację lub z innych przyczyn nie mogą sprawować swoich czynności.

b) Uprawnienia zgodnie z art. 9, 20 - 22 Statutu Comarch S.A. i Kodeksem Spółek Handlowych (KSH)

- Zarząd może ustanawiać prokurentów.
- Do składania oświadczeń w imieniu Spółki oraz reprezentowania Spółki przed Sądem i poza Sądem upoważnieni byli w 2017 roku jednoosobowo Prezes Zarządu albo dwóch członków Zarządu działających łącznie lub też jeden członek Zarządu działający łącznie z prokurentem.
- W umowach pomiędzy Spółką, a członkami Zarządu oraz w sporach z nimi reprezentuje Spółkę Rada Nadzorcza lub pełnomocnik powołany uchwałą Walnego Zgromadzenia. Rada Nadzorcza może upoważnić w drodze uchwały jednego lub więcej członków Rady Nadzorczej do dokonywania takich czynności prawnych.
- Organizację wewnętrzną Spółki określa Zarząd.
- Zgodnie z art. 445 i art. 446 Kodeksu Spółek Handlowych walne zgromadzenie podejmuje uchwałę w sprawie zmiany statutu przewidującą upoważnienie zarządu do podwyższenia kapitału zakładowego w granicach kapitału docelowego. Zgodnie z art. 9 ust. pkt 5 Statutu Comarch S.A. w ramach kapitału docelowego Zarząd Spółki może wydawać akcje tylko w zamian za wkłady pieniężne oraz nie może wydawać akcji uprzywilejowanych lub przyznawać akcjonariuszowi osobistych uprawnień, o których mowa w art. 354 Kodeksu Spółek Handlowych. W zakresie wszystkich spraw związanych z podwyższeniem kapitału zakładowego w ramach kapitału docelowego, w szczególności w sprawie wyłączenia lub ograniczenia prawa poboru oraz ustalenia ceny emisyjnej, wymagane jest uzyskanie zgody Rady Nadzorczej.

8. Opis zasad zmiany statutu lub umowy spółki emitenta

Podejmowanie uchwał w sprawie zmian w statucie, w tym podwyższenia lub obniżenia kapitału zakładowego oraz uchwały o istotnej zmianie przedmiotu działalności Spółki należy do kompetencji walnego zgromadzenia.

9. Sposób działania walnego zgromadzenia i jego zasadnicze uprawnienia oraz opis praw akcjonariuszy i sposobu ich wykonywania, w szczególności zasady wynikające z regulaminu walnego zgromadzenia, jeżeli taki regulamin został uchwalony, o ile informacje w tym zakresie nie wynikają wprost z przepisów prawa

1. Walne Zgromadzenia są zwyczajne i nadzwyczajne.
2. Zwyczajne Walne Zgromadzenie Zarząd zwołuje najpóźniej do końca czerwca każdego roku.

3. Walne Zgromadzenia zwołuje się zgodnie z Kodeksem Spółek Handlowych, Statutem Spółki i Regulaminem Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy z dnia 28 czerwca 2010 r.
4. Zgromadzenia odbywają się w siedzibie Spółki.
5. W Walnym Zgromadzeniu powinno uczestniczyć co najmniej dwóch członków Zarządu Spółki i co najmniej dwóch członków Rady Nadzorczej.
6. Na Walnym Zgromadzeniu obecny jest biegły rewident, jeżeli przedmiotem obrad Walnego Zgromadzenia są sprawy finansowe Spółki.
7. Dopuszczalny jest udział w Walnym Zgromadzeniu przedstawicieli mediów jako publiczności.
8. Prawo uczestniczenia w Walnym Zgromadzeniu Spółki przysługuje osobom będącym akcjonariuszami Spółki na 16 (szesnaście) dni przed datą Walnego Zgromadzenia.
9. Akcjonariusz będący osobą fizyczną może uczestniczyć w Walnym Zgromadzeniu oraz wykonywać prawo głosu osobiście lub przez pełnomocnika.
10. Akcjonariusz nie będący osobą fizyczną może uczestniczyć w Walnym Zgromadzeniu oraz wykonywać prawo głosu przez osobę uprawnioną do składania oświadczeń woli w jego imieniu lub przez pełnomocnika.
11. Przewodniczący Walnego Zgromadzenia kieruje obradami, podejmuje decyzje w sprawach proceduralnych i porządkowych oraz jest uprawniony od interpretowania niniejszego Regulaminu.
12. Do czynności Przewodniczącego Walnego Zgromadzenia należy m.in.:
 - czuwanie nad sprawnym przebiegiem obrad zgodnie z ustalonym porządkiem i procedurą,
 - udzielanie głosu,
 - przyjmowanie wniosków i projektów uchwał, poddawanie ich pod dyskusję oraz
 - zarządzanie i przeprowadzanie głosowań.
13. Walne Zgromadzenie dokonuje wyboru trzyosobowej Komisji Skrutacyjnej spośród kandydatów zgłoszonych przez Przewodniczącego Zgromadzenia. Do jej obowiązków należy czuwanie nad prawidłowym przebiegiem każdego głosowania, nadzorowanie obsługi głosowania oraz sprawdzanie i ogłaszanie wyników. W przypadku gdy w Walnym Zgromadzeniu bierze udział niewielka ilość akcjonariuszy nie przeprowadza się wyborów Komisji Skrutacyjnej, chyba że akcjonariusz lub pełnomocnik zgłosi wniosek o dokonanie wyboru Komisji Skrutacyjnej. W przypadku nie przeprowadzenia wyborów Komisji Skrutacyjnej jej uprawnienia wykonuje Przewodniczący Walnego Zgromadzenia.
14. Walne Zgromadzenie podejmuje decyzje w formie uchwał, przyjmowanych w głosowaniu jawnym z następującym zastrzeżeniem, że tajne głosowanie zarządza się w przypadku:
 - głosowania nad wyborem lub odwołaniem członków organów Spółki lub likwidatorów,
 - wniosków o pociągnięcie do odpowiedzialności członków organów Spółki lub likwidatorów,
 - w sprawach osobowych,
 - żądania zgłoszonego przez choćby jednego akcjonariusza,
 - w innych przypadkach określonych w obowiązujących przepisach.
15. Akcjonariusze zgłaszają kandydatów na członków Rady Nadzorczej Przewodniczącemu Walnego Zgromadzenia na piśmie lub ustnie.
16. Zgłaszający kandydaturę na członka Rady Nadzorczej powinien ją szczegółowo uzasadnić, wskazując w szczególności na wykształcenie i doświadczenie zawodowe kandydata.
17. Przed podjęciem uchwał o wyborze członków Rady Nadzorczej, Walne Zgromadzenie podejmuje uchwałę o ilości członków Rady Nadzorczej.
18. Spółka może zorganizować Walne Zgromadzenie w sposób umożliwiający akcjonariuszom udział w Walnym Zgromadzeniu przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej.

10. Skład osobowy i zmiany, które w nim zaszły w ciągu ostatniego roku obrotowego, oraz opis działania organów zarządzających, nadzorujących lub administrujących emitenta oraz ich komitetów

a) Rada Nadzorcza wg stanu na dzień 31 grudnia 2017 roku:

Imię i nazwisko	Funkcja
Elżbieta Filipiak	Przewodniczący Rady
Maciej Brzeziński	Wiceprzewodniczący Rady
Robert Bednarski	Członek Rady
Danuta Drobnia	Członek Rady
Wojciech Kucharzyk	Członek Rady
Anna Ławrynowicz	Członek Rady
Anna Pruska	Członek Rady

Rada Nadzorcza Comarch S.A. sprawuje stały nadzór nad działalnością Spółki we wszystkich dziedzinach jej działalności. Rada Nadzorcza Spółki działa na podstawie przepisów Kodeksu Spółek Handlowych, Statutu, zasad Dobrych Praktyk Spółek Notowanych na GPW obowiązujących w Spółce oraz Regulaminu Rady Nadzorczej Spółki uchwalonego dnia 30 czerwca 2003 roku przez Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy (wraz z późniejszymi zmianami). Szczegółowy opis działania Rady Nadzorczej znajduje się w powyższych dokumentach.

b) Główne zapisy Regulaminu Rady Nadzorczej Comarch S.A.:

1. Rada Nadzorcza składa się z 3 - 7 osób wybieranych przez Walne Zgromadzenie. Walne Zgromadzenie ustala, w drodze uchwały, przed głosowaniem nad kandydatami na członków Rady Nadzorczej, liczbę członków Rady Nadzorczej.
2. Członków Rady Nadzorczej powołuje się na okres wspólnej kadencji trwającej trzy lata.
3. Członkowie Rady Nadzorczej wykonują swoje czynności osobiście. Każdy z członków Rady Nadzorczej może być odwołany przed upływem kadencji. Członkowie Rady Nadzorczej mogą być wybierani ponownie.
4. Walne Zgromadzenie wybiera spośród członków Rady Nadzorczej – Przewodniczącego, Wiceprzewodniczącego, a w miarę potrzeb także Sekretarza Rady.
5. Przewodniczący Rady Nadzorczej:
 - zwołuje posiedzenia Rady Nadzorczej;
 - prowadzi posiedzenia Rady Nadzorczej; oraz
 - otwiera obrady Walnego Zgromadzenia Spółki.
6. W razie nieobecności Przewodniczącego funkcje te sprawuje Wiceprzewodniczący Rady Nadzorczej.
7. Spośród swoich członków Rada Nadzorcza może wybierać komitety nadzorujące określony sektor działalności Spółki, w szczególności komitet ds. audytu.
8. Komitety te mogą odbywać odrębne posiedzenia. Komitety mogą podejmować uchwały, których przedmiotem mogą być wnioski pokontrolne dotyczące funkcjonowania Spółki.
9. Posiedzenia Rady Nadzorczej zwołuje Przewodniczący Rady Nadzorczej. Zarząd lub inny członek Rady Nadzorczej może żądać od Przewodniczącego Rady Nadzorczej zwołania posiedzenia Rady Nadzorczej, podając proponowany porządek posiedzenia. Przewodniczący Rady Nadzorczej zobowiązany jest do zwołania posiedzenia w terminie 2 tygodni od otrzymania wniosku. Jeżeli

posiedzenie nie zostanie zwołane zgodnie ze zdaniem powyższymi wnioskodawca może zwołać posiedzenie samodzielnie.

10. Porządek posiedzenia Rady Nadzorczej jest ustalany przez podmiot zwołujący posiedzenie Rady Nadzorczej i wraz z materiałami jest przekazywany członkom Rady Nadzorczej 3 (trzy) dni przed planowaną datą posiedzenia, chyba że zachodzą okoliczności uzasadniające skrócenie tego terminu.
11. Porządek posiedzenia Rady Nadzorczej może być zmieniony lub uzupełniony.
12. Posiedzenia Rady Nadzorczej powinny odbywać się co najmniej cztery razy w roku obrotowym.
13. Uchwały Rady Nadzorczej zapadają większością głosów obecnych. W przypadku równej ilości głosów decydujący jest głos Przewodniczącego.
14. Uchwała Rady Nadzorczej jest ważnie podjęta, jeżeli na posiedzenie Rady Nadzorczej zostali zaproszeni wszyscy jej członkowie i w posiedzeniu uczestniczy więcej niż połowa członków Rady Nadzorczej, w tym Przewodniczący lub Wiceprzewodniczący Rady Nadzorczej.
15. Uchwały Rady Nadzorczej mogą być podjęte także bez odbycia posiedzenia w drodze pisemnego głosowania, o ile wszyscy członkowie Rady Nadzorczej wyrażą zgodę na piśmie na podejmowanie uchwał w takim trybie.
16. Posiedzenia Rady Nadzorczej mogą się również odbywać przy wykorzystaniu środków bezpośredniego porozumiewania się na odległość, takich jak telefon, fax, poczta elektroniczna bądź wykorzystanie sieci "Internet" w inny sposób, telekonferencja, i innych środków telekomunikacyjnych.
17. Członkowie Rady Nadzorczej mogą brać udział w podejmowaniu uchwał Rady Nadzorczej oddając swój głos na piśmie za pośrednictwem innego członka Rady Nadzorczej.
18. Podejmowanie uchwał przez Radę Nadzorczą w trybie, o którym mowa powyżej jest niedopuszczalne w sprawach opisanych w art. 388 § 4 Kodeksu Spółek Handlowych, tj.:
 - wyboru Przewodniczącego i Wiceprzewodniczącego Rady Nadzorczej;
 - powołania i odwołania członka Zarządu;
 - zawieszenia w czynnościach członka Zarządu.
19. W posiedzeniach Rady Nadzorczej mogą brać udział członkowie Zarządu. Zarząd Spółki jest zawiadamiany o terminie i porządku obrad posiedzeniach Rady Nadzorczej.
20. Rada Nadzorcza może zapraszać wskazanych członków Zarządu do uczestniczenia w danym posiedzeniu.
21. Na każdym posiedzeniu Rada Nadzorcza jest informowana przez Spółkę o bieżących wynikach finansowych jednostkowych i skonsolidowanych oraz o istotnych sprawach dotyczących działalności Spółki, w tym - jeśli uzasadnia to sytuacja Spółki - o ryzyku związanym z działalnością i sposobach zarządzania tym ryzykiem.
22. Członkowie Zarządu nie uczestniczą w tych częściach posiedzeń Rady Nadzorczej, które dotyczą odwołania, odpowiedzialności oraz ustalania wynagrodzenia członków Zarządu.
23. Posiedzenia Rady Nadzorczej są protokołowane. Protokół powinien zawierać ustalony porządek obrad, imiona i nazwiska obecnych członków Rady Nadzorczej oraz wyniki głosowania nad poszczególnymi uchwałami.
24. Rada Nadzorcza sprawuje stały nadzór nad działalnością Spółki.
25. Do szczególnych kompetencji Rady Nadzorczej należy:
 - ocena rocznego sprawozdania finansowego Spółki oraz skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy Kapitałowej Comarch;
 - ocena sprawozdania Zarządu z działalności Spółki i z działalności Grupy Kapitałowej Comarch oraz wniosków Zarządu Spółki co do podziału zysku albo pokrycia strat;

- składanie Walnemu Zgromadzeniu pisemnego sprawozdania z wyników czynności, o których mowa w punktach powyżej;
 - nadzorowanie wykonania przez Zarząd uchwał Walnego Zgromadzenia;
 - dokonywanie wyboru podmiotu uprawnionego do badania sprawozdania finansowego Spółki i Grupy Kapitałowej Comarch; Rada Nadzorcza może podjąć uchwałę w przedmiocie określenia ostrzejszych niż wymagane przepisami prawa kryteria niezależności biegłego rewidenta;
 - powoływanie i odwoływanie członków Zarządu oraz ustalanie wynagrodzenia z tytułu pełnienia funkcji członka Zarządu, a także zawieszanie z ważnych powodów w czynnościach poszczególnych lub wszystkich członków Zarządu oraz delegowanie członków Rady Nadzorczej do czasowego wykonywania czynności członków Zarządu;
 - wyrażanie zgody na podwyższenie kapitału zakładowego w ramach kapitału docelowego;
 - wyrażanie zgody na nabycie i zbycie nieruchomości, użytkowania wieczystego lub udziału w nieruchomości;
 - wyrażanie zgody na zasiadanie członków Zarządu Spółki w zarządach lub radach nadzorczych spółek spoza Grupy Kapitałowej Comarch;
 - wyrażanie zgody na zawarcie przez Spółkę istotnej umowy z akcjonariuszem posiadającym co najmniej 5% ogólnej liczby głosów w Spółce lub podmiotem powiązanym;
 - wyrażanie zgody na zawarcie z subemitentem umowy, o której mowa w art. 433 § 3 Kodeksu Spółek Handlowych;
 - wykonywanie względem członków Zarządu w imieniu Spółki uprawnień wynikających ze stosunków pracy;
 - zatwierdzanie strategii rozwoju Spółki;
 - opiniowanie przedkładanych przez Zarząd i akcjonariuszy projektów uchwał Walnego Zgromadzenia.
26. Raz w roku Rada Nadzorcza podejmuje uchwałę, w której zawarte są ocena sytuacji Spółki, sprawozdanie z działalności Rady Nadzorczej, ocena sposobu wypełniania przez Spółkę obowiązków informacyjnych dotyczących stosowania zasad ładu korporacyjnego, ocena racjonalności prowadzonej przez Spółkę polityki w zakresie działalności sponsoringowej, charytatywnej lub innej o zbliżonym charakterze. Dokument ten Rada Nadzorcza przedkłada Walnemu Zgromadzeniu.
27. W celu wykonywania swoich obowiązków Rada Nadzorcza ma prawo badać wszystkie dokumenty Spółki, żądać od Zarządu i pracowników Spółki sprawozdań i wyjaśnień oraz dokonywać rewizji stanu majątku Spółki. Rada Nadzorcza ma prawo żądania dla swoich potrzeb wykonywania niezbędnych ekspertyz i badań w zakresie spraw będących przedmiotem nadzoru i kontroli.
28. Rada Nadzorcza wykonuje swe czynności kolegalnie. Może jednak delegować członków Rady Nadzorczej do indywidualnego wykonywania poszczególnych czynności nadzorczych.
29. Członek Rady Nadzorczej powinien mieć przede wszystkim na względzie interes Spółki. Członek Rady Nadzorczej powinien unikać podejmowania aktywności zawodowej lub pozazawodowej, która mogłaby prowadzić do powstawania konfliktu interesów lub wpływać negatywnie na jego reputację jako członka organu spółki, a w przypadku powstania konfliktu interesów powinien niezwłocznie go ujawnić.
30. Członek Rady Nadzorczej zobowiązuje się do informowania pozostałych członków Rady Nadzorczej o zaistniałym konflikcie interesów oraz nie uczestniczy w obradach dotyczących danej sprawy. W przypadku wątpliwości Rada Nadzorcza podejmuje uchwałę w przedmiocie istnienia konfliktu interesów.
31. Członkowie Rady Nadzorczej zobowiązani są do zachowania w tajemnicy wszelkich informacji na temat działalności Spółki lub podmiotów wchodzących w skład Grupy Kapitałowej Comarch uzyskanych w związku z pełnioną funkcją.
32. Każdy z członków Rady Nadzorczej w terminie 14 dni od dnia wyboru powinien złożyć pisemne oświadczenie o spełnianiu lub niespełnianiu kryteriów niezależności członka Rady Nadzorczej. W przypadku osiągnięcia przez jakikolwiek podmiot co najmniej 5% głosów na Walnym Zgromadzeniu Spółki, Zarząd informuje o tym członków Rady Nadzorczej na piśmie na najbliższym posiedzeniu

Rady Nadzorczej. W takiej sytuacji członkowie Rady Nadzorczej zobowiązani są do złożenia pisemnej informacji o powiązaniach z takim podmiotem w terminie 14 dni od dnia posiedzenia, na którym otrzymali informację Zarządu. Członek Rady Nadzorczej ma obowiązek bez wezwania Spółki aktualizować przekazane wcześniej oświadczenie w terminie 14 dni od zaistnienia zmiany w zakresie spełniania lub niespełniania kryteriów niezależności.

33. Członek Rady Nadzorczej delegowany do stałego i indywidualnego sprawowania nadzoru nie może bez zgody Spółki zajmować się interesami konkurencyjnymi ani też uczestniczyć w spółce konkurencyjnej jako wspólnik, lub członek organu spółki kapitałowej, bądź uczestniczyć w innej osobie prawnej jako członek organu. Zakaz ten obejmuje także udział w konkurencyjnej spółce kapitałowej, w przypadku posiadania w niej przez członka Rady Nadzorczej co najmniej 10% udziałów lub akcji bądź prawa do powoływania co najmniej jednego członka zarządu.
34. Zgodę na prowadzenie działalności konkurencyjnej przez członka Rady Nadzorczej delegowanego do stałego i indywidualnego sprawowania nadzoru podejmuje Rada Nadzorcza.
35. Członek Rady Nadzorczej nie może przyjmować korzyści, które mogłyby mieć wpływ na bezstronność i obiektywizm przy podejmowaniu przez niego decyzji lub rzutować negatywnie na ocenę niezależności jego opinii i sądów.
36. W przypadku uznania przez członka Rady Nadzorczej, że decyzja Rady Nadzorczej, stoi w sprzeczności z interesem Spółki, może on zażądać zamieszczenia w protokole posiedzenia rady nadzorczej jego stanowiska na ten temat.
37. Obowiązki członków Rady Nadzorczej
 - Członkowie Rady Nadzorczej są zobowiązani do sporządzenia listy osób blisko z nimi związanych oraz do przekazania jej Spółce niezwłocznie, nie później niż w terminie 7 dni.
 - Członkowie Rady Nadzorczej oraz osoby blisko z nimi związane są zobowiązani do przekazywania Spółce oraz Komisji Nadzoru Finansowego informacji o każdej transakcji zawieranej na ich własny rachunek w odniesieniu do akcji lub instrumentów dłużnych Spółki lub do instrumentów pochodnych bądź innych powiązanych z nimi instrumentów finansowych – jeśli wartość takiej transakcji lub suma wartości transakcji przekracza 5 000 euro. Obowiązek powiadomienia o transakcji ma zastosowanie do każdej kolejnej transakcji, gdy zostanie osiągnięta łączna kwota 5 000 euro w trakcie jednego roku kalendarzowego. Próg w wysokości 5 000 euro oblicza się poprzez dodanie bez kompensowania pozycji wszystkich transakcji. Członkowie Rady Nadzorczej zobowiązani są do przekazywania informacji o transakcjach niezwłocznie, jednak nie później niż w ciągu dwóch dni roboczych po dniu transakcji. Członkowie Rady Nadzorczej są zobowiązani do pisemnego powiadomienia osób blisko z nimi związanych o ich obowiązkach wynikających z treści powyżej oraz do przechowywania kopii tego powiadomienia. W przypadku pojawienia się nowych osób blisko związanych, członek Rady Nadzorczej jest zobowiązany do pisemnego powiadomienia ich o obowiązkach wynikających z treści wyżej oraz sankcjach za naruszenie tych obowiązków, a także do przechowywania kopii tego powiadomienia. Oświadczenie podpisane przez osobę blisko związaną należy przekazać do Spółki niezwłocznie, jednak nie później niż w terminie 7 dni.
 - Członek Rady Nadzorczej oddelegowany do stałego pełnienia nadzoru zobowiązany jest co miesiąc składać Radzie Nadzorczej pisemne sprawozdania z pełnionej funkcji.
 - Członek Rady Nadzorczej nie powinien rezygnować z pełnienia tej funkcji w trakcie kadencji, jeżeli mogłoby to uniemożliwić działanie Rady Nadzorczej, a w szczególności, jeśli mogłoby to uniemożliwić terminowe podjęcie istotnej dla Spółki uchwały.
 - Członkowie Rady Nadzorczej są wynagradzani za swe czynności według zasad określonych przez Walne Zgromadzenie.
 - Dwóch członków Rady Nadzorczej zobowiązanych jest do uczestniczenia w obradach Walnego Zgromadzenia. Członkowie Rady Nadzorczej wskazują między sobą osoby, które będą reprezentowały Radę Nadzorczą na Walnym Zgromadzeniu.
 - Członek Rady Nadzorczej powinien dokładać wszelkich starań, aby uczestniczyć w posiedzeniach Rady Nadzorczej.

- W przypadku wyboru członków Rady Nadzorczej w drodze głosowania oddzielnymi grupami, każda grupa ma prawo delegować jednego spośród wybranych przez siebie członków Rady Nadzorczej do stałego, indywidualnego wykonywania czynności nadzorczych.
- Członkowie delegowani do stałego i indywidualnego wykonywania czynności nadzorczych mają prawo uczestniczenia w posiedzeniach Zarządu.

38. Wynagrodzenie członków Rady Nadzorczej delegowanych do stałego i indywidualnego wykonywania nadzoru ustala Rada Nadzorcza.

39. Koszty działalności Rady Nadzorczej pokrywa Spółka.

40. Rada Nadzorcza korzysta z pomieszczeń biurowych, urządzeń i materiałów Spółki.

41. Obsługę administracyjno-techniczną Rady Nadzorczej zapewnia Zarząd Spółki.

c) Komitety

W 2017 roku w skład Komitetu Audytu (odpowiednik Komisji Rewizyjnej w rozumieniu *załącznika I do Zalecenia Komisji Europejskiej z dnia 15 lutego 2005 r. dotyczącego roli dyrektorów niewykonawczych (...)*), wchodził Pani Danuta Drobnik jako Przewodnicząca Komitetu Audytu, Pani Elżbieta Filipiak jako Członek Komitetu Audytu oraz Pan Robert Bednarski jako Członek Komitetu Audytu. Zgodnie z informacjami posiadanymi przez spółkę dwóch członków Komitetu Audytu spełnia warunki niezależności, w tym Przewodnicząca oraz przynajmniej jeden z nich posiada kwalifikacje w dziedzinie rachunkowości lub rewizji finansowej.

W dniu 27 listopada 2017 r. Uchwałą nr 2/11/2017 Komitet Audytu Comarch S.A. przyjął Regulaminu Komitetu Audytu Rady Nadzorczej Comarch S.A.

d) Główne zapisy Regulaminu Komitetu Audytu Comarch S.A.:

1. Komitet Audytu składa się z co najmniej trzech członków, w tym z Przewodniczącego Komitetu Audytu, powołanych lub odwoływanych przez Radę Nadzorczą na okres jej kadencji spośród członków Rady Nadzorczej.
2. Większość członków Komitetu Audytu, w tym Przewodniczący jest niezależna od Spółki tj. spełnia kryteria niezależności.
3. Przynajmniej jeden członek Komitetu Audytu posiada wiedzę i umiejętności w zakresie rachunkowości lub badania sprawozdań finansowych.
4. Przynajmniej jeden członek Komitetu Audytu posiada wiedzę i umiejętności z zakresu branży, w której działa Comarch S.A. lub poszczególni członkowie w określonych zakresach posiadają wiedzę i umiejętności z zakresu tej branży.
5. Komitet sprawuje swoje funkcje kolegialnie.
6. Posiedzenia Komitetu odbywają się w siedzibie Spółki lub innym miejscu wskazanym przez osobę zwołującą posiedzenie.
7. Przewodniczący Komitetu Audytu może zapraszać na posiedzenia Komitetu Audytu pozostałych członków Rady Nadzorczej, członków Zarządu i pracowników Spółki, biegłego rewidenta oraz inne osoby, których udział w posiedzeniach Komitetu uznaje za ważny z punktu widzenia realizacji zadań Komitetu.
8. Komitet obraduje tak często jak jest to konieczne do skutecznej realizacji swoich zadań, ale nie rzadziej niż cztery razy w roku obrotowym.
9. Prawo wnoszenia spraw na posiedzenia Komitetu przysługuje każdemu jego członkowi, a także członkom Rady Nadzorczej oraz Zarządu.
10. Uchwała Komitetu Audytu jest ważnie podjęta, jeżeli na posiedzenie Komitetu Audytu zostali zaproszeni wszyscy jej członkowie i w posiedzeniu uczestniczy co najmniej połowa członków Komitetu Audytu.

11. Uchwały Komitetu Audytu zapadają większością głosów obecnych. W przypadku równej ilości głosów decydujący jest głos Przewodniczącego.

12. Protokoły z posiedzeń Komitetu Audytu wraz z wnioskami, zaleceniami i rekomendacjami Komitetu Audytu przedkładane są Radzie Nadzorczej, a także Zarządowi Spółki.

13. Zadania i uprawnienia Komitetu Audytu:

- monitorowanie procesu sprawozdawczości finansowej;
- przedkładanie zaleceń mających na celu zapewnienie rzetelności procesu sprawozdawczości finansowej w Spółce;
- monitorowanie wykonywania czynności rewizji finansowej;
- kontrolowanie i monitorowanie niezależności biegłego rewidenta i firmy audytorskiej;
- informowanie Rady Nadzorczej o wynikach badania;
- dokonywanie oceny niezależności biegłego rewidenta oraz wyrażanie zgody na świadczenie przez niego dozwolonych usług niebędących badaniem w Spółce;
- opracowywanie polityki wyboru firmy audytorskiej do przeprowadzania badania;
- opracowywanie polityki świadczenia przez firmę audytorską przeprowadzającą badanie, przez podmioty powiązane z tą firmą audytorską oraz przez członka sieci firmy audytorskiej dozwolonych usług niebędących badaniem;
- określanie procedury wyboru firmy audytorskiej przez Spółkę;
- przedstawianie Radzie Nadzorczej rekomendacji dotyczącej wyboru firmy audytorskiej;
- badanie kwestii będących powodem rezygnacji z usług rewidenta zewnętrznego i wydawanie zaleceń w sprawie wymaganych czynności;
- monitorowanie skuteczności systemów kontroli wewnętrznej i systemów zarządzania ryzykiem oraz audytu wewnętrznego;
- Komitet ma prawo badać każdą sprawę leżącą w zakresie jego odpowiedzialności.

14. Raz na pół roku przed terminem zatwierdzania sprawozdań rocznych i półrocznych, Komitet sporządza i składa Radzie Nadzorczej sprawozdanie ze swojej działalności.

15. Członek Komitetu Audytu powinien dokładać wszelkich starań, aby uczestniczyć w posiedzeniach Komitetu Audytu.

Wg stanu na dzień 31 grudnia 2017 r. Rada Nadzorcza Comarch S.A. nie powołała komitetu ds. nominacji i komitetu ds. wynagrodzeń.

e) Zarząd wg stanu na dzień 31 grudnia 2017 roku:

Imię i nazwisko	Funkcja
Janusz Filipiak	Prezes Zarządu
Marcin Dąbrowski	Wiceprezes Zarządu
Paweł Prokop	Wiceprezes Zarządu
Andrzej Przewięźlikowski	Wiceprezes Zarządu
Zbigniew Rymarczyk	Wiceprezes Zarządu
Konrad Tarański	Wiceprezes Zarządu
Marcin Warwas	Wiceprezes Zarządu

Zarząd Comarch S.A. prowadzi sprawy Spółki i działa na podstawie przepisów Kodeksu Spółek Handlowych, Statutu Comarch S.A., zasad Dobrych Praktyk Spółek Notowanych na GPW obowiązujących w Spółce, uchwał Rady Nadzorczej, uchwał Walnego Zgromadzenia, Regulaminu Zarządu Spółki z dnia 15 września 2017 r. oraz powszechnie obowiązujących przepisów prawa. Szczegółowy opis działania walnego zgromadzenia znajduje się w powyższych dokumentach.

f) Główne zapisy Regulaminu Zarządu Comarch S.A.:

1. Zarząd wykonuje swe obowiązki kolegialnie, podejmując uchwały na posiedzeniach Zarządu oraz w trybie określonym poniżej.
2. Posiedzenia Zarządu odbywają się co najmniej raz w miesiącu. W roku 2017 posiedzenia Zarządu odbywały się w budynku spółki SSE4 w Krakowie, przy ul. Prof. Michała Życzkowskiego 23 Krakowie lub w innym miejscu wskazanym przez zwołującego posiedzenie.
3. Posiedzenia Zarządu zwołuje Prezes Zarządu lub w razie jego nieobecności członek Zarządu zastępujący Prezesa Zarządu.
4. Posiedzenie Zarządu może odbyć się również bez formalnego zwołania, jeżeli na posiedzeniu Zarządu są obecni wszyscy członkowie Zarządu.
5. Prezes Zarządu lub w razie jego nieobecności osoba zastępująca Prezesa Zarządu zwołuje posiedzenia Zarządu na żądanie każdego z członków Zarządu z porządkiem posiedzenia wskazanym przez wnioskodawcę. Na takim posiedzeniu Zarządu mogą być rozpoznawane również inne sprawy, o ile zostaną zamieszczone w porządku obrad.
6. Posiedzeniom Zarządu przewodniczy Prezes Zarządu lub osoba zastępująca Prezesa Zarządu albo osoba wskazana przez Prezesa Zarządu.
7. Zarząd podejmuje decyzje w formie uchwał w drodze głosowania jawnego.
8. Na żądanie chociażby jednego z uczestniczących w posiedzeniu członków Zarządu, przewodniczący posiedzenia zarządza głosowanie tajne.
9. Uchwały zapadają bezwzględną większością głosów oddanych.
10. Dla ważności uchwał podejmowanych na posiedzeniu Zarządu niezbędne jest aby w posiedzeniu Zarządu uczestniczyło co najmniej 4 członków Zarządu, a w tym Prezes Zarządu lub osoba zastępująca Prezesa Zarządu.
11. Zarząd może podjąć uchwałę poza posiedzeniem Zarządu w drodze:
 - głosowania pisemnego – w takim przypadku każdy z członków Zarządu oddaje głos na piśmie i przekazuje Prezesowi Zarządu lub osobie zastępującej Prezesa Zarządu;
 - głosowania pisemnego – w trybie obiegowym – przez każdego z członków Zarządu poprzez złożenie podpisu pod treścią uchwały i jej przekazania Prezesowi Zarządu lub osobie zastępującej Prezesa Zarządu;
 - głosowania przy użyciu środków telekomunikacyjnych w postaci faksu, poczty e-mail, Internetu lub innych środków porozumiewania się na odległość.
 - Głosy oddane w sposób określony w punktach powyżej podlegają wpisaniu do księgi uchwał oraz są załączane do protokołów z posiedzeń Zarządu.
 - Do skutecznego podjęcia uchwały w sposób opisany tiret trzecim konieczne jest oddanie głosów przez wszystkich członków Zarządu.
12. W posiedzeniach Zarządu mogą brać udział osoby zaproszone.
13. Z posiedzeń Zarządu sporządza się protokół, który zawiera co najmniej:
 - datę i miejsce posiedzenia;
 - porządek posiedzenia;
 - imiona i nazwiska obecnych członków Zarządu;
 - imiona i nazwiska osób zaproszonych na posiedzenia Zarządu i obecnych na posiedzeniu;
 - dokładną treść uchwał;
 - liczbę głosów oddanych za lub przeciw uchwale oraz głosy wstrzymujące się;
 - informację o zagadnieniach będących przedmiotem dyskusji
 - treść zgłoszonego zdania odrębnego;
 - podpisy obecnych na posiedzeniu członków Zarządu.

14. Protokoły z posiedzeń Zarządu gromadzone są w zbiorze protokołów posiedzeń Zarządu – zwanym Księgą Protokołów. Księgę Protokołów prowadzi Biuro Prezesa Zarządu.
15. Protokoły z posiedzeń Zarządu sporządzane są niezwłocznie przez Biuro Prezesa Zarządu.
16. Pełnienie funkcji w Zarządzie Spółki stanowi główny obszar aktywności zawodowej członka Zarządu. Dodatkowa aktywność zawodowa członka Zarządu nie może prowadzić do takiego zaangażowania czasu i nakładu pracy, aby negatywnie wpływać na właściwe wykonywanie pełnionej funkcji w Spółce. W szczególności członek Zarządu nie powinien być członkiem organów innych podmiotów, jeżeli czas poświęcony na wykonywanie funkcji w innych podmiotach uniemożliwia mu rzetelne wykonywanie obowiązków w Spółce.
17. W przypadku rezygnacji lub niemożności sprawowania czynności przez członka Rady Nadzorczej Zarząd Spółki niezwłocznie podejmuje odpowiednie działania w celu uzupełnienia lub dokonania zmiany w składzie Rady Nadzorczej.
18. Zarząd Spółki odpowiada za wdrożenie i utrzymanie skutecznych systemów kontroli wewnętrznej, zarządzania ryzykiem, compliance oraz funkcji audytu wewnętrznego.
19. Zarząd Spółki co najmniej raz w roku przedstawia Radzie Nadzorczej własną ocenę skuteczności funkcjonowania systemów i funkcji wraz z odpowiednim sprawozdaniem.
20. Członek Zarządu Spółki powinien unikać podejmowania aktywności zawodowej lub pozazawodowej, która mogłaby prowadzić do powstawania konfliktu interesów lub wpływać negatywnie na jego reputację jako członka organu Spółki. Członek Zarządu w przypadku bezpośredniej lub pośredniej sprzeczności interesów Spółki z interesami członka Zarządu ma obowiązek powiadomić Radę Nadzorczą Spółki o zaistniałym konflikcie.
21. Członek Zarządu nie może przyjmować korzyści, które mogłyby mieć wpływ na bezstronność i obiektywizm przy podejmowaniu przez niego decyzji lub rzutować negatywnie na ocenę niezależności jego opinii i sądów.
22. W przypadku uznania przez członka Zarządu, że decyzja Zarządu stoi w sprzeczności z interesem Spółki może on zażądać zamieszczenia w protokole posiedzenia Zarządu jego stanowiska na ten temat.
23. Członek Zarządu w przypadku bezpośredniej lub pośredniej sprzeczności interesów Spółki z interesami członka Zarządu ma obowiązek powiadomić Radę Nadzorczą Spółki o zaistniałym konflikcie.
24. Dwóch członków Zarządu zobowiązanych jest do uczestniczenia w obradach Walnego Zgromadzenia. Członkowie Zarządu wskazują między sobą osoby, które będą reprezentowały Zarząd na Walnym Zgromadzeniu.

11. Opis głównych cech stosowanych w grupie kapitałowej emitenta systemów kontroli wewnętrznej i zarządzania ryzykiem w odniesieniu do procesu sporządzania sprawozdań finansowych i skonsolidowanych sprawozdań finansowych

Zarząd Spółki jest odpowiedzialny za prowadzenie rachunkowości spółki zgodnie z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. (tekst jednolity - Dz.U. 2016, poz. 1 047 z późn. zm.) oraz zgodnie z wymogami określonymi w Rozporządzeniu Ministra Finansów z dnia 19 lutego 2009 r. w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim (tekst jednolity - Dz.U. z 2014, poz. 133 z późn. zm.).

Skonsolidowane sprawozdania Grupy Kapitałowej Comarch sporządzane są zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej w kształcie zatwierdzonym przez Unię Europejską (UE). Przy określaniu zakresu i metod konsolidacji, jak również stosunku zależności stosowane są kryteria określone w Międzynarodowych Standardach Sprawozdawczości Finansowej. Konsolidacja sprawozdań Grupy Kapitałowej, w odniesieniu do jednostek zależnych, jest przeprowadzona metodą pełną przez sumowanie w pełnej wysokości wszystkich, odpowiednich pozycji sprawozdań finansowych podmiotu dominującego i jednostek zależnych objętych konsolidacją. W odniesieniu do jednostek stowarzyszonych stosowana jest metoda praw własności. Wartość udziału jednostki dominującej w jednostce stowarzyszonej jest korygowana o przypadające na rzecz jednostki dominującej zwiększenia kapitału własnego jednostki stowarzyszonej, które nastąpiły w ciągu okresu objętego konsolidacją.

Kontrola wewnętrzna i zarządzanie ryzykiem w odniesieniu do procesu sporządzania sprawozdań finansowych w Grupy Kapitałowej Comarch są realizowane zgodnie z obowiązującymi w Grupie wewnętrznymi procedurami sporządzania i zatwierdzania sprawozdań finansowych. Spółka dominująca prowadzi dokumentację (zgodną z ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r.) opisującą przyjęte przez nią zasady rachunkowości, która zawiera między innymi informacje dotyczące sposobu wyceny aktywów i pasywów oraz ustalania wyniku finansowego, sposobu prowadzenia ksiąg rachunkowych, systemu ochrony danych i ich zbiorów. Księgowania wszystkich zdarzeń gospodarczych są dokonywane przy użyciu komputerowych systemów ewidencji księgowej, które posiadają zabezpieczenia przed dostępem osób nieuprawnionych oraz funkcyjne ograniczenia dostępu.

Zarówno sprawozdania jednostkowe jak i skonsolidowane sporządzane są wspólnie przez pracowników działów księgowości, rynku kapitałowego, controllingu, finansowego pod kontrolą Główniej Księgowej i Dyrektora Finansowego. Sprawozdania roczne jednostkowe i skonsolidowane podlegają badaniu natomiast sprawozdania półroczne przeglądowi przez niezależnego biegłego rewidenta wybieranego przez Radę Nadzorczą Spółki. Sprawozdania finansowe niektórych jednostek zależnych także podlegają badaniu przez podmioty uprawnione do badania sprawozdań finansowych.